

Aus dem Nachlaß
von
Peter Göring
† 27. August 1927.
Geschenk
seiner Kinder

Mit 7 Kupferstichen

Nicht ausleihbar

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK

DOOR HENRIK DE VRIES

1862

JACOBUS
VADERLANDSCH
WOORDENBOEK

XXV. DEEL.

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK
XV. DEEL

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK;

OORSPRONKLYK VERZAMELD

DOOR

JACOBUS KOK.

VYF-EN-TWINTIGSTE DEEL.

P — R.

MET KAARTEN, PLAATEN EN POURTRAITTEN.

TE AMSTELDAM, BY
JOHANNES ALLART.

MDCCXCI.

VADERLANDSCHE
WOORDENBOEK

Rava

Meded. G. 364
22
DOOR

JACOB KOK
LANDES-
LAND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

DEEL I. TWEEDE DEEL

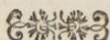
43.18.243

DE AMSTERDAMSE
JOHANNES ALBERT
BOEKD.

Belof
vergeet
dag. E
ken wi
zer van
sof ge
bladzij
in 't c
licht g
als voo
Verzan
dering;
den; e
Verfche
't hoed
ken;
hij fiet
'er alle
leggen.
Verdt
hij, ein
kamen e
schuld b
ven, ee

Belofte van beterschap, is de kortste weg, om vergeeving te ontvangen voor een begaanen misflag. Een misflag is door ons begaan, van welken wij geene reden kunnen geeven. De Leezer van het Vierëntwintigste Deel, tot bladz. 208 gevorderd zijnde, ontmoet, op de volgende bladzijde, de zelfde woorden. Zodra ons dit in 't oog liep, naa dat het Deel reeds in 't licht geeven en verzonden was, stonden wij als voor 't hoofd geslagen. De Uitgever en de Verzamelaar keeken elkander aan met verwondering; de eerste was t'onvreden op den laatsten; en deeze was gemelijk op zich zelve. Verscheiden oorzaaken diens mislags liet hij in 't hoofd omloopen; geene van allen voldeedt hem; ook niet die van onagtzaamheid: want hij stelt te veele waarde in zijn Werk, dat hij 'er alle noodige aandagt niet aan zoude te koste leggen.

Verdrietig en vermoeid van gisfen, wierdt hij, eindelijk, te raade, niet om schuld te bekennen: want hij is nog niet overtuigd dat 'er schuld bij hem plaats heeft, — maar te belooven, een toezien oog te zullen houden, dat
in

in 't toekomende niets van dien aart wederom gebeure. Op deeze voorwaarde vleit hij zich, bij den inschikkelijken Leezer, vergeeving te zullen vinden. Want met het *opere in longo fas est oprepere somnum* van HORATIUS wil hij zich niet behelpen; hoewel het den onpartijdigen, en die kennis van zaaken draagen, niet vreemd kan voorkoomen, dat in een Werk, welk reeds tot over de negenduizend bladzijden is uitgedijd, zulk een misflag, als nu beleeden wordt, althans éénmaal heeft plaats gehad.

Voor 't overige herhaalt hij een verzoek, om aanwijzing van weezenlijke mistellingen, welke in een Werk van deezen aart bijkans onvermijdelijk zijn; met belofte van ter bekwaame plaats van dezelve te zullen gebruik maaken. Dewijl het den Uitgever, zo min als den Verzamelaar deezes *Woordenboeks*, niet om 't even is, hoedanig hun Werk in de waereld verschijne, deedt hen de bescheidenheid, welke zij den Leezer toedraagen, het bovenstaande berigten.

m
,
re
zs
h
,
d
ls
e-
t,

m
xe
ij-
at-
e-
a-
s,
e,
en

7

rom
ich,
te
fas
zich
en,
emd
eds
tge-
rdt,

om
elke
mij-
laat-
De-
rza-
is,
ine,
den
n.

VADERLANDSCH WOORDENBOEK.

ROT.

ROTTE, (*De*) een Binnenwater, of Stroom. in het gedeelte van Zuidholland, *Schieland* genaamd. Het neemt zijnen oorsprong in de drasfige velden, boven *Benthuizen*, loopt van daar door de Veenen, komt, bij het zo genaamde Hofpoorje, in de Stad *Rotterdam*, welke, van dit Watertje, haaren naam ontleent, en ontlast zich, eindelijk, in *de Maas*.

Zie JUNIUS en ALTING.

ROTTERDAM, naast *Amsterdam*, de magtigste Koopstad in de Veréénigde Gewesten, weleer geteld onder de kleine Steden van *Holland*, onder welke zij, evenwel, den eersten rang bekleedde; doch, zedert, genöemd onder de grootte Steden; van welke zij, ter Staatsvergaderinge, in rang de zevende plaats bekleedt. De Stad legt aan den Noordlijken Arm van de Maaze, op eenen afstand van derdehalf uur gaansen Zuidoosten van *Delft*, ruim drie uren van 's *Graavenhage*, anderhalf uur van *Schiedam*, vier uren van *Gouda*, even zo verre van *Dordrecht* en *den Briel*, en zes uren gaans van *Schoonhoven*. Ongetwijfeld ontleent de Stad haaren naam van de *Rotte*, en van den *Dam*, welke, al in vroegertijden, in dezelve gesslagen wierdt. In foortgelijken oorsprong hebben verscheiden andere Hollandfche Steden en Plaatzten de reden haarer benaamingen. Beuzeltaal is, derhalven, de meening der zulken, die hier gedagtig zijn aan zekeren ROTHER, of ROTHARIUS, welken men den tweeëntwintigsten of drieëntwintigsten Koning van *Frankrijk* noemt. Schrijvers van naam hebben 't meer dan twijfelagtig gemaakt, of 'er immer dusd-

XXV. DEEL. Cccc nig

nig een Vorst bestaan hebbe. Niet geheel onwaarschijnlijk wordt de eerste oorsprong der Stad toegeschreeven aan eenige Schippers en Vischers, die, om de welgelegenheid van den oord tot hun bedrijf en neeringe, zich aan *de Rotte* hadden neergeslagen. De *Vischersdijk*, heden ten dage nog in wezen, kan hier van den oorsprong ontleend hebben. Gelijk het gemeenlijk gaat, wanneer een zekere rang van menschen voordeelig is geplaatst, dat, wel haast, anderen zich daar nevens voegen, dit zal ook de onderstelde Vischers en Schippers wedervaaren, en de Plaats aldus, van geringe beginfelen, tot den tegenwoordigen staat van aanzien en luister zijn opgeklimmen. Te spoediger kon deeze opgang der Plaatzte voortgaan, indien 't waarheid zij, dat, op den grond van het tegenwoordige Spinhuis, welcer, een Kasteel, *Bulgerstein* genaamd, gestaan hebbe, onder welks bescherming de eerste bewooners zich hadden neergeslagen.

Gantsch onzeker, intusfchen, is de tijd van de eerste opkomst der Plaatzte. Hier omtrent is 't men vrij eenpaarig eens, dat 'er veel vroeger bewooners geweest zijn, dan den naam, in oude Gedenkschriften, vindt vermeld. BOXHORN en GOUTHOEVEN, mannen van erkende kunde en trouwe, verzekeren, dat, in den Jaare 1270, *Rotterdam* bewald, dat is, veelligt, met eenige houten staketzels van buiten omringd is geworden. Ook spreken zij, op het zelfde jaar, van de opdragt van Stedelijke Voorregten aan de opkoomende Koopstad. Dit, althans, schijnt zeker, en geeft eenigen grond aan het gevoelen der twee gemelde Historiefchrijveren, dat *Rotterdam*, reeds in den Jaare 1300, aan den Oostkant, is uitgelegd geworden; als mede, dat men, ruim zestig jaaren later, verscheiden Straaten en Stegen noemde, als de Bokelsteeg, de Nieuwpoort, den Dam, de Vischmarkt, de Koornsteeg, het Oosteinde, West-Nieuwland, het Westeinde, de Waagestraat, de Lomberdstraat, het Roode Zand, en verscheiden anderen. Ook vindt men, op den Jaare 1366, van eene Parochiekerk gewag gemaakt: Met dit alles zijn de oudste Brieven, ter Kamer van Heeren Burgemeesteren berustende, van geene vroeger dagtekening dan van den Jaare 1328.

Gelijk

Gelijk Koophandel en Vifcherij den eerften grond van *Rotterdam* gelegd hadden, fchijnt men, al vroeg, op de uitbreidinge van den eerstgenoemden te zijn bedagt geweest. Om den toevoer van goederen na den Waterkant gemaklijk te maaken, deeden de *Rotterdammers* aanzock, bij Graave WILLEM DEN IV, om eene Vaart van *Overfchie* na hunne Stad te mogen graaven. Zij verworven daar toe verlof, en volvoerden het Ontwerp, in den Jaare 1340. Van toen af begon het getal der Inwooneren zo zeer toe te neemen, dat men, van nieuws, op eene vergrooting der Stad bedagt wierdt. De Straaten en Stegen, boven genoemd, ontvongen nu haar beftaan. Van merkeliijken dienst, tot deeze vergrooting, was de milddadigheid van Heere WILLEM VAN NAALDWYK, Heere van *Wateringen*, en deszelfs Huisvrouwe JOANNA VAN TELINGEN. Het nog heden genaamde *West-Nieuwland*, was een gefchenk van Hertoge ALBRECHT, in den Jaare 1380.

Even als veele andere Steden, deelde *Rotterdam*, al vroeg, in de binnenlandfche oneenigheden. JAN VAN BEYEREN, gedurende zijne vijandliikheden tegen zijde Nicht, JAKOBA VAN BEYEREN, het oog hebbende laten vallen op *Rotterdam*, maakte 'er zich meester van, bij verrassing, op den tienden October des Jaars 1418. Nog deerlijker ramp trof de Stad, twintig jaaren laater; 't was eene verre uitziende opfchudding, in den aanvang des Jaars 1439, veroorzaakt door de duurte van Graanen en andere mondbehoefsten. Veele fchooten 't leeven in, bij den oloop, anderen ontvongen gevaarlijke kwezuren. Tot boete wierdt, zedert, der Stede opgeleid, het betaalen van eene fomme gelds aan de bloedverwanten der gefneuvelden en gekwetflen. Daarenboven wierdt zij verweezen in eene Geestlijke boet; beftaande in het doen van plegtige gebeden en het houden van staatelijke ommegangen. Boven dit alles ontvingen elf der meest fchuldigen, meest allen arme lieden, het thans vreemd luidend vonnis, het doen van eenen Bedevaart na *St. Jago de Compostella*, in *Spanje*, en voorts hun leeven lang uitlandig te moeten blijven. Al vroeg hadt *Rotterdam* aandeel in de befaamde burgertwisten der Hoekfchen en Kabeljauwfchen. JAN VAN REIMERSWAAL, Baljuw der Stad, hielt het met de laatsgemelden. Heer

vanfchijnlijke
aan eenige
id van den
lote hadden
rog in wee.
Gelijc her
fchen voor.
daar nevens
Schippers
infelen, tot
opgeklor
voortgaan,
tegenwoor
naamd, ge
bewooners

eerfte op
oerpaarig
dan men
Bouwoon
uwe, ver
1, dat is,
id is ge
n, de op
Kooplad
d aan het
Rotter
is uitge
n laater,
heeg, de
oog, her
geftaat,
anderen
chierkerk
ven, tet
geene

Gelijc

WOLFERD VAN BORSELEN, Heer van *Veere*, Stadhoudcr van *Holland*, eenen Dagvaart te *Rotterdam* beschreeven hebbende, begaven zich eenige Hoeksche Heeren derwaarts; doch de gemelde Baljuw weigerde hun den toegang, en hieldt de Stadspoorten voor hun geslooten. Naderhand, egter, bragt Heer WOLFERD het Geregts-hof, uit 's *Graavenhage*, derwaarts over, en zat 'er te regt, met eenige Hoeksche Raadsheeren, in het St. Agnieten-Klooster, over zaaken, die, uit de Hoeksgezinden Steden, voor zijnen Vierfchaar gebragt wierden. Van korten duur, nogthans, was des Heeren WOLFERDS verblijf te *Rotterdam*; hij begaf zich na zijne Stad *Veere*, naa alvorens de Stadvoogdij te hebben opgedraagen aan Jonkheere JORIS, *Bastaart van Brederode*, een Hoeksgezind Edelman, die vervolgens, in den Jaare 1480, door den Aardshertog MAXIMILIAAN, in zijne waardigheid bevestigd wierdt. Doch zijn bewind was van geen en langen duur. Weinige dagen, zedert zijne aanstelling, wierdt zijn Ampt hem ontnomen, en hetzelfde opgedraagen aan PHILIPS, *Bastaart van Brabant*, die de zijde der Kabeljaauwsgezinden volgde. Tot meerdere verzekeringe der Stad, ontving dezelve, eerlang, Bezetting, dien Aanhang toegedaan.

Veel gerugts maakte, ten deezen tijde, Jonkheer FRANS VAN BREDERODE, een Jongeling van tweeëntwintig jaaren. Deeze, tot hoofd der Hoeksgezinde Edelen verkoozen, verzamelde, in den Jaare 1483, eene Vloot van achtenveertig Schepen, bemand met tweeduizend Koppen. In de maand November des gemelden jaars, daar mede in Zee geloopen zijnde, van *Sluis in Vlaanderen*, zeilde hij, door een onbevaaren Diep, zedert, naar hem, *Jonker Franssen-Gat* genaamd, na den Mond der Maaze. Zijn waare toleg bleef niet lang verhoolen. Te *Delfshaven*, alzo de Maas, hooger op, was toegevroozen, met ruim achthonderd Man, voet aan land hebbende gezet, trok hij, langs den Schiedamschen Dijk, regelrecht op na *Rotterdam*. Naa eenigen tegenstand overwelgdigden eenigen van zijn Volk, over de toegevroozen Graft getrokken, de Schiedamsche Poort, openden dezelve voor Jonkheere FRANS; die vervolgens, in den nacht van den negentien, of, volgens anderen, van den eenentwintigsten der

ge.

gemelde Maand, zich van de Stad verzekerde. Niemand, zo min aan de zijde der Stedelingen als der Veroveraaren, hadt, bij deeze Verrassing, het leeven ingeschooten. Terstond den volgenden dag stelde BREDERODE orde op de Regeering. Ook deedt hij, op staanden voet, eenen aanvang maaken met de versterking der Stad: zodat men, in ruim eene Maand tijds, Geschut op de nieuwe Vestingwerken plantte. *Rotterdam* wierdt alzo de algemeene Verzamelplaats der Hoeksgezinden, die, onder 't beleid van Jonkheere FRANS, veelerhande verwoestingen, tegen de Kabeljauwischen, aanrigtten. Niet lang, egter, leedt het, of zij wierden in hunne werkzaamheden be- teugeld. De Roomsche-Koning MAXIMILIAAN, vernomen hebbende wat 'er te *Rotterdam* omging, beschreef, in de maand Januarij des Jaars 1489, de Hollandsche Steden tot eenen Dagvaart, en bragt aldaar te wege, dat 'er tot eenen algemeenen Heirvaart tegen *Rotterdam* wierdt bestooten, en om de Stad te water en te lande te belegeren. Wel haast zag men de Maas met Schepen bedekt, en de toegangen, aan den Landkant, zo naauw mogelijk was, ingeslooten. Intuschen verzuimde BREDERODE niet, om de Stad, uit de nabuurige Dorpen, van Mondbehoefden te verzorgen, en haar in staat te stellen, om een langduurig beleg te kunnen doorstaan. Dit niettegenstaande, en hoewel hij, door herhaalde uitvallen, den belégeraaren, bij wijlen, zwaare neepen gaf, begon, evenwel, om de langduurigheid des belegs, de leeftogt, van binnen, zeer schraal om te koomen. Om nieuwen voorraad te verkrijgen, besloot Jonkheer FRANS tot eenen Scheepstogt langs de Lek. Doch de Schepen des Roomsche-Konings lagen insgelijks niet stil. Zij ontmoetten elkander bij *Streefkerk*, en wierden 'er handgemeen; tot groot nadeel der Rotterdammers, wier meeste schepen verstrooid wierden, of in 's vijands handen vielen. Het verlies van manschap was insgelijk zeer aanmerkelijk; van twaalfhonderd uitgetrokkenen, keerden slegts driehonderd te rug. Tot deezen ramp sloeg nog het verlies van eenige Schepen, met Graanen en verdere mondbehoefden, van *Woerden* na *Rotterdam* gezonden. Doch, hoewel het woornaamste nadeel des belegs op de Stad zelve nederdaalde, andere Sieden hadden 'er insgelijks gevoel van. Op de ern-

stige klagte van deeze, bij den Heere VAN POLHAIN, die het bevel over de belegering voerde, besloot deeze eenen kans te waagen, om de Stedelingen, door onderhandeling, te doen aan de hand koomen. Ten dien einde deedt hij den Rotterdammersen, die tot de gehoorzaamheid aan den Roomschen Koning wilden wederkeeren, bij geschrift, vergiffenis aanbieden. Dit was van kragt. Op den vierentwintigsten Junij des Jaars 1489 sloot men een Verdrag, waar bij BREDERODE beloofde, binnen zes dagen de Stad te zullen overleveren, met agterlating van alle Krijgsbehoefsten. Zes maanden hadt het beleg geduurd. Eenige voornaame Ingezeetenen moesten hunne aankleefing van Jonkheere BREDERODE met den hals boeten. Intuschen was *Rotterdam*, in rijkdom en aanzien, merklijk toegenomen. Verscheiden Kooplieden, welke, uit *Vlaanderen* en *Brabant*, derwaarts waren afgezakt, hadden den handel en scheepvaart wijd en zijd uitgebreid. Hier door telde men, binnen de Stad, zeer veele vermogende inwooners. Doch even dit vermogen was de oorzaak, dat haar te zwaarder griesde een felle ramp, in den Jaare 1563. Op den tienden Julij ontstond 'er brand, door de onagtzaamheid van eenen Kuiper, woonende in de West-Molenstraat. Met zulk eene woede sloegen de vlammen voort, dat het getal der Huizen, welke geheel in een puinhoop veranderden, op zweehonderdvijftig wordt begroot. Weinig minder dan zeventhonderd wierden, meer of min, beschadigd. Daarenboven wierden nog een prooi der vlammen twee Kloosters, de Hoofdpoort en de Oostpoort, de Draaibrug, welke van het West-Nieuwland in de zo genaamde *Ripruin* was geleid, en, behalven dit alles, nog zestig, anderen schrijven zesendertig Schepen, zommige van welke gelaaden waren of in laading lagen. Om der ongelukkige Stad eenigzins te gemoete te koomen, schonk haar Hertog PHILIPS, in de maand Augustus des zelfden jaars, verscheiden Vrijheden en Voorregten, of bevestigde de zulke, van welke zij reeds in 't bezit was. In dien men GUICCIARDYN moge gelooven, wierden de afgebrande Huizen, binnen het tijdverloop van een jaar, wederom opgebouwd. Eenigen tijd te vooren, naamelijk in den Jaare 1557, hadt men, over de Groote Markt, een verwulft geslagen,

HET BEELD VAN ERASMUS, DOOR DE SPANJAARDS BESCHOOTEN.

, die het
 enen kans
 ; te doet
 n Rotterdam.
 Roomsch-
 is ambte.
 Janij des
 RODE be-
 ren, met
 hadt het
 sten hun-
 ls boeten,
 , merke-
 t Plaas.
 lden den
 oor telde
 wooners.
 zwaar-
 ten tien-
 eid van
 Met zulk
 retal der
 den, op
 n Zeven-
 enboven
 ers, de
 van het
 fd, en,
 endertig
 laading
 dere te
 ugustus
 of be-
 s, In-
 gebran-
 derom
 Jaare
 getse-
 gen.

gen, en het Standbeeld van DESIDERIUS ERASMUS, inboorling der Stad, daar op geplaatst. Het Beeld diens grooten Mans, in den Jaare 1549 van hout gemaakt, wierdt thans in blaauwen Arduinsteen veranderd.

Naadat de befaamde Watergeuzen, in den Jaare 1572, den *Briel* hadden bemagtigd, zondt de Hertog van ALVA den Graaf VAN BOSSU derwaarts, om de Stad te herwinnen. Doch het hoofd gestooten hebbende, begaf hij zich na *Dordrecht*, en voorts na *Rotterdam*. Hier verzogt hij alleenlijk den doortogt. Bezwaarlijk konde men daar toe besluiten. Eindelijk was men hem ten wille, doch onder voorwaarde, dat zulks zoude geschieden slegts bij kleine beïden teffens, van vijftwintig man, en met doove Lonten op de Zinkroeren. Wel haast hadt men berouw van deeze toelaatinge. Want naauwlijks hadden de voorste Spanjaards, met den Graave VAN BOSSU aan het hoofd, voet binnen de Poort gezet, of zij wierden gevolgd van een veel grooter hoop, dan de voorwaarde toeliet. Een Smid, ZWART JAN genaamd, die bij de Poort de wagt hadt, en beweerde dat de Soldaaten moesten geweerd, en de Poort hùn voor 't hoofd worden toegeslooten, ontving van den Graave dit bits bescheid: *Het past u niet, des Konings volk te tellen;* 't welk straks van een doodlijken steek gevolgd wierdt. De Spanjaards, nu een gebaanden weg na binnen hebbende, streefden ter Stad in, moordende en doodende al wat hùn tegenstand zogt te bieden. De Burge-meester JAN JANSZON ROOS, aan 't hoofd van driehonderd Burgers, moest, nevens dezelve, de kloekmoedigheid, in 'e verdeedigen der Stad betoond, met den dood bekoopen. Maagden en Vrouwen moesten den geilen lust der Soldaaten ten dienste staan. Nevens de wreedheid en den geilen wélust, speelde ook het Bijgeloof of zo genaamde Godsdiens-tijver zijnen rol. Een Priester wees eenige Soldaaten op het Standbeeld van ERASMUS, en verzekerde hun, dat de Man, welken het verbeelde, een Ketter was geweest. Straks slak de schend- en wraaklust zijne handen uit. Men bezwadderde het Beeld met slijk en vuiligheden; men schoot daar op met Kogels; men haalde het onder den voet, beukte het met hamers, en smet het eindelijk in het water. De overrompe-

ling der Stad viel voor op den negenden April des gemelden Jaars 1572. De gedagtenis diens voorvals wilde de Regeering aan de naakoomelingschap overleveren, door een Opſchrift, boven de Oostpoort geſteld, in de volgende vier regelen:

- „ Den Grave van Bosſu, met de Spanjaards bloedgierig,
 „ In 't jaar zeventig twee (1572) April den negenden dag,
 „ Landen hier als vriendt, kwam maar ſchoffierig,
 „ Vermoorden veel burgers met jammerlijk geklag.”

Hoe zwaar deeze ramp ook ware, aan *Rotterdam* weder-vaaren, van meer nuts dan nadeels was dezelve voor de opkoomende vrijheid. Want zulk eenen roep verwekte de Spaanſche trouwloosheid en moorddaadigheid door 't gantsche Land, dat veelen, wien 't hart tot nog toe over *Spanje* hing, tot andere gedagten kwamen. Van hier ook dat *Bosſu*, wel haast, zijn ontwerp moest laten vaaren, om *Rotterdam* te stellen tot eenen zetel van den Oorlog. Naa het aanwenden van vrugtlooze poogingen op eenige nabuurige Plaatzten, verliet hij de Stad, op den vijftienden Julij des gemelden jaars. Eene der redenen van de ontruiming, was, omdat de Hertog van *ALYA*, de Troepen, welke aldaar in bezetting lagen, noodig hadt tot het beleg van *Bergen in Henegouwen*. Te schoon stont nu de kans, voor Prins *WILLEM DEN I*, om zich van eene aanzienlijke Stad te verzekeren, dan dat hij deeze gelegenheid zoude laten verlooren gaan. Nog vóór het einde der maand zondt hij zijnen Stedehouder, den Graaf van *DER MARK*, derwaarts; in naame van zijne Doorluchtigheid maakte 'er zich deeze meester van. Zints deezen tijd herstelde zich niet alleen de Stad van haare geleedene schade, maar begon zelf haar luister en vermogen, door de uitbreiding van den Koophandel, hand over hand, toe te neemen. Om tegen vijandelijke aanvallen beter gedekt te zijn, wierdt *Rotterdam*, aan den waterkant, met aarden Wallen en Bolwerken versterkt, en aan de landzijde met een steenen Muur, met verscheiden Torens beplant, omgeeven. Daarenboven ontving de Stad eene aanmerkelijke vergrooting, vooral aan den Maaskant,

De

De Nieuwe Haven en de Blaak, voormaals Stads Vesten, wierden nu tot Binnenhavens gemaakt.

Met het vertrek der Spanjaarden, en de komst van Staatse Troepen, was de Roomsch-Katholijke Godsdienst niet terstond, in de Stad, vernietigd. Hij bleef nog de bovendien belijdenis tot in November des zelfden Jaars 1572. Thans, egter, stondt haar ondergang voor de deur. Op den twaalfden dier Maand, vierde MARTINUS DONKANUS, Pastoor van *St. Hippolijtskerk te Delft*, voor de laatste reize, de Misfe in de Hoofdkerk. Met een vermaande hij, in eene Leerrede, welke hij op dien dag deedt, de burgers, *zij wilden toch gehoorzaame kinderen der Roomsche Kerke blijven*. Doch zijne vermaaning vondt weinig ingangs. Want, op den tweeden dag daar naa, eene groote menigte volk omtrent de Kerk verzameld zijnde, maakte men eenen aanvang van het beeldestormen, en het schenden der voorwerpen van den Roomsch-Katholijken Eerdienst. Zo spoedig ging deeze Kerkuivering toe, dat, reeds 's anderen daags, KORNELIS KOOLTUIN de eerste openbaare Preek, in gemelde Kerk, voor de Hervormden deedt. Eenige overblijfsels van den alouden Eerdienst, aan welke men thans niet de handen sloeg, wierden weggenomen op den twaalfden Maart des volgenden Jaars 1573.

Bij de reeds voorheen gemelde blijken, van den toeneemenden luister van *Rotterdam*, kwamen, van tijd tot tijd, nog verscheiden andere. Naadat de Stad, in den Jaare 1576, onder de stemmende Steden van *Holland*, in den zevenden rang geplaatst was, wierdt men, eerlang, te raade, eenige schikkingen te beraamen, omtrent de begunstiging van den Koophandel en den Scheepvaart. De Nieuwe-Haven en het Haringvliet hadden, van ouds, geene gemeenschap met elkander. Men baande daar toe eenen weg, door het doorgraaven van een Erf, in den Jaare 1595. Desgelijks wierdt, in het daar aan volgende jaar, de Kaai, welke aan weerszijden der gemelde Binnenwateren lag, en tot nog toe van hout geweest was, van steen zeer fraai en sterk opgemeteld. Vier jaaren laater maakte men eenen aanvang met het leggen der grondslagen, en vervolgens van het opmetzelen der beide Hoofden aan de Leeuwenhaven, en het versterken van het Bolwerk,

alden
ring
rtif.

g,
dag,

der-

op-

aan-

ind,

, tot

aast,

ellen

van

erliet

Eene

van

odig

hoon

van

gele-

einde

DER

aakte

zich

gon

den

gen

aw,

ver-

erde

ut,

De

bij de Oostpoort, met steenen muuren. Een ander bewijs van den welvaart der Stad, en van haare zorg voor den Koophandel, vertoonde de Wethouderschap in den Jaare 1604, door het doen uitdiepen van de straks gemelde haven, en het ophaalen van een steenen muur aan wederzijden.

Niet weinig wierdt het genoegen der *Rotterdammeren*, uit den toeneemenden handel en voorspoed ontstaan, gestoord, door de Kerkelijke onlusten, welke, in het voorste gedeelte der Zeventiende Eeuwe, het gantsche Gewest beroerden. Meer dan eenige andere Stad hadt *Rotterdam* aandeel in dezelve. De Regeering hieldt meest al de zijde der *Remonstranten*, en den Leeraaren, die Gezinte toegedaan, de hand boven het hoofd. Hier door wierdt de rust, eenigen tijd, gehandhaafd. Met dit alles, schrijft BRANDT, „ raakte 'er de Kerkelijke twist, naa etlike maanden smookens, aan 't branden, en wierp, van dag tot dag, vinnige vonken uit.” De naaste aanleiding daar toe gaf de handelwijze van eenen KORNELIUS GESELIUS, Predikant in de Fransche en Duitse Gemeente der Stad, en het Contraremonstrantsch gevoelen toegedaan. In de maand Junij des Jaars 1611, hadt deeze, op het ernstig bevel der Wethouderen, aangenomen, met zijne broederen in vrede te zullen leeven, en zich te gedraagen naar het besluit der Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, op de Kerkelijke verschillen, kort te voeren, genomen. Maar zijne gehoorzaamheid was van korten duur; zo wel op den predikstoel, als in bijzondere gesprekken, begon hij, van lieverlede, tegen de Remonstranten zeer hevig uit te vaaren. 't Gevolg hier van was, dat zommige Kerkleden, aan 's Mans opstookingen gehoor geevende, niet alleen niet meer ter preek gingen bij NIKOLAAS GREVINKHOVIUS, het hoofd der Remonstranten binnen *Rotterdam*, maar zelf niet meer onder 't gehoor kwamen bij FRANCISCUS en SAMUËL LANSBERGEN en CHRISTOPHORUS HELLERUS, omdat deeze met de Remonstranten en hunnen Ampigenoot GREVINKHOVIUS in vrede wenschen te leeven, nietegenstaande zij de bekende *Remonstrantie* niet ondertekend hadden. In eenen Brief, welken de Wethouders van *Rotterdam*, eerlang, aan de overige Hollandsche Steden lieten afgaan, dedden ze hun ernstig beklag over deeze

onrustigheid des onhandelbaaren Leeraars. „ Hij (GESELIUS),
 „ dus schreeven ze, heeft de Gemeente der Stad *Rotterdam*
 „ in 't gemoed ontrust, en die alrede ontrust waren, in hun-
 „ ne onrustigheid geslijfd; tragtende de Kerken in scheuring
 „ te brengen, en de zwakken en onrustigen diets te maaken,
 „ dat zijne Medebroeders in dienste onzuiver waren in de
 „ leere: zulks dat men met dezelve het Avondmaal met vrijen
 „ Conscientie, niet zoude kunnen houden.” Vergeefs bragt
 „ de Magistraat, zo wel als de Kerkenraad, hem onder 't oog,
 „ dat hij, behoudens zijn gevoelen, en den stigtelijken voor-
 „ dragt van hetzelfde aan den Volke, met zijne Medebroeders in
 „ eenigheid hadt te leeven, en die eenigheid, met de gemeene
 „ bediening der Sakramenten, te betoonen. De hevigheid van
 „ GESELIUS groeide daar tegen aan, en te gelijk 's Mans aan-
 „ hang, en weigerde hij, aan de vermaaningen gehoor te gee-
 „ ven. De Regeering, thans gebruik willende maaken van haar
 „ gezag, leide hem op, ten overstaan van mijne Heeren van de
 „ Wet, als mede van den Nederduitschen en den Franschen Ker-
 „ kenraad, met GREVINKHOVIUS, over de tuitstaande geschillen,
 „ in een vriendelijk gesprek te treden, op dat aldus de Regee-
 „ ring mogt kennis neemen van de oorzaak der Stedelijke on-
 „ lusten, en in staat gesteld worden, tot weeringe van dezelve,
 „ de noodige schikkingen te beraamen. Met het laatste hadt men
 „ geen oogmerk het Kerkregt te benadeelen; men wilde daar
 „ omtrent het goevinden van den Kerkenraad, zelf, des noods,
 „ van andere Kerken inneemen. Gerugsteund van den bekenden
 „ ADRIANUS SMOUTIUS, hadt GESELIUS ook hier gaene ooren na.
 „ 't Gevolg hier van was, eene nadrukkelijke betuiging van mij-
 „ ne Heeren van de Wet, waar bij zij verklaarden „ Dat het
 „ „ noch aan hun, noch aan GREVINKHOVIUS hadt ontbroken,
 „ „ om tot eene vriendelijke Onderhandeling te koomen, waar
 „ „ uit elk, 't verschil zelf hoorende, daar van naar zijn eigen
 „ „ geweten hadt kunnen oordeelen: niet twijfelende, of men
 „ „ zou 't verschil minder hebben bevonden, dan 't nu bij den
 „ „ gemeenen man wierdt gewaand; doordien men veel hoorde
 „ „ roepen van valsche en nieuwe leere, die, zo men voor-
 „ „ gaf, in de Rotterdamsche Kerk wierdt ingevoerd, zonder
 „ „ dat men 't rechte verstand daar van mogt weeten, en de
 „ „ ver-

„verantwoording daar tegen hooren; dat zij hierom de goede
 „Gemeente vermaanden om zulke beschuldigingen tegen hun-
 „ne Kerkendienaaren voortaan niet te gelooven, maar dezelve
 „ve in eere, en voortaan vrede te houden.” Tegen deeze
 „verklaring deedt smoutius hooge betuigingen van kragt en ge-
 „weld. Doch de Wethouderfchap, zich daar aan niet floorende,
 „en gezind om verdere onrust en fcheuring te voorkoomen,
 „ontzeide GESELIUS den Prediksfoel, en voegde daar nevens
 „een verbod van alle Kerkelijke verrigingen, zo binnen de
 „Stad, als haar regtsgebied. Van toen af begonnen zijne
 „aanhangers zich de Kruiskerk te noemen en bijeenkomsten te
 „houden in bijzondere huizen: GESELIUS sterkte hen aldaar door
 „zijne vermaaning, terwijl Predikanten, van buiten, 'er nu
 „en dan eene Leerrede kwamen doen. Groot was hier, veelal,
 „de toeloop. De fcheuring wierdt allengskens grooter.
 „Dikmaals befpeurde men duidelijke tekens van Oproerigheid.
 „Om den verderen voortgang des kwaads te fluiten, vermaande
 „de Overheid der Stad GESELIUS, met vriendelijke woorden, de
 „bijeenkomsten niet meer bij te woonen. Zijn antwoord was:
 „Ik kan niet verstaan, dat ik wettiglijk van mijnen Dienst
 „verlaaten ben, inzonderheid omdat mijne Schaapen (zo
 „noemde hij zijne aanhangers) mij van mijnen Dienst niet
 „willen verlaaten. Derhalven ben ik verbonden, dezelve met
 „vermaaning, gebeden, zamenfpraaken en andere Kerkelijke
 „oeffeningen te fpijzen. Dat kan ik niet nalaaten, zo lang
 „ze mij niet ontslaan.” Vergeefs bragt men hem onder 't
 „oog, dat zijne zo genaamde Schaapen, zonder reden, de Gemeente
 „hadden verlaaten, en niet geregtigd waren, in weerwil der
 „Overheid, hem in dienst te houden. Zijne tegenbetuiging was:
 „Ik kan de openbaare Kerk, hier ter Stede, voor de waare
 „Hervormde Kerk, of een Lid van dezelve, niet erkennen; maar
 „wel de afgeweekenen.” Geen anderen kans ziende, om 's
 „Mans hardnekkigheid te buigen, befloot thans de Wethouderfchap,
 „hem de Stad en derzelver Vrijheid te ontzeggen, met bedreiging
 „van zwaarder straffe, indien hij wederkeerde. Toen hij,
 „ondanks den aandrang van etlijke burgers, voor 't overige hem
 „niet ongenegen, gehoorzaamheid weigerde aan dit bevel,
 „deeden de Wethouders, op den veertien-

zienden Februario des Jaars 1612, 's morgens vóór zes ure, door den Baljuw en eenige Stadsdienaars, hem ter Stad uitleiden. Vier dagen daar naa zondt de Regeering van *Rotterdam*, aan de Vroedschappen van alle de Hollandsche Steden, eenen Rondgaanden Brief, om haare handelwijze te verdedigen.

Naa het vertrek van GESELIUS, uit *Rotterdam*, namen de heimelijke Vergaderingen daarom nog geen einde, hoewel de Regeering dezelve, bij herhaaling, hadt verboden; met bijvoeging, egter, niet van meeninge te zijn, om door deeze keure, aan Hervormde Leeraars van buiten, het prediken binnen de Stad te willen verbieden, maar wel te mogen lijden, dat zodanige Kerkendienaars, met voorkennis van den Kerkenraad, aldaar kwamen leeren: mids zich houdende aan het jongste besluit van 's Lands Staaten, op den vrede der Kerke genomen. In weerwil hier van, zag men, van tijd tot tijd, veele burgers bij de Contraremonstranten, op deeze en geene Dorpen, door dik en dun, door stof en slijk, ter preeke loopen: van waar hun, vervolgens, de naam van *Slijkgeuzen* wierdt aangewreeven. Zelf hielden eenigen van deeze het H. Avondmaal te *Schiedam*, tegen een besluit van de Klasfis, waarbij zulks, zonder een behoorlijk Getuigfschrift, staande de geschillen, verboden was.

Met af- en toeneemende hevigheid bleeven de geschillen, te *Rotterdam*, voortduuren, tot in den Jaare 1615. De Werhouderfchap, niets vuuriger verlangende, dan een einde te maaken aan den twist, wierdt thans te raade, op middelen tot een Verdrag met de Contraremonstranten bedagt te zijn, en, ten dien einde, met dezelve in onderhandeling te treden. De Heer HUGO DE GROOT was thans Pensionaris der Stad. In eenen Brief, door den geleerden Man, in de maand November des gemelden jaars, gezonden aan GERARDUS VOSSIUS, Regent van het Staaten-Kollegie te *Leiden*, is voorhanden, een uitvoerig Verhaal van de bijeenkomsten, ondervraagingen en voorfagen, van de zijde zo der Overheid als des Kerkenraads, om de Contraremonstrantsche Leeraars tot zagmoedigheid en vrede te beweegen, en over de Leeraars, die van hun verschilden, gunstiger te doen oordeelen. Doch het vermelden van alle deeze bijzonderheden loopt buiten ons bestek.

In-

Intusfchen kunnen wij niet naalaaten, ten blijke van de befcheidenheid der Rotterdamfche Wethoudersfchap, ten deezen tijde, hier te plaatzen, een fchriftlijken voorflag van dezelve aan de misnoegde burgers, om dezelve zo niet te vrede te fteilen, immers een weinig te doen aan de hand koomen. Het merkwaardig Gefchrift was van deezen inhoud.

„ Hebben Burgemeesters, Schepenen en Vroedschappen ver-
„ klaaren goed te vinden,

„ Dat de Kerkendienaars deezer Stede met de Afiftenten
„ van de burgers zullen beraamen een bekwaam formulier van
„ leeringen, die men tot ftigtinge, vrede en gerustheid van
„ eens ieders Geweeten zoude mogen gebruiken over de ver-
„ fchillende punten.

„ Dat men voorts alle de predikationen zoude rigten naar
„ Gods heilig Woord, als den regel der waarheid, en naar
„ de Confessie, als een formulier van eenigheid, mitsgaders
„ naar den Christelijken Catechismus.

„ Dat men alle 't geen voor deezen is gebeurd, aan we-
„ derzijden zoude vergeeven; en zo daar iets ware, daar op
„ men zoude meenen dat eenige voldoening zoude behooren
„ te gefchieden, dat hetzelfde zoude mogen worden gefeld
„ ter befliffing van eenige onpartijdige perfoonen.

„ Dat voorts, bij den Kerkenraad, met kennisfe, zo 't van
„ nooden ware, van Burgemeesters en Regeerders deezer
„ Stad, alle mogelijke orde zoude mogen worden gefeld,
„ tegen alle beroerte en verwarring in de Kerk.

„ Dat ook voortaan in de verkiezing van Kerkendienaaren,
„ Ouderlingen en Diakenen, onpartijdiglijk zou worden te
„ werk gegaan, zonder iemand uit den Dienst te weeren,
„ ter zaake van zijn gevoelen over de verfchillende punten,
„ mits dat het zoude zijn een perfoon fttaande na den waaren
„ Christelijken vrede.

„ Met aanbieding van Burgemeesteren, Schepenen en Vroed-
„ fchappen, in gevalle de eenigheid, op deezen voet, en 't
„ geen nog verder daar bij bedagt zoude kunnen worden,
„ naar gelegenheid des tijds, konde getroffen worden, dat zij
„ niet alleen de voorzeide burgers, nevens andere burgers,
„ in alle goedertierenheid wilden behandelen, maar ook daar-

„ en-

„ enboven helpen bezorgen, zo veel in hun is, alle verdere
 „ hulpmiddelen, die zouden mogen dienen om de Kerken dee-
 „ zer Landen te brengen tot volkomene rust en vrede.” Met
 genoegen ontving de Kerkenraad deezen voorslag, en verklaar-
 de bereid te zijn, zich naar denzelven te gedraagen. Doch de
 anders denkenden zagen het stuk anders in: zodat de scheuring
 bleef voortduuren.

Het gevolg daar van was, dat de afgezonderde Vergaderin-
 gen niet slechts haaren gang gingen, maar telkens vermenigvul-
 digden. Onder andere hadt dit plaats, ten platten Lande, in
 het Gewest van *Schieland*. Burgemeesteren van *Rotterdam*,
 de middelen van zagtheid vrugtloos beproefd hebbende, von-
 den zich nu verplicht, tot weeringe van het kwaad, sterker te
 moeten doortasten. Over *Schieland* waren ze daar toe gereg-
 tigd, vermids het Baljuwschap aldaar, in hunnen naame, wierdt
 bekleed. Aan hunnen Pensionaris, den gemelden Heere HUGO
 DE GROOT, gaven ze hierom last tot het stellen van eene Keure,
 om vervolgens door Baljuw en Mannen van *Schieland* te wor-
 den naagezien. Langen tijd wederstondt hij dit bevel, alzo hij
 meest genegen was, den weg van zagtheid te betreeden. Eindelijk,
 evenwel, moest hij voor den ernstigen aandrang wijken, en stel-
 de eene Keur, welke op den eenentwintigsten Junij des Jaars
 1616, wierdt afgekondigd. Bij dezelve wierdt verboden
 „ eenige Vergadering te houden, tot oeffening van de Gerefor-
 „ meerde Religie, anders dan in Kerken en plaatzen, daar toe
 „ openlijk bestemd: op poene, dat het huis, schuur, barg,
 „ schip, schuit, veld of andere plaatzen, alwaar zodanige ver-
 „ gadering zoude gehouden worden, met 'er daad zouden ver-
 „ vallen aan de Armen van het Ambacht. — Dat, daarenbo-
 „ ven, de geenen, die in zodanige Vergadering zouden hebben
 „ gepredikt, Sakramenten bediend, voorgelezen, of andere
 „ Kerkelijke verrigtingen gedaan, of doen, of in 't huis of de
 „ plaats hem toekomende, zodanige Vergadering zou hebben
 „ laten houden, zoude worden geboetstraft in de somme van
 „ driehonderd guldens, enz.”

Ten blijkte dat de afkondiging van deeze Keure niet enkel
 diende, om eenen schrik aan te jaagen, maar dat de handhaa-
 ving van dezelve hun ernst was, deden Burgemeesteren een
 Schuur,

Schuur, te *Zevenhuizen*, een Schielandsch Dorp, alwaar de afgezonderden bij een kwamen, toespijkeren. Maar zo verre ging de stoutmoedigheid der misnoegde Contraremonstranten, dat ze de Schuur met geweld openden, en hunne Dorpgenooten, welke de Godsdienstoeffening, in de openbare Kerk, in alle stilligheid bijwoonden, met bitze bejegeningen te keer gingen. „De Predikant”, zeiden ze, te weeten, die in de afzondering voor hun predikte, „was hun toegezonden van „de Heeren van *Amsterdam*, die, indien zij eenige boete „betaalden, dezelve hun goed doen, en aan de Gemeente „Middelen zouden korten; zij zouden derhalven in hun be- „gonnen werk voortgaan, in spijt van allen, wien 't lief of „leed was; zij vraagden 'er niet na, of zij twee of drie in „de kaars deden vliegen.” Zulk eene onbeschaamtheid en wederstreeving van wettige bevelen bewoog de Rotterdam- sche Overheid, nog in de zelfde Maand, eene tweede Keure te doen afkondigen. Zij verboodt „allen Ingezeetenen van „het Dorp *Zevenhuizen* of die daar mogten koomen, elkan- „der, ter oorzaake van eenige geschillen over den Gods- „dienst, te miszeggen of te misdoen; zelf ook niet feitelijk „aan te randen de Overtreeders van de voorheen afgekondig- „de Keure, al ware 't ook dat dezelve, even als te voeren, „zich in woorden of werken mogten verloopen, maar de „Officiëren der Plaatze, tegen allen Oproer en Confusie, „behoorlijk te laten voorzien.” Gaarne zouden Burgemees- teren van *Rotterdam* foortgelijk eene Afkondiging gedaan heb- ben in de Heerlijkheid *Bleiswijk*, die Stad toebehoorende. Maar de Heer DE GROOT ontraadde hun zulks; hij bragt, bo- vendien, te wege, dat den afgezonderden het vergaderen en prediken, binnen de Stad, bij oogluiking, wierdt toegelaaten. Meer vrijheids bekwamen ook, zints dien tijd, deeze lieden binnen *Schieland*.

Eene nieuwe pooging deedt de *Rotterdamse* Regeering, in den aanvang des Jaars 1617, om den afgezonderde Contra- remonstranten genoegén te geeven, en de scheuring, waar 't mogelijk, te heelen. In eene Afkondiging van den elfden Fe- bruarij las men, „dat Baljuw, Burgemeesters, Schepenen en „Vroedfchappen der Stad, bemerkende, hoe de afzonderlijke

„ Ver-

„ Vergaderingen, tot oeffeninge van den Hervormden Gods-
 „ dienst, zijn strekkende tot groote ergernisse en onrust van
 „ de goede burgerije, en tot vreugde der vijanden van den-
 „ zelve Godsdienst, en zoekende, door alle gevoegelijke
 „ wegen van vergelijk, dezelve onaangenaamheden en meer
 „ andere, die anderzins geschapen zijn te ontstaan, weg te
 „ neemen en te voorkoomen, tot verscheiden maalen vermaand
 „ en belast hadden, de burgers, die zich, ter zaake der he-
 „ dendaagsche geschillen, hadden afgezonderd van de publieke
 „ Kerk, eenige naamen van Kerkendienaaren voor te stellen,
 „ ten einde een van dezelve, den Baljuw, Burgemeesteren,
 „ Schepenen en Vroedschappen aangenaam zijnde, in de pu-
 „ blijke Kerk Gods Woord mogt leeren, met aanbieding om
 „ met overleg van denzelven Kerkdienaar, en met kennis
 „ van de Gemeente, alles, 't geen verder de Kerkelijke re-
 „ geering en oeffening van den Godsdienst betrof, te regelen
 „ tot gerustheid van eens ieders Geweeten en onderhouding
 „ van goede orde.” Veel goeds beloofde men zich van dit
 „ Besluit, naadat verscheiden Contraremonfranten betuigden, van
 „ oordeel te zijn dat het behoorde te worden aangenomen,
 „ vooral, toen Prins MAURITS beloofde, die van de *doleerende*,
 „ dat is de afgezonderde Kerk te zullen aanzeggen, dat ze zich
 „ met den voorslag van de Heeren van *Rotterdam*, tot bijleg-
 „ ging van zaaken, behoorden te vergenoegen. Om de eenig-
 „ heid te bevorderen, en eik enen, zo veel doenlijk was, te
 „ gemoete te koomen, wist de Heer HUGO DE GROOT, Pensio-
 „ naris der Stad, te bewerken, dat, om de misnoegde Contra-
 „ remonfranten eenig genoegen te geeven, de Predikant NIKO-
 „ LAAS GREVINKHOVIUS, op welken men het inzonderheid had
 „ gelaaden, vrijwillig van zijnen dienst afstand zoude doen, in-
 „ dien hier mede de scheuring konde geweerd worden. Doch
 „ dit alles hadt geen gevolg.

Aldus bleeven, derhalven, de inwendige verdeeldheden en
 geschillen, tuschen de geenen, die zich gemeene Leden der
 Hervormde Kerke te *Rotterdam* noemden, ondanks alle de
 aangewende poogingen, tot weeringe van dezelve, bestendig
 voortduuren. Midlerwijl raadpleegde men, van tijd tot tijd,
 ter Staatsvergaderinge van het Gewest, over het houden van

XXV. DEEL.

Dddd

ecti

een Nationaal Sijnode. *Rotterdam* verklaarde zich daar niet tegen, doch wilde eenige voorwaarden bedingen, die, bij het houden der Kerkvergaderinge, zouden behooren te worden in agt genomen. Best zal de Leezer kunnen oordeelen, over de denkwijze van de Wethouderschap der Stad, uit het advies, welk de Afgevaardigden gelast wierden, ter Dagvaart uit te brengen. Onder de Aantekeningen der Resolutien van de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, ontmoeten wij de volgende verklaring, van wegens *Rotterdam* gedaan, op den vierentwintigsten Augustus des Jaars 1618. „ *Rotterdam*, ge-
 „ negen te doen, alles dat mogelijk is, dan met behouding
 „ van de autoriteit der Provincien, en de zaak gevonden te
 „ worden bij accommodatie, en bij geene decisie; 't besluit
 „ geen plaats te hebben, dan bij approbatie van hier, dat ge-
 „ let werde op de grootheid der Provincie, en gebleeven bij
 „ de vrijheid van dezelve; dat niemand gehouden is, als ge-
 „ drongen door magt, hem op de Sijnode te vinden, maar
 „ vrijwillig, en zulks ook te weezen met het besluit, te vre-
 „ den zijnde op dien voet de Sijnode in te willigen, behou-
 „ dens de hoogheid en souvereiniteit van de Provincie, en
 „ dat het consent daarop eenpaariglijk worde gedraagen.” Hierop volgde, 's anderendaags, eene nadere verklaring van deezen inhoud: „ De Gedeputeerden der Stad *Rotterdam*
 „ hebben door last van hunne principaalen mede bewilligd in
 „ het houden van een Sijnode Nationaal in conformiteit van
 „ de Verklaring der Heeren Edelen; wel verstaande dat die
 „ geene, die in deeze verdeeldheid zich bezwaard zouden
 „ mogen vinden te compareeren op eenige Clasfis of Sijno-
 „ den, daar toe door magt van de Overheid niet zullen wor-
 „ den gedwongen.”

Vermids de *Rotterdamsche* Afgevaardigden, in het laatste advies, zich beroepen op de Verklaring der Heeren Edelen, agten wij het niet ondienstig, hier nevens te voegen, op hoedanig eenen voet en voorwaarden, het doorluchtig Lichaam zich genegen toonde ter bewilliging in een Nationaal Sijnode. In de zelfde Vergadering der *Hollandsche* Staaten, hadden hunne Edelheden verklaard: „ Vooreerst, te houden voor zeker
 „ en ongetwijfeld, dat hoewel de Leden van *Holland* en

„ *West-*

„ *Westfriesland* de waare Gereformeerde Religie gemeen heb-
 „ ben met de geunieerde Provinciën; als ook met andere
 „ Rijken en Landen, dat nogthans de openbaare beschikking
 „ en gezag over Kerkelijke zaaken, den Staaten van elke
 „ Provincie bijzonderlijk toebehoort, en het zelve gezag bij
 „ de Generaliteit niet mag gebruikt worden, als bij eenpaarig
 „ consent van alle de Provinciën; verklaaren insgelijks te ver-
 „ staan, dat de uitspraak of bepaaling over de vijf Punterij
 „ (als raakende alle de Gereformeerde Kerken) inzonderheid
 „ de gemoederen in deeze landen, ter beide zijde, zo zeer
 „ zijnde vooringenomen (gepreoccupeert), niet behoort te
 „ geschieden bij een Nationaal Sijnode, maar wel dat in het
 „ zelfde Sijnode behoort gearbeid te worden, om de zaak te
 „ brengen tot zodanige accommodatie of vergelijk, die met
 „ Gods woord bestaan, en overzulks met een goed Geweeten
 „ aangenomen zoude kunnen worden. En indien hetzelfde tot
 „ onderling genoeg niet zoude kunnen geschieden (als nog-
 „ thans wordt verhoopt) maar dat daar over eenige decisie
 „ worde vereischt, dat in zulken gevalle een Generaal Sijnod-
 „ de van de Gereformeerde Kerken zoude behooren toege-
 „ staan te worden, om aangaande de voorzeide geschillen te
 „ verklaaren, wat te houden is voor fundamenteel of niet,
 „ en over 't geene, 't welk niet fundamenteel zoude worden
 „ bevonden, te stellen eene schikking van Christlijk verge-
 „ lijk. Verstaan daarenboven, dat geen acten of besluit van
 „ particuliere of Nationale Sijnode de Landen of Ingezeetenen
 „ van *Holland* en *Westfriesland* zullen verbinden, zonder
 „ uitdrukkelijke toestemming of goedkeuring van de Staaten
 „ derzelven Landen, daar toe wettiglijk beschreeven. Ver-
 „ staan mede, dat tot beleid van het Nationaal Sijnode de
 „ Staaten van *Holland* en *Westfriesland* zullen mogen afvaar-
 „ digen eenige Politijke personen, ten minsten dubbel getal
 „ tegen de andere Provinciën, ten aanzien van de grootheid
 „ van de Provincie van *Holland* en *Westfriesland*, en der-
 „ zelve zonderling belang in de zaaken; en dat dezelve Ge-
 „ deputeerden niet bij representatie, maar hoofdelijk zullen be-
 „ soigneeren. Laatsteljk verstaan haar Edele, niet eenige ver-
 „ andering toe te staan van 't geen bij alle handelingen en

„ maar niet
 „ bij het
 „ worden
 „ n, over
 „ t advis,
 „ t uit te
 „ de Hee-
 „ wij de
 „ op den
 „ m, ge-
 „ houding
 „ den te
 „ besluit
 „ dat ge-
 „ ven bij
 „ als ge-
 „), maar
 „ te vre-
 „ behou-
 „ die, en
 „ raagen.”
 „ ing van
 „ terdam
 „ illigd in
 „ reit van
 „ dat die
 „ zouden
 „ Sijnod-
 „ n wor-
 „ tte ad-
 „ en, ag-
 „ p hoe-
 „ ichaam
 „ Sijnode.
 „ n hun-
 „ zeker
 „ nd en
 „ West-

„ traktaaten is goedgevonden, te weten, dat in *Holland* en
 „ *Westfriesland* een ieder particulier in zijn gevoelen en Re-
 „ ligie zal blijven, en dat men niemand ter zaake van de
 „ Religie zal mogen agterhaalen, onderzoeken, of eenige mo-
 „ lestie aandoen, ten ware hij zich andere ordre vrijwillig
 „ onderwerpe: onder welke verklaring en besprekken, en
 „ anders niet, haare Edele te vrede zijn te bewilligen, in 't
 „ houden van de voorschreeve Nationale Sijnode.”

Van elders is bekend, hoe de doorluchtige Rotterdamfche
 Pensionaris HUGO DE GROOT, staande de Vergaderinge, in wel-
 ke deeze advizen wierden ingebracht, in hegtenisfe wierdt geno-
 men. In groot aanzien was de geleerde Staatsman bij de Regeer-
 ring der Stad. Van hier, als mede omdat dezelve van oordeel
 was, dat de gevangenneeming was geschied tegen de Voorreg-
 ten, dat zij zich vervoegde bij Prins MAURITS, om de loslaa-
 ting, immers uit de Gevangenisfe, van haaren Afgevaardigde
 te bewerken. In een Verzoekschrift, 't welk, kort naa de
 verzekering, in de maand September des Jaars 1618, bij zijne
 Doorluchtigheid, wierdt ingeleverd, vertoonden de Wethouders
 der Stad „ Dat de Heer DE GROOT, op hunnen last, ter Dag-
 „ vaart was gegaan, en overzulks een Lid zijnde der Heeren
 „ Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, diensvolgens, naar
 „ de oude Vrijheid en Costumen van de zelve Landen, zijn
 „ perfoon, geduurende dien Dagvaart, niet mogt worden be-
 „ kommerd, en dat zij Supplianten den goeden raad van den
 „ zelve DE GROOT, in verscheiden gewigtige zaken, hoognoo-
 „ dig van doen hadden; met verder verzoek dat zijne Door-
 „ luchtigheid, als Stadhouders van *Holland*, bij Haar Hoog
 „ Mogende geliefde tusschen beide te treden, en zijn autho-
 „ riteit te interponeren, ten einde de gemelde DE GROOT uit
 „ zijne hegtenisfe mogt worden ontslagen: ook met aanbieding,
 „ dat ze denzelve DE GROOT, binnen *Rotterdam*, in zijne
 „ huizing of andere verzekerde plaats zouden doen bewaaren,
 „ om zijne actien en al 't geen hem door Haar Hoog Mogen-
 „ de zoude mogen te last geleid worden, te verantwoorden
 „ naar behooren.” Van elders weet men den vrugtloozen uit-
 slag diens aanzochs. Ook wierden, eerlang, de hekken, te

Rat-

Rotterdam, geheel verhangen, zins de gewigtige verandering, welke, eene maand daar naa, voorviel.

Te weeten, Prins MAURITS, te *Leiden* en *Haarlem*, de Regeering, op een buitengewoon tijd, hebbende veranderd, begaf zich ook, ten zelfden oogmerke, na *Rotterdam*. Op den negenëntwintigsten October des meer gemelden Jaars 1618, zondt zijne Doorluchtigheid twee Kompagniën Soldaaten in de Stad: de eene wierdt geleid door Graaf ERNST, de andere door Graaf JAN VAN NASSAU. Zij wierden gevolgd van 'sPrinses Lijfwagt, en, nog dien zelfden avond, van zijne Doorluchtigheid zelve, die, door de Wethouderschap, op de Hoogstraat, ontmoet en verwelkoomd wierdt. 's Anderendaags, den dertigsten, begaf zich MAURITS, vóór negen uren, na 't Stadhuis, alwaar de Wethouders, op zijn bevel, reeds vergaderd waren. Thans ontsloeg hij hen allen uit hunnen eed en bedieninge. Niet meer dan zeven Vroedschappen wierden hersteld, doch in de plaats der overigen, nieuwe verkooren. De Burgemeesters en Schepen wierden allen van hunne ampten verlaaten, en deeze, door den Prins, opgedraagen aan zulken, die thans buiten het bewind waren. Als eene bijzonderheid vindt men, wegens de verlaatenen Regenten, aangedekend, dat zij, de afzetting van hunne ampten voor eere, verligting en ontlasting rekenende, elkander plegtig beloofden, den dertigsten dag van October, zijnde de dag hunner afzettinge, hun Jeeven lang, jaarlijks te zullen vieren, door het houden van een gemeenschappelijken vrolijken maaltijd, en dat ze God dankten voor hunne verlosinge van den last der Regeeringe in die ongelukkige tijden. Naa de begeerde bestelling op de Regeering gemaakt te hebben, ontboodt de Stadhouder de Bevelhebbers der Schutterije. Aan deeze verklaarde zijne Doorluchtigheid, „niet gekoomen te zijn om iemand te ver-, drukken, maar om de burgerij in rust te brengen.” Hij voegde daar nevens de vraag *Of ze de tegenwoordige Magistraat wilden gehoorzaam zijn, en allen moedwil helpen weeren?* Op deeze vraag ontving MAURITS een toestemmend antwoord, en maakte daarom, onder de Schutterij, geene verandering.

Eer nog de Prins *Rotterdam* verliet, deedt hij aldaar eene ontdekking, welke hem, tegen de voorgaande Regeering der Stad, en vooral tegen den gevangen Pensionaris DE GROOT, nog grooter misnoegen inboezemde. De ontdekking betrof het Eedboek der Stad. De Eed, welken men gewoon was den Amptenaaren af te neemen, was daar in gesteld, in den tijd, toen Prinsse WILLEM DEN I 's Lands Hooge Overheid was opgedraagen, en, diensvolgens, in den Eed vermeld het gezrouw te zijn aan den Prinsse van Oranje. Naderhand hadt JOAN VAN OLDENBARNEVELD, ten tijde als hij het Pensionarisamt van *Rotterdam* bekleedde, volgens besluit der Vroedschap, in plaats van de woorden aan den Prinsse van Oranje, gesteld aan de Hooge Overheid van *Holland*. Ten tijde van DE GROOT, hadt men agter deze woorden, en ter verklaringe van dezelve, geschreeven, *dat is, de Staaten van Holland*. Zeer misnoegd betoonde zich hier over Prins MAURITS, omdat deze bijvoeging streedt met de opvatting van zulken, die aan de Algemeene Staaten de Hooge Overheid der Landen, en alzo de oeffening van de hoogste magt, in de bijzondere Provinciën, toeschreeven.

Sedert de veranderinge der Regeeringe, te *Rotterdam*, en straks op den tweeden dag naa dezelve, wierden aldaar eenige schikkingen beraamd, bij welke de zulken, die, tot nu toe, in het Kerkelijke, het onderspit gedolven hadden, meer ruimte bekwamen, of liever, met de geenen, welke nog onlangs de bovendrijvende partij uitmaakten, in éenen rang geplaatst wierden; terwijl tevens de Remonstrantsgezinden daar in genoegen namen. Op den eersten November, naamelijk, deedt de nieuwe Wethouderfchap, met overleg en goedvinden van Prinsse MAURITS, en met bewilliging van de Predikanten en den Kerkenraad, ter wederzijden, zo wel van de Remonstranten als van de Contraremonstranten, van de Puije van het Stadhuis, afleezen eene Ordonnantie, bij welke bevolen wierdt „ Dat „ beide partijen, voortaan, elk met hunnen Kerkenraad, in „ de Openbaare Kerken, over en weder, bij beurten zouden „ prediken, en hunnen Godsdienst oeffenen; op zulk eenen „ voet als bij de Wethouders was geraamd, of naamaals zoude „ de geraamd worden, met genoegen van beide zijden. Doch „ de

„ de Vroegpredikatie zou, des Zondags, in de Grootte Kerk,
 „ alleen bij de Remonstranten worden bediend. En dit alles
 „ bij manier van voorraad, tot dat, bij de Heeren Staaten,
 „ op de Religionsverschillen, ordre zou weezen gesteld. Met
 „ bevel aan alle Predikanten, Kerkenraaden, gemeene Lidmaa-
 „ ten, en alle anderen, zich daar naar te gedraagen; hen te
 „ draagen in alle stilheid en burgerlijke vrede onder den ande-
 „ ren, zonder elkander daar inne eenigen hinder, overlust of
 „ geweld te doen, of ter zaake van de verschillen, met den
 „ aankleeve, iemand te scheiden of te verongelijken, met
 „ woorden of met werken, of eenige oproerige redenen te
 „ gebruiken; Alles met bedreiging van daar over als verstoor-
 „ ders van de rust der Stad, aan den lijve of anderszins, naar
 „ eisch van zaaken, gestraft te worden.”

Midlerwijl zat het Sijnode te *Delft*. Hier hadt men de zaak
 der Remonstranten bij de hand genomen, en eenige Leeraars
 van dien aanhang van derzelve ampten vervallen verklaard.
 De Rotterdamfche Predikant NIKOLAAS GREVINKHOVIUS was
 een van deeze. Doch toen men nu het gevelde vonnis zou
 ten uitvoer brengen, vondt men zich in geene kleine verle-
 genheid, uit hoofde van het groot getal Remonstranten binnen
 de Stad, en de ongemeene hoogagting en liefde, welke, door
 de groote meerderheid der Gemeente, den gemelden Leeraar
 wierdt toegedraagen. Naa lang overleg, vondt men geraaden,
 den Predikant GREVINKHOVIUS, in de Vergaderinge der Heeren
 Staaten, in 's *Graavenhage*, te ontbieden, en hem aldaar het
 besluit van het Sijnode, inhoudende zijne afzetting, aan te
 kondigen. Naauwlijks was dit rugtbaar geworden, of 'er ont-
 stondt merkelijke beweeging in de Stad. Eene groote menigte
 volks verzamelde om en in zijn huis; met traanen in de oogen
 baden en sineekten hem zommigen, hij wilde tog niet na
 's *Hage* gaan: anderen riepen, dat ze zijn vertrek niet zouden
 dulden, dewijl zij zich verzekerd hielden dat men hem zoude
 vasthouden. Zo hoog liepen zelf de woorden en dreigemen-
 ten van eenigen, uit de misnoegde gemeente, dat men, niet
 zonder reden, gevaarlijke opschuddingen te gemoete zag. Wes-
 halven de Wethouderfchap, wilde zij de zaak niet tot het
 uiterste laten koomen, geraaden vondt, den Predikant het

gaan na 's *Hage* te verbieden; met toezegging van zijn agterblijven, bij 's Lands Staaten en Prins MAURITS, te zullen verontschuldigen. Men verhaalt, dat de befaamde SLATIUS, omtrent deezen tijd, eene Leerrede deedt, voor eenige honderden Remonstrantsgezinden, onder den blaauwen hemel, als zijnde, volgens hun zeggen, hunne Gemeente zo groot, dat geene der gewoonlijke Stads Predikplaatzen dezelve konde bevatten.

In *den Hage* ontving men, wel haast, berigt van 't geen 'er, te *Rotterdam*, gaande was. Vermids eenige ongesteldheid van Prins MAURITS, die anderzins, in eigen persoon, het werk zoude verrigt hebben, begaven zich derwaarts, op den veertienden November des Jaars 1618, de eerste Raad KROMHOUT en de Raadsheer JUNIUS. Hunne boodschap hieldt in, het aanwenden van poogingen, om de gemoederen aldaar tot bedaaren en in rust te brengen, als mede ordre te stellen op het vergrooten van eene Predikplaats, tot beter gerief der Gemeente. Voorts moesten ze GREVINKHOVIUS aankondigen, het bevel om niet te mogen prediken, noch in eenige Kerkelijke Vergaderingen verschijnen, zo binnen als buiten de Stad. Indien hij zich daar over bezwaard vondt, moest men hem wijzen na het Sijnode te *Dordrecht*, alwaar hij zijne redenen mogt inbrengen, en nadere order afwagten. 't Geen men hadt verwacht, gebeurde met 'er daad. De Raadsheeren hadden het besluit van 's Lands Staaten den Predikant niet aangekondigd, of deeze verzogt, de redenen zijner afzettinge te mogen weeten; die men, evenwel, niet goedgevondt, hem te geeven. Alleenlijk zeiden de Afgevaardigden, dat hij het bevel der Hooge Overheid hadt naa te koomen; 't geen hij, eindelijk, aannam.

Geweld is, gemeenlijk, het zaad van het toeneemende getal eens anhangs. Zo ging het ook te *Rotterdam*. Sints den afstand van GREVINKHOVIUS, begonnen de Remonstranten meer op hunne zaaken te letten. Van den eenen dag tot den anderen naamen ze toe, in getal en ijver. Nogthans ontmoetten ze geen en tegenstand, in het oeffenen van hunnen Godsdienst, bij de Wethouderschap. Integendeel geschiedde het met haare bewilliging, niet alleen dat het Stads-Bushuis tot eene predikplaats gereed gemaakt, maar dat ook de Prinskerk bijna de helft

helst vergroot wierdt, om de menigte te kunnen bergen. 't Gebeurde, op den eersten Kersdag des gemelden jaars, dat de plaats, in welke zij, ter oeffeninge van den Godsdienst, zouden zamenkoomen, de menigte, op eenige honderden na, niet kunnende bevatten, veelen van dezelve na de Beurs streefden. Veel en van deeze wisten, dat BERNERUS VESEKIUS, een vermaard Remonstrantsch Leeraar, thans binnen *Rotterdam* was. Door lang aanhouden bewoogen ze deezen, om op de Beurs voor hun te prediken. Merkelyk ongenoegen verwekte dit bedrijf, zo wel bij de Regeering der Stad als in 's *Graavenhage*. Spoedig zag men daar van een bewijs, in eene Afkondiging, bij welke alle Vergaderingen, buiten de Openbaare Kerken, verboden, en, daarenboven, aan den Leeraar en toehoorders, als mede aan de zulken, die daar toe hunne hui-zen zouden leenen, eene geldboete wierdt gedreigd. Het prediken op de Beurs zeide het Plakaat geschied te zijn „ uit „ puure loutere moedwil, en te strekken tot groot schandaal „ van de Religie, oneere der Regeeringe, en apparente com- „ motie onder den volke; 't welk niet behoorde geleeden, „ maar geweerd en gestraft te worden: te meer (vervolgt „ het Plakaat) also men met diergelijke maniere van doen, „ niet alleen de vrugten, die uit de Nationale Sijnode te ver- „ wagen stonden, poogde te verhinderen, en vrugtloos te „ maaken, maar dat men ook daar door allerhande schadelijke „ Sekten, door bijeenrotting van ongeruste menschen, tot „ openbaare exercitie zoude kunnen brengen.” Daarenboven ontboodt de Wethouderschap de Remonstrantsche Predikanten, die nog te *Rotterdam* waren, in haare Vergadering, om de- zelve aan te kondigen, dat ze de Gemeente, over het hou- den van dusdanige zamenkomsten, openlijk hadden te bestraf- fen. Zij namen 't aan, zo lang men hun openbaare Kerken zoude vergunnen. *Maar daar naa*, zeide een der opout- boodene Kerkdienaaren, *zal ik niet nalaaten te prediken in bijzondere Vergaderingen, al ware 't dat de Galg voor de deur stondt.* Intusschen, schrijft BRANDT, „ was deeze Woord- „ voerder een der eersten, die, toen de nood bet knelde, „ in dien ijver bezweek, en zich tot belofte van zwijgen „ liet beweegen.”

Sints deezen tijd begon de zaak der Remonstranten, zo elders als ook te *Rotterdam*, agterwaarts te gaan. Het Nationaal Sijnode zat reeds te *Dordrecht*, en men was niet onkundig van de maatregels, die aldaar genomen wierden. Om zich eenigzins te wapenen tegen den slag, welke hun dreigde, besloot men tot het houden van eene Vergaderinge in de gemelde Stad. Zij kwam bij een op den vijfden Maart des Jaars 1619, en bestondt uit tien Predikanten van uit verscheiden Gemeenten, nevens etlijke Ouderlingen en Diakenen, uit *den Briel* en van *Hoorn* en *Alkmaar* derwaarts gezonden. Men was aldaar van meeninge, dat de Remonstrantsche Gemeenten moesten behouden 't geen ze hadden, en voortgaan tot meerdere vordering; dat ze, niettegenstaande de Plakaaten daar tegen gemaekt of nog te maaken, moesten doordringen tot afgezonderde Godsdienstoeffeninge, en dat het nu de tijd was, in welken zij de grondslagen van de vrijheid hunner Conscientie moesten leggen, of anderzins, nevens hunne naakoomelingen, voor altoos slaaven blijven. Voorts stelde de Rotterdamfche Vergadering, die, bij veelen, den naam van *Tegen-Sijnode* droeg, haare bedenkingen in geschrift, aangaande de toekomstende maatregelen, ter instandhoudinge van hun Lichaam, en zondt dezelve, ter beoordeeling, aan de gedagvaarde Leeraaren te *Dordrecht*. Doch de Vergadering, eerlang rugtbaar geworden, baarde merkelyk ongenoegen bij de Overheid, die dezelve voor oproerig verklaarde.

Van elders is bekend, hoe het, zedert het Dordrechtsche Sijnode, met de Remonstranten afliep, en, eerlang, van wegen de Algemeene Staaten, eene Afkondiging geschiedde, bij welke het houden van zamenkomsten, zo in 't openbaar als heimelyk, dienende ter voortplantinge van de Remonstrantsche Leerbegrippen, verbooden wierdt. Te *Rotterdam* deedt men de afkondiging, op Saterdag den twintigsten Julij des Jaars 1619. Onder het afleezen gebeurde het, dat een paerd, gaande langs de menigte, en daar van verschrikt, begon te springen. Dit veroorzaakte eenige beweeging onder de omstanders. Straks slooten eenige burgers, uit vreeze voor de gevolgen, hunne huizen. Eenige gemeene Vrouwlieden, eenen Schorteldoek aan een stok gebonden hebbende, liepen 'er mede rond,

roepende: *Koomt uit, koomt uit! helpt onze vrijheid behouden, die men ons zoekt te beneemen.* Doch zij kreegen geene aanhangers. Nog dien zelfden dag wierdt de Prinzenkerk, welke men, eenigen tijd geleeden, ten behoeve der Remonstranten hadt vergroot, geflooten. Ook ligte men, den volgenden nacht, eenige leden van dien aanhang, zo mannen als vrouwen, van hunne bedden, met oogmerk, meent men, om der Burgerije eenen schrik aan te jaagen. Nogthans kwamen de Remonstranten, 's anderendaags, des morgens ten zes ure, in goeden getale bijeen, voor de Prinzenkerk, met oogmerk om aldaar te hooren prediken. Maar zij vonden de deur geflooten: weshalven zij eenige Psalmen zongen, tot dat de Onderschout hen kwam verjaagen. Toen namen ze gang, ten getale van wel vierhonderd, na eenige ledige erven omtrent den Schiedamschen Dijk, en begonnen 'er Psalmen aan te heffen. De Burgemeesters JAKOB KLAASZOOM DUIN en KORNELIS MATELIEF, zulks vernomen hebbende, begaven zich derwaarts, om de menigte uit elkander te doen gaan. Ondanks het Burgemeesterlijk bevel groeide de hoop tot drieduizend menschen, allen welberaaden om niet zonder Preek van daar te scheiden. Onder de menigte bevondt zich DIRK RAFAELSZ KAMPHUIZEN, toen Predikant te *Vleuten*, in het Sticht van *Utrecht*. Deezen eenen Ruitersrok aangedaan, en op eene stellaadje van Bier-tonnen geplaatst hebbende, verzogten ze hem, de Gemeente met eene Leerrede te stigten. Hij deedt het, naar aanleiding van HEBR. IV: 13. Meer dan eens zegt de Burgemeester DUIN den Predikant uit het volk te haalen, doch wierdt telkens verhinderd. Intusschen zag men, wel haast, volgens heimelijke bestelling van den Burgemeester, vier Vaandelen Soldaaten, met gelaadene Musketten, van twee zijden, op de Vergadering aantrekken, onder een schrikwekkend geroep: *Slaat dood de Arminiaanen!* Merkelijke beweging ontstond thans onder de menigte; die, egter, haare plaats niet verliet; zorgende voornaamelijk dat de Leeraar weg geholpen wierdt. Eenige Regenten, daar op toegekoomen, riepen tot de burgers, *Of zij op het Plakaat niet pasten?* Waar op iemand nit den hoop, het Testament om hoog steekende, riep, *Dit is ons Plakaat.* Anderen begonnen, met een woest geschreeuw,

van steenen raapen te spreken. Hierop namen veele Remonstranten de vlugt, terwijl anderen stal hielden, tot dat zij eenige Psalmen hadden gezongen. De Burgers en Soldaaten trokken toen insgelijks af.

Doch de opschudding van dien dag liep daar mede nog niet ten einde. In den namiddag vergaderde, wederom, een groot getal Remonstrantsgezinden, op de Vischmarkt, de plaats alwaar thans de Beurs staat. Niet lang leedt het, of men zag Schout, Burgemeesters en andere leden van de Wet, gevolgd van vijf Kompagniën gewapende Soldaaten, naderen. Het gezigt hier van deedt, evenwel, de menigte niet uit elkander gaan, maar veel eer zommigen verklaaren, *om geene menschen een voet te zullen verzetten*. Men wil dat eenigen van de Regenten, onlangs door Prins MAURITS aangefeld, spraken van onder den hoop te schieten; doch dat de Bevelhebber van het Krijgsvolk, vreezende voor tegenstand en bloedstorting, zulks ontriedt. Ten drie ure ging elk zijnen weg, zonder dat 'er iet gewelddadigs was voorgevallen.

Burgemeesteren van Rotterdam verzuimden niet, reeds 's anderendaags, in 's Hage kennis te geeven van 't geen 't hunnent was voorgevallen. Het Hof van Holland zondt hierop den Raadsheer PIETER KOUWENBURG derwaarts, tot het doen van onderzoek omtrent den Predikant, en wie verder de Vergadering aangemoedigd of hadden bijgewoond. Hoedanig ook des Raadsheeren verrigtingen mogen geweest zijn, waar omtrent wij geen bescheid ontmoeten, niet zo afschrikkende waren dezelve, of, den volgenden Zondag, vergaderden, van nieuws, eenige Remonstranten, bij eenen Runmolen, in het Runhuis, die 'er Psalmen zongen. Niet zo talrijk was, egter, de Vergadering als voorheen, dewijl dezelve wierdt gestoord door het Krijgsvolk, 't welk men, daarenboven, wijd en zijd, door de geheele Stad zag rondgaan, om de zamenkomsten te verhinderen of te slooren. Van het voorgevallene gaven de Rotterdamsche Wethouders, wederom, kennis aan de Gecommitteerde Raaden in 's Hage; die, de zaak met Prins MAURITS overleid hebbende, tot antwoord gaven, dat de Magistraat, bij openbaare afleezing, eenen ieder hadt te waarschuwen, zich van zulke Vergaderingen te onthouden, zelf om die niet

te koomen zien; dat, voorts, de Wethouders eenigen der beleggers van dusdanige Vergaderingen moesten trachten in hegtenis te krijgen, om de aanstokers aldus op te spooren.

In tegenstelling van deeze maatregelen, vervoegden zich de *Rotterdamfche* Remonstranten, op den zevenden Augustus des Jaars 1619, met een Verzoekschrift bij Prins MAURITS, vertoonende „ wat zwaarigheid, verlies van neering en welvaaren, berooving van goederen, en onschuldig bloedstorten te verwagten stondt, indien men hunne Vergaderingen met Soldaaten verstooren wilde; en het heil dat uit het toelaaten van hunne Vergaderingen ontstaan zou: met ernstig verzoek, dat zijne Prinslijke Excellentie daar in eenige goede en bekwaame orde geliefde te doen stellen, tot gerustheid van zo veele duizenden godvrugtige gemoederen en Conscientien; opdat de geenen, die niets anders zогten dan Gods eere en hunner Zielen Zaligheid, in hun gemoed niet mogten gedwongen worden, of tegens Gods uitgedrukt Woord, mitsgaders tegen de Nederlandsche Confessie genoodzaakt hunne Vergaderingen te verlaaten, ten ware zij lijf en goed in gevaar stelden. Dat (zeiden ze) behoorde hun in hun eigen Vaderland niet over te koomen, in 't welk zij en hunne Ouders zo langdurigen, zwaaren en bloedigen oorlog hadden helpen draagen en uitstaan, om van den Conscientiedwang bevrijd te worden. Daarom verzogten ze dat zijne Excellentie, overweegende, hoe men altijd hadt gehouden en bevonden, dat het dwingen der Conscientien een zeer landverderflijk kwaad was, alsnog geliefde op hun verzoek een gunstig besluit te neemen." Doch dit verzoek, even als alle andere, deedt geene baate.

Nogthans konden de *Rotterdamfche* Remonstranten niet besluiten, hunne onderlinge bijeenkomsten na te laten. Veiligheidshalve besloot men dan, dezelve buiten de Stad te houden; deels om de ruimte, deels om niemand, om het leenen van zijn huis, aan boetvalligheid bloot te stellen. In eene Vergadering, bij *Krooswijk*, op den negentienden Augustus, waren ruim tweeduizend menschen tegenwoordig, en onder deeze veele aanzienlijke burgers. Niet lang daar naa vergaderde men agter 't Slot van *Honingen*, ten getale van meer dan

dan drieduizend menschen. De Wethouderschap, hier van verwittigd, zondt eenige wagens met gewapende Soldaaten op de Vergadering af, onder 't geleide van zekeren Wijnkoper, die, voor 't leveren van een Predikant, in handen van het Geregt, eene groote somme gelds hadt bedongen. Doch, bij hunne komst, was de Predikatie geëindigd, en de Leeraar verrokken. Zeker oud arm man, die in het Oude Mannenhuis de kost hadt, om het bijwoonen van de Vergaderinge bij het Slot van *Honingen*, voor de Regenten ontbooden zijnde, wierdt deswegen buiten het Huis en op straat gezet.

Ongunstig bleef alzo de toestand der Remonstranten, gelijk elders, dus ook te *Rotterdam*, tot op den dood van Prinse MAURITS, die hun altoos den voet hadt dwars gezet. Sedert dien tijd begonnen ze, van tijd tot tijd, hunne Vergaderinge te hervatten, welke zij, om de ongunst der tijden, hadden moeten opschorten. Zij waren aldaar zeer talrijk, en de Regeering vondt zwaarigheid in het flooren der bijeenkomsten, als vreezende, met reden, voor een bloedbad. Ook verklaarden de Afgevaardigden ter Dagvaart, vermogen noch gezintheit te hebben om de Plakaaten, in hunne Stad, ten uitvoer te brengen, waar omtrent, ter Staatsvergaderinge, op sterk aanhouden van 't Sijnode, geraadpleegd wierdt. Eindelijk wierdt de tijd gebooren, dat den Remonstranten, ook te *Rotterdam*, het bouwen van eene openbaare Vergaderplaats wierdt toegestaan. Dit viel voor in den Jaare 1628.

Niet veel merkwaardigs, de Geschiedenisfen der Stad afzonderlijk betreffende, ontmoeten wij voor het Jaar 1672. Even als elders, raakte men ook te *Rotterdam* in rep en roere, eerst over den voortgang der Franche Wapenen in de Provincie van *Holland*, en vervolgens over de verheffing van Prinse WILLEM DEN III tot de Stadhouderlijke waardigheid. Uit vreeze voor een onmiddelijken aanval op de Stad, was men te raade geworden, de burgerije te doen werken aan de Vesten. Doch toen men hier mede eenen aanvang hadt gemaakt, ontfontden 'er hevige klagten onder 't Volk, voorgeevende dat die arbeid hun verdroot. En wanneer de Wethouderschap, aan de klagten gehoor geevende, den arbeid wilde staaken, beschuldigde men dezelve van Franschgezindheid, en

af-

afkeer van *Oranje*. Een Vroedschap der Stad verzogt van zijnen post te mogen ontslagen worden, voorgeevende dat hij de aanstelling van den Prins VAN ORANJE noodig hielt voor 's Lands welzijn, doch geenen kans zag om dezelve te bewerken. Zekere LEONARD VAN NAARSEN, reeds in den Jaare 1653, om eenige oproerige gesprekken, in regten betrokken, verscheen nu op het Stadhuis, den Heeren voorhoudende, dat men vrede met *Engeland* konde hebben, indien men den Prins Stadhouder maakte, als zijnde diens bevordering de eenige beweegreden, welke den Koning van *Engeland* hadt bewoogen om de Republiek te beoorlogen. Op een anderen tijd zag men eene groote menigte volks voor het Stadhuis zamenfchouwen, en straks daar op eenige Afgevaardigden van hetzelfde na binnen treden, om de Wethouders te noodzaaken tot eene plegtige verklaring en belofte, omtrent de verdediging der Stad, even als de burgers onderling zich daar toe verbonden hadden. De grond deezer afvordering was, het vermoeden tegen eenige Regenten opgevat, zommige van welke men op straat aangerand, gefcholden en gedreigd hadt. Vooral stondt in een kwaaden reuk bij 't gemeen de Pensionaris PIETER DE GROOT, Zoon van HUGO DE GROOT; deeze was van oordeel, dat de rust zoude kunnen hersteld worden, door het openbaar grijpen en straffen van de voornaamste roervinken. Doch de Regeering was te beschróomd, om dus sterk te durven doortasten. Ook telde men thans verscheiden Regenten op het Stadhuis, die de opschuddinge onder de hand begunstigten, vermids zij van dezelve hunne eigen vastigheid of hooger bevordering verwagten.

In eene gestadige beweging bleeven aldus de gemoederen te *Rotterdam*, tot op den achtentwintigsten Junij. De Burgerhoplieden, op dien dag, Burgemeesteren gevegd hebbende, de Vroedschap bij een te roepen, dedden in dezelve den voorslag, om, van wegen de Stad, eenige Gemagtigden te zenden na 's *Graavenhage*, en aldaar den Prins tot Stadhouder van *Holland* te helpen bevorderen. De vergaderde Vroedschap kwam, dien dag, tot geen besluit. Doch wanneer men, 's anderendaags, de Oranjevlag van den Toren te *Schiedam* zag waaien, was 'er geen houden meer aan de onstuimig hollende

lende

lende Gemeente. Een Burgerhopman, die, bij 't uitgaan der Kerke, de Groote Markt bezet hielt, vraagde de lieden, welke uit het gehoor kwamen *of 3e Prins — dan Staatsgezind waren?* Zijner bedieninge onwaardig was de rol, welchen de Predikant JAKOBUS BORSTIUS, bij deeze gelegenheid, volvoerde. Meer dan eens, te vooren, hadt hij zijnen ijver betoond voor het Huis van *Oranje*, door der Gemeente, van den predikstoel, in 't oor te blaazen, dat veele Leden der Regeeringe den Lande ongetrouw waren, en dat de reden van het kwalijk gaan van 's Lands zaaken was, omdat den Prinse geen hooger gezag wierdt opgedraagen. Thans, in de opschudding, welke te *Rotterdam* plaats hadt, tradt hij onder de hoopen volks, welke oproerig langs de Straaten trokken, hun vragende „ Of zij niet begeerden, dat de Prins Stadhouder gemaakt wierdt? Of men het Eeuwig Edikt niet behoorde te vernietigen? en of men den Prins niet behoorde te ontslaan van den Eed, welchen dezelve, bij het aanvaarden van het Kapitein Generaalschap, hadt gedaan? ” Eene algemeene toestemming weergalmden straks onder de menigte; die voorts na het Stadhuis getrokken zijnde, en het Oranjevaandel van hetzelfde hebbende uitgestoken, de Vroedschap noodzaakte tot het neemen van een toestemmend besluit, rakende den opdracht van de Stadhouderlijke waardigheid aan Prinse WILLEM DEN III. Nog dien zelfden nacht moest de aanstelling door ondertekening bekrachtigd, en van de Puije van 't Stadhuis worden afgekondigd. Ware dit agter gebleeven, het stontd geschapen, dat een goed deel burgers den Eed gestand zouden gedaan hebben, bij welchen zij onderling zich plegtig verbonden hadden, den hals te zullen breeken aan de Regenten, die weigerden te tekenen, en de Huizen plonderen van de zodanigen, die de Stad zouden verlaaten. Om het uitrekken der verdagte Regenten te voorkoomen, hielt de Burgerij de wagt aan de Poorten, en dezelve geslooten, om alzo de Ruitery buiten te houden, ter handhaavinge van de rust der Stad derwaarts gezonden.

Het woelen hadt nauuwlijks zijnen zat bekoomen, te *Rotterdam*, of 'er ontfontd, reeds in den aanvang der volgende maand, eene nieuwe opschudding. Eenige Gemagtigden der

Alge-

Algemeene Staaten, zekeren last zullende overbrengen aan den Admiraal DE RUITER, die met 's Lands Vloot op *Schooneveld* lag, namen hunnen weg over *Rotterdam*. Gekoomen, met het Jacht, aan de Delftsche Poort, wierden ze aldaar ontvangen, van de wagthoudende burgers, met een woest geroep *dat 'er Verraa'ders in waren*. Het vaartuig lag naauwlijks aan den wal, of eenigen vielen onverhoeds in hetzelfde, vragende *waar de Heeren heenen wilden?* Op het antwoord, *dat men den wil hadt na 's Lands Vloot, om den Generaal DE RUITER eenen brief van 's Lands Staaten te brengen*, begeerde men dien brief te leezen. Niets baatten de vertoogen, raakende de onbehoorlijkheid van dien eisch, en het gevaar der algemeenmaakinge van den inhoud. Men rustte niet, voor en alee'r de Brief gesteld was in handen van eenen der burgers, die, met plegtigen eede, de geheimhouding beloofde. Doch hij hadt den brief niet geleezen, of, binnen weinige oogenblikken, wisten de omstanders den inhoud, en vervolgens de geheele Stad. De grond der tegenwoordige onrustigheid, was het gerugt, van zekeren Engelschman afkomstig, die verhaald hadt van twee Engelsche Staatsdienaaren verstaan te hebben, dat zij volmagt hadden om met de Staaten den Vrede te sluiten, doch dat deeze denzelven met geen ernst scheenen te verlangen. Dit gerugt ontstak de woede van 't gemeen, onder andere tegen de huizen van twee Vroedschappenen, die geplonderd wierden. Daarenboven ontworp de Gemeente zekere punten, welke zij der Regeeringe voorhieldt. De punten behelsden het zenden van andere Afgevaardigden ter Dagvaart; het bekoomen van inzicht in de handelingen met *Frankrijk* en *Engeland*, en het sluiten van een spoedigen vrede met het laatstgenoemde Koninkrijk; verandering in de Wethouderschap door zijne Hoogheid; den erflijken opdracht van alle de voorregten, welke de Stadhouders ooit gehad hadden, aan zijne Hoogheid; voorts het in hegenis neemen van eenige Regenten, onder andere van den Pensionaris PIETER DE GROOT, en het onbekwaam verklaaren van dezelve, en van hun naageslagt, tot in het Vierde Lid, om immer in de Regeering te kunnen koomen. Het laatste punt wierdt straks volvoerd, en eenige Heeren het gaan van het Stadhuis belet.

XXV. DEEL.

E e e

Zijne

Zijne Hoogheid, hier van kennis bekoomen hebbende, be-
tuigde daar over zijn ongenoegen, door eenen brief; die, eg-
ter, te *Rotterdam* voor verdagt wierdt aangezien. Nogthans
wierden de aangehoudene Heeren ontflogen. De Heer DE
GROOT, een van dezelve, op straat gekoomen, wierdt door
iemand uit den hoop, die het Stadhuis omringde, met een
mes bedreigd, voorts na binnen gedreeven, doch, op begeer-
te van het Volk, spoedig wederom ontflogen.

Gedurende dit alles bleeven de oude Regenten nog al op
het Kussen, ondanks de herhaalde aanzoeken van zommigen
aan zijne Hoogheid, om de Stad met derzelver tegenwoor-
digheid te vereeren, tot het maaken der begeerde veranderinge.
Bij wijlen wierdt zijne Hoogheid verdrietig over het lastig
aanhouden, en gaf blijk daar van in de wijze, op welke hij
de Afgevaardigden ontving. Eenige Leden der Vroedschap,
ten gemelden einde, in 't Leger bij *Bodegraave*, den Prinse
toegezonden, wierden toegelaten bij zijne Hoogheid, zitten-
de te paerd en met gedekten hoofde, en ontvingen geen ander
befeheid, dan het antwoord, hun, over schouder, onder het
voortrijden, toegeroepen: *Ik heb u zo dikmaals laten zeg-
gen dat ik niet koomen kan; ik kan niet koomen.* Verschei-
den vrugtlooze poogingen deden, zedert, die van *Rotter-
dam*, om 's Prinsfen gunst te herwinnen. Doch zo ras hadt
men van het ombrengen van de broeders DE WITT de tijding
niet ontvangen, of twaalf voornaame burgers, in zekeren her-
berg bij een gekoomen, zonden, uit het midden hunner,
eenige Afgevaardigden aan Burgemeesteren, met verzoek om
Vroedschap te doen beleggen; aan welke zij, voorts, het
schriftelijke verzoek deden, dat twaalf Vroedschappen, die,
zeiden ze, bij hen verdagt waren, van derzelver posten mog-
ten verlaaten worden. Aan deezen voorflag wierdt straks voldaan,
en de plaats der afgezetten met nieuwe Leden vervuld.
Onder deeze waren 'er eenigen, die openlijk of onder de
hand de jongste bewegingen gevoed hadden. De Heer PIER-
TER DE GROOT, reeds te vooren ten Lande uit geweeken, en
thans van zijn Pensionarisampt verlaaten, schreef, zedert, uit
Antwerpen, alwaar hij zich onthieldt, aan eener zijner Vrien-
den, *dat onder de nieuwe Regenten segts twee perfoonen*
waren,

waren, die eenige goederen hadden; terwijl de afgezette Vroedschappen, te zamen, meer dan drie millioenen rijk geweest waren. Naa deeze verandering kwam Rotterdam, allengskens, tot rust.

De Stad genoot deeze rust, tot in den Jaare 1690. Thans ontvonkte wederom het vuur der muitzucht onder de groote menigte; en 't stondt geschapen dat de vlammen ten dake zouden uitlaan. De aanleiding tot dien verre uitzienden Oproer, was de mildheid van eenen Burger-Bevelhebber aan zijne Schutters, die 'snachts, tusfschen den acht- en negenëntwintigsten Augustus, de wagt hadden op de hoofdwagt van 't Stadhuis; aan deeze hadt hij een half anker wijn ten beste gegeven, om 'er zich dien nacht mede vrolijk te maaken. Eenigen der Schutteren, uitgezonden om den wijn te haalen, wierden met denzelven aangetast door de gebroeders VAN DER STEEN, Pagters der Wijnen, nevens hunne Oppassers of zo genaamde Verklikkers. Men wierdt hier op handgeffen, en een van 's Pagters Knegten, welke den Tamboer, die het Vaatje met wijn droeg, hetzelfde wilde afneemen, door eenen der Schutteren dood gestooken.

Terstond hier op vervoegden zich de Pagters bij den Hoofdschout, den Heer JAKOB VAN ZUILEN VAN NIEVELD. Zekere Wijnkooper, KOSTERMAN genaamd, wierdt bij dien Heer aangebracht als schuldig aan den manslag, en nog dien zelfden nacht in hegenisfe genomen. Door Schepenen ondervraagd, en verdere kundschap ingewonnen zijnde, beleedt hij eertlang, den moord gepleegd te hebben, en wierdt voorts ten Zwaarde verweezen. Men volvoerde het vonnis, onder een geweldigen toevloed, waar van zommigen morden, dat de Lijder, door 't geweldig folteren des Pijnbanks genoopt, tegen beter weeten hadt bekend. 't Geen het Graauw nog meer versterkte in den waan van de onschuld des veroordeelden, was, dat de Scherpreger, door ontsteltens, verscheiden maalen het Zwaard moest gebruiken, eer hij 't hoofd van den romp konde scheiden. Hier bij kwam nog, dat men 't gerugt deedt loopen, hoe de gemelde Trommellager, zedert insgelijks in hegenisfe geraakt, uit een Venster zijner gevangenisfe, geroepen hadt „dat KOSTERMAN onschuldig veroordeeld, en hij zelve de „daader was.”

Eeee a

Meer

Meer was 'er niet noodig om het Graauw, buiten dat reeds op de Pagters gebeeten, tot uitersten te doen overslaan. Het rot oproerig te hoop, en streeft na het huis des Pagters **PIETER VAN DER STEEN**, alwaar het alles deerlijk plonderde en verwoestte. Vruchtloos hadden de Burgemeesters, door 't doen roeren van den Trom, een aantal Schutters tragten te verzamelen, om dien moedwil te beteugelen; niemand wilde zich de zaak eens gehaaten Pagters aantrekken. Op de aankomst, eger, van eenen Burgemeester, verzeld van eenen van Stads Sekretarissen, verstoof de plonderzuchtige menigte. Ook wierden, 's anderendaags, op verzoek der Pagteren, drie Kompagniën Ruiters en een goed getal Soldaaten uit den *Hage* na *Rotterdam* gezonden.

Het schelden en raazen, inzonderheid op den Hoofd-Officier **VAN NIEVELD**, ging ondertusschen zijnen gang, en klom hoe langer hoe hooger. Men strooide alomme door de Stad Schotschriften, opgevuld met de haatlijkste aantijgingen, waarbij al de schuld van het doodvonnis van **KOSTERMAN** den Schout te last geleid, en hij zelve met den dood bedreigd wierdt. Op den vijfden van Wijumaand uit den *Hage* in de Stad koomende, en met zijne Huisvrouw en Zoon langs den Buitensingel gaande, wierdt hij gezien van eenigen uit het gemeen, die hem voor een *Bloedhond*, een *Moorder van KOSTERMAN* scholden, en tot aan zijne woning verzelden. De Heer **VAN NIEVELD**, zich thans zijns lijfs niet veilig oordeelende, ontboodt eenige Soldaaten, om hem en zijn huis te beschermen. Doch dit werkte niets anders uit, dan dat de toeloop nog grooter, en de moedwil dies te baldaadiger wierdt. Vergeefs zegt hij de oproerige menigte met woorden te paaien, en van daar te doen vertrekken. Zommigen zag men hunne Mesfen trekken, anderen mer steenen op de soldaaten smijten; die hier op verklaarden, „ dat indien ieder niet „ terstond zich van daar begaf, hun last medebragt, geweld „ met geweld te keer te gaan, en op de menigte met scherp „ te schieten.” Doch 't Graauw, in stede van hier aan te voldoen, beval den Soldaaten van daar te vertrekken; voor reden geevende, hoe zij zelve gesteld waren om voor de veiligheid der Stad te zorgen.

Tar

Tot nog toe was het bij woorden gebleeven. De verza-
melde menigte, niet zwigtende voor de dreigementen der Sol-
daaten, hieldt de toegangen na het huis nog al bezet. Thans
volvoerden de Soldaaten hunnen last, en onder den hoop schie-
tende, troffen ze, gelijk het meer gaat bij diergelijke gelegen-
heden, den onschuldigsten van allen, die ter aarde vallende,
de raazernij der menigte zo heftig deedt ontbranden, dat wel
haast een hagelbui van steenen op de Krijgsknegten nederdaal-
de, die insgelijks van hunnen kant niet schuldig bleeven;
eenigen wierden gedood, anderen zwaar gekwetst.

De gemoederen hier door langs zo meer verbitterd worden-
de, zwoeren de muitelingen, wraak te zullen neemen van het
onschuldig bloed, 't welk voor hunne oogen vergooten was,
al zoude zulks hun eigen leeven kosten. Straks begonnen ze
na middelen om te zien, ter betooninge van hunne gevoelig-
heid. Eenigen sloegen op weg om zekeren Valbrug op te
haalen, en alzo den Soldaaten het wederkeeren te beletten.
Anderen streefden na de Wallen, en haalden van daar drie
Metaalen stukken, welke zij vulden met kogels, oud ijzer,
straatsteenen en 't geen ze verder bij de hand vonden. Hier
mede schooten ze op het huis des Heeren VAN NIEVELD, en
op de Soldaaten, die straks hier op om een goed heen koomen
zogten. Het huis des Hoofd-Officiers en eenige andere wier-
den zeer zwaar beschadigd.

Burgemeesteren, oudertusfchen, met schrik en ontsteltenis
deeze hoogloopende bewegingen vernomen hebbende, dedden
al wat ze konden om de gemoederen tot bedaaren te bren-
gen, door zachte middelen; doch deeze niets baatende, namen
ze de toevlugt tot andere, die, nogthans, in 't eerst eene
strijdige uitwerking dedden. De Wethouders naamelijk dedden
vier Kompagniën Burgers in de Wapenen verschijnen, en op
de uitzinnige menigte aanrukken, om, ware 't mogelijk, de-
zelfde het geschut afhandig te maaken, en verder tot bedaa-
ren te brengen. Doch naauwlijks hadden de muitemaakers de
gewapende Burgers in 't oog gekreegen, of zij zwoeren, in-
dien ze nader kwamen, de Trompen van 't Geschut te zullen
omdraaien, en op de Burgers losbranden.

Burgemeesteren, overtuigd dat het woedende Graauw, eenmaal aan 't hollen, voor geen geweld staat, en zo veele Burgers aan de uitzinnige woede niet willende waagen, wierden thans te raade, eenen anderen weg in te slaan, in de hoope van langs denzelfen de rust te zullen herstellen. De Sekretaris WELSENES, verzeld van eenige Burger-Bevelhebberen, en op eenigen afstand gevolgd van de Burgemeesteren, drong door tot dicht aan het geschut. Hier het volk tot stilte vermaand, en gehoor gekreegen hebbende, vraagde hij, *wat hun begeeren ware?* 't Antwoord was „ dat zij de Soldaaten uit de „ Stad, en den Schout in handen wilden hebben”; 'er nevens voegende, dat indien de Burgerij nader kwam, zij op haar zouden losbranden.

De Regenten, geen anderen kans ter herstellinge van de rust ziende, bewilligden in het vertrek der Soldaaten. Ook rukten de Schutters niet verder aan, 't zij uit vreeze voor 't geschut, of omdat niemand den Schout wilde beschermen. Midlerwijl hieldt het schieten den gantschen nacht aan, inzonderheid op het huis van den Schout, die, den volgenden morgen, onder de aftrekkende Soldaaten, en als een Soldaat verkleed, nevens zijne huisvrouw en dochters, mede ter Poorte uitrok.

Naa dat nu de Soldaaten de Stad geruimd hadden, speelde de baldaadigheid nog meer haaren rol. De Stukken geschut, uit welke men den gantschen nacht hadt geschooten, wierden nu over den Brug gehaald, en recht voor het huis des Hoofdschouts geplaatst, daar men terstond de deur open en aan selters schoot. Straks stooft men na binnen, daar alles geplonderd, verscheurd en in stukken wierdt gebroken. Maar hier mede hadt de raazernij nog niet uitgewoed. Eenigen klommen op het huis, braken de steenen af, en wierpen dezelve na beneden; twee Mansperfoonen en een Jongen verlooren hierbij het leeven; anderen wierden, door de nedervallende brokken, zwaar gekwetst. Dit plonderen en afbreeken duurde dien dag en den volgenden, zonder dat men zich eenige rust gunde, voor dat alles vernield ware.

Een andere hoop, midlerwijl, buiten de Stad na des Hoofdschouts Lustplaats gestreefd, rustte insgelijks niet, voor dat

'er

'er alles was verwoest. Een pragtig en kostbaar Tuinhuis, onder anderen, wierdt tot op den grond afgebroken, de boommen vernield en de schoonste wijngaarten beroofd en geschon-

den. Onder dit alles hadden de Wijven mede niet stil gezeeten; met eene geheele bende, bij welke zich ook manlieden voegden, trok op na het Stadhuis, en eischte aldaar de loslating van alle de gevangenen. Burgemeesteren, voor nieuw geweld vreezende, bewilligden in deezen eisch. Door deeze bewilliging stout geworden, trok vervolgens het snood gespuis na het Spinhuis, en vorderde de loslating van alle de Tugtelingen. Men stondt dit insgelijks toe, uitgezonderd van de zulken, die op den hals gevangen zaten. Zij rustten, egter, niet, voor dat de deuren der Gevangenisfe open gezet, en alle de gevangenen waren losgelaaten.

Een gerugt kort hier na ontstaande, dat 'er wederom Ruiters en Soldaaten in aantogt waren, sleepte men 't Geschut, waar mede men des Schouts huis gebeukt hadt, na de Delftsche Poort, en laadde het met yzer en steenen, om het naderende volk buiten te houden. Wijders hielt men ook de Poorten der Stad gesloten.

Nog dien zelfden dag wierdt, van wegen de Wethouderschap, afgekondigd, dat de Schout van zijn Ampt verlaaten, en de Prefident-Schepen was aangesteld om midlerwijl zijnen post waar te neemen. De onrust was met dit alles nog niet bedaard. Het huis van zekeren Schepen, als mede van eenen Pagter, wierdt met plondering bedreigd. Men mompelde om het Rouw wapen der dochter van den Heere VAN NIEVELD uit de Kerk te willen haalen; doch de Regeering voorkwam die heiligchennis, door het bij tijds van daar te doen wegneemen.

De Burgerij, ziende dat ten zij de verdere voortgang des moedwils kragtdaadig wierdt beteugeld, de geheele Stad gevaar van plonderinge zou loopen, besloot thans met meer ijvers te handelen. Een Vaandel Schutters, voor 't bedreigde huis des Schepens geplaatst, beloofde het te zullen beschermen, al zoude 't ook koppen kosten. Dit deedt den oproer allengskens bedaaeren, en eindelijk geheel ophouden, toen eeni-

gen der voornaamste Oproerkraaiers gegreepen, in verzekering genomen en voorts na den *Hage* gevoerd wierden. Zommigen hebben aangetekend, dat eenige voornaame aanslookers van het werk, in Vrouwen- of Matroozengewaas verkleed, aan kostbaarder onderklederen bekend wierden voor anderen, dan zij zich uitgaven. Dit doet het als waarschijnlijk voorkoomen, dat onder deeze opschudding eene andere beweegreden verborgen lag, dan die dezelve eerst verwekt hadt. Misnoegen op zommige leden der Regeeringe zal daar toe den voornaamsten grond geleid hebben. Dit wordt te aanneemelijker, omdat Koning WILLEM, zedert, eenige leden van de Wet ontloeg, en andere in de plaats stelde. Meerdere strengheid bij alle de Wethouders zou dien hoogloopenden mitlust, en het pleegen van veele moedwilligheden, geweerd hebben.

In den Jaare 1720 wierdt *Rotterdam*, zo wel als de overige Hollandse Steden, gekweld van den duizelgeest des befaamden Aktiehandels. Onder de harsfenbeeldige vooruitzigten op geldgewin, wilde men hier niet ledig zitten. Diensvolgens besloot men tot de oprigting van eene *Compagnie van Asfursantie*, of Maatschappij van Verzekering. Op den tweëntwintigsten Julij des gemelden jaars, op den middag, onder Beurstijd, wierdt de Inschrijving daar toe geopperd. Volgens het Ontwerp daar van gemaakt, zou de hoofdsomme of het ingeleide Kapitaal bestaan uit honderdentwintig tonnen gouds. Eene aanmerkelijke somme inderdaad; tot welke, evenwel, met zo veele graagte zich intekenaars aanboden, dat, reeds 's anderen daags, de Aktien of aandeelen met eenen winst van vijfsenzeventig ten honderd verkogt wierden. Deeze aandrift bewoog de hoofdbestuurders, de Intekening of de bij een te brengene hoofdsomme met nog dertig tonnen Gouds te vermeerderen; zo wel als de voorgaande, vonden ook deeze, binnen ongelooflijk korten tijd, deelneemers. Van elders is bekend, de spoedige verdwijning van deeze ijdele harsfenschimmen.

Niet zonder merkelijke opschuddingen verliepen ook te *Rotterdam* de merkwaardige Jaaren 1747 en 1748. Zo wel als elders, hadt men ook hier, zints eenigen tijd, gesproken van de verheffing van zijne Hoogheid Prinse WILLEM DEN IV tot de

de Stadhouderlijke waardigheid. De meeste Regenten stonden in een ander begrip; zij moesten aldus, door het Gemeen, bewerkt en tot andere gevoelens gebragt worden. Lang wagtte men daar toe op eene dienstige aanleiding. Deeze wierdt gebooren, zo ras de Zeeuwfche Marktschippers de tijding bragten van het besluit, in hun Gewest genomen. Men zag niet, te *Rotterdam*, de gemelde Schepen, met Oranjevlaggen, de Maas opkoomen, of een groote hoop Volks, meest Handwerkslieden, begeeft zich na het Stadhuis, om der Regeeringe hunne begeerte bekend te maaken. 't Was thans de dag der gewoone veranderinge der Regeeringe: hierom begeerde men, altoorens tot de verkiezing van nieuwe Wethouders over te gaan, dat men zijne Hoogheid, den Prins van *Oranje*, tot Stadhouder zou verklaaren. Burgemeesteren, met deezen eisch verlegen, gaven tot antwoord, dien niet te kunnen inwilligen, zonder medeweeten der Staaten van *Holland*. Doch het Gemeen, met dit antwoord niet te vreden, sloeg aan het morren, en dreigde een gevaarlijken opstand, indien men aan hetzelfde geene voldoening bezorgde. Dit bewoog de Wethouderschap, zo veel de Stad aanging, den Prins van *Oranje* tot Stadhouder te verklaaren en door Afgevaardigden hier van kennis te geeven in 's *Graavenhage*. Naauwlijks hadt men dit besluit in de Stad vernomen, of de lucht weergalnde van een schroomlijk en schrikwekkend gedruis van *Vivat Oranje!* De een zocht den anderen den loef af te steeken met Oranjetoozels. Van de voornaamste gebouwen wapperden Oranje-Vaandels; de algemeene Vreugde wierdt nog hoorbaarder aangekondigd, door het luiden der klokken en het bulderen van het geschut van Stads Wallen.

Zo gevaarlijk, ondertusfchen, dikmaals het wederstreeven van 't Gemeen is, zo veel waagt men ook menigmaalen met het inwilligen van deszelfs dringenden eisch. Dit bleek bij deeze gelegenheid. Het *Rotterdamfche* Graauw nu zijnen zin hebbende gekreegen met opzigt tot zijne Hoogheid, en meenende de Regeering onder de knie te hebben, sloeg voorts over tot veelerhande baldaadigheden. Onder den naam van op de gezondheid van zijne Hoogheid zich te willen vrolijk maaken, gingen ze rond bij de huizen om eenen drinkpenning

te verzoeken. Die niet genoeg gaven naar hunnen zin, wierden gefcholden en fmaadelijk bejegend. Zelf fchroomden ze niet, aan zomnige huizen, aan welke de geevende hand niet wijd genoeg wierdt geopend, geweldenaarijen te pleegen. De fchrik, onder de vreedzaamen in de Stad, hier uit gereezen, bedaarde door de afkondiging van een ftreng verbod van alle foortgelijke moedwilligheden.

Een fchrikwekkend gerugt vervulde eerlang de Stad met nieuwe opfchudding. Te weeten, op den eerften Mai ontving men aldaar de tijding, dat eene Franfche vloot, fterk bij de veertig Schepen, aan den Hoek van *Holland* eene landing dreigde. Zonder onderzoek te doen omtrent de echtheid of valscheid deezer tijdinge, vergaderde terftond de Wethouderfchap, en verfcheen de Burgerij onder de Wapenen. Straks maakte men toefstel om na buiten te trekken, en den vijand te gaan opzoeken. Met de grootfte tederheid en aandoening nam elk affcheid van zijne vrienden en bekenden. Zo zichtbaar was de fchrik op elks gelaat te leezen, zo bijfter de ontfteltenis in de Stad, als of reeds de vijand voor haaire Poorten ware.

Te midden deezer opfchuddinge bragten anderen de gerustftellende tijding, dat de gewaande Franfche Vloot niets anders was dan eenige Engelsche Oorlogfchepen; of, gelijk andere verzekerden, dat de bedwelmende vreeze eenige Vischfchuiten voor eene Vijandlijke Vloot hadt doen aanzien. Hier van gaf de Wethouderfchap kennis aan 't Gemeen; 't geen, egter, nog al een kwaad oog op de Regenten hebbende, daar aan weigerde geloof te ftaan, voor dat het met eigen oogen nader berigt hadt ingewonnen. De dus ontdekte valscheid des verfpreden gerugts deedt elk in vrede na huis wederkeeren.

De gemoederen, over deeze beweeging ontrust, waren nauwlijks bedwaard, of zij ontvingen nieuwe ftoffe tot angstvalligheid: deeze was de klagte van 't Gemeen over de bezwaarende lasten; als mede, het misnoegen, 't welk onder hetzelfde heerschte over de wijze, op welke de openvallende zo genaamde kleine Ampten vervuld wierden. Te weeten op den zevenëntwintigften September des Jaars 1747, begaf zich een goed getal Ingezeetenen na het Stadhuis, met een Verzoek-

zoekſchrift, behalven eenige klagten over de drukkende laſten, welke thans moeſten worden opgebracht, woordelijk van deezen inhoud :

„ Vooreerſt, om alle Ampten, Officiën en Beneficiën van
 „ deze Stad en Jurisdicte van dien dependeerende, die tegen-
 „ woordig open zijn, en in 't vervolg van tijd open zullen
 „ vallen, publicq op het Raadhuis dezer Stadt, op te veilen,
 „ en aan de meest daar voor biedende te verkoopen, mids
 „ dat de koopers van de Proteſtantsche Religie zijn, en dat
 „ het hun zal vrij ſtaan, om hunne gekogte Ampten en Offi-
 „ ciën aan anderen te mogen verhuuren, of door anderen te
 „ laten bedienen, mits dat de huurders of bedienaars mede
 „ van de Proteſtantsche Religie, en bekwaame Subjecten zijn,
 „ om die Ampten en Officiën te kunnen waarmeem: waar-
 „ door het zal gebeuren dat veele gegoede Liedien, 't zij
 „ voor haar zelve, of voor hunne kinderen, twee, drie en
 „ meer Ampten, Officiën en Beneficiën zullen komen te ko-
 „ pen, en dezelve aanmerken als Lijf-Renten, daar zij eene
 „ behoorlijke Intrest Jaarelijks van kunnen trekken.

„ Ten tweeden: ſtellen zij aan de Edelmoedigheid van de
 „ Ed: Achtbaare Vroedſchappen voor, of het niet heilzaam
 „ en noodzakelijk ware, voor onze Stadt, dat de Heeren
 „ Regenten hunne partikuliere Ampten en die van hunne Kin-
 „ deren en Familien (die, buiten inkomsten van dien, door
 „ 's Hemels Zegen, uit hunne eigen Goederen, hun rijkelijk
 „ beſtaan hebben) dezelve kordaat tot redding des Lands,
 „ en ſtijvinge der Finantien, offereerden; wij twiſſelen niet
 „ of zulks zoude van gewenſchte gevolgen zijn, en onder alle
 „ Welmeenende een naijver verwekken, om door zo een
 „ Edelmoedig voorbeeld aangeſpoort, zich in 't geven der
 „ vijfſtigſte Penning, zelf boven hunne plicht en vermogen te
 „ kwijten, dewijl ieder die der zaken kundig is, en eenige
 „ zucht tot 's Lands welvaren heeft, hier duidelijk uit zien
 „ kan, dat uit de penningen der geoffereerde Ampten en
 „ Officiën, en uit de penningen der Ampten, die bij verſter-
 „ ving vacant zullen vallen, en waarin de andere Steden de-
 „ zer Provincie ons volgende, (waartoe wij groote hoope
 „ hebben,) groote ſommen zullen werden geprovenieert, wel-
 „ ke

„ ke

„ ke penningen zuiver, zonder eenige afhoudinge, van tijd
 „ tot tijd na 's Hage, in de Schatkist dezer Provincie wor-
 „ dende overgebracht, dienen kunnen tot aflossing van 's Lands
 „ schulden, en verligting van lasten, die het land en volk ge-
 „ voelig drukken; wij twijffelen dan niet of Uw Edele, on-
 „ ze Achtb. Vroedschap, door den zelve Patriottischen iever
 „ aangedreven, zullen dit ons redelijk verzoek met een kor-
 „ date en spoedige Resolutie goedkeuren en bekrachtigen, enz.
 „ ,t Welk doende, enz.”

Wij hebben dit Geschrift woordelijk geplaatst, om dat het kan dienen tot een staal van andere voortgelijke opstellen, welke ten dien tijde bij de Regeeringen wierden ingeleverd.

Niet weinig stondt de Wethouderschap bedremmeld over het verzoek, in dit Geschrift vervat. In den korten tijd, welken de Prins het Stadhouderschap hadt bekleed, reeds gehoorzaamheid aan zijnen wille geleerd hebbende, durfden de Heeren hier op niets besluiten, zonder alvorens des Stadhouders goedvinden verstaan te hebben; die zich straks eene Lijst der Ampten deedt ter hand stellen, om in tijd en wijle daar op de noodige schikkingen te beraamen: met vermaning aan de Burgers om zich midlerwijl stil en vreedzaam te gedraagen. Dit, egter, smaakte geenzins aan de drifstigsten der Gemeente, die, onder het wagten op antwoord, een tweede Verzoekschrift opstelden, en in 't begin van November bij de Vroedschap inleverden, van een zo zonderlingen inhoud, dat wij niet kunnen nalaaten, hetzelfde hier in zijn geheel te plaatsen, tot een voorbeeld, hoe stout en oneerbiedig men ten deezen tijde de Overheid durfde aanspreken.

„ Aan de Ed: Groot Achtb: Burgemees-
 „ teren en Vroedschap der Stad Rot-
 „ terdam.

I.

„ De Edele Groot Achtb. Vroedschap, werd voor eerst
 „ op het ernstigste verzogt, door alle welmeenende Patriotti-
 „ sche

„ sche Burgeren der Stadt Rotterdam, als dat Haar Edele
 „ aanstonds, zonder eenig delaj of verder uitstel, gelieven
 „ favorabel te disponeren op 't Request, door de Burgeren
 „ voornoemt, aan U Edele Onze Achtb. Vroedschap gepre-
 „ senteerd, op den 17 September laatstleden, wegens het
 „ verkopen der openvallende Ampten, Officiën en Beneficiën,
 „ en dat volgens den Inhoud van het voorz. Request, zon-
 „ der eenige restrictie daarin te maken, als alleen dat niemant
 „ meer als een Ampt, Office of Beneficie zal mogen komen
 „ te koopen, het welk hem 's Jaarlijks te rendeeren komt aan
 „ inkomste, de Somma van vierhondert Guldens en daar bo-
 „ ven, het zij in Tractement en Emolumenten.

II.

„ Ten tweeden, verzoeken de bovengemelde Burgeren,
 „ dat dadelijk, zonder eenige de allerminste uitstel, zal wor-
 „ den achter het Raadhuis uitgestoken het Oranje Vaandel,
 „ daar inne het Wapen van Zijne Hoogheid, den Heere Prin-
 „ se van Oranje en Nassau, onzen hoogbeminden Stadhouder,
 „ Kapitein en Admiraal Generaal der Unie.

III.

„ Ten derden, dat immediatelijk, naar het uitsteken van
 „ het voorz. Vaandel van zijn Hoogheid, zonder eenig ver-
 „ toeven, aanstonds het klokje van het Raadhuis zal worden
 „ geluid, en dat wel zoo lang, als men gewoon is bij Publi-
 „ katie te doen, en na dat het klokje zal komen op te hou-
 „ den, van de Puije van het Raadhuis, immediatelijk zal
 „ werden afgepubliceert, als dat de Vroedschap heeft gecon-
 „ senteert, geapprobeert en gearresteert, in het verzoek van
 „ de Burgerij der Stadt Rotterdam, gedaan bij hun Request,
 „ zoo als het zelfde is leggende, en overgegeven op den 27
 „ September laatstleden, als voorz. staat.

IV.

„ Ten vierden verzoeken de Burgeren, dat ieder Lid in
 „ de

„ de Vroedschap, present vergadert zijnde, het voorz. Request zal ondertekenen met hunne gewoone Hand Tekeningen; inhoudende, dat zij op heden hebben geconsenteert, geaprobeert en gearresteert, in het meergemelde Request der Burgeren der Stadt Rotterdam, van dato den 27 September 1747 laatstleden, wegens het verkoopen van alle openvallende Ampten, Officiën en Beneficiën, omme het Geld daarafkoomende, te brengen, zonder eenige afhouding, naar 's Hage, in 's Lands Kas, om gebruikt te worden tot defensie van ons Lieve Vaderland, zoo als zijn Hoogheid zal komen goed te vinden.

„ De Burgers verzoeken, dat aan Haar een getekende Copie zal worden overgelevert, van de present zijnde Vroedschappen.

„ Edog, wanneer de andere Steden in de Provincie van Holland, niet mogten komen hetzelfde voorbeeld te volgen, daar de Burgers dezer Stadt groote hoop op hebben, dat geduurende die tijd, de penningen die zullen worden geprovenieert van alle openvallende Ampten, Officiën en Beneficiën, dat de voorz. penningen, zoo lang zullen worden gesteld en gebragt voor Rekening van de Burgers in 't gemeen, in de Wissel-Bank dezer Stadt, omme ultimo December 1748, ten overstaan van vier Gedeputeerden uit de Burgers, te worden gedistribueert, tot ontlasting van de Verponding op de Huizen, daar de Burgerij zoo zwaar onder zit te zuchten, en de Huizen, bij na de helft in de waarde zijn gedeclineert, tot nadeel zelfs, bij verkoop, van Stadt en Land.

V.

„ Ten vijfden, dat mede zoo zal worden gehandelt, met alle zodanige Ampten, Officiën en Beneficiën, die door de Heeren Regenten zelfs zullen worden afgestaan, of derzelve Kinderen en Familiën; niet alleen uit kordaatheid en genereusheid, in navolginge van onzen Heere Stadhouder, den Prinse van Oranje en Nassau; maar zelfs als strijdig zijnde tegen hunne Caracters en Fatsoen; ja zelfs tot groot
„ dis-

„disrespect van eer, glorie en achting, van onze, zoo aanzienlijke Stadt, Stem in Staat hebbende, als is onze Stadt Rotterdam.

VI.

„Ten zesden, dat zijn Hoogheid, de Heere Prins van Oranje en Nassau, onze geliefde Stadhouder, Capitein en Admiraal-Generaal, enz. enz. enz. zal worden gestelt in alle de Ampten, Prerogativen en Digniteiten die ooit zijn Voor Vaders hebben bekleed, en bij afsterven (dat Godt genadelijk noch lang verhoede) hetzelfde recht erfelijk konne op zijne Nazaaten, op de Mannelijke Descendenten, en bij manquement van dien op de Vrouwelijke, op de zelve voorwaarden als door de Edele Heeren van de Ridderfchap in de Vergadering is voorgesteld.

VII.

„Ten zevenden, dat de Ed: Acht: Vroedschap door haare Gedeputeerden ter Vergadering van Hunne Ed. Gr. Mog. gelieven voor te staan, en de zaaken daar henen te derigeeren, dat alle Scheepvaart en Commerce, tusfchen de Onderdanen van dezen Staat en Vrankrijk, mag worden verboden; als mede die tusfchen deze Landen, en de zulkke, die door den Koning van Vrankrijk, zoo op de Keizerinne Koninginne van Hongarijen, als op ons geconquesteert zijn, opdat alle toevoer en subsistentie, die de Vijanden van onzen Staat, door de Onderdanen toegezonden worden, daar door af te snijden, enz. enz.”

Een Verzoek- of liever Dwangfchrift, in zo dringende en dreigende bewoordingen vervat, vervulde de Rotterdamsche Regeering met vreeze, angst en ontroering. Die zulk eene taal durfden spreken, wierden aangemerkt als bekwaam tot verdere baldadigheden. Door den nood geperst, en met reden beducht voor een zeer gevaarlijken Opftand, indien de eisch der dringende Burgeren niet wierdt ingewilligd, beslootten ze tot het doen van de volgende Afkondiging.

„BUR-

„ BURGEMEESTERS en REGEERDERS der Stadt ROTTERDAM,
 „ notificceeren en maken bekend bij dezen aan de Burgers en
 „ Ingezetenen dezer Stadt, dat hunne Ed. Groot Achtb. op
 „ huiden met goedvinden, en als daar toe door de Vroed-
 „ schap gequalificeert zijnde, hebben geresolveert dat de Amp-
 „ ten, Officiën en Beneficiën dezer Stadt, welke tot noch toe
 „ hebben gestaan ter begevinge van de Heeren Burgemeeste-
 „ ren in ieders vierendeel jaar, en tegenwoordig open en
 „ onvergeven zijn, als mede die van dezelve natuur in 't
 „ vervolg open zullen komen te vallen, van tijd tot tijd, op
 „ het Raadhuis dezer Stadt publiek opgeveilt, en aan de
 „ meest daar voor biedende zullen werden verkogt. Dat nie-
 „ mant meer als een Ampt, Officie of Beneficie, voor zich
 „ zelve zal mogen kopen en behouden; en dat de kopers
 „ van dien moeten zijn van de Protestantse Religie: Dat
 „ het hen zal vrij staan om die, hunne gekogte Ampten,
 „ Officiën en Beneficiën aan andere te verhuuren, om die te
 „ bedienen en waar te neemen, mits dat die Huurders van de
 „ Protestantse Religie, en bequame Subjeeten zijn. Dat de
 „ penningen bij de verkoping van de voorz. Ampten, Offi-
 „ ciën en Beneficiën, te provenieeren, zuiver en zonder
 „ eenige afzondering, zullen komen ten profijte van deze
 „ Provincie, en van tijd tot tijd zullen worden gebracht aan
 „ het Comptoir Generaal van Holland, in 's Gravenhage, ten
 „ voordeele van de Finantie van deze Provincie, of wel an-
 „ ders te worden geëmploijeerd tot gemeen nut van de Bur-
 „ gers dezer Stadt, in gevalle bij de Regeering van andere
 „ Steden van deze Provincie in de Verkoping van derzelve
 „ Ampten, Officiën en Beneficiën ten voordeele van deze Pro-
 „ vincie, niet mede mogt werden geresolveert”.

Deze bewilliging, genoegzaam in de zelfde woorden, in
 welke het verzoek was gedaan, toonde ten duidelijkste, hoe
 angstige vreeze de Wethouderschap van *Rotterdam* voor de
 muitzuchtige menigte hadt bevangen. 't Gemeen, ondertus-
 schen, betoonde eene uitgelaatene vreugde over deezen uitslag
 der zaake; men wenschte elkander geluk met het voordeel,
 welk men den Lande hadt aangebragt.

Vau

Van korten duur was ondertusfchen deeze opgetogenheid. Twee Afgevaardigden, na den *Hage* gezonden, gaven van het voorgevallene kennis aan den Stadhouder, die het gedrag der Burgerije, of liever van het dringende gedeelte van dezelve, zo euvel opnam, dat hij den Baron VAN WASSENAAR, Heer der beide *Karwijken*, en den Delftschen Burgemeester VAN DER DUSSEN na *Rotterdam* zondt, tot het doen eener Afkondiginge in zijnen naame, in het slot van welke de Afkondiging van Burgemeesteren en Regeerderen van *Rotterdam*, op het stuk der Ampten, verklaard wierdt voor *op eene onwettige wijze overarongen en afgeperst, en dus te houden voor nietig en van geener waarde*; wordende voorts daarbij aan eenen iegelijk, van welken staat of rang hij zou mogen weezen, op het allerernstigste verboden, *de Regenten met woorden of daaden te beledigen, veel min in het bewind van zaaken van Regeeringe de wet te stellen, te dwingen of derzelve vrije deliberatien op eenigerhande wijze te stremmen*: met bedreiging van 's Prinsen hoogste indignatie, en de straffe aan de rustverstoorders, bij 's Lands Plakaaten gedreigd, aan de overtreeders van dit gebod.

Eene groote menigte volks hadt zich in tijds voor hief Stadhuys vervoegd, in de verwagting van door 's Prinsen goedkeuring het afgedwongen besluit te zullen hooren bekrachtigen. Maar hoe groot was hunne verflagenheid, wanneer zij, door den mond der Afgevaardigden, den Prins Stadhouder het gehouden gedrag openlijk hoorden afkeuren! Eensklaps was het nu gedaan met den Zegepraal, dien zij onlangs op de Regenten meenden behaald te hebben. Van hier ook dat het *Hofanna* in een vloekend *Kruist hem* verkeerde. De verbittering stondt op elks gelaat te leezen. In 't oogenblik zag men eenigen hunne Oranjetoोजzels van de hoeden neemen, dezelve ter aarde werpen, en met voeten trappen, onder het roepen van *Oranje onder!* Zelf hoorde men eenigen zeggen: *Meent de Prins ons, die hem Stadhouder gemaakt hebben, te dwingen? 't Zal 'er nu nog anders gaan.* Op zommige plaatzen vondt men, 's anderendaags, 's Prinsen Afkondiging afgescheurd, elders met drek en vuiligheid bemorst.

't Gemeen, egter, ziende dat het zijner Hoogheid ernst was, staakte alle verdere moeite en beweegingen, en kwam eerlang tot bedaaren.

Hoewel men, te *Rotterdam*, gelukkig vrij liep van de opschuddingen, elders verwekt uit haat tegen de Pagters, konde een gantsch uitzinnig bedrijf van zekeren Tabakskooper ligtelijk aanleiding gegeven hebben tot zeer onaangename gebeurtenissen. Op zekeren dag zag men binnen de voorglazen van zijn huis een Molik van Stroo, hebbende de gedaante van een Mansperfoon; hij was gestoken in een pak oude versleetene klederen, en hadt een grooten Brill op den Neus. De voorbijgangers konden zich geen denkbeeld vormen, wat ze van deeze vertooninge maaken moesten. Het getal der aanschouweren groeide inuusfchen hand over hand; men maakte allerlei gisfingen, de eene redenloozere en vreemder dan de andere. De Tabaksverkooper behoorde tot de Gezinte der Roomschgezinden. Van hier dat zommigen uit den hoop, zich verbeeldende dat het vreemd Postuur aldaar met een sehimpend oogmerk was geplaatst, wel dra openlijk begonnen te roepen: *Daar wil die Paapsche D.... zijne Hoogheid mee verbeelden, en zeggen dat hij door de Franschen gebriid is.* Meer dan genoeg was dit geroep om de gemoederen gaande te maaken. 't Leedt ook niet lang of men bespeurde den toefel om het huis aan te tasten en te plonderen. Gelukkig bekwam de Regeering bij tijds hier van berigt, die straks het huis deedt bezetten en den bewoöner in hegte-nisse neemen. Bij zijne verhooringe voor mijne Heeren van den Geregté verklaarde deeze, geen ander oogmerk gehad te hebben, dan om met deeze vertooning aan zijne Buuren, welke tegen hem over woonden, iets te doen te geeven, waar aan zij hünne nieuwsgierigheid konden verzadigen, als die van den morgen tot den avond telkens op zijn huis en glazen gluurden. Zo argdenkende is dikmaals het Gemeen; zo kan een onschuldig bedrijf zomtijds voor den uitvoerder heillooze gevolgen hebben; zo dienstig is het geeven van gehoor aan de waarschuwinge, zich ook voor den schijn des kwaads te hoeden.

Tegen de verwagting van veelen, hieldt het eenigen tijd aan, gedurende welken de beweegingen, in andere Steden, over de verandering van Regeeringe, geenen invloed hadden op de inwooners van *Rotterdam*. Eindelijk, naa dat men eenigen tijd heimelijk hadt gemompeld, floeg men, in 't begin van October des Jaars 1748, de hand aan het opstellen van een Request, om het vervolgens der Gemeente ter ondertekeninge aan te bieden. De plaats, alwaar de tekening geschiedde, en men ook nu en dan Vergaderingen hieldt, was het huis van zekeren GERRIT SNEL, Tabaksverkooper op de Boterflood; bij hem voegden zich drie andere lieden, al zints eenigen tijd te *Rotterdam* bij den naam van *Patriotten* bekend. Onder opzigt en aanprijzing van deeze lieden geschiedde de tekening, welke binnen kort zo veel opgans maakte, dat men reeds op den achttienden der gemelde Maand bijkans zevenhonderd Tenaars telde. Uit het midden van deeze wierden zes personen benoemd, om, onder den naam van *Gekommitteerden*, het Geschrift aan zijne Hoogheid te overhandigen, zo als op den negentienden geschiedde.

De geheele inhoud van dit Verzoekschrift is ons niet gebleeken; maar dit wel, dat eenige Leden der Wethouderschap in hetzelfde schandelijk ten toon gesteld en van flinksche handelingen beschuldigd wierden. Dit besluiten wij uit het gedrag der Heeren ENGELBERT VAN BERKEL, Hoofdofficier, THEODORUS VAN TEILINGEN en DIDERIK VAN HOOGENDORP, Raaden in de Vroedschap der Stad *Rotterdam*. Ieder afzonderlijk gaven deeze Heeren Advertentien in 't licht; de eerste beklagde zich over eene beschuldiging, hem te lasre geleid, als of hij zich schuldig hadde gemaakt aan agterhouding van het aandeel der Armen in de Geldboeten, en het trekken van penningen van de Roomsche Kerken binnen de Stad; de tweede, dat hij een gedeelte van Stads grond, agter zijn huis gelegen, op eene onbehoorlijke wijze zich hadt toegeëigend; de derde, dat hij, in de hoedanigheid van Rentmeester van de Publieke Kerken der Stad, jaarlijks eene zekere hoeveelheid Turf gebruikte, zonder dat men wist, uit welke penningen dezelve betaald wierdt. Elk deezer Heeren beloofde eene aanzienlijke somme gelds aan die hun de aangetijde misdaden konden be-

wijzen. LAURENS VAN DER MEER, dien wij voorheen reeds hebben leeren kennen, en die de hand gehad hadt in de Amsterdamsche Opschuddingen, verzeld van nog zes zijner Medeburgeren, verklaarde zedert, bij openbaaren druk, geen deel gehad te hebben in deeze beschuldigingen, welke zij valsch en onwaar noemden.

Het Verzoekschrift was midlerwijl ter hand gesteld aan zijne Hoogheid, die terstond hierop Gemagtigden zondt na *Rotterdam*, om den toestand van zaaken in die Stad nader te onderzoeken. De Baron VAN WASSENAAR en de Raadsheer WILLEM PAAUW bekleedden thans wederom dien post. Zij kwamen in de Stad op den eenentwintigsten, en namen hunnen intrek in het Gemeenelandshuis. Zo wel als de Burgemeesteren en Leden der Vroedschap, hadden ook bij Hunne Edel Mogenden gehoor de bovengemelde, zo genaamde, *Patriotten*, optellers van het hoonende Request.

Midlerwijl wierden bij Heeren Gemagtigden ingeleverd twee Verzoekschriften van een goed aantal Burgeren, in welke zij hunnen afkeer betuigden van den zwadder, dien de Laster op zommige Stads Regenten hadt uitgespoogen; met betuiging van hun genoegten over derzelve Stadsbestuur, en verzoek dat ze van hunne waardigheid en Ampten niet mogten verlaaten worden, zo als door eenige onrustige lieden wierdt begeerd.

Naa dat de Heeren VAN WASSENAAR en PAAUW een aantal berigten hadden ingenomen, deeden zij eenen keer na den *Hage*, om verslag te doen aan zijne Hoogheid. Bij hunne wederkomst wierden alle de Leden der Vroedschap bedankt, doch terstond daar op van nieuws aangesteld, op vijf Leden na, die van hunne waardigheid verlaaten bleeven; onder deeze bevonden zich de bovengemelde Heeren VAN BERKEL, VAN TEILINGEN en HOOGENDORP. De gemelde GERRIT SNEL en LAURENS VAN DER MEER geraakten zedert in een openbaaren pennestryd; doch deeze hadt geen invloed op de rust der Stad, die met de verandering der Regeeringe van nieuws hersteld wierdt.

Zints de verandering, op het heffen van 's Lands Gemeene Middelen, naa het Jaar 1748, ingevoerd, bespeurde men eene
aan.

aanzienlijke vermindering ten aanzien van de Inkomsten, voort-
 spruitende uit de Wijnen en Sterke Wateren. Reeds in den
 Jaare 1751 was men hierom bedagt, de zaken op een ande-
 ren voet te schikken, om alzo het ledige in 's Lands Schar-
 kist aan te vullen. Ten dien einde wierden de Wijnkoopers
 op eenen Eed gebragt, van hun vorderende de belofte van
 den Impost op de Wijnen, Mee en Azijnen, mitsgaders op
 de Brandewijnen en Gedistilleerde Wateren gesteld, niet te
 zullen fraudeeren, of doen fraudeeren. Grootlijks mishagde
 deeze Eed zo aan de Amsterdamsche als aan de Rotterdam-
 sche Wijnkoopers, alzo bij deeze, algemeener dan elders, het
 sluiken in zwang ging. Door de afkondiging van een ernstig
 Plakaat wierden de eerstgemelden tot reden, en het doen van
 den Eed gebragt, zonder dat 'er iet oproerigs voorviel. Niet
 zo gemakkelijk ging het te *Rotterdam*, alwaar, bij deeze ge-
 legenheid, eene geweldige beweging voorviel. De Wijnkoo-
 pers, ter dier Stede, volhardden eenpaarig bij de weigering
 om den Eed te doen. Dit deedt den Wijnhandel geheel stil-
 staan, dewijl den Eedweigeraaren de Bijjetten van Uit- en In-
 slag door de Kollekteuren geweigerd, en dus hunne Pakhuizen
 zo goed als geslooten gehouden wierden. Niet te onregt deedt
 dit hun vreezen, dat hunne neering zou verloopen, alzo de
 Burgers, die wijn begeerden te drinken, thans in de nood-
 zaaklijkheid waren, denzelven van elders te ontbieden. Dit
 bewoog de Wijnhandelaars, uit het midden hunner, eenige
 Gelastigden te zenden na den *Hage*, om van 's Lands Staaten
 ontslag van den Eed te verzoeken. Doch zij keerden te rug,
 zonder iets te hebben kunnen uitwerken. Nogthans wilden
 ze de zaak niet geheel opgeeven. Men besloot nu, eenige
 bezwaaren op het stuk van den Eed op het papier te stellen,
 en dezelve te brengen onder 't oog van Zijne Hoogheid, om
 vervolgens door deszelfs voorspraak bij de Hooge Overheid
 ondersteund te worden.

Terwijl men met het opstellen der Memorie bezig was,
 gebeurde 'er een voorval, 't welk zeer gewigtige gevolgen
 naa zich sleepte. Gantsch onverwagt besloot zeker voornaam
 Wijnkooper, GERRIT HAGEDOORN genaamd, woonende in de
 Bierstraat, den Eed te doen, op den zeventienden Augustus
 des

des Jaars 1751. Verschillende zijn de gisfingen, wat hem hier toe bewoogen hebbe. Waarschijnlijk deed hem daar toe koomen, de dagelijksche vraag om wijn, en het aanzienlijk voordeel, 't welk zich hem dus aanbodt. Zeker is het, dat hij straks de handen vol werk hadt, met het afleveren van Wijnen.

't Kon niet uitblijven, of dit moest bij de overige Wijnhandelaars in 't oog loopen; te meer, indien 't waar zij, dat HAGEDOORN, in eene Vergadering, twee dagen te vooren gehouden, zich tegen den Eed verklaard hadt. Hoe 't zij, hij wierdt over het doen van den Eed aangesproken, door zommigen zijner Medebroederen; dit lokte eene menigte volks, bij zijne wooning en Pakhuis, die telkens aangroeide, zonder dat 'er eenige daadlijkheden voorvielen; tot in den avond, wanneer de onweerswolk, die hem al lang hadt gedreigd, zich in een vreezelijk onweder over hem onlastte. Eer dezelve uitbrak, in eenen hagelbui van steenen, hadt HAGEDOORN zijn Woonhuis, en twee Pakhuizen, die naast hetzelfde stonden, geslooten, doch, in den haast en bedremmeling, den sleutel in de deur van het eene laten steeken. Een getrouw Buurman, zulks vernomen hebbende, tradt toe, en haalde den sleutel uit de deur. Eenigen van 't woest gespuis, dit ziende, vraagden hem, of hij het met HAGEDOORN hieldt, en hem zocht te beschermen? waar op hij, voor eigen leed niet te onrecht beducht, den sleutel weder gaf.

Midlerwijl was de Voorgevel van het woonhuis bijkans geheel van zijne glazen beroofd. Doch vermids de woestelingen, onder het schenden, verstonden, dat het huis door HAGEDOORN slegts in huur bewoond wierdt, keerden zij hunne woede na de Pakhuizen. Door middel van den sleutel hadden zij in 't eene den vrijen toegang; door middel van een Balk daadigheid en zweigzucht een vrijen loop. Straks slaat men aan 't vernielen van Flessen, Oxhoofden en Voedervaten. Tot den keel toe zoop men den gulzigen balg vol, dien men straks wederom onlastte, om hem van nieuws te vullen. De kostbaarste Wijnen spoelden, tot eene aanmerkelijke hoogte, langs de straat, en vulden de Geuten dermaate, dat eene
 Boot,

Boor, leggende op eene plaats in de Haven, alwaar eene Geut uitliep, bijkans boordeval wierdt. Dewijl men, onder het gulzig zweigen, de reden, waarom men voorheen het huis hadt gespaard, scheen vergeeten te hebben, keerde het snood gespuis thans zijne woede derwaarts, om 'er nog verder zijnen moed te koelen. Doch dit wierd verhoed, door de aankomst van eene Kompagnie Burgers, onder het geleide van den Heere J. VAN ALPHEN. Evenwel hadt het gepeupel moeds genoeg om zich eenigen tijd te verdedigen, door het werpen met flesfen en steenen, met zulk eene woede, dat eenigen der Schnitters gekwetst wierden, en zommigen begonnen te deinzen. Doch door het voorbeeld des kloeken Kapiteins gemoedigd, en nog meer door de aankomst van eene tweede Kompagnie, vielen ze zo hevig aan op de woestelingen, dat ze wel haast, als schuwe rekels, met ingetrokken staart, afdroopen. De vaten, door het schendziek Graauw, zo vernield als geledigd, wierden op ruim tweehonderd Oxhoofden, en de schade, bij HAGEDOORN geleeden, begroot op achtduizend negenënzestig guldens, dertien stuivers, die hem, zedert, uit het Lands Kantoor binnen *Rotterdam*, vergoed zijn. De Wethouderschap beloofde kort daar op eene belooning van duizend Guldens, aan den aanbrengrer van den eersten aanlegger der plonderinge.

Van eenige zeer veel gerugts maakende voorvallen, de Stad *Rotterdam* betreffende, moeten wij nog verslag doen. Het eerste gebeurde, in den Jaare 1783, op den Verjaardag van zijne Hoogheid den Prinse Erftadhouder. Reeds verscheiden dagen vóór den gewigtigen dag, hoorde men zeer veel spreken van toebereidzels tot Vreugdebedrijven op 's Prinse verjaardag. Naar gelange de achtste Maart naderde, wierden deeze gerugten meer en meer algemeen. Men luisterde elkanderen in 't oor, dat eik Burger, zonder onderscheid, zou genoodzaakt worden, Oranje te draagen. Zelf ging de spraak, dat het gespuis reeds bezig was met rondloopen aan de huizen der Burgeren, om van dezelve geld te vraagen ter eere van den Prinse.

De loopende gerugten kwamen wel haast ter ooren der Zakkedraagers, een talrijk Gild hier ter Stede, en altoos ver-

maard door hunnen ijver voor *Oranje*. In de tegenwoordige drukte het onberaamelijk oordeelende stil te zitten, verzogten zij aan Burgemeesteren verlof, om van den Stads Timmertuin te mogen haalen, eenen Eereboog, die, nu zeventien jaaren geleeden, hadt gediend ter gelegenheid der inhuldiging van den Stadhouder, en aldaar zedert was bewaard. Het oogmerk van dit verzoek, was, dien Eereboog te plaatzen voor het Zakkedraagershuisje en vervolgens te verlichten. Burgemeesteren bewilligden in dit verzoek, buiten weten der Leden van de Wet, aan welke zij eerst naderhand daar van kennis gaven. Op een Stads wagens en door Stads bedienden wierdt de Eereboog ter bestemde plaatze gebragt.

Eene dus ongewoone beweging baarde ondertusfchen geene kleine bekommring en verlegenheid onder de goede Burgerij, in de angstwekkende onzekerheid, hoedanig een einde dit alles zoude neemen. Nog benaauwder wierdt de angst bij veelen, zints men vernam, dat men, aan verscheiden huizen, onder de deuren briefjes hadt gevonden, bij welke plondering en de galg gedreigd wierden. Geen huis bleef vrij van het bezoek van 't bedelende Graauw; niemand bijkans durfde de aanzokers met ledige handen afwijzen, vooral zints het rugtbaar was geworden, dat een zeer aanzienlijk Heer de verregaande milddaadigheid hadt geoeffend, om aan de rondlooperende bende vijftien Dukaaten uit te deelen. Op zommige plaatsen ging het vraagen, of liever eischen en dwingen, gepaard met de uitspoorigste baldaadigheid, Zekere Juffrouw, om dat zij, naar den zin der bedelaaren, niet genoeg hadt gegeven, wierdt aan het lichaam mishandeld, en ontkwam met moeite de handen van den onbezuïden hoop. Daar men de koenheid hadt, de rondloopers met ledige handen af te wijzen, sloeg men hier en daar de glazen in. Daarenboven hoorde men, bij wijlen, mompelen van het plonderen van de huizen van eenige voornaame Koornhandelaars, om reden dat 'er geen zeer groote voorraad van Koorn in de Stad, en het Brood reeds eens en andermaal was opgeslagen; alle 't welk, door 't onkundige Gemeen, aan de sterke verzendinge na buiten wierdt toegeschreeven.

Schrik

Schrik en vervaardheid vervulden, onder dit alles, de geheele Stad. Elk stil en vreedzaam Burger verlangde, en meende met regt te mogen verwagten, dat ter beteugeling van deeze uitpoorigheden, van de zijde der Regeeringe, de sterke arm uitgestrekt en gepaste maatregelen zouden genomen worden. 't Liep, egter, aan tot Vrijdag avond ten half zeven uure, 'sdaags vóór den Verjaardag, eer eene Kompagnie Burgers op het Stadhuis wierdt ontbooden. Eerlang wierdt dezelve versterkt met eene tweede Kompagnie; den gantschen nacht zonden zij Ronden door de Stad. Den volgenden dag bleef ook eene Kompagnie Burgers onder de wapenen.

Eindelijk verscheen de lang gevreesde Saterdag. Het Graauw, van den kant der Burgeren tot nog toe geenen tegenstand ontmoet hebbende, vierde thans den ruimen teugel aan alles, wat losgelaatene moedwil en baldaadigheid hetzelfde in het hart gaf. Wijven en Jongens, pronkende met Oranjevaandels en opgetooide hoeden en mutzen, liepen bij troepen door de Stad, om aan de huizen geld te bedelen. De Zakkedraagers, Koornmeeters, Kruijers, Sloopers, Molenaars, alles was met die kleur uitgestreeken. De Vischmarkt was rijklijk opgeschikt; de Waterpompen pronkten met Kroonen en Opschriften. Alwie geen Oranje konde vertoonen, was zijns lijfs niet zeker. Zeker Kantoorbediende, die geen Oranjelint bij zich hadt, wierdt deerlijk gehavend. Op den Boterflood dreigde men zekeren Heer in 't water te smijten, indien hij niet den oproerigen hoop ten wille ware om zijnen hoed te tooien met een Oranjelint, welk hij in zijnen zak hadt. Zelf liepen de Hellebardiers, de Lijfwagten der Burgemeesteren, niet vrij, maar wierden door geweld gedwongen, zich met de heerfchende leuze te sieren.

Daar de uitgelaatenheid en woedeade brooddronkenheid dus haaren rol speelde, was men niet zonder reden beducht, dat dit alles eerlang in nog snooder feitelijkheden zou uitbarsten. Men vreesde voor plonderingen van deeze en geene Burgers. Sterk hoorde men reeds mompelen van eenen geweldigen aanval op het huis van den Heere Ambassadeur VAN BERKEL. Doch dit onheil wierdt voorgekoomen door de gewapende Burgerij, hoewel dezelve, tot weeringe

van de overige ongeregelheden, tot nog toe geene hand hadt uitgefrekt. Behalven het wagt houden en beurtelings aflossen van eene gewapende Kompagnie, hadt men de noodige maatregels beraamd, in gevalle van eene ondernomene plonderinge, om alle de twaalf Burger-Kompagnien terstond in de wapens te doen verschijnen. Men wil dat deeze schikking, hoe heilzaam en prijswaardig, beraamd en vastgesteld was tegen het gevoelen van zeker voornaam Heer, die, in deezen onrustigen tijd, de veiligheid der Stad aan de gewoone Burgerwagt alleen wilde hebben toevertrouwd. Op dat de Vleeschhal, die op Saterdag gemeenlijk tot elf ure open staat, aan het hollende gespuis geene wapenen zou verschaffen, wierdt dezelve reeds ten zes ure in den avond geslooten.

Was het gedruis en krioel langs de straaten der Stad, zo lang de dag lichte, zeer geweldig en druk geweest, niet minder was hetzelfde naa het vallen van den avond. Eenige oorden der Stad, vooral de agterbuuren, wierden staatelijk verlicht, inzonderheid ook de Eereboog, door de Zakkedraagers voor hunne vergaderplaats geplant. Op verscheiden plaatzen zag men vreugdevuuren branden, en hoorde 'er Zwervers en Snaphaanen affchieten. Troepen van honderdvijftig tot tweehonderd Mannen, Wijven, Jongens, allen met Oranjelinten en strikken bepronkt, zag men langs de straaten zwieren. Eenigen gingen gebukt onder Eereboogen of Kroonen; anderen zwaaiden met flesfen, uit welke zij den drank zo rijklijk in den gulzigen balg zwelgden, dat ze eerlang suifebollende ter aarde stortten. Nu en dan vernam men de klugtigste vertooningen, die het gefronste gelaat der bedrukte aanschouwers wel eens deeden ontrimpelen, en, hoe geprangd het hart ook ware, een onwilligen lach aphersten. Dus zag men, onder andere, een Molenaarskar, met volk gelaaden, en in het midden van hetzelfde den Molenaar, dragende op het hoofd eene groote Muts met Oranjelinten en strikken, en houdende een versierden pijp in den mond.

Nog meer schrikwekkende in de omstandigheden en treuriger in de gevolgen, was eene andere gebeurtenis, welke voorviel op den derden April des volgenden Jaars 1784. In schriften, die geloof verdienen, ontmoeten wij, aangaande het al-

toos gedenkwaardig voorval, de volgende bijzonderheden. Het voorgevallene, op den achtsten van Maart des voorgaanden jaars, lag bij veelen, te *Rotterdam*, nog in versche en schrikwekkende geheugenisfe. Met angst zag men nu wederom dien dag te gemoete, dewijl het Gemeen, hoewel beteugeld, egter niet was 't onder gebragt, en het sfil gemompel of de openbaare uitflagen van zommigen nieuwe tooneelen van Oproerigheden dreigden. Met regt waren hierom veelen van oordeel, dat, 't en zij daar tegen ernstige en kragtdaadige maatregelen beraamd wierden, de menigte nu, veelligt, op middelen konde bedagt zijn om haaren slag gewisfer te neemen, en den spijt haarer voorgaande mislukkinge vergoeden.

't Bleek niet, hoewel de gevreesde Vreugdedag reeds op handen was, dat aan de zijde der Regeeringe, tegen het pleegen van geweld en tot het voorkoomen van opschuddinge, eenige middelen wierden in 't werk gesteld. Dit bewoog een aantal van honderdachtendertig meestal aanzienlijke Burgers, een Verzoekschrift te vervaardigen, en op den tweeden Maart in te leveren bij Schout, Burgemeesters en Schepenen, waar bij zij te kennen gaven, niet dan met schrik en verontwaardiging zich te herinneren, de ongeregelheden, die, in het voorleedene jaar, onder voorwendzel van Vreugdebedrijven, hadden plaats gehad: waar door verscheiden der deftigste Ingezeetenen der Stad waren aangezet, om eene Bende van vrijwillige Schutters op te richten, om alzo diergelijke geweldige losbandigheden te voorkoomen of te betengelen; en dat zij, uit hoofde van eenige voortekenen, welke men reeds bespeurde, met reden beducht zijnde voor soortgelijke ongebondene Vreugdebedrijven, en daar uit voortvloeiende verflooringe der openbaare ruste, diensvolgens zich keerden tot Hunne Ed. Gr. Agtbaarheden, met eerbiedig verzoek, dat bij eene openbaare Afkondiging, of op eenige andere wijze, mogt voorzien worden tegen de openbaare Vreugdebedrijven, als die tot zulke verregaande buitenspoorigheden aanleiding zouden kunnen geeven. — Een tweede Verzoekschrift, doch bijkans van gelijken inhoud en tot het zelfde oogmerk, ondertekend door drieëndertig perfoonen, wierdt, ten zelfden dage, bij de Regeering ingeleverd. Ondanks deeze verzoekschriften, wierdt,

wierdt, bij de Wethouderschap, geen besluit genomen tot het doen van eene Afkondiginge, doch daarom niet verzuimd, het neemen van gepaste maatregelen ter weeringe van oproegheden.

Eindelijk verscheen de geduchte dag; doch hij liep ten avond, met minder onrust, dan veelen zich hadden durven voorstellen. Reeds in den voormiddag ten tien ure betrok eene Kompagnie Burgers de Wagt op 't Stadhuis, en wierdt, in den avond, door eene andere afgelost. Men zag, in de daad, hier en daar, vooral in de Agerstraaten en gemeenste Buurten, de lieden met Oranjefrikken pronken, en Eereboogen oprichten, die 'svonds verlicht wierden, terwijl den gantschen nacht, ter eere van Oranje, de Beker lustig rønd ging, of anderen zich vermaakten met het aanheffen der bekende Deuntjes. Doch de waakzaamheid des Hoofdschouts voorkwam of belette verdere buitensporigheden. Zeker Presmeester, op den middag ter Beurze koomende, met een Oranjefrik op zijnen hoed, welken hij zommigen onder den neus duwde, met de schampere vraage, of dit niet fraai stondt, wierdt vrij onzagt van de Beurs geholpen. Het gerugt hier van, en dat hij deerlijk was geflagen, zich spoedig door de Stad verspreidende, lokte een grooten hoop van 't Gemeen, allen met Oranjefrikken getooid, na de Beurs; doch alzo de meeste Kooplieden reeds vertrokken waren, liep dit af zonder eenige daadlijkheid. 's Anderendaags verscheen, van nieuws, eene menigte Oranjedraagers op de Beurs, en vraagde, tamelijk onbescheiden, aan deezen en geenen, of men hen insgelijks, zo als daags te vooren den Presmeester, van de Beurs zou durven afkloppen. Men verzogt hier op om bijstand aan de Regeering, die straks eenen Onderfchout met eenige Dienaars zondt. Het insmijten van glazen, in dien zelfden avond, aan de huizen van eenige Kooplieden, wierdt gestaakt, zo dra eene Kompagnie Schutters was op de been gekoomen.

Zedert dien tijd gaf de menigte, bij herhaaling, blijken van haare denkwijze en gezindheid, vooral des avonds, bij het optrekken der Burgerwagt. Doorgaans was het stil, wanneer een Kapitein, die geoordeeld wierdt aan 's Prinsen zijde over

te hellen, de Wagt betrok. Doch de Stad was vol gewoef, zo dikmaals een Bevelhebber, welken de naam naaging van Patriotsgezindheid, de posten moest bezetten. Als zodanig stondt inzonderheid in een zeer kwaad blad, bij het graauw, de Heer JAN JAKOB ELZEVIER, Kapitein van de Kompagnie No. IX, Raad in de Vroedschap en Luitenant Kolonel der Burgerije, en daarenboven bekend voor een ijverig voorstander van het Vrijcorps of Genootschap van Wapenhandel. Verscheiden maalen, bij het optrekken der wagt, hadt deeze, nevens zijne Kompagnie, die in bedrevenheid, in het behandelen van 't geweer, boven andere uitmuntte, ten doel gestaan aan de smaadheden en mishandelingen van 't woest gemeen. Van tijd tot tijd hoorde men onder den hoop den oproerkreet opgaan: *De Prins boven, Elzevier en het Vrijcorps onder: die het anders meent, dien slaa de Donder.* Zo hoop liep zomtijds de moedwil, het duwen en stooten der aandringende menigte, dat de Heer LEONARD VAN SWYNDREGT, op den tweeëntwintigsten Maart, als Luitenant, de Kompagnie geleidende, op een kleinen afstand van de Loopplaats, zijne Manschap moest doen halte houden en met Scherp laaden, om alzo eenen schrik aan te jaagen en ruimte te maaken; 't welk hem ditmaal ook gelukte. Vergeefs deedt de Wethouderfchap, twee dagen laater, eene Waarschuwing afkondigen, waarbij de zulken, die de ter wagt trekkende Burgers, met woorden of daaden, beleedigden, bedreigd wierden, als verstoorders der algemeene rust, volgens de wetten van den Lande, aan den Lijve te zullen gestraft worden. Het kwaad groeide veel eer onder deeze Waarschuwing, en voorspelde eerlang de fnoodste gruweldaaden.

De wolk, welke veelen, al zints eenigen tijd, hadden zien hangen, ontlaste zich eindelijk, op den derden April, in eenen der schroomlijkste Oproeren, van welke 's Lands Geschiedenisfen gewaagen. Men hadt, reeds eenige dagen te vooren, hier en daar, Briefjes angeplakt gevonden, in welke de zwaarste dreigementen, tegen den Heere ELZEVIER en deszelfs Kompagnie, wierden uitgeflagen, met bijvoeging dat dezelve, bij de eerste gelegenheid, zouden volvoerd worden. Op den gemelden dag was des avonds de beurt aan den Luitenant

tenant

renant Kolonel, om de Wagt te betrekken. Op het gewoone uur der zamenkomfte was de toevloed van volk, op de Loopplaats, grooter dan naar gewoonte. Achtenveertig Adelborften, die, benevens de Onderofficieren der Kompagnie, zich onlangs hadden verbonden, ter beveiliging van de rust der Stad, het hunne te willen toebrengen, verscheenen op de Vergaderplaats. De Luitenant VAN SWYNDREGT zou thans de Manschap opleiden. Dewijl de ongemeene toevloed van volk en het dreigende gelaat van veelen hem scheenen te voorspellen, dat 'er iet kwaads broeide, en de optogt, veelligt, konde verhinderd worden, wierdt hij te raade, de Rotgezellen, op staanden voet, af te zenden na de Poorten, op dat deezê bij tijds bezet worden, en niet over den gewoonen tijd zouden open blijven. Met de Adelborften was hij nu voorneemens, den optogt voort te zetten na het Stadhuis, de Hoofdwagt der Schutterije.

Op eene zeer onaangename wijze, wierdt hij, een tijd lang, hierin verhinderd. Een geweldige aandrang der rondstaande menigte, verzeld van een verdoovend geschreeuw van *Hoeeze!* en *Oranje boven!* schieen de Adelborften uit elkander te zullen dringen, en belemmerde den Bevelhebber in het geeven van de noodige bevelen. De Heer VAN SWYNDREGT tradt hierop na het volk, verzogt, met minzaame woorden, en herhaalde driemaal dit verzoek, om zich stil te houden en plaats te maaken, herinnerende hun tevens de jongste Waarschuwing der Regeeringe; doch verzuumde tevens niet, 'er nevens te voegen, in gevâlle van wederhoorigheid, te zullen genoodzaakt zijn, kragtdaadiger middelen te baate te nemen.

In stede van het bedoelde oogmerk te bereiken, wrogt deezê waarschuwing des kloekmoedigen Luitenants het tegendeel. Het dringen en schreeuwen nam hand over hand toe, terwijl men tevens, van ginds en eldels, met vuiligheden zag werpen. Een onverlaat, in 't bijzonder, op welken de Heer VAN SWYNDREGT, al van den beginne, het oog hadt gehad, als hebbende den toon gezet aan den oproerkreet, drong met geweld door; 't geen den Luitenant hem deedt verzoeken plaats te maaken, op dat hem niet iet ergers mogt wedervaaren.

Doch

Doch de kaerel, verre van hier aan te voldoen, ligte zijne hand op, en sloeg, met den schroomlijke vloek: *Wat wou jy D. . d. . me doen met je Bajonet*, zeer zwaare dreigementen uit. Thans gebodt de Luitenant aan de Dienaaren der Justitie, die, volgens afspraak met den Hoofdschout, nevens eenen Onderschout, zich aldaar bevonden, den booswigt gevangen te neemen, en tusschen de Pelotons in bewaaring te stellen. Nieuwe beweging, zo als men ligt kan denken, verwekte dit onder het snood gespuis. Men deedt alle moeite om den gevangene te ontzetten: zo dat men genoodzaakt was, de Geweeren te vellen om meester te blijven van den roervink. Een der Geregtsdienaaren wierdt, bij die gelegenheid, door het muitende graauw gekwetst.

De moed en bedaardheid des bevelhebbenden Luitenants en zijner onderhoorige Manschap bragt eindelijk te wege, dat met den optogt een aanvang wierdt gemaakt. Om de menigte des Volks, 't welk, op de Nieuwmarkt en bij de Vleeschhal, geschaard stondt, en vermids het loopende gerugt, dat hetzelfde van middelen tot den aanval voorzien en daar toe gezind was, wierdt de Heer VAN SWYNDREGT, uit eene wijze voorzigtigheid en om Burgerbloed te spaaren, zeer verstandig te raade, eenen omweg te neemen. Doch in zijnen optogt was hij naauwlijks in de Baanstraat gekoomen, of de menigte, die op hem gewagt hadt, drong van agteren op, loste eenige geweeren, wierp met steenen op de Kompagnie, en dreigde dezelve met Mesen te verstrooien. Dit deedt den Heer Luitenant aan alle zijden Front maaken, en het agterste Peloton, 't welk den meesten drang moest verduuren, vuur geeven; doch met zo veel beleid en omzigtigheid, dat de meeste schooten boven den man gingen. Een der voornaamste roervinken, om de woedende menigte nog meer aan te hitzen, riep hier op, dat men slegts met los kruid schoot; doch wierdt, om deezzen moordkreet, terstond in hegtensise genomen.

Ondertusschen was dit vuuren niet geheel zonder vrugt geweest; men hadt 'er eenige ruimte door gekreegen, en begon van nieuws den optogt. Tot een blijk van zijne bedaardheid en beleid, en in 't bezef van het dreigende gevaar, 't welk

der

der manbaste Bende boven 't hoofd hing, hadt de wakkere VAN SWYNDREGT vooraf iemand na het Stadhuis gezonden, om de kleine Alarmklok te doen kleppen, om aldus hulp te erlangen, en andere Kompagniën op derzelver Loopplaatzen te doen vergaderen. Langzaamerhand en met de uiterste moeite bereikte onze Kompagnie, door den aanhoudenden en zelf meer en meer toeneemenden aandrang, het Stadhuis, 't welk terstond, zo veel doenlijk was, door een klein getal Burgers wierdt bezet. Men leverde nu ook de twee gevangenen over.

Midlerwyl vervoegde zich de bevelhebbende Luitenant in de Kamer van mijne Heeren van de Wet, om van het voorgevallene verslag te doen. Doch hij hadt zijn berigt nog niet volledig gedaan, of men kwam hem aanzeggen, dat men het niet langer konde houden, uit hoofde van het aanhoudend werpen met steenen. Straks begeeft hij zich na buiten, wenkt het volk en verzoekt hetzelve om ruimte te maaken. Men luistert niet naar zijne waarschuwinge; men drijft veeleer den spot met dezelve, en vaart voort met het werpen van een hagelbui van steenen. Geenen kans ziende om der woede meester te worden, gaf thans de Heer VAN SWYNDREGT bevel, onder den hoop te schieten. Aan den eenen kant kreeg men hier door eenige ruimte, doch de aandrang wierdt te grooter aan de andere zijde. Een kaerel, houdende eenen steen in de hand, en gereed om dien te werpen, wierdt hier in verzekering genomen.

Naa verloop van eenigen tijd kwam eindelijk de Kompagnie No. X. tot bijstand aanrukken; welke straks het Stadhuis bezette, terwijl de Manschap van den Heere VAN SWYNDREGT de Hoofdwagt betrok. Het luiden van de groote Alarmklok, inmiddels, op last van mijne Heeren van de Wet, geschied, deedt allengskens alle de twaalf Kompagniën in de wapenen verschijnen. De Heer Luitenant Kolonel ELZEVIER, ondanks de dreigementen, welke men, ten zijnen huize, tegen hem hadt uitgeslagen, verzeld van zijnen huisknecht en nog twee andere perfoonen, begaf zich insgelijks na het Stadhuis, alwaar hij met andoeningen van hoogagtinge ontvangen wierdt, en zijne Manschap den verdienden lof gaf, wegens de betoonde kloekmoedigheid.

Eene

Eene heilzaame uitwerking hadt het opkoomen der gewapende Kompagniën; de menigte week uit elkander; veelen begaven zich na hunne huizen, en 's morgens ten vier uure was alles stil in de Stad. Onder het Stadhuis, egter, ontstondt, van nieuws, beweging, door toedoen van eenige Rotgezellen, welke men hierom de wagt deedt ruimen en na huis keeren. De twee Kompagniën hielden post onder 't Stadhuis, tot 's voormiddags ten tien uure, wanneer zij, door twee andere, wierden afgelost; dit duurde, bij verwisfeling, tot den volgenden Maandag, den vijfden der maand. Doch, even als of het muitende volk op zijne luimen lag, om bij de eerste gelegenheid zijnen slag waar te neemen, de laatste Kompagnie was, 's Maandags, niet van 't Stadhuis getrokken, of 'er ontstondt, voor 't huis van eenen der Adelborsten der Kompagnie van den Heere ELZEVIER, eene nieuwe samenroting, die, evenwel, door het in de wapenen verschijnen eener Kompagnie, spoedig verstrooid wierdt.

Wij kunnen niet nalaten hier aan te merken, en veelen onzer Leezers zullen het met verwondering verneemen, dat van de Kompagnie, welke, 's daags naa dijn schroomlijken nacht, in de wapenen verscheen, om de Kompagnie van den Heere ELZEVIER aan 't Stadhuis af te lossen, veelen met Oranjelinten waren uitgestreeken.

In deezen oproer waren zes muitemaakers gekwetst, een van welke, weinige dagen daar naa, aan zijne wonden overleedt.

Met het stillen van den opstand was de haat tegen de Kompagnie No. IX niet uitgeroeid. Dit bleek eenige weinige dagen laater, wanneer een der Adelborsten van dezelve, door een vermomd kaerel, bij avond, op straat verraaderlijk aangevallen en met een Mes wierdt getroffen; zonder hem, evenwel, eenig ander letzel, dan eene kleine kwetzuure aan zijne eene hand, toe te brengen. Aan den aanbrenger van dien verraaderlijken toeleg wierdt, 's anderendaags, bij openbaare Afkondiging, eene belooning van duizend Guldens beloofd; terwijl tevens Hunne Ed. Groot Agtbaarheden de Officieren en Adelborsten der meer gemelde Kompagnie in derzelve bijzondere bescherming namen.

XXV. DEEL.

Gggg

Schout,

Schout, Burgemeesters en Schepenen gaven, eenige dagen naa dit voorval, aan de Staten van *Holland* kennis van het gebeurde, in een uitvoerigen Brief, in welks slot zij verklaarden „ Dat hoe zeer zij niet geheel buiten inquietude zijn, dat „ eenige schriftelijke verzoeken aan hun bij herhaaling gedaan, „ welke door het groot getal Requestranten, als *dringende* „ kunnen worden aangemerkt; en welke tendereen, dat het „ Reglement voor het Corps Vrijwillige Schutters binnen deze „ Stad nimmer moge worden geaprobeert, maar integendeel „ de opregting van hetzelfde Corps vernietigt, mogelijk aan- „ leiding zouden kunnen geeven, dat de rust hunner Stad „ wederom gevaar zoude loopen, zij hoopten, zoo veel „ mogelijk, daar tegens te kunnen waken, en *ziet* vleiden, „ die te kunnen bewaaren: ten minsten zoo lang 'er zich gee- „ ne redenen konden opdoen, om te vreezen, dat de respec- „ tive Kompagniën Burgers schroomagtig zouden kunnen zijn, „ om zig tot de handhaaving van die gewenschte rust te laa- „ ten gebruiken.”

Onder dit alles bleeven veelen, op het Genootschap, zeer fel gebeeten, en was de Heer van SWYNDREGT, veiligheidshalve, na *Amsterdam* geweeken. Een verzoekschrift, onder 't welk men ruim vierhonderd naamen las, wierdt eerlang bij de Wethouderschap ingeleverd, waarin de Ondertekenaars verklaarden, de oprichting van eene Bende vrijwillige Schutters aan te merken als volstrekt onnoodig ter weeringe van onrust; als mede, dat het misnoegen en de onlusten, welke in de Stad plaats hadden, eeniglijk moesten toegeschreeven worden aan de oprichting zelve van het Vrijcorps: waarom zij verzogten, dat het Vrijcorps vernietigd, en in het toekomstende alle zodanige Genootschappen mogten geweerd worden. In 't begin van Mai vondt de Regeering goed, aan dit verzoek te voldoen, bij een eenpaarig besluit van alle de Leden, volgens 't welk het gegeevene verlof, tot het oprichten van een Corps Vrijwillige Schutters, ingetrokken, en vervolgens, voor zo verre het gemelde Corps reeds eenige vastigheid mogt hebben bekoomen, wierdt vernietigd.

Omtrent den zelfden tijd, dedden Hanne Ed. Gr. Agtbaarheden openlijk van de Puije van het Stadhuis afkondigen,

dat

dat zij, onderricht geworden zijnde, dat zommige Burgers, de Nachtwagt zullende houden onder het Stadhuis, in het open afrekken, en geduurende derzelve verblijf aldaar, zo door het draagen van gekleurde Linten en Kokarden, als door een onbekend en onbehoorlijk geschreeuw, aanleiding gaven tot het stooren van de goede orde, welke zij verplicht waren te handhaaven, om die reden wel ernstig verboden, door het draagen van gekleurde Kokarden, op de Wagts, zich van anderen te onderscheiden, onder bedreiging van zekere daar op gestelde boeten.

Eene korte tuschenpoozing van kalmte volgde op den nu eenigzins bedaarden storm; maar 't was eene kalmte, even als in geduchte onweders, die alleenlijk diende om kragten te verzamelen, en eerlang met vernieuwde woede uit te breeken. Uitgezonderd eenige kleine voorvallen en persoonlijke mishandelingen, bleef *Rotterdam*, drie maanden, vrij van daadelijke oproer.

't Ontbrak ondertuschen niet, in gemelde Stad, aan onrustige gemoederen, die, uit eigen beweging, of door anderen daar toe aangezet, het smeulend vuur, heimelijk, zогten aan te blaazen, en, ware 't mogelijk, met herhaalde woede, ten dake te doen uitflaan. Onder deeze munte bovenal uit, de besaamde, in de wandeling genaamde KAAT MOSSEL; dus geheeten naar de kostwinning, met welke zij zich geneerde. Veel heeft deeze Vrouwspersoon van zich doen spreken. Eer wij voortgaan tot een bericht wegens de verdere oproerige bewegingen te *Rotterdam*, oordeelen wij het niet ondienstig, haar bedrijf en wedervaaren, den Leezer onder 't oog te brengen, uit echte en geloofwaardige bescheiden, welke ter onzer kennisse zijn gekoomen.

't Was dan op Zondag, den dertienden van Zomermaand des Jaars 1784, dat KAAT MOSSEL, in gezelschap van haare Dochter, nevens derzelve Vrijer, zekere KEET SWENK, met nog eenen Manspersoon en een Jongetje, allen met Oranjelinten rijklijk uitgestreken, in een zo genaamden Janplaffierwagen, een togtje deden na 's *Graavenhage*. Ten tien ure hielden zij aldaar stil, op de Prinsegragt, voor het huis van eenen PIERRE L'AVOINE, eenen van 's Prinzen huisbedienden.

Gggg 2

Hier

Hier vertoefden zij omtrent een uur, reeden vervolgens na de Parade, hielden 'er een kort gesprek met zekeren Kapitein van de Gardes Dragonders, en nog een anderen Officier van de Hollandsche Gardes, en vervoegden zich vervolgens, uit hunnen wagen getreden zijnde, recht voor het Front der optrekkende Manschap. Hier vertoefden ze tot dat het Krijgsvolk was afgetrokken: waar naa ze wederom in het rijtuig klommen en na 't Huis in 't Bosch reeden. Van daar keerden ze te rug na 's *Hage*, hielden het uiddagmaal bij gemelden L'AVOINE, deden daar naa eenen keer na *Scheveningen*, alwaar zij een kopje Thee gebruikten, in de Herberg *het Jagertje*, en keerden, tegen den avond, te rug na *Rotterdam*.

Veel gerugs verwekte vervolgens dit Speelreisje in 's *Graavenhage*; men luisterde elkander in 't oor, men sprak zelf overluid van veele zeer bedenkelijke voorvallen en bijzonderheden, welke, te deezer gelegenheid, zouden gebeurd zijn. Gekommitteerde Raaden kreegen 'er insgelijks de lucht van: en vermids de loopende gerugten een geloofwaardiger voorkoomen hadden, dan loutere straatvertellingen, oordeelden zij zich gehouden, daaromtrent nader onderzoek te doen. Diensvolgens gaven ze last, zo aan de Regeeringe van 's *Graavenhage*, als aan den Prokureur Generaal van het Hof, tot het inwinnen van noodige kundschap, en hun deswegen te dienen van berigt.

Het verhaal, door zekeren BAREND BAAS, Kastelein in 't Heeren Logement, aan de Magistraat van 's *Hage* gedaan, en met Eede bevestigd, kwam hoofdzaakklijk hier op neder:
 „ Dat hij, op den gemelden Zondag, het Bosch ingaande,
 „ langs het Kerkpad, Zijne Hoogheid, verzeld van twee Heeren, hem bij naame onbekend, zag vooruit gaan na de
 „ Oranjezaal; dat hij verder heeft gezien, dat Zijne Hoogheid
 „ gekoomen op de hoogte alwaar de Tenten staan, KAAT MOSE
 „ SEL bij de Tenten stondt, en Zijne Hoogheid door haar en
 „ haar gezelschap beleefd wierdt gegroet; dat Zijne Hoogheid
 „ dat gezelschap toegesproken, doch hij niet gehoord hadt,
 „ wat Zijne Hoogheid zeide, maar van andere menschen, die
 „ dicht daar bij stonden, welke hij niet kende, doch die hem

„ VOOR-

„ voorkwamen fatsoenlijke lieden van *Rotterdam* te weezen,
 „ hadt verstaan, dat Zijne Hoogheid zou gevraagd hebben
 „ aan KAAAT MOSSEL en haar gezelschap, of zij niet van *Rot-*
 „ *terdam*, en met een Wagen aan de Parade geweest waren;
 „ dat hij wijders heeft gezien, dat een van de twee Heeren,
 „ die Zijne Hoogheid verzelden, naa dat deeze reeds eenige
 „ schreden was vooruit gegaan, eenige weinige woorden hadt
 „ gewisfeld met KAAAT MOSSEL, of iemand van haar gezel-
 „ schap, zonder dat hij, egter, de woorden zelve hadt ver-
 „ staan; dat terwijl de twee manlieden van het gezelschap
 „ van KAAAT MOSSEL in eene der Tenten waren gegaan, om
 „ een glas Bier te drinken, zij zelve en de bijhebbende
 „ Vrouwspersoonen voor het huis hadden gewandeld, groe-
 „ tende inmiddels de Lakeien en Hellebardiers, die aldaar
 „ stonden; dat hij wijders, naa verloop van ongeveer een
 „ kwartier uurs, een Gaazen Valgordijn voor een der Schuif-
 „ raamen hadt zien ophaalen, en vervolgens aan dit Raam
 „ verschijnen eene Dame, die hem voorkwam Haare Konink-
 „ lijke Hoogheid te zijn, en kort daar op, aan een ander
 „ Raam, de twee jonge Prinzen, met een Heer, die hen on-
 „ der 't wandelen altoos verzelt; dat KAAAT MOSSEL en haar
 „ gezelschap de jonge Prinzen beleefd gegroet, en, toen haar,
 „ door gemelden Heer, gevraagd wierdt, of de jonge Prinzen
 „ niet braaf groeiden, geantwoord hadden, *dat de Jonge*
 „ *Hoogheidjes, sints dat zij haar voorleeden jaar te Rot-*
 „ *terdam hadden gezien, zeer wel gegroet waren*; dat
 „ daar op de jonge Prinzen van het Raam geweeken, en de
 „ Vrouwspersoonen, naa nog een kwartier toevens, met haar
 „ gezelschap, op den Wagen waren geklommen, rijdende den
 „ Bezuidenhoutfchen Weg op, terwijl hij zelve het Bosch
 „ inwandelde.”

De Wethouders van 's *Graavenhage*, daarenboven, vernom-
 men hebbende, dat KAAAT MOSSEL, bij haare komst ten huize
 van L'AVOINE, aan deszelfs huisvrouw eenen Brief hadt over-
 handigd, verklaarde deeze, daar over ondervraagd zijnde, en
 met de plegtige verzekering onder Eede „ Dat zij den Brief
 „ hadt verbrand, doch dat dezelve door zekere Juffrouw DE
 „ LANGE, woonende te *Rotterdam*, ondertekend, en door
 „ haar

ens na
 apitein
 er van
 s, uit
 ut der
 Krijgs-
 rijtuig
 r keer-
 gemel-
 ngen,
 ; het
 otter-

Graa-
 : zelf
 onder-
 zijn.
 van:
 voor-
 n zij
 iens-
 ven-
 : het
 enen

in 't
 , en
 eder:
 nde,
 Hee-
 a de
 heid
 wos-
 r en
 heid
 adt,
 die
 hem
 oor-

„ haar zelve, althans van haarentwege, geschreeven was; dat,
 „ voor zo verre zij zich konde herinneren, zonder in de
 „ eigen bewoordingen te willen behaald zijn, die Brief be-
 „ helsde, *dat zij*, te weeten Juffrouw DE LANGE, *aan*
 „ KAATJE *wel gerecommandeerd hadt*, *zich toch rustig te*
 „ *gedraagen*, en *dat zij* (Juffrouw DE LANGE) *'er niet*
 „ *voor was dat KAATJE hier in den Hage kwam*, en *dat zij*
 „ *aan haar* (de huisvrouw van L'AVOINE), *hier nevens in*
 „ *den Brief toezond een gedrukt Graffschrift, op den Heer*
 „ *VAN DER CAPELLEN, met verzoek om hetzelfde te laten*
 „ *lezen aan den Heer EULER, den welken zij hoopte gele-*
 „ *genheid te zullen hebben om KAAT MOSSEL te zien.*”

Het berigt, door den Prokureur Generaal ingeleverd, be-
 helst niets van het voorgevallene bij het Huis in 't Bosch,
 maar alleenlijk de volgende bijzonderheden: „ Dat KAAT MOS-
 „ SEL, in 't begin van Zomermaand, gekoomen zijnde aan
 „ het huis van zekere Juffrouw HUISMAN, woonende, te
 „ *Rotterdam*, op de Delfische Vaart, aldaar ontmoet heeft
 „ zekeren IGNATIUS JANSZEN, Luitenant ter Zee, die, onder
 „ andere, haar vraagde, of zij, KAAT MOSSEL, wel andermaal
 „ na 's *Hage* zou willen gaan: in welk geval hij, JANSZEN,
 „ wel alle de onkosten zou willen betaalen, en, denkkelijk,
 „ met een ander rijtuig, in persoon, volgen; dat KAAT MOS-
 „ SEL daar op hadt gezegd, derwaarts niet te willen gaan, 't
 „ en zij zekere KORNELIA SWENK medeging, en dat zij aan-
 „ nam, hetzelfde aan KORNELIA SWENK voor te stellen; dat
 „ KAAT MOSSEL en KORNELIA SWENK, vervolgens, op den
 „ negenden van Zomermaand, zijn gekoomen in het Loge-
 „ ment *het Zwijnshoofd*, te *Rotterdam*, en aldaar den Luite-
 „ nant JANSZEN hebben beloofd, zich na 's *Hage* te zullen
 „ begeeven; dat JANSZEN daar op, aan KAAT MOSSEL en KOR-
 „ NELIA SWENK, voor de Wagenvragt, heeft gegeeven negen
 „ guldens, onder voorwaarde dat zij, den volgenden Zondag,
 „ voorzeker zouden gaan, also 'er een Heer was, die haar-
 „ lieden gaarne zien wilde, en dat hij des Saterdags vast be-
 „ scheid zoude geeven, of hij in persoon zoude mede gaan:
 „ of, in gevalle zulks niet konde geschieden, hij, JANSZEN,
 „ zou bezorgen dat zeker tweede Chirurgijn van 's Lands
 „ „ Oor-

„ Oorlogfchip *Prins Frederik* haar in 's Hage op de Parade
 „ zou ontmoeten, om den Heer, die haarlieden wenschte té
 „ zien, te wijzen; dat vervolgens KORNELIA SWENK, weinige
 „ dagen vóór haar vertrek, was gekoomen ten huize van
 „ Juffrouw DE LANGE, aan welke zij het bovenstaande ver-
 „ haalde; dat Juffrouw DE LANGE haar dit Haagsche reisje
 „ ten sterkste hadt afgeraaden, zeggende dat zij in den *Haag*
 „ niets te doen hadt, en liever behoorde t'huis te blijven;
 „ doch alzo dit zonder vrugt was, Juffrouw DE LANGE, haar
 „ opzet ziende, gezegd hadt, haar een Brief aan iemand in
 „ den *Hage* te zullen medegeeven, zo als ook geschied
 „ was, en dat zij dien Brief ten huize van L'AVOINE hadt
 „ overhandigd.”

Daarenboven was nog der Haagsche Wethouderschap ge-
 bleeken, dat, op dien zelfden Zondag, een gezelschap van
 acht menschen, te weeten, zeven Vrouwen en één mansper-
 foo, zeggende Rotterdammers te zijn, zingende langs de
 straat geloopt, doch, op de waarschuwing eens Geregtsdie-
 naars, zulks hadden nagelaaten; doch dat zij, kort daar naa,
 hem gevraagd hebbende, of zij wel in de Nieuwe Kerk mog-
 ten gaan, de mansperfoo zou gezegd hebben: *Ik wenschte*
dat ik liever na Leiden dan na den Haag gegaan was:
daar zou ik ze helpen.

Van deeze berigten gaven de Gekommitteerde Raaden ken-
 nis aan de Heeren Staaten van *Holland*; die vervolgens de
 Regeeringe van *Rotterdam* aanschreeven, om de ernstigste na-
 vorschingen te doen omtrent het gedrag van KAAT MOSSEL en
 andere Rotterdammers, en Hun Ed. Gr. Mog. deswegen te
 dienen van berigt. KAAT MOSSEL wierdt vervolgens in hegte-
 nisse genomen, en verscheiden maalen voor mijne Heeren van
 de Wet verhoord. Men verhaalt dat zij, op zekeren tijd,
 naa een lang verhoor, de omstanders, voor 't Stadhuis verga-
 derd, onbeschaamdelyk en trotzeerende toeriep: *Al evenwel*
komt Kaat 'er uit, tot spijt van het Vrijcorps! 't Is zo;
 zij kwam eertlang uit haare Gevangenis te *Rotterdam*; doch
 om overgevoerd te worden na 's *Hage*, op de Gevangen-
 poort. Haare gevangenneeming, eger, en verhooringen, en
 't geen daar op volgde, wierden vooraf gegaan van eenen

hervatten oproer te *Rotterdam*, waar van wij nu de bijzonderheden zullen verhaalen.

In den avond van Saterdag, den tienden Julij, moest de Kompagnie No. XI, op haare beurt, de Wagt betrekken. Zij vergaderde, ten dien einde, voor het huis des Vaandrighs, aan den Draaibrug bij de Beurs. Eenige, zo genaamde, Rotgezellen dier Kompagnie, bewoners van de kwalijkberugte Buurt, *Agter het Klooster* geheeten, in stede van met de overigen zich in orde te schaaren, verzamelden zich in eene troep aan den Waterkant, en hielden 'er een kort gesprek. Terfond hier op kwamen ze, gelijkerhand, aanstuiven, op eenen der Adelborsten, uitgedoscht in de gewoone Uniforme, zijnde witte Onderklederen en Slopkousen en eene zwarte Kokarde op den hoed. Met vloeken en schelden gebieden ze hem, de Kokarde van zijnen hoed te moeten doen, met bedreiging van hem, in gevalle van wegeringe, in 't water te zullen smijten. De aangevallene, dit weigerende, om reden dat hij dit teken droeg met toestemming van Mijne Heeren van de Wet, sloegen de muitelingen over tot daadelijkheden, met stooten, schoppen en slaan.

Thans kwamen eenige Adelborsten en Rotgezellen der Kompagnie toeschieten, om hunnen mishandelde Spitsbroeder te ontzetten. Van wegen den aangroeienden hoop van oproeringen, konden zij geene andere hulp toebrengen, dan den geschopten en gehavenden Adelborst uit de handen der aterlingen te verlossen, en buiten de Kompagnie te brengen. Onder dit alles sloeg men, over en weder, met de Snaphaanen, zo dapper op elkander, dat de omstanders, in de verbeelding dat 'er met Scherp wierdt gelaaden, uit malkander weeken, en om een goed heenkoomen zогten, veelen met verlies van schoenen, muilen en hoeden, eenigen zelf met gekwetste armen en beenen.

De oproerkraaiers, onder dit alles, hun oogmerk gedeeltelijk bereikt hebbende, in het veroorzaaken van verwarringen, begonnen van nieuws vuur te vatten. Eerst noodzaakten zij de Adelborsten, die slegts een klein getal uitmaakten, de Kompagnie te verlaten, en hadden vervolgens de stoutheid om op het Vaandel aan te vallen. Den Officier, die hetzelfde droeg,

drongen ze, in plaats van de middenhoede te houden, voor aan de gelederen op te trekken. *Oranje* (dit was de kleur van het Vaandel) riepen ze, met een woest geschreeuw, *moest voorgaan*. De Vaandel draager, hier toe niet gezind, verdedigde, met weinige manschap, zijnen post, zo lang hem doenlijk was; doch moest, ten laatste, bukkende voor de overmagt, en ondersteund van weinige Rotgezellen, het Vaandel bergen, in een nabuurig huis, om aldaar bewaard te worden. De miltzieke Rotgezellen drongen toen door de Adelborsten, om vooraan te koomen in de Kompagnie, die voorts, geleid door twee Onderofficieren, in groote wanorde en bij troepen, gang nam na het Stadhuis. De Adelborst, die 't eerst was aangevallen, gaf terstond van het voorgevallene kennis aan den Hoofdofficier, die vervolgens op de Hoofdwagt kwam, zonder, zo als hij naderhand betuigde, iemand der handdaadigen aan den moedwil te hebben kunnen opspooeren.

De drie volgende dagen liepen vreedig ten avond. Maar de nacht, tusschen Dingsdag en Woensdag, was niet op handen, of men bespeurde de voortekens van hervatte oproerigheden. De Kompagnie No. II. moest, in dien nacht, de Wagt betrekken, en was reeds aan de Hoofdwagt, toen eene menigte volk, van agter het Klooster, oproerig zamenrotte. Drie volwasfene mansperfoonen bevonden zich onder dezelve; de overige waren wijven en kinderen. Voor het Stadhuis verdoofden deeze het gehoor, door het aanheffen, met een woest geschreeuw, van den gewoonen kreet *Hoezee, Oranje hoven!* De Burger, die op schildwagt stondt, verboodt hun dit getier, en vermaande hen, zich van daar te begeeven. Vergeefs: zij weigerden het, onder het uitbraaken van vloeken en het uitlaan van dreigementen. Eenige Onderofficieren en Adelborsten, op het gerugt toegekoomen, herhaalden dit bevel, hun tevens in de gedagte brengende, de scherpe Afkondiging van Mijne Heeren van de Wet, tegen allerlei oproerigheden.

Dit schein eenige baat te doen: zij weeken af, tot op den Steiger; doch hadden 'er nauwlijks post gevat, of zij herhaalden het woest getier en gejuil, met nieuwe kragten. Thans

geboodt de bevelhebbende Officier, deeze wederhoorige knaapen in verzekering te neemen. Spoedig wierdt dit verrigt, door eenige Adelborsten, een van welke, onder 't yatten, zijne hand bezeerde, aan een Handbijtje, 't welk een der kaerels, voor de borst, onder zijne klederen, verborgen hadt.

De Hoofdofficier, van het voorgevallene verwittigd, verschijnt vervolgens in de Hoofdwagt, ondervraagt de gevangenen, doch siet terstond de wijven en kinderen op vrije voeten, maar geeft de mansperfoonen aan den Cipier ter bewaaringe over. Bij de verhooring, 's anderendaags, over hen gehouden, ontkenden zij, geschreeuwd, gescholden of gedreigd te hebben. Zij waren, zeiden ze, Bruiloftsgasten, en hadden een frischen teug in de maag, en de vrolijkheid in 't hoofd gehad. Met deeze verantwoording liet de Hoofdschout zich te vreden stellen; te meer nog, zedert, uit de Buurt, in welke deeze lieden woonden, het getuigenis was ingekoomen, dat het Handbijtje tot een geschenk voor den Bruidegom moest dienen. Hoe 't zij, niet meer dan de opsluiting, voor een enkelen nacht, koste deezen oproerkraaiers hun bedrijf: want, op hunne fraaie verdediging, wierden zij ontslagen.

Spijt en verontwaardiging vervulde, ondertuschen, de gemoederen der beste Rotterdamsche Ingezeetenen. Het ongestraft pleegen van de strafwaardigste baldaadigheden verwekte, bij veelen, eenen agterdocht, die gevolgd wierdt van angstwekkende bekommernissen. Van tijd tot tijd bleef men nog al hoopen, dat, van wegen de Regeeringe, tegen het woelend en woedend kwaad, ernstige maatregels zouden genomen worden. Doch deeze bleeven agter, en dus het uitzigt, op de herstelling van de rust en goede orde der Stad, van dien kant, ongegrond.

In deezen nood vondt men zich gedrongen, de zaak hooger te bezoeken. Een aantal van zevenënnegentig der aanzienlijkste Kooplieden vervaardigden een Verzoekschrift, aan de Heeren Staaten van *Holland*, waar in zij verklaarden, niet dan schoorvoetende tot deezen stap te zijn gekoomen; maar, vermids zij, voor hunne familiën en medeingezeetenen, het

niet

niet zouden kunnen verantwoorden, indien zij langer zweegen, zich, naa alle het voorgevallene in hunne Stad, thans keerden tot Hun Ed. Gr. Mogende, met eerbiedig en ernstig verzoek, om derzelve veelvermogende hulp, zonder welke zij vreesden, zich geene rust of veiligheid, binnen hunne muren, te kunnen belooven. In 't slot drongen zij dit verzoek nog nader aan, om dat zij betuigden van oordeel te zijn, dat de bronnen der heerfchende onlusten, met weinige moeite, zouden kunnen opgespoord, en dus de daar uit ontstaane gevolgen voorkoomen worden.

Nauwlijks was dit Verzoekschrift, ter Vergaderinge van *Holland*, ingeleverd en geleezen, of Hun Ed. Gr. Mogende namen het besluit, den Schout en Schepenen van *Rotterdam* aan te schrijven, om binnen den tijd van acht dagen de Vergaderinge te dienen van berigt, en tevens te verklaaren, of zij zich in staat bevonden tot de handhaavinge van de rust der Stad, dan of zij de hulp van den Souverein daar toe zouden noodig hebben.

De Wethouderschap van *Rotterdam* voldeedt aan dit bevel. Het Berigt, wegens het voorgevallene, na 's *Hage* overgezonden, wierdt ras waereldkundig, doch de inhoud daar van zodanig bevonden, dat veele Ingezeetenen van *Rotterdam*, en anderen, de zaaken dier Stad kundig, tegen deszelfs nauwkeurigheid en getrouwheid, regtmaatige bedenkingen meenden te kunnen inbrengen. De Regeeriug gaf, van verre, hoewel niet onduister, te kennen, dat zij de zulken, die meest klaagden over de onlusten, aanmerkte als tot het ontstaan van dezelve den weg gebaad te hebben. Zij verklaarde de gerugten, raakende de oproerige bewegingen, voor vergroot en verre boven de waarheid uitgemeeten. Zij beriep zich op de Registers der Stad, als getuigen van haare zorge en poogingen, en van de aangewende maatregelen, zints den tijd van zes jaaren, ter handhaavinge van de openbaare rust en goede orde. Zij roemde haaren Hoofdofficier, als eenen Heer, wiens ongemeene waakzaamheid en werkzaamheid, in het bevorderen der algemeene rust in haare Stad, zeide zij, boven allen lof verheven was. Mit dit alles verzogt zij om zo veel Krijgsvolk, als ter haarer hulpe en bijstand noodig

zou

zou worden geoordeeld; hoewel zij, bijkans in den zelfden adem, hadt verklaard, voor geene kwaade gevolgen van de jongste onlusten beducht te zijn. De Rotterdamfche Regeering befloot dit Berigt, met de verzekering van het genoeg, welk haar zou gefchieden, indien de bovengemeide Requesranten haar den weg wilden aanwijzen, ter ontdekkinge van de bronnen der onlusten en beroerten, welke dezelve, als gemaklijk te vinden, hadden voorgedraagen.

Bijkans gelijktijdig met dit Berigt der Rotterdamfche Regeeringe, wierden nog, ter tafel van Hun Ed. Gr. Mogende, gebragt drie Verzoekfchriften van *Rotterdam*. Het eerste kwam van den Heere ELZEVIER; het tweede van een goet getal Luitensanten, Vaandrighs, Onderofficieren en Adelborften, beiden dienende tot een naderen aandrang van het verzoek der Kooplieden; het derde was getekend door eene aanzienlijke menigte andere Rotterdammers, en behelsde een verzoek, om te mogen aangemerkt worden, als het Smeekfchrift der Kooplieden mede te hebben ingeleverd.

Zo dra deeze Verzoekfchriften, ten aanzien van den inhoud, zeer onderscheiden van het Berigt der Rotterdamfche Regeeringe, bij Hun Ed. Gr. Mogende waren geleezen, beflooten dezelve, alle deeze Stukken, in het Groot Befoigne, Commisforiaal te maaken, en het onderzoek, reeds den volgenden dag, eenen aanvang te doen neemen. Het verzoek om Krijgsvolk, waar op de Wethouders van *Rotterdam* zo sterk drongen, wierdt tot nog toe van de hand geweezen, om dat men begreep, vermids zij zelve, omtrent de gevolgen der onlusten, kleine zwaarigheid fcheenen te maaken, dat een kort uitstel geen nadeel zou kunnen aanbrengen.

Intusfchen hadden verscheiden Onderofficieren, Adelborften en Rotgezellen van de Kompagnie No. II, door een Smeekfchrift, zich vervoegd aan Mijne Heeren van de Wet, ter bekoominge van voldoeninge en verzekeringe, wegens de gevatte perfoonen, met nevens gevoegde verklaringe, ingevalle hun geene verzekering wierdt gedaan, van niet te zullen bloot ftaan aan voortgelijken overlaf, als hun onlangs was weder-vaaren, zij eenpaariglijk hadden beflooten, de volgende reize niet ter Wagt te zullen verfchijnen. Dit hadt ten gevolge,
eene

eene Afkondiging, bij welke beloofd wierdt, eene belooning van duizend Guldens, aan den aanbrengrer van de stokers der jongste oproerigheid tegen gemelde Kompagnie, en straffeloosheid aan den handdaadige, welke zijne medepligtigen aanbragt.

Terwijl men in den *Hage* bezig was met het onderzoek der ingeleverde Stukken, en de Afgevaardigden van *Rotterdam* verklaard hadden, het onderwerp der klagten te beschouwen als eene huishoudelijke zaak, enkel de Stad raakende, benoemde de Vroedschap eene Commisste van vier Heeren uit haar midden, om, te gader met eenige der aanzienlijkste Requestranten, het noodig onderzoek te doen, en, ware 't mogelijk, alles tot rust te brengen. Doch toen twee deezer gemagtigde Vroedschappen, ten dien einde, zich verwoegden bij eenigen der voornaamste Ondertekenaaren, en dezelve ter bewilliginge, in het ontwerp der Vroedschap, zогten over te haalen, ontvingen ze tot antwoord, dat zij, hunne klagten gebragt hebbende in den schoot der Hooge Overheid, ook derzelver uitspraak moesten afwagten, en, gevolgtijk, in dien tusschentijd, in geenerlei andere onderhandeling konden treden.

Aan het verlangen der Rotterdamsche Burgerije scheen eindelijk te zullen voldaan worden. Op den tienden Augustus beslooten Hun Ed. Gr. Mogenden, eenige Afgevaardigden te zenden na *Rotterdam*, om, met en nevens de Regeering dier Stad, onderzoek te doen na de bronnen, uit welke de aldaar voorgevallene oneenigheden, opschuddingen en oproerigheden waren voortgevloeid. Tot het bekleeden van dien gewichtigen post wierden benoemd, de Heeren WILLEM HENDRIK TEDING VAN BERRHOUT, Schepen en Raad der Stad *Delft*; HENDRIK BALTHAZAR VAN HALTEREN, Oud-Schepen en Raad der Stad *Leiden*; CAREL WOUTER VISSCHER, Pensionaris der Stad *Amsterdam*; ITEL FREDRIK POTTEY TURCQ, Raadsheer in den Hoogen Raad; en JOHAN HENDRIK MOLLERUS, Raadsheer in den Hove van *Holland*. Tot hunnen Sekretaris benoemden deeze Heeren Mr. RUDOLF BAALDE, Advokaat voor de beide Hoven van Justitie.

Nog vóór het einde van Augustus kwam het aanzienlijk gezelschap in de Stad, en wierdt, overeenkomstig met deszelfs

waar-

waardigheid en hoogen last, ontvangen. 's Daags te vooren waren twee Eskadrons Gardes te paerd, en één Bataillon Voetvolk; te *Rotterdam* aangekoomen. De genoemde Heeren namen zedert hunnen intrek in het Gemeenelandshuis van Schieland.

Hoewel de verdere verrigtingen der Heeren Gemagtigden niet noodzaaklijk in ons plan vallen, zullen wij, egter, deswegen, de volgende bijzonderheden kortlijk aantekenen.

's Daags naa de aankomst van Hun Ed. Mogenden, wierden dezelve staatelijk begroet, van de twaalf Gekommitteerden der *Rotterdamsche* Requestranten, door den mond van den Heere A. J. VERSTOLCK VAN SOELEN, die, als Voorzitter, eene voortreffelijke aanspraak deedt, welke, door den Heer TEDING VAN BERKHOUT, heuschelijk beantwoord wierdt. Vervolgens namen de Heeren zitting in de Rekenkamer op 't Stadhuis, te gelijk met de Wethouderschap, en deeden de twee bovengemelde Vrouwsperfoonen, KAAT MOSSEL en KEET SWENK, in eene Civiele Gijzeling neemen, welke spoedig in eene Crimineele hegtenisfe wierdt veranderd. Zij meenden, spoedig den weg te zullen vinden om agter 't geheim van de aanleidingen tot de muiterijen te geraaken. Gewisfelijk, meent men, zou dit gelukt zijn, waren zij niet gedwarsboomd door Schout en Schepenen van *Rotterdam*, die onverzettelijk beweerden, dat het verhoor van de gevangenen niet door de zamengevoegde Commissie, maar door hen alleen moest geschieden.

Heeren Gemagtigden, duideljk bemerkende, dat, staande dit gefchil, aan het oogmerk hunner Bezendinge niet zou kunnen voldaan worden, vervoegden zich hier op aan Hun Ed. Gr. Mogende, met verzoek dat de natuur en uitgebreidheid van hunnen Last nader mogt bepaald worden. Zedert zag men ten voorschijn koomen eene menigte Raporten, Berigten, Verzoekschriften en andere Stukken, te uitgebreid en menigvuldig in getal, om door ons vermeld te worden. Naa veef en lang over en wederfchrijven, wierdt eindelijk, ter Vergaderinge van *Holland*, beslooten, dat de Informatiën zouden genomen worden, in het zamengevoegd Collegie van Gemagtigden van Hun Ed. Gr. Mogende en Schout en Schepenen van

van *Rotterdam*. Zedert wierden de vergaderingen voortgezet, en, van tijd tot tijd, eenige verdagte perfoonen verhoord. Doch de uitslag beantwoordde geenzins aan den toefel. Men ontmoette telkens zwaarigheden en tegenkantingen, die de groote zaak, de ontdekking van den grond der oproerigheden, traaglijk deden voortgaan. Naa een verblijf van bijkans twee jaaren, vertrokken de Gemagtigden, in Zomermaand des Jaars 1786.

Te merkwaardig zijn de voorvallen, welke, geduurende de jongste Staats- en Stadskrakeelen, ook de Stad, *Rotterdam* beroerden, dan dat wij, van dezelve, hier geen verslag zouden doen. Met een berigt daar van zullen wij het Historische gedeelte onzer Stadsbeschrijvinge besluiten. De openbaar gerugt maakende bemoeijingen der Burgerije, met de zaaken, het Stedelijk bewind betreffende, namen eenen aanvang in de maand October des Jaars 1786. Sints een' zeer langen tijd hadt de *Rotterdamsche* Vroedschap bestaan uit vierentwintig perfoonen. Dit klein getal mishaagde aan veelen, welke van oordeel waren, dat de luister en het vermogen der Stad, en de groote menigte van rijke Ingezeetenen, een grooter aantal Vroedschapsleden vorderde. Te gegronder, dagten ze, was dit misnoegen, om dat zij op hunne zijde meenden te hebben de aloude Constitutie, Handvesten en Voorregten, volgens welke men niet minder dan veertig Vroedschappen zou geteld hebben.

Naar het voorbeeld van andere Steden, hadt men ook hier, uit de aanzienlijkste Stedelingen, eenige perfoonen benoemd, onder den naam van *Gekonstituerden*, om de zaaken der Burgerijen, zo bij de Hooge Overheid als bij mijne Heeren van de Wet, te behartigen. Zij waren veertien in getal. In de onderstelling, dat gelijk het Veertigtal, wel eer, volgens Handvest van den Souverein, was vastgesteld, dus ook de herstelling van hetzelfde, voor den zelfden Vierfchaar, moest bewerkt worden, vervoegden zich de *Gekonstituerden*, in de gemelde maand, met een Verzoekschrift bij Hun Edele Groot Mogende de Staaten van *Holland* en *Westfriesland*. Zij leiden aldaar de gronden bloot, op welke, naar hun begrip, de wetigheid van het Veertigtal van Vroedschappen

rust-

rustte, weezen den weg aan, langs welchen de vermindering ontsaan was, en verzogten om herstelling van het oude getal, en dat, ten dien einde, de zestien open staande Vroedschapsplaatzen, door onmiddellijke aanstelling, bij Hun Ed. Gr. Mogende, mogten vervuld worden.

Van deezen stap der Gekonstitueerden hadden de Leden der Vroedschap geene kennis bekoomen, of zij vonden zich verplicht, de kracht der aangevoerde bedenkingen te ontzenuwen, en het thans stand grijpende getal te handhaaven. Dit geschiedden, door middel van een uitvoerig Vertoog, 't welk, op naam van Burgemeesteren en Vroedschappen, in de maand December des gemelden jaars, ter Staatsvergaderinge van *Holland*, wierdt ingeleverd. In dit Vertoog tragtte men, onder andere, te bewijzen, de Onbevoegdheid der persoonen, tot het doen van een verzoek van dien aart, als door hen was ingeleverd; als mede, dat het niet stondt aan de Hooge Staatsvergaderinge, het getal der Rotterdamsche Vroedschap, buiten kennis of tegen den wil der tegenwoordige Vroedschap, te vermeerderen.

Hoewel op naam van alle de Regeeringleden ingeleverd, behelsde, nogthans, dit Vertoog niet het eenpaarig gevoelen. In een Berigt, welk, bijkans gelijktijdig met het Vertoog, wierdt ingeleverd, wederspraken hetzelve twee regeerende en twee Oud-Burgemeesteren, nevens vier Leden van de Vroedschap; verklaarende, dat het verzoek van Gekonstitueerden hun even billijk en nuttig als op redenen steunende toescheen, en diensvolgens hetzelve met hunne voorspraak bekrachtigende. De zelfde taal spraken ook de Leden van den Grooten Krijgsraad, in een Geschrift, waar mede zij zich, insgelijks in de maand December des boven genoemden jaars, aan het Kollegie van Heeren Schepenen vervoegden, om derzelve tusschenkomst, ter bewerkinge van de verlangde herstellinge. Een aandachtig oor leenden Heeren Schepenen aan het uitvoerig Vertoog. Twee zaaken wierden, vooral, bij hen in beraad geleid: *Vooreerst* „ Of eene vermeerdering van de „ Vroedschap hunner Stad moest gehouden worden, van die „ nuttigheid en noodzaaklijkheid te zijn, dat zij het der „ moeite waardig oordeelden, van hunne zijde mede te werken, „ ken,

„ken, om dezelve te bevorderen? *Ten anderen*, Of hun „Kollegie geregtigd ware, om zich in te laten tot een ver- „zoek van dien aart, als in het Adres aan hun wierdt voor- „gedraagen?” Op beide Vraagstukken viel een toestemmend besluit. Heeren Schepenen gaven 'er kennis van aan de Vroedschap; 'er nevens voegende, dat het hun om 't even was, of het Kollegie van Schepenen vereenigd met de Vroedschap, dan deeze alleen, bij 's Lands Hooge Overheid, de begeerde vermeerdering zocht te bewerken, mids het met allen mogelijken spoed en voortgang geschiedde. Nog verder wierdt de wensch der Burgerije, door de Gekonstitueerde aangekondigd, onderschraagd van een Verzoekschrift, aan de Hoogen Krijgsraad, van een Gezelschap of Confrerie van eenige Onder-Officieren der Schutterije, onder den naam van Unie, onlangs te *Rotterdam* tot stand gebragt. In de onderstelling, zo als eenige Afgevaardigden, in eene Aanspraak aan den Grooten Krijgsraad, zich verklaarden, „dat het oogmerk eener wel ingerigte „Stedelijke Schutterije zich niet bepaalde, bij de behandeling „van het Geweer, maar ook ten oogmerke hadt, om te „dienen als eene Lijfwagt voor de waarborgen van Regten „en Vrijheden, en de bevorderaars van Grondwettige Her- „stellinge,” oordeelden zij zich geregtigd, om, op de zaken van Regeeringe, een waakend oog te houden.

Intuschen hieldt het bovengemelde schrijven van het Kollegie van Schepenen van *Rotterdam* de raadpleegingen bezig van de meerderheid van Burgemeesteren en Vroedschap. De vrugt daar van was een Brief, in den aanvang des Jaars 1787, afgezonden aan de Heeren Schepenen, moettende dienen ter wederlegginge van het ingekoomen Geschrift, en om de bewuste aangeboden zamenwerking te wijzen van de hand, als steunende, meende men, op eenige misvattingen en verkeerde onderstellingen. Van toen of aan, vervoegden zich de verschillende Leden der *Rotterdamsche* Vroedschap bij Hun Edele Gr. Mogende, eenigen met oogmerk om de bewuste vermeerdering te verwerven, anderen, om de zaak op den ouden voet te doen berusten. Tot de Burgerij, gelijk natuurlijk was te verwagten, sloeg deeze verdeeldheid over, vooral zedert het oprichten van eene Oranje-Societeit, en het regt,

welk deeze beweerden te hebben, om zo wel tegen, als de Vaderlandsche Societeit om voor de meer gemelde vermeerdering te ijveren. Van dit regt maakten ze gebruik, met het inleveren van een Smeekfchrift aan 's Lands Staaten, in 't laatst van Januarij des gemelden jaars. Elf Oud-Schepenen, hoofden en leden der Societeit, hadden het Geschrift onderkend.

Van tijd tot tijd groeide nu de verwijdering tusschen de Rotterdamfche Wethouderfchap, en klom, allengskens, tot die hoogte, dat men, van weerkanten, zich vervoegde tot de Hooge Regeering, om derzelver uitspraak in te roepen. Om den Leezer een denkbeeld te geeven van de bewijzen, welke, van de eene en andere zijde, wierden aangevoerd, lust het ons, hier plaats te geeven aan de twee volgende Stukken, zo van de Regeeringsleden, welke voor de vermeerdering der Vroedfchap waren, als van de zulken, die in een ander gevoelen stonden.

Het Berigt van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, en alzo van die Leden, welke de vermeerderinge der Vroedfchap waren toegedaan, was gedagtekend den zesëntwintigften Januarij, en van deezen inhoud.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

„ Op den 12 Januarij laatstleden, is ter Kamer van Heeren Burgemeesteren dezer Stad ingekomen, en door den tweeden Burgemeester, bij weigering van den Præsident, geopend U Ed. Groot Mog. Misfivè van den 10, geadresfeerd aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad *Rotterdam*, requirerende derzelver Berigt, op eene daar in geflotene Misfivè van Burgemeesteren en Vroedfchappen derzelve Stad, ten zelve dage bij U Ed. Groot Mog. ingekomen.

„ Daar aan niet voldaan kunnende worden, zonder de drie voorfchreven Collegien te famen te convoceren, en zulks echter door den Præsident Burgemeester BICHON gerefuseerd wordende, heeft de tweede Burgemeester P. BOOGAERT, de Vergadering van Burgemeesteren, Schepenen en Raden, bij Biljetten aan de huizen van alle de Leden, door een Stads-Bode
rond-

rondgebracht, behoorlijk belegd tegen Saturdag den 13 dezer, op het Raadhuis, voormiddags ten half tien uuren, op welke tijd en plaats die Vergadering dan ook is gehouden, en vervolgens andermaal op eene evangelijke Convocatie, doch waar aan de bekende Veertien Leden zich telkens hebben onttrokken.

„ De presenté twee Burgemeesteren, zeven Raden, uitmakende het meerdertal der Leden van de drie te samen geconvoceerde Collegien, hebben dan de voorschreven Misfive, welke ter Vergadering van Burgemeesteren en Vroedschappen, door de bovengenoemde Veertien Leden is gearresteerd — met alle attentie eerst door eene Commissie, bestaande uit Leden van de drie Collegien, en voorts gezamenlijk geëxamineerd — en dienvolgens hebben wij thans de eere U Ed. Groot Mog. te berigten:

1. „ Dat wij met bevreemding gezien hebben, dat evangelijmelde Burgemeesteren en Vroedschappen schijnen te willen desadvoueren de qualiteit der Geconstitueerden van meer dan duizend hunner notabelste Mede-Burgers en Ingezetenen dezer Stad, — daar het volle Collegie van Burgemeesteren en Vroedschappen op den 4 en 10 September 1786 die Geconstitueerden in de Vroedschaps-Kamer geadmitteerd en dezelve in die qualiteit, blijkens het annexe Extract, erkend heeft, zonder bijvoeging van eenige protestatiën of reserves, noch bij de Raporten der daar over gehoudene Befoignes, noch bij de Resolutiën daar op gevallen, en de antwoorden door den Pensionaris NEDERBURGH, op expresse last en in praesentie van de geheele Vroedschap aan die Geconstitueerden gegeven; — welke van die gebeurtenis ook gewag hebben gemaakt bij hun adres aan U Ed. Groot Mog. op den 9 November laatstleden ingeleverd, en waar op een gunstige Resolutie van U Ed. Groot Mog. is gevolgd.

2. „ Dat de reflexie dat de meeste Leden van den Burger-Krijgsraad tot de Constituanten of Geconstitueerden behooren, — door dien Krijgsraad zelven reeds gemaakt is, bij de introductie hunner Misfive aan Schepenen van 27 December laatstleden, en zoo wel als de allegatie, dat het Collegie van Schepenen met de Constituenten of Geconstitueerden in de

Hhhh 2

meeste

meeste relatie staan, — doet zien, dat de benaming van *Notabele Mede-Burgers* aan dezelve niet wel kan worden betwist. — Hoe zeer maar DRIE van de *zeven* Schepenen en dus *geenzins* de meerderheid derzelve, veel min dat geheele Collegie, met de gemelde Constituenten of Geconstitueerde geparenteerd zijn. — *Drie* der Schenen zijn wel bevorens Constituenten en *één* zelf Geconstitueerde geweest, doch hebben, zoo dra zij Schepenen wierden, daar van bij Notariale Insinuatie gedestitueerd, en hunne namen doen roijeren.

„ En de *drie* overige hebben nimmer in die of diergelijke relatie gestaan en behooren onder die weinige Notabelen, welke men zeggen kan onder de Neutraalste Burgers dezer Stad te zijn.

„ Maar zouden 'er dan ook geene Relaties tusschen de veertien van ons verschillende Vroedschappen onder elkanderen zijn! zijn 'er geene Familie-Relaties van Schoonvader en Schoonzoon? van Oom en Neef? van Huwelijken van den Zoon van den eenen met de Dochter van den anderen? zijn 'er geene Politicque Relaties van handel en denkwijze? zijn die niet in het Rapport van Hun Ed. Mog. de Heeren Commisfarijsen van U Ed. Groot Mog. bijna op elke Bladzijde te vinden? — Zijn 'er geene Relaties met den Oud-Schepen en Bewindhebber JAN CORNETS DE GROOT, die zich aan 't hoofd der Antidotalen gesteld heeft? de bewijzen van deze Relaties berusten in den schoot van U Ed. Groot Mog. Wij behoeven die maar te noemen — maar 'er is eene andere Relatie, men dwingt ons die open te leggen, zij is van te veel gewigt om die te verzwijgen.

„ Verre de meeste der veertien Leden hebben hunne Vroedschaps-Plaatsen en verscheiden lucratieve Posten, grootendeels te danken aan de Influentie van den Oud-Burgemeester VAN DER HEIM, die zedert 1766, de directie daar van bijna zonder interruptie heeft in handen gehad. Vijf van dezelve Leden hebben door hunne Admiraliteits-Ampten met elkanderen eene zoodanige betrekking gehad, dat daar aan al veel zoo niet alleen kan worden toegeschreven, de vertooning, welke onze Stad, gedurende de differenten over 't al of niet convoijeren der Houtschepen, en de daar op gevolgende,

de, voor onze Stad in vergelijking van andere Steden, bezwarende Fransche Edicten en latere gebeurtenissen, in de Vergadering van U Ed. Groot Mog. gehouden heeft; wij zullen deze materie niet dieper intreden, en niet onderzoeken, of een Burgemeester dezer Stad had behooren te adviferen, en met alle magt van zijne influentie op andere Admiraliteits Amptenaren in de Vroedschap gebruik maken; tot soutien van een Sijstema, dat hij als Staats-Minister had uitgevonden en doorgezet, en 't welke door die influentie zeer aparentelijk de ruïne der Commerce dezer Stad zoude na zich gesleept hebben, indien zulks nog niet even in tijds door de cordate pogingen der nu van ons verschillende Heeren VAN DER HOEVEN, GROENINX en MOSSEL, nevens andere Regenten van dien tijd, was belet geworden. — Omtrent deze influentie durven wij ons beroepen op de kennis die veele Leden van U Ed. Groot Mog. Vergadering daar van hebben gehad; en op het geheugen van de voorschreven drie genoemde Heeren zelve.

„ Maar ja Ed. Groot Mog. Heeren, wij willen wel eene Relatie tusschen het Collegie van Schepenen en de Constituanten en Geconstitueerdens erkennen: en wel zoo eene Relatie, die de overige berigters zich ook tot eene eer rekenen met dezelve te hebben; namentlijk, de vereeniging hunner pogingen om het welzijn van de Stad, dat is van de Burgeren en Ingezetenen te behartigen en uit te werken. Hadden de van ons verschillende veertien Leden ook altoos deze Relatie de hunne gerekend, dan, wij zeggen het met fidutie, hadden nimmer Geconstitueerdens zich in de bresse gesteld; nimmer was het Collegie van Schepenen geadieert geweest; en nimmer waren U Ed. Groot Mog. met zoo veele Contradictien lastig gevallen geworden.

3. „ Dat het Advies en Declaratoir door den Burgemeester BOOGAERT in de Vroedschaps-Notulen van den 8 Januarij gedaan, infereren, en waar mede de Burgemeester VINGERHOED en nog zeven Raden zich hebben geconformeerd, in de voorschreven Misfive der twee andere Burgemeesteren en twaalf Raden zeer gemuileerd word opgegeven, — waarom wij de vrijheid nemen het zelve in zijn geheel ten dezen te infereren:

„ Ik conformeer mij met het Rapport van die helfte der

Hhhh 3

„ Le-

„ Leden van de Commissie, met welke ik in het Befoigne
 „ geadviseerd hebbe” — (namelijk dat de Vroedschap
 behoorde te voldoen aan het tweede Lid der Misfive van
 Heeren Schepenen, en ten dien einde hoe eerder hoe liever
 aan Hun Ed. Groot Mog. een Adres te maken, ten einde de
 Vroedschap door directe aanstelling van Veertien nieuwe Ra-
 den, volgens de voorbeelden van de Jaaren 1524 en 1580,
 werde geaugmenteerd, blijvende voor het overige het Oeftrij
 van den Jaare 1615 in deszelfs geheel.) „ En zoo de meer-
 „ derheid dezer Vroedschap daar toe niet mogt inclineren,
 „ verwacht en begeer ik dat de Heer BICHON, als Præsident
 „ Burgemeester, ten spoedigsten zal beleggen eene Vergade-
 „ ring van Burgemeesteren, Schepenen en Raad, — zonder
 „ daar over in deze Vroedschap omvraage te doen, — *dewijl*
 „ *het de meerderheid in haar Sijstema niet te vergen is,*
 „ *het houden van zulk eene Vergadering te helpen resolve-*
 „ *ren. Waar door zij zou kunnen schijnen, de sustenue*
 „ *van Schepenen min of meer te advouereen. — maar*
 „ *wel om te compareren op alle zoodanige Vergaderingen*
 „ *als zonder preallabele Resolutie van de Vroedschap belegd*
 „ *worden, in welke dan ieder Lid in zijn geheel is om alle*
 „ *zoodanige sustenuen voor te stellen, als hij oordeelt ver-*
 „ *pligt te zijn.* — En dewijl ik begriip, dat het Collegie
 „ van Heeren Schepenen, even min als een particulier onver-
 „ hoord mag worden afgewezen, — en geen Collegie aan
 „ een ander Collegie van dien rang behoort te weigeren, het
 „ houden van gecombineerde Vergaderingen of Conferentien,
 „ nog zich onttrekken aan de gelegenheid, dat de een den
 „ ander kan overtuigen, — protesteer ik ten sterksten te-
 „ gen alle deliberatie of voteren over het al of niet houden
 „ van de verzogte Vergadering, — declarerende teffens dat
 „ dezelve, bij refus van den Heer BICHON, door mij als
 „ Vice-Præsident zal worden belegd.”

„ 4. Dat in het Convocatie-Billiet, al mede in de evenge-
 melde Misfive vervat, — gestaan hebben de woorden *op*
het Raadhuis, — welker uitslating tot niets anders kan die-
 nen, dan om het te doen schijnen, als of 'er eenig defect in
 het beleggen dier Vergadering had plaats gehad.

„ Dit

„ Dit, Edele Groot Mog. Heeren, is het alles wat wij gezamentlijk te berichten hebben op de bovengemelde Misfivè, welke ten opzichte der *merita cause* niets hoegenaamt behelst, tot Contradictie der redenen in het Request van Geconstitueerdens aan U Ed. Groot Mog., en in het Adres van den Krijgsraad onzer Schutterij aan Schepenen voorgedragen, en door ons op den 10 dezer Maand aan U Ed. Groot Mog. vertoond en aangedrongen.

„ Wij zouden derhalve ook hier mede kunnen eindigen, — doch naardien 'er in de meergemelde Misfivè nog twee zeer odieuze reflexien voorkomen, waar van eene het Collegie van Schepenen en de andere dat van de Wethouderschap concerneerd, — hebben wij, om het getal van onderscheidene Berichten of Adresfen niet te vermenigvuldigen, — gemeend, dat het U Ed. Groot Mog. aangenaamer zoude zijn, — ons antwoord, voor zoo veel wij die Collegien composeren, mede in dit ons Bericht geplaatst te vinden.

„ De *eerste* betreft het Adres van Gecommitteerden uit de Unie der Schutterij *aan den Grooten Krijgsraad*; dat de Vroedschap die Corporatie hield voor illegaal of immers zonder Authorisatie van de Regering gecreëerd, hebben Schepenen niet kunnen zien, uit de Misfivè op den 8 dezer uit de Vroedschap aan Schepenen geschreven — en wat daar van zij, behoeft hier niet te worden onderzocht; — zullende het genoeg zijn U Ed. Groot Mog. te informeren, dat die Unie niet anders bestaat dan in bijeenkomsten van *Ongewapende* Leden der Schutterij en ondergeschikt is aan en geaprobeerd door den Grooten Krijgsraad, aan welk Collegie het Regiment der Schutterij door de Wethouderschap is gedemandeerd, zoo nogthans, dat dezelve nog geheel nog gedeeltelijk in de Wapenen kan of mag komen, dan op ordre van de Weth, of van Burgemeesteren.

„ Op dat Adres hebben de Veertien Leden der Vroedschap gemeend, bij voorschreven Misfivè de *attentie* van Schepenen te moeten opwekken, om de gevoeligheid der Justitie te doen blijken over de *termen* daar in voorkomende, — en bij hunne Misfivè aan U Ed. Groot Mog. *twee dagen* later geschreven, de *bijzondere aanaagt* van U Ed. Groot Mog.

Hhhh 4

te

te moeten verzoeken, om dat daar in zouden voorkomen zoodanige *sentimenten* en buitensporigheden, als de Schrijvers dier *Misfive* oordeelen dat op de kragtigste wijze door de gewoone *Justitie* behoorden beteugeld te worden.

„ Schepenen, die als menschelijke Rechteren, niet in de harten kunnen zien, en over geene *sentimenten* mogen oordeelen, dan uit de *woorden* door de beschuldigten gebezigd, hebben op de *admonitie* der Veertien Vroedschaps Leden niet nagelaten het bedoelde Adres op nieuw te examineren, om zich te bepalen, of zij genoegzamen grond vonden, om 't zelve in handen van den Hoofd-Officier, ter waarneming van het Recht der Hooge Overheid, te stellen; — maar zij be-
 tuigen 'er niets van dien aart in te hebben kunnen vinden, en zijn daar omrent versterkt geworden, door de lecture der Circulaire *Misfive*, welke dezelve Vroedschaps Leden hebben kunnen goedvinden, op den 11 dezer, aan alle de Leden van U Ed. Groot Mog. Vergadering af te zenden en in de Rotterdamfche Courant van den 16 dezer te doen plaatsfen, en welke wij gemeend hebben, bij dezen tot kennisfe van U Ed. Groot Mog. te moeten brengen en ten dien einde nevens deze te voegen, wijl daar uit conftteert dat de vermeende strafbaarheid van de Gecommitteerden der Unie gededuceerd word, uit eene getrunceerde opgave van derzelver woorden, welke in hun verband en zonder uitlatingen gelezen zijnde, een geheel anderen zin uitleveren. — Zij hebben zich dus uitgedrukt: — „ Het Heilig Regt te befchermen en tegen alle
 „ aanrandingen te beveiligen, is de grootfte taak van een Re-
 „ publicainsch Schutter; voor dit Recht is hij verplicht altoos
 „ te waken, en *hem*, die het zelve aanrand, al ware hij
 „ ook op den Stoel der Eere gezeten, als een vertreder van
 „ dit Recht, indien het de nood vordert, het ftaal door zijn
 „ eerloos hart te drukken.” Het zij intusfchen (dit volgt 'er
 onmidlijk op) „ verre van de Committenten der ondergetee-
 „ kenden en van het grootfte en notabelfte gedeelte der Schut-
 „ terij, dat zij zulke geweldige middelen zou begeren te ap-
 „ pliceren, *zoo lang* (dit hebben de Veertien Vroedschaps Le-
 „ den geomitteerd) *'er nog zagtere middelen onbeproefd*
 „ *zijn; maar zij meenen nogthans, dat, daar de meerge-*
 „ *melde*

„melde Vroedschaps Leden zich zelve meer en meer ontmaskeren, daar zij thans de grondzuil der Vrijheit aanranden en geheel poogen om ver te rukken, men ZULKE OPENBARE EN GEWELDIGE AANRANDINGEN van het Heilig Recht der Burgers, hun slegts toevertrouwd, met geene mindere sterke middelen behoorde tegen te gaan.”

„Indien 'er alle de onderhaalde regels niet stonden, — en dus de niet minder sterke middelen, in de laatste regel gemeld, noodzaakelijk relatief gemaakt moesten worden, tot de bevorens gementioneerde geweldige middelen van hem, die het Heilig Recht aanrand, en vertreed, indien de nood het vordert, het Staal door het eerloos Hart te drukken, — dan — zou men de klagte der Vroedschaps Leden wel kunnen billijken.

„Schoon dan nog in aanmerking zou moeten komen, — dat in die gereprocheerde woorden dan een aperte contradictie gelegen zoude zijn, en bij gevolg de ware meening van de Schrijvers, niet dan door derzelve eigene explicatie opgemaakt zou kunnen worden. Want — hoe zou het aan een hangen? — „het zij verre van de Committenten — zulke geweldige middelen te willen appliceren — zoo lange 'er nog zagttere voor handen zijn, — maar zij meenen nog, thans dat geen minder sterke middelen behooren gebruikt te worden.”

„Deze in 't oog loopende strijdigheid heeft men in de Mislive van Burgemeesteren en Vroedschappen gedeguiséerd, met het zoo te doen voorkomen, als of de Gecommitteerden der Unie een tweederlei gevoelen voorstelden, namelijk dat van het grootste en notabelste gedeelte der Schutterij, 't welk nog tot zagter middelen inclineert — en dat van Gecommitteerden zelve, die meenen dat men met geene — minder sterke middelen de bedoelde Vroedschaps Leden te keer moet gaan.

„Maar — zoo diergelijke opzettelijke verdraaijingen, in Politique Geschriften — ja — in Adresfen aan 's Lands Souverein, mogen plaats vinden, zekerlijk mag een Collegie van Justitie 'er geen gebruik van maken. —

„ In de Rechkamers moet men de geheele , onveranderde , onverkorte gezegdens van een Beschuldigten in den samenhang beschouwen en beoordeelen , en niet enkel den *zin* en *substantie* , welke eene vooringenomen en verfoorde Partij daar aan gelieft te geven. — Bij zoodanig neutraal examen zal men bevinden , dat de Gecommitteerden der Unie , in de geheele voorschreven periode *niet* spreken van henzelven , maar van hunne Committenten , en van dezelve zeggen : Dat zij verre zijn van zulke geweldige middelen (het gebruik der wapenen tegen eerlooze Regenten , aanranders en vertreders van 't Heilig Recht) te willen appliceren , zoo lang 'er nog zagter middelen onbeproefd zijn , maar dat zij (*die zelfde Committenten*) nogthans meenen dat de openbare en geweldige aanrandingen van het voorschreven Recht , (waar van zij de meergemelde Vroedschaps-Leden accuseren) met geene minder sterke middelen , dan die aanrandingen zelve , dat is , mede met vertogen aan den Souverein , op naam niet enkel van particuliere Gemagtigden der Burgerij , maar van Collegien , tegengegaan behoorden te worden. — Welke intentie allerklarst consteert uit het onmiddelijk daar op volgende dispositief of verzoek : „ dat de Krijgsraad in dit hoogstdringend tijdstip zich de belangen van Stad en Burgerij — „ *ten sterksten* zou gelieven aan te trekken , en zich deswege op eene *nadruktijke* wijze *adreseren* , 't zij bij „ den Souverein , of bij zoodanig ander Collegie als de „ Krijgsraad oordeelen zoude te behooren , ten einde het „ Verzoekschrift der Geconstitueerden en Constituenten te „ seconderen , ofte anderzins alzulke sterkere middelen te be- „ ramen en te werkstelligen als naar tijdsomstandigheden zul- „ len bevonden worden applicabel te zijn.”

„ Zie daar , Ed. Groot Mog. Heeren , *alles* waar 't geheele stuk op neêrkomt — en waar uit men dus , de gepramitteerde middelen behoort en verplicht is te interpreteren ; — te meer — als men confidereert , dat het *niet* is een Verzoek direct aan een Regeerings Collegie geadresseerd — en ook uit dien hoofde niet als *bedreigende* kan worden opgevat — maar alleen een voordragt van Schutters aan hunne eigene , en bij de Regering geaccrediteer-

teerde Bevelhebbers, behelzende een Verzoek, om de augmentatie der Vroedschap te helpen bevorderen, en ten hoogsten genomen een aanbod of declaratoir van bereidvaardigheid, om des noods mede de hand te leenen tot alzulke demarches, als die Bevelhebbers, aan wier directie zij zich volkomen submitteren, en van welke de Regering niets onbehoorlijks te vreezen heeft, zouden oordeelen te moeten ondernemen, ten einde het verlangen der voornaamste Burgerij te feconderen.

„ Men oordeele of het Collegie van Schepenen hier mede niet gezuiverd is van de beschuldiging van inactiviteit, in het administreren der Justitie, en of niet alle indignatie verdiend de onëdele poging der Veertien Vroedschappen, om de Leden van U Ed. Groot Mog. door fautieve allegatien en gepramediteerde uitlatingen uit een Adres hunner Mede-Burgers tegen dezelve, en tefens tegen den geheelen Krijgsraad en den volen Schepensbank hunner Stad, te præveniëren en indisponeren.

„ Maar juist hier in verschilt de thans fungerende Weth en Schepensbank met hunne denkbeelden: Wij tragten actief te zijn, wanneer het 'er op aankomt dat de publijke rust gevaar loopt van te worden gestoord; zulke verstoringen tragten wij voor te komen, te beletten, en te straffen: Maar wij noemen geene activiteit geheele Corpora's onzer beste Burgers, die uit een goed principe handelen, om eenige misfchien te sterke of onvoorzigtige uitdrukkingen, tegens ons of andere Leden, op te offeren, voor een onbezonnen Publijk ten toon te stellen, en dus hunne anderzins nuttige pogingen te vernietigen, of hunnen ijver uit te blusfchen.

„ Neen, Ed. Groot Mog. Heeren, daar wij alleen in 't oog houden aan onzen Eed en Plicht te voldoen, pasferen wij fomtijds eenige driftige uitdrukkingen, voor al wanneer die door vorige mishandelingen en tegenstrevingen den boezem zijn uitgedrongen, en hebben al meer dan eenmaal onder onze directie ondervonden, dat wij door zulke geringe infchikkelijkheden het vertrouwen winnen, en men overtuigt is, dat wij onze magt niet tot onze eige glorijs of belang, maar tot die van onze Mede Burgers onpartijdig gebruiken. — Hadden de Veertien Leden altoos even zoo gehandelt, nimmer hadden zij

zij zich de indignatie van zoo veelen op den hals gehaald. Maar, en dit willen wij voornamentlijk met deze allegatie te kennen geven: dat indien het zelve Adres al eenige bewijzen van gevoeligheid had gemeriteert, zulks na alle de voorgevalene tegenkantingen van de daar over klagende Veertien Leden, zoo tegens de instelling eener nieuwe Schutterij, als tegens het door zoo veele notabele lieden der Burgerij gedaane Verzoek tot vermeerdering der Vroedschap, minder kwalijk te duiden of te expliceren is. — Dan dit durven wij rondborstig declareren, dat alle die Leden der Vroedschap, dat de minste der Burgeren en Ingezetenen, van ons in hunne Personen en Bezittingen, alle maintien, hulp en protectie verwagten kunnen, als welke men van een wel ingerichte Magistraat en Justitie-Collegie verwagten kan; en dat zoo wij den eenen tijd al eenige meerdere activiteit en precautie zouden in 't werk stellen, als den anderen; dat meerdere altoos zijn zal ten voordeele van hun, die met ons in denkbeelden verschillen, omtrent dewelke wij ons boven alles buiten reproche houden willen, als van onze Voorgangeren geleert hebbende, van wat kwaad gevolg een tegenovergesteld gedrag geweest is.

„ Maar wie zijn het, die in dit opzigt van het Collegie van Schepenen verwagt hadden blijken van gevoeligheid over termen, waar in het voorschreven Request is gecoucheert? — Hier dienen wij derzelver namen te noemen: het zijn de Heeren BICHON, VAN DER HEIM, VAN BEEFTINGH, VAN DER HOEVEN, VAN DER STAAL, GROENINX, D'ESCURY, VAN TEYLINGEN, MOSSEL, VAN HOGENDORP, VAN MIEROP, VAN STAVEREN, SENN VAN BASEL EN VAN YZENDOORN, — en het is genoeg hunne namen te noemen, om U Ed. Groot Mog. te herinneren, welke daden door die of de meeste derzelver, blijkens het Rapport van Hun Ed. Mog. Heeren Commisfarissen van U Ed. Groot Mog., daden van activiteit worden gerekend te zijn.

„ De tweede, niet min odieuse kunstgreep, welke men zich in de Misfivē der evengemelde Veertien Leden van de Vroedschap heeft veroorloofd, is gelegen in de meldinge „ dat de Vroedschap, Maandag den 8 dezer belegd zijnde, „ om onder anderen ook over de Misfivē van Schepenen te „ deli-

„delibereren, de Leden der Vroedschap, op goedvinden van de Wethouderschap, het Stadhuis door de Burgerwacht bezet gevonden hebben.”

„Dit, Edele Groot Mogende Heeren, is op zich zelve eene *waarheid*, — maar door de verzwijging, wat tot dat goedvinden der Weth aanleiding gegeven had, — word het eene *onwaarheid*, naamlijk in *dat verstand*, — waar in elk Lezer, niets wetende van het geen reeds vóór dien Maandag binnen onze Stad is voorgevallen, de voornoemde passage zou moeten opvatten, naamlijk: „dat de Burgerwacht door de Vroedschap *onverwagt* op het Stadhuis *gevonden* en aldaar geposteerd was, om de vrije Deliberatien van de Vroedschap te belemmeren of te generen.”

„Hier tegen gelieven U Ed. Groot Mog. te zijn geïnformeerd, dat gelijk de Wethouderschap zedert de Erectie der nieuwe Schutterij, bij alle gelegenheden, getragt heeft de rust te bewaren, en niet te wagten tot dat het te laat was, om daar toe eene genoegzame magt in handen te hebben, reeds op den 4 September, wanneer zij waren geïnformeerd, dat Geconstitueerdens met Constituanten, in grooten getale ten Stadhuize zouden verschijnen, niet alleen de wagt hebbende Compagnie aan de Hoofdwagt hebben doen blijven, maar zelfs een Piquet van drie Compagnien hebben doen in de Wapenen komen; — dat zij den volgenden Zondag, wanneer zij vernomen hadden, dat Constituanten zich weder ten Stadhuize zouden sifteren, tot het doen van eene dankzegging, — wederom hebben gezorgt, dat de Compagnie aan de Hoofdwagt gehouden, en zelfs een Commando Schutters op het Plein van 't Stadhuis geplaatst is, om de toegangen der Kamers te secureren en vrij te houden; schoon dat zij bij geene van die beide gelegenheden eenige informatie van kwade voornemens hebben gehad; — het was op dit voorbeeld, en dewijl het aan ijder een bekend was, dat op Maandag den 8 dezer Maand over den Brief van Schepenen aan de Vroedschap zoude worden gedelibereert, en 'er ook bewegingen in de Stad bespeurt wierden, dat de Wethouderschap Saturdag te voren besloot, den Heer GEVERS, Schout, te autoriseren, om, wanneer eenige zamenrotting zich zoude ontdekken, of grond

grond zoude zijn om te vreezen, dat de rust binnen deze Stad zoude worden gestoord, aan den Officier, de Hoofdwagt commanderende, order te kunnen geven, om met zijne onderhebbende manschap onder de Wapenen te blijven, tot dat de Weth zou zijn vergaderd, — en dat speciaal met betrekking tot Maandag den 8 Januarij, wanneer de Vroedschap stond te delibereren over het Adres van Heeren Schepenen, concernerende de Augmentatie van de Vroedschap, en 'er uit dien hoofde te denken was, dat 'er zeer veele Menschen ten Stadhuize zouden zamenvloeyen, de Compagnie Schutteren, welke Zondag avond de Hoofdwagt zoude betrekken, onder de Wapenen zoude blijven, tot dat de Weth vergaderd en deswegens gedisponeert zoude zijn.

„ Dat deze voorzorgen, welke door *tien* Leden der Weth, *noodzaaklijk*, doch door den Burgemeester BICHON, *onnoedig*, en door den Burgemeester VAN DER HOEVEN zoo *nadeelig* geoordeeld wierden, dat, naar zijn inzien, door diergelijke maatregelen, de rust eer verstoord dan bevorderd zoude kunnen worden, — echter op zeer goede informatien genomen waren, bleek reeds voor de daadlijke executie dier maatregelen, wanneer op Zondag den 7 dezer, na het eindigen eener Avond-Predikatie, welke veel gerugt heeft gemaakt, een menigte Volks, van de geringste Clasfe, zich vervoegde in en voor een ledig Huis, nabij het Stadhuis, om aldaar te teekenen zeker Papier, het welk dienen moest tegen de verzogte Augmentatie van de Vroedschap, en zoo men meende, des anderendaags aan dat Collegie gepresenteerd zoude worden, doch het geen (denklijk om dat men van agteren begrepen heeft dat de meeste dier Teekenaars aan de Autheurs van die onderneming weinig hulp of eer konden toebrengen) tot heden is agtergebleven.

„ Welke ongeregeldheden, zoo op dien Zondag, als op verscheiden volgende dagen, hebben plaats gehad — zal aan U Edele Groot Mogenden genoegzaam consferen uit de annexe Verklaring van een aantal Depofanten — en zou met meerdere kunnen worden geprobeerd, indien het belang der Justitie niet vorderde, dat de Hoofd Officier dezer Stad, de meer speciale informatien, door hem ingewonnen, of die
bij

hij verder kan bekomen, voor als nog secreteerde. — Ook menen wij, dat deze staaltjes meer dan genoeg zijn, om eert Collegie van Politie, aan het welk de *bewaring* der rust en het *voorkomen* van opschuddingen is gedemandeerd, te verplichten tot het emploij van middelen, welker verzuim in de Jaren 1783 en 1784 van die funeste gevolgen voor onze Stad geweest is, welke bij 't Rapport van de Heeren U Edele Groot Mogende Gecommitteerden in het breede zijn gedetailleerd, en welke middelen aan niemand dan aan zulken, die kwade voornemens hebben, kunnen mishagen, en van geen nadeelig gevolg kunnen zijn, dan alleen dat ze moeite en tijdverlies kosten aan brave Schutters, die de oprechtste en onvermoeide blijken geven van belangloozen ijver voor de goede pogingen der welmenende Regenten.

„ Des niet te min heeft de Wethouderschap moeten onder vinden, dat, wanneer Maandag namiddag den 8 dezer, uit hoofde van een geweldigen aandrang van het gemeen voor de Hoofdwagt, gepaard met allerleie insultes, eene extraordinaire Vergadering door den Hoofd-Schout wierd belegd, de Burgemeesteren BICHON en VAN DER HOEVEN, schoon in de Stad en op straat zijnde, hebben kunnen goedvinden absent te blijven, en dus aan het Publijk te toonen, hoe weinig belang zij stelden in de conservatie of herstellinge der rust; — dat die zelfde twee Heeren, op den tienden, hebben geweigerd te concurreren tot, ja *geprotesteerd* tegen het eerste Lid der Publikatie, welke de Weth op dien dag noodig oordeelde te doen, — (en waar van wij een Exemplaar ten dezen annexeren) — dat de eerstgemelde Heer, schoon het zijn tourbeurt was, zich onttrok, — om over de aflezing te staan: — dat die beide Heeren zich ook niet geliefden te conformeren met de Resolutie der Weth, om de voorschreven Publikatie op Zondag den 14 van de Predikstoelen te doen aflezen. — Ja dat de Præsident-Burgemeester het aanspottelijk voorbeeld gaf, van op dien dag de Kerk te verlaten, juist op het tijdstip, dat die aflezing zoude geschieden, — en dat dezelve in diverse Kerken is gedaan op zulk eene wijze en onder zoo veel gehoest, gekuch, geschoffel, en ander garaas, het welk oogenbliklijk, na het eindigen dier lecture, ophield, dat

dat het niet anders dan aan een moedwillig opzet van kwalijkgezinden toegeschreven kan worden, — waar van het ook weinig moeite zoude kosten meerdere blijken op te geven, indien wij niet schroomden de attentie van U Ed. Groot Mog., met zoo veele laage meneës der Cabaal, welke onze Stad nu reeds zoo lange en aanhoudend heeft ontrust, verder op te houden.

„ Er blijft, Ed. Groot Mog. Heeren, aan het Collegie van Schepenen nog over te beantwoorden, de betoonde verwondering over derzelve stilzitten, ten opzichte der Vroedschapsvermeerdering, tot na het Publikgewordene Bericht der Veertien Leden. Dan, hoe konden Schepenen bevorens weten, dat de meerderheid tegens die vermeerdering zoude berichten? Hoe konden zij bevorens weten, dat die meerderheid aan zoo een groot aantal der notabelste Burgeren zoude bedisputeren het Recht, om aan den Souverein zoodanig verzoek te mogen doen? Daar nogthans de Privilegien niet aan de Regeerders, maar aan de Ingezetenen gegeven zijn? Toen eerst en toen alleen was het de tijd van Schepenen, zich dit Privilegie aan te trekken; en schoon zij al niet noodig hadden geoordeeld daar over vroeger hunne Deliberatien aan te leggen, konden noch vermogten zij in allen gevallen zulks niet nalaten, wanneer aan hun daar toe door het Lighaam der Schutterij dezer Stad adres gemaakt wierd. Als 'er geen verschil van sentimenten over een te doen verzoek om Alteratie, Ampliatie of Restauratie van eenig Privilegie tuschen de drie Collegien plaats heeft, is het vrij onverschillig, of zoodanig verzoek aan U Ed. Groot Mog. word gedaan door allen gezamentlijk, of door Burgemeesteren en Vroedschappen, of zelfs door Burgemeesteren alléén, — en daar aan schrijven wij toe, dat in den Jaare 1580 de Augmentatie door Burgemeesteren en Regeerders, en 1615 de diminutie der Vroedschap door Burgemeesteren en Vroedschappen is verzogt, zonder expresse mentie van Schepenen, — zoo als nu in dezen Jaare 1787 weder had kunnen geschieden, — naardien Schepenen de discretie gehad hebben, bij hunne Misfive van 30 December 1786, aan de Vroedschap over te laten, om het geproponeerde verzoek eenig en alleen, namens

de

de Vroedschap dezer Stad, als nuttig en noodzaaklijk aan U Ed. Groot Mog. voor te dragen en te helpen effectueren, als wanneer hunne offerte (om daar over gezamentlijk te confereren en zich op naam der drie Collegien aan U Ed. Groot Mog. te adreseren) ten dien opzigte zoude zijn vervallen. — Dit hadden Burgemeesteren en Vroedschap uit zichzelf kunnen begrijpen, en had hen behooren te weerhouden, van aan Schepenen te schrijven, dat de bloote lectuur der Octroijen van 1580 en 1615 genoeg was om hen te overtuigen, dat de bevoegdheid tot soortgelijke verzoeken privativelijk was gedevolveerd op het Collegie van de Vroedschap, en wel sedert de erectie der Republijk, — daar in het eerstgemelde Octroij van 1580, en nog in een later van 1637, de Vroedschap of Raden even min genoemd worden als de Schepenen. — Dan het schijnt dat de veertien Leden, wanneer goede argumenten te kort schieten, gewoon zijn dusdanige tot opvulling aan te voeren.

„ Wij hebben gemeend de naakte waarheid aan U Ed. Groot Mog. te moeten openleggen; wij hebben zulks gedaan, en vertrouwen U Ed. Groot Mog. te hebben geconvinceerd, dat uit alles te samen genomen een van beiden zal moeten volgen: onze Stad moet door veertien aan elkander verbonden Personen despotieeq worden geregeerd, en die 14 Personen moeten juist bijna allen *die* zijn, welke door het Rapport van Heeren Commisfarijen van U Ed. Groot Mog. aan hoogstdezelve genoegzaam kenbaar geworden zijn; of 'er moet, ingevolge de door ons gedane vertooning aan U Ed. Gr. Mog., eene vermeerdering der Vroedschap worden toegestaan en door U Ed. Gr. Mog. vervult; ten einde het gantsche Corpus dezer Stad zoo in de Vergadering van U Ed. Gr. Mog. en de deliberatien over Staatszaken, als in de aanstelling der Magistratuur en verdere Stadsbelangens, tot het private departement der Vroedschap behoorende, te representeren; en het is 't *laatste* dat wij tot nut en rust van onze Stad, en ter voldoening aan den vrij algemeenen wensch van velen der rotabelste onzer Mede-Burgeren op het ijverigste van U Ed. Gr. Mog. blijven verzoeken, terwijl wij de pernicieuse suites, welke uit een langere continuatie van het *eerste* noodwendig,

zoo wel voor Land als Stad, moeten proflueren, gerustlijk aan het doorziend oog en de overweging van U Ed. Groot Mog. overlaten, en ons uit dien hoofde vleijen zoo wel met een *spoedige* als *favorable* dispositie.

„Vertrouwende hier mede aan de intentie van U Ed. Gr. Mog. en aan onzen pligt te hebben genoeg gedaan — eindigen wij dit Berigt, met toewenschinge van Gods bescherminge en hulpe over U Ed. Gr. Mog. Personen en verrigtingen, ons noemende,

U Ed. Groot Mog. zeer Gehoorzame Dienaren,

*Burgemeesteren, Schepenen en Raden
der Stad Rotterdam.*

SAMUEL VAN HOOGSTRATEN,

Loco Secretarii.

Het Berigt, door Burgemeesters en Vroedschap, ter hooge Staatsvergaderinge, ingeleverd, behelsde deeze drie gewigtige punten: 1. Een betoog van de onbevoegdheid van hun, die zich Burgemeesters, Schepenen en Raaden noemden, tot het doen van het door hen voorgestelde verzoek; 2. Een bewijs van het gebrek aan bevoegdheid van Hunne Ed. Gr. Mogende, om zich de zaak in geschil, raakende de vermeerdering der Vroedschapsleden, aan te trekken; 3. Eenige bedenkingen en bewaarnisfen over de buitenspoorigheden, tegen hen en hun gezag in 't werk gesteld. Over 't een en ander lieten zij zich in deezer voege hooren.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

„Wij hebben, bij gelegenheid, dat U Ed. Groot Mogende ons een *Bericht* afgevorderd hebben op een Request, door ISAAC HUBERT en Mr. PIETER DE MONCHY, Oud Schepenen C. S., concernerende de vermeerdering der Vroedschap alhier, aan U Ed. Gr. Mog. voorgedragen eene ampele ouverture,

gure, behelzende onze Consideratien en Reflectien, zoo op de demarches van de voornoemde Requestranten, als op hunne verzoeken, mitsgaders de middelen en positiven; dewelke zij tot grond van dezelve voorgaven, en bij welke Consideratien en Reflectien, wij hoofdzakelijk hebben doen zien, (als zijnde de twee punten, op welken de Vroedschap van Rotterdam de attentie van deze Vergadering, zoo niet alleen, ten minste hoofdzakelijk, meende te moeten vestigen.)

I. „ Dat ISAAC HUBERT en PIETER DE MONCHY *cum suis*, aldaar Requestranten, waren ongequalificeert, om aan U Ed. Groot Mog. te doen het verzoek, tot het welk zij het Adres hadden gedaan;

II. „ Dat het gemelde verzoek, door hun aan U Ed. Gr. Mog. gedaan, in zich zelf beschouwd, een object was, dat ter dezer Vergadering niet in deliberatie konde gebragt worden, zonder dat het door de Vroedschap van Rotterdam zelve ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. gelegd was.

„ Beide deze propositien zijn (ten minsten zoo wij vertrouwen) door ons klaar en overtuigend bewezen, Ja, wij mogen 'er wel bijvoegen, zoo volledig, dat het ons wel had mogen gebeuren, geene verdere moeienissen deswegen te ontmoeten.

„ Dan, Edele Groot Mogende Heeren! nauwlijks is deze onze Schriftelijke Communicatie van Consideratien en Reflectien op het voorschreve Adres, mitsgaders van de redenen, om welken wij vermeenen, dat op het zelve geen reguard genomen konde worden; ter kennisse van die Requestranten en hunne medestanders gekomen, of wij zijn nieuwe woelingen gewaar geworden; — ons zijn nieuwe onaangenaamheden bejegend; — het heeft ons, tot ons groot leedwezen, ten duidelijkssten moeten blijken, dat de vermeerdering der Vroedschapsleden, zoo als zij die bij dat gedaan Adres verzogt hadden, een voorwerp van begeerte bij eenige weinige der Ingezetenen van onze Stad is geworden, het welke zij, het koste wat het wilde, doorgedreven en tot stand gebragt willen hebben.

„ Behalven de blijken, die 'er ons dagelijks van zijn voorgekomen, en nog voorkomen, dragen 'er de stukken, hier,

ter tafel van deze Vergadering liggende, zulke onwederspreeklijke bewijzen van, dat de Leden van deze Vergadering dezelve maar hebben in te zien, om 'er, even zoo sterk als wij, van overtuigd te wezen. — Wij zouden zelfs, in andere tijden, en in andere omstandigheden, mogelijk alleen de inspectie van die Papieren verzocht, en niets meerder verlangd hebben, om ons verzekerd te houden, dat deze Souvereine Vergadering hare indignatie over die stukken niet terug gehouden, en van ons op nieuw geen Bericht over dezelve geverg'd zoude hebben.

„ Dit echter geschied zijnde en genegen aan U Ed. Gr. Mog. zoo veel eclairsifementen te geven, als onze mede-integrerende Leden van Staat, omtrent eene zaak, als deze is, kunnen verlangen, vinden wij ons, even daar door, in de verdrietelijke en moeielijke noodzakelijkheid, om ten tweeden male eenen arbeid op te vatten, die voor ons te onaangenaamer zal vallen, vermits wij niet zullen kunnen nalaten, van in eenige digressien te treden, omtrent zaken en gebeurtenissen, welken wij liefst onaangeroerd zouden zijn voorbij gegaan, en die, hoe kort behandeld, echter meer of min omflagtigheid vorderen.

„ De pogingen, om het getal der Rotterdamfche Vroedschaps-Leden, door *eene directe aanstelling van zestien nieuwe Leden, te doen bij U Ed. Groot Mog. zelve*, van een getal van vierentwintig tot een getal van veertig te brengen, zijn veranderd van gedaante, terwijl de *bedoeling* dezelve is gebleven. — Men schijnt het op het *Adres* der vorige Requestranten, naamlijk ISAAC HUBERT met de zijnen, niet te durven laten rondstaan, — daar dagen andere Lieden op, *geene Particulieren, zoo het uiterlijk schijnt, maar een Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raden*; dit is het, welk het werk opvat, en het verzoek, te voren door zekere pretense Geconstitueerden gedaan, op nieuw ter deze Vergadering voordraagt.

„ Tegen dit Collegie zullen, zoo de tegenwoordige Requestranten zich laten verluiden, de redenen niet gelden, van welken men zich tegen de *Geconstitueerden* bediend heeft: dit Collegie RECTIFICEERT, zoo zij voorgeven, *het defect der qualificatie van ISAAC HUBERT en de zijnen.*

„ Een

„ Een zoodanige voordragt vordert over zulks van ons, met betrekking tot dit nieuw Collegie, dat zich hier opdoet, of om nauwkeuriger te spreken, tot die sâmen gevoegde Lieden, welken zich hier qualificeren een Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen* en *Raden* uit te maken, een nieuw bewijs van *non qualificatie*: en derhalven, Edele Groot Mogende Heeren! daar wij, bij onze voorgemelde Schrifture, Bericht of Memorie, of welke andere benaming aan onze schriftelijke communicatie van confideratien, reflexien en redenen, rakende het voorgemelde Adres van ISAAC HUBERT *cum suis*, ook gegeven worde, — daar wij bereids, bij eene directe demonstratie, getoond hebben:

„ Dat het verzoek, het welk die Lieden bij hun Requestans doen, in zich zelf beschouwd, een object is, dat ter dezer Vergadering niet in deliberatie kan gebragt worden, zonder dat het door de *Vroedschap* van Rotterdam *zelve*, ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. gelegd is; — en daar, tegen deze betoogde waarheid, niets, door de *tegenwoordige Vertooners* is geopperd, en dus als door dezelve volkomen erkend en geavoueerd, aangezien en gehouden moet worden, zoo zouden wij bij onze voorgemelde schrifture kunnen perfliteren, en ons blotelijk tot dezelve refereren, als van zelve de conclusie involverende, *dat ook op dit Adres der genen, die zich noemen Burgemeesters, Schepen en Raden, geen regard kan geslagen worden.*

„ Want, Edele Groot Mogende Heeren! is het zoo, gelijk het waarlijk is, dat het verzoek door die Lieden tans gedaan wordende, in zich zelfs beschouwd, een object is, dat ter dezer Vergadering niet in deliberatie kan gebragt worden, *zonder dat het door de Vroedschap van Rotterdam zelve, ter Tafel van U Ed. Groot Mog. gelegd is?* dan is het te gelijk bij tegenstelling waar, dat dit verzoek, nu geschiedende, door andere Personen, dan door de Vroedschap, geen point van deliberatie, en veel minder van eene Resolutie van deze Vergadering kan uitleveren: en deze eenvoudige reflectie zoude over zulks genoeg zijn ter overtuiging van U Ed. Gr. Mog., dat op dit nieuw Adres, even zoo weinig als op dat van ISAAC HUBERT *cum suis*, regard geslagen behoord te worden.

„ Edoch, Ed. Groot Mog. Heeren, dewijl het aan die Lieden, die hier opkomen, als uitmakende een Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden* van Rotterdam, heeft kunnen gelusten, onze privative bevoegdheid, om zulk een of soortgelijke Verzoeken, ter deze Souvereine^e Vergadering te doen, niet te contradiceren, maar op eene indirecte wijze te attaqueren, en ingewikkeld te sustineren, en voor te geven, dat *zijlieden* daar toe de bevoegdheid hebben, zoo hebben wij niet willen afzijn van ons over deze sustenuc in het bijzonder te expliceren, en aan U Ed. Gr. Mog. de noodige ophelderingen deswegens mede te deelen.

„ Ten aanzien van dezelve zoude dan hier enkelijk in consideratie komen, en te discutieeren staan,

„ Of die samengevoegde Lieden gequalificeerd zijn tot het maken van het Adres, het welk zij ter deze Vergadering tegenwoordig doen? en of zij omtrent het zelve niet behooren afgewezen te worden, zonder eenig regard op het zelve hun adres te nemen?

„ En met eene demonstratie van de negative van het eerste, en van de affirmative van het tweede Lid dier Propositie, zouden wij, Ed. Gr. Mog. Heeren, onzen taak voor volkomen afgehandeld kunnen houden, en daar bij blijven berusten, was het niet, dat wij dienstig oordeelden, om in de tweede plaats nader aan te dringen,

„ Het defect van bevoegdheid van U Ed. Gr. Mog. om zich verder deze zaak aan te trekken;

„ En in de derde plaats,

„ Onze bedenkingen en bezwaarnissen over de excessen, welken tegen ons en ons gezag in het werk gesteld worden, onbewimpeld U Ed. Gr. Mog. voor oogen te houden; ten einde onze mede- Staatsleden, van dezelve onderrigt en kundig zijnde, eindlijk ons de hand leenen in het sluiten en doen ophouden van de ongeregeldheden, door sommige onrustige personen gepleegd wordende; en onze Stad daar door te bevrijden van die zoo verderflijke woelingen, welke uit het gezag, het welk zij zich aangemaatigd hebben, zijn voortvloeiende: of dat onze mede- Staatsleden zich geliefden onbewimpeld te verklaren

„ over

„ over het geen wij van hun verder te wagten of niet te wagten hebben.

„ De eerste wezendlijkste, en decisive vraag, welke dan hier te verhandelen staat, is:

„ Zijn die Lieden, die hier voorkomen als *Burgemeesters*, *Schepens* en *Raden*, gequalificeerd tot het doen van het verzoek, het welk zij doen?

„ En daar omtrent komt dan eerst in consideratie, zijn zij die geene, die zij voorwenden te wezen? Toonen zij, dat zij uitmaken een *Collegie van Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*? Wij, Ed. Gr. Mog. Heeren, kennen zulk een Collegie niet. Het is de eerstemaal, dat wij 'er van hooren gewagen, wij ignoreren deszelfs existentie, en vragen 'er bewijse van.

„ Ondertüschen, dat hetzelfde ons gefourneerd worde, moet het naar rechten vaststaan, dat hier aan hunne zijde ontbreekt, de qualiteit van den persoon, of de personele qualiteit, van welke in de eerste plaats zou moeten consteeren, om zoo hier als elders, in die qualiteit gehoord te kunnen worden: en dit defect van personele qualificatie is zoo decisief, dat het alleen op zich zelf genoeg is, om te kunnen vorderen, dat op hun Adres geen reguard genomen worde.

„ Dan al eens gesteld zijnde, 't geen wij nogtans ten sterkten ontkennen, dat 'er zulk een Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden* te Rotterdam exsteert, en dat het object ten dezen in quæstie, op eene wettige convocatie van het zelve, bij het zelve Collegie in deliberatie is gebragt, daar over gevoteerd en voorts geconcludeerd, om het vermeld Adres aan U Ed. Gr. Mog. te doen, en daadlijk is gedaan, dan blijft als nog de vraag, is het Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden* tot die daad gequalificeert? behoort het object, waar over zij hun Adres doen, tot de *cognitie*, *beoordeeling* en *beleid* van het Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*? Dit moet, in de tweede plaats, buiten contestatie zijn, zullen zij gequalificeerd kunnen geacht worden tot het maken van 't Adres, het welk zij ter Tafel van deze Vergadering gebragt hebben; en zij zouden de qualificatie van zoodanig Collegie tot dat object getoond moesten hebben.

ben, om zich met eenig gehoor te kunnen vleijen, of hetzelfde te kunnen verwagten.

„ Wel verre van aan dit requisiet voldaan te hebben, hebben zij 'er zelfs geene enkele poging toe aangewend.

„ Zij bouwen hunne pretense bevoegdheid op een pretensaveu, quasi door ons gedaan, eerst opgeworpen door den Krijgsraad, en vervolgens door hun overgenomen: zij bedienen zich van dit, ter kwader trouwe voorgewend aveu, en zij doen het, na dat wij aan Schepenen bereids het abusive van dit voorgeven onder het oog gebracht hadden.

„ Zij halen, sprekende van het gefingeerd Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, uit de Misfive van Schepenen aan, deze volgende woorden; welke volgens uitdrukkelijke erkenenis van de Leden der *Vroedschap*, en speciaal van de *Meerderheid in hun Bericht* bladz. 7, van ouds het *gantsche Corpus van de Stad*, bij *constitutive Stedelijke verordening gerepresenteerd hebben*, en zij taxeren vervolgens de *Vroedschap van zich te onttrekken aan de voorschreven Gecombineerde Vergadering der drie daar toe bij henzelfen ALS COMPETENT ERKENDE COLLEGIEN*; alles bezijden de waarheid: de woorden, ons aldaar toegeschreven, staan noch op bladz. 7, noch op eenige andere plaats van ons Bericht; onze woorden zijn onheuschlijk verminkt, verdraaid en in een* geheel anderen zin, dan wij gesproken hebben, voorgesteld, gelijk het door eene bloote nalezing van de aangehaalde bladzijde te zien is.

„ Zij doen het voorkomen, als of wij geadvoueerd hadden, dat 'er van ouds, dat is, van de vroegste tijden af, een permanent Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, altijd, als het *Corpus van de Stad* representerende, bij *constitutive Stadsverordening* in wezen zoude zijn geweest, en als nog zoude exteren, vermits zij hetzelfde als dadelijk exterende, convoceren, of ten minsten op de convocatie van den Vice-Président *Burgemeester* helpen formeren: en in ons Bericht is noch schijn noch schaduw van het aveu van de existentie van zoodanig Collegie te vinden.

„ Wij refereren ons verder omtrent die passagie aan onze Misfive, aan Schepenen op den 8 Januarij dezès Jaars; toe

antwoorde op die van dezelveu, in dato den 30 December 1786 geschreven: alleenlijk achten wij 'er te moeten bijvoegen, dat indien het al eens waar mogte zijn, dat *Burgemeesters, Schepen en Raden*, zoo en in dien zin, als zij het trachten te doen voorkomen, en waar van zij het bewijs niet uit een pretens aveu van de Vroedschap, maar uit dugtige documenten te berde zouden moeten gebragt hebben, *van ouds*, dat is, *in de vroegste tijden*, het Corpus van de Stad, bij constitutive Stedelijke verordeningen gerepresenteerd hadden, daar uit niet zoude volgen, *derhalven representeren zij als nog dat Corpus*, derhalven kunnen zij **ALS NOG als dit Corpus representerende** handelen en te werk gaan.

Op dezelfde wijze zoude men kunnen concluderen, dat *als nog* aan den *Schout* van Rotterdam het gantsch beleid van de Stad toekomt, zoo in zaken van Justitie als van Politie, om dat *van ouds* de Schouten daar mede belast zijn geweest; — dat de Bailluw of Schout van Rotterdam de Burgemeesters en Schepenen *tans nog* zoude dienen aan te stellen, om dat *van ouds* zulks geschiede.

En, Ed. Groot Mog. Heeren, wat zoude men zeggen, indien de Bailluwen en Schouten tegenwoordig pretendeerden *alleen* Vierseharen te kunnen houden, om de Rechtsoeffening te plegen, om dat *van ouds* Bailluwen en Schouten alleen te Recht zaten? Wat zoude men zeggen, indien iemand tans kwame beweren, dat deze Souvereine Vergadering zoude dienen om te reizen, om Recht te oeffenen, of daar toe Gecommitteerdens zenden, om dat *van ouds* de Graven daar toe omreisden, en naderhand ook hunne *misfi dominici* gebruikt hebben?

„ *Van Ouds* stelden de Graven de Bodens, de Schoolmeesters, de Kosters en andere Officianten aan; waarom niet verzogt, dat die aanstellingen door de Staats-Vergaderinge geschieden, gelijk men verzoekt, dat de directe aanstelling van Zestien nieuwe Leden der Vroedschap gedaan worde?

„ *Van ouds* had Rotterdam geen Poorten, waarom die niet geslegt? *Van ouds* zijn onze Gewesten afhankelijk geweest van de Frankische Vorsten, waarom die niet weer van dezelveu afhankelijk gemaakt? Zoo het *van ouds* een tijtel is, om ver-

anderingen te kunnen invoeren in Staats- of Stadsverordeningen, om gevestigde en plaatshebbende sehikkingen van een Burgerfchap te altereren; indien men zoo belust is op het *primitive*, waarom dan niet opgeklimmen tot het eerste *primitive*, en alle goederen, als *van ouds*, gemeen gemaakt? Alle Burgerfchappen te niete gedaan, en tot den staat der eerste Geflachten, of dien der Wilden, terug gekeerd?

„Het *van ouds* spreekt voor dit laatste niet minder sterk, dan voor de vermeerdering der Vroedschaps Leden van Rotterdam; en, zoo wij alle die ridiculiteiten onder het oog van U Ed. Gr. Mog. brengen, het gefchied enkel en alleen, om aan U Ed. Gr. Mog. de futiliteit der begrippen van die genen, die zich aan U Ed. Gr. Mog. vervoegen met een verzoek, om ons Collegie tot een getal van veertig Leden te brengen, uit hoofde, dat dit getal *van ouds* en *primitief* plaats heeft gehad, zoo veel te tastbarer te maken.

„Wij zouden hier kunnen vragen of *van ouds* de Schepenen niet te gelijk Vroedschappen waren? En of zij niet te gelijk zijn geweest Vroedschappen, op dien tijd, dat men dezelve vind onder de benaming van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, als het Corpus van de Stad mede reprefentende? Wij zouden kunnen vragen of het geen wat men aantreft, ten aanzien van *Schepenen*, te gelijk *Vroedschap zijnde*, wel toepasfelijk gemaakt kan worden, op *Schepenen*, geen *Vroedschap zijnde*? Wij zouden hunne ongerijmdheden door meerdere andere aanmerkingen kunnen doen gewaar worden, maar wij kunnen het laten berusten bij eene bekende maxime, in onze vorige Memorie, bereids als met den vinger aangewezen, en die hier, zoo wij ons niet bedriegen, alles afdoet; naamlijk: „Dat latere verordeningen aan vroegere „derogeren in die zaken, welke in latere verandering ondergaan, en voor zoo ver zij die ondergaan.” — Zoo, die van den Rade der Requestranten, deze maxime, die met dezelfde in *L. 4. ff. de const. Princ.* is uitgedrukt: *Constitutiones tempore posteriores potiores sunt his, quae ipsas praecedunt*, niet geïgnoreerd hebben, zouden zij hebben moeten nadenken, dat het *van ouds* niet te pas komt, als 'er latere constitutive verordeningen zijn; — En, de zaak wat die

dieper inziende, wat heeft 'er noch van ouds plaats gehad?

„ In den Jaare 1357 word gesproken van onze goede Luiden, zonder andere benaming. — In de Jaare 1366 treffen wij in zekere Ordonnantie aan, een Bailliuw, een Schout, zeven Schepenen en drie Raadslieden, met zommigen der Rijksten en der vroedsten, twee uitten oosten vierendeel, twee uitten westen einde, ende twee uitten Nieuwpoort, die de Ordonnantie maken, en gevolglijk, of den Prinse van den Lande of de Stad daar in gerepresenteerd hebben. — In eene Conventie van den Jaare 1373 vinden wij dezelfde gequalificeerde Personen, van Bailliuw, Schout, Schepenen en Raadslieden. — In een Ordonnantie van den Jaare 1380 spreken Schout, Schepenen en Raden der Stede van Rotterdam, en oirkonden, dat zij met goede voorzieninge, ende de Rijkheid binnen de Stede &c. In den Jaare 1417 vinden wij in zekere Ordonnantie Schout, Schepenen en Raad. — Twintig Jaaren later, komen ons voor Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Raden en gemeene Vroedschap binnen de Stad Rotterdam, wordende Burgemeesters gesteld in rang voor Schepenen, daar in de vorige Handvesten het tegendeel plaats had; en negentien Jaaren later Burgemeesteren, Schepenen en de Raden, ende alle die goede Luiden gemeene van den Vroedschap der Stede Rotterdam, zijnde dit de eerste Acte, in welke de Schout niet voorkomt. — In 1460 vinden we wederom in zekere Brieven van Protectie, Schout, Burgemeesteren, Schepenen en de Raadt, maar na dien tijd den Schout niet meer.

„ Bij zekere Acte van Vrijdom van Accijs, gegeven aan de Hoogheemraden van Schieland, in den Jaare 1461, verschijnen Burgemeesteren, Schepenen ende Raaden der Stede van Rotterdam, bij raade en goeddunken van onzen Raaden de Luiden gemeenlijk van de Vroedschap; in 1467 en in 1468 vinden wij, Burgemeesteren, Schepenen ende Raaden; in 1474, Burgemeesteren metten gemeenen Vroedschap; in 1475, Burgemeesteren, Schepenen ende Raaden, bij raade, consent en goeddunken van der gemeene Vroedschap. — In 1478 Burgemeesteren vast den gemeenen Gerechte. — In den

Jaare

Jaare 1483 ziet men wederom *Schepenen* in den eersten rang, voorts *Burgemeesteren* en *Raadt* een verzoek doen om een *Vroedschaps-Collegie* hernieuwd te hebben, en bij Octrooi daar toe verleend wordt de instelling en verordening daar van, gelijk mede die van *Burgemeesters* en *Schepenen*, en meer andere zaken bepaald. — Vervolgens vinden wij nog in den Jaare 1518, en in den Jaare 1519 *Burgemeesters*, *Schepenen* en *Raaden*; in den Jaare 1524 *Burgemeesteren*, *Schepenen* en de *Raadt*, edoch van den Jaare 1553 treffen wij de *Schepenen* in de *Handvesten* niet meer aan. De meeste stukken van dien tijd af tot nu toe, dragen de benaming van *Burgemeesters* en *Regeerders*, en wel inzonderheid het *Privilegie* van den Jaare 1580. — In het Octrooi, in den Jaare 1615, met betrekking tot het getal van vierentwintig *Vroedschappen*, verleend, vinden we *Burgemeesters* en *Vroedschappen*, desgelijks in 1650, en voorts in 1658 *Burgemeesters*, *gemeene Raaden* en *Vroedschappen*, het welk ook nog in den Jaare 1673 gevonden word.

„ Wij zullen, Ed. Groot Mog. Heeren! om deze onze *Expositie*, die van zelve genoeg zal uitdijen, niet nog volumineuser te maken, niet treden in eene navorsching der oorzaken, welken in de *Personen*, aan welken de beheering van zaken der Stad van Rotterdam was toevertrouwd, zoo vele verschillendheden doen ontmoeten, maar wij meenen aan de opmerking van U Edele Groot Mog. bijzonderlijk te moeten voorleggen, dat *Schepenen* meer dan twee honderd Jaaren geconcludeerd zijnde geweest uit de concurrentie, welke zij tegenwoordig schijnen te ambieren, het zeer buiten den haak is, die concurrentie op nieuw *propria auctoritate* te willen invoeren, en zulks wel op zoodanige wijze, als zij het ten dezen tragten te bewerken, vermits tot het doen herleven van die concurrentie allenthalve geen meer reden militeerd, dan 'er ook tevens zoude zijn, om de Regeering te zetten op den voet, als die was in het één of ander der vorige tijdperken.

„ U Ed. Groot Mog. gelieven slegts te reflecteren, dat *Burgemeesters* en *Regeerders*, of *Burgemeesters* en *Raden* en *Vroedschappen*, zoo als die benamingen, dezelfde gequalifi-

hificeerde Personen, vooral sedert den Jaare 1580 designerende, voorkomen, *zonder concurrentie der Schepenen*, het bewind geattacheerd aan het representatief Character van het Corpus der Stede, gehad en geoefend hebben, ende zulks wel, op, en ingevolge van een deugdelijk verzogt en verkregen Privilegie; dat zij in de possessie daar van zijnde gebleven tot nu toe, zij dus meer dan TWEE HONDERT JAREN, als uitmakende de *Vroedschap ALLEEN en PRIVATIVELYK* het Collegie hebben gecomponeerd, het welk bij den Souverein erkend en gehouden is, als gequalificeerd, tot het *representeren* van het Corpus der Stede Rotterdam, en uit dien hoofde privativelyk bevoegd, bij wijze van Officie (een Officie aan hunnen Staat privativelyk gedemandeerd) *der Stede Privilegien te bewaren en onderhouden, getrouwlyk te raden en te vorderen des Graven ende zijne voorschreven Steede oirbaar en profijte* enz. — Wij mogen 'er wel bijvoegen, dat U Ed. Gr. Mog. zelve, met de daad getoond hebben, daar van overtuigd te zijn, het Bericht over het Request van Geconstitueerden alleen afvorderende van 't Collegie van de Vroedschap, en niet van dat van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, noch ook niet van Schepenen afzonderlyk, en dat over zulks, her een en ander geconfidereerd zijnde, het Adres van het pretens Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, voor een handtastelyken aanval op de Rechten der Stad van Rotterdam en van derzelve Vroedschap aangemerkt moez worden, als uitlopende op een tentamen, om eene concurrentie van *Schepenen* met de Vroedschap te willen invoeren; eene bedoeling wederstrevende het uitdruklyk verbod van den Souverein, en die, haar beslag krigende, de Constitutie van den Staat dezer Provincie, zoo als dezelve bij de afzwering der Graaflyke Regering grondwettig is erkend geworden, zoude subverteren.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! alles wel ingezien zijnde, komt het hier enkelijk neêr op deze eenvoudige vraag: of een geacquiesceerde posterieure Stadsverordening van bewind, twee Honderd Jaren lang onder het oog van den Souverein niet alleen haar vreemdzaam bestaan gehad hebbende, maar door iterative daden van den Souverein zijnde gead-

geadvoueed, geotroijeerd, geordonneerd, geconfirmieerd en bekrachtigd, met gebod van de geotroijeerden *daar van te laaten, ende te gedoogen rustelijk, vredelijk ende volkomenlijk genieten ende gebruiken, afdoende ende cesseerende alle belet, hinder ende moeienisse ter contrarie*; of, zeggen wij, zoodanige verordening van Stedelijk bewind niet is gefubintreerd in plaats van alle vorige verordeningen? dezelve heeft vervangen? aan dezelve, in zoo verre zij van dezelve is afwijkende, niet heeft gederogeed en doen cesseren? dan of die anterieure verordeningen slegts zijn blijven slapen, om bij de eerste willekeurigheid van dezen of genen wederom in treit gebragt te kunnen worden? Zoo evident als het eerste is, zoo absurd is het laatste; daar niet alleen de eerste elementen van 't publijk recht, maar ook de daaglijksche ondervinding ons leert, dat alle posterieure verordeningen en instellingen aan anterieure defogeren, deze abrogeren en doen cesseren, voor zoo verre aan dezelve bij die posterieure eenige verandering of alteratie word toegebragt. — Overzulks, hoe ook in vroeger tijden Stads constitutie moge zijn geweest, het tegenwoordig alleen de Vroedschap is, aan welke toekomt, dat beleid der Stedelijke belangen van Rotterdam, 't welk aan het representatief Charaeter van de Vroedschap is verknogt, en daar uit voortvloed, met seclustie van alle anderen, wie zij zijn mogen, gevolglijk ook van *Schepenen*: zijnde gevolglijk de Vroedschap uit dien hoofde dan ook alleen bevoegd, om zoodanig verzoek ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. te brengen als meergemelde Requestranten ten deze voordragen.

„ En, daar boven dien voortgelijke verzoeken sedert Twee Honderd Jaren door niemant anders gedaan zijn, dan door het Collegie van de Vroedschap, en derhalven dit Collegie daar van is in een Tweehonderd Jarige deugdlijke possessie, buiten alle contradictie en oppositie, zoo vermeenen wij, dat nimmer eene propositie tot eene eviderter demonstratie kan gebragt worden dan dat de nieuwe Requestranten, al maakten zij uit een Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, des neen, dan als nog tot dit hun adres niet zijn gequalificeerd noch bevoegd.

„ Daar

„ Daar dit alles zoo palpabel en manifest is, dat het geen tegenspraak lijden kan, achten wij het overtollig, in eenig onderzoek te treden, of niet oudtijds *alle* de Leden van Schepensbank Raden en Vroedschappen waren, en in de Resolutien, Acten en Notulen van de *Vroedschap* alleen *honoris gratiâ* den titul van *Schepenen* dragen, even als nog ten huidigen dage *Burgemeesteren*: zeker is het, dat ons daar van in de 16de Eeuw bewijzen voorkomen, waarom het dan niet vreemd behoeft te schijnen, noch aan de tegenwoordige Vertooners te stude kan komen, dat men in de Verzoeken of Requesten der Vroedschap, qua Vroedschap, om Oëtroijen of Privilegien van de Graven te obtineren, in dien tijd den naam van *Schepenen* vind, terwijl vervolgens, wanneer bij later tijd Schepenen uit den buik der Burgerij genomen wierden, het geen bij de Privilegien facultatief gelaten is, die titulature is beginnen te cesseren, en daar voor in de plaats gekomen die van *Burgemeesteren* en *Regeerders*, of *Burgemeesteren* en *Raden*, of *Burgemeesteren* en *Vroedschappen*, die *promiscue* gebruikt is, gelijk uit de Oëtroijen van 1615, 1650 en 1658 te zien is: — dan hier bij achten wij ons nog verplicht nader de exorbitance van de demarches te toonen, welke tegen de Vroedschap van Rotterdam in dezen bestaan worden. — Wij worden 'er toe genoopt, en wij achten 'er ons toe verplicht, om dat de zekerheid van onze Lands-Constitutie, die van onze Privilegien, van onze Rechten, van onze Eigendommen, ja van ons Leven, van het geen wij op de Weereld zijn, 'er van afhangt, en wanneer wij zeggen *ons*, zoo verstaan wij daar mede, niet alleen *ons* VROEDSCHAPPEN, *ons* BURGEREN en INGEZETENEN van Rotterdam, maar van *ons* LEDEN DEZER HOOGHE VERGADERING, EN VAN ALLE DIE GENEN, DIE WY REPRESENTEREN.

„ Hoe het toch, Ed. Groot Mog. Heeren! met de Stedelijke Regeringen ten tijde der Graven, waar omtrent de Historien ons leeren, dat van tijd tot tijd merkelijke veranderingen zijn voorgevallen, moge wezen, zoo moet dit evenwel onder ons vast staan, dat wij, sedert de erectie der Republië die Stedelijke verordeningen hebben geädopteerd, die 'er toen plaats hadden, en omtrent walken deze Souvereine Vergadering zich

zich geëxpliceerd heeft in den Jaare 1587, bij eene Deductie, waar in Hoogstdezelve zegt, den wettigen Staat der Landen van Holland en West-Friesland te openen; daar leest men:

„ de Steeden hebben meestal, ééne form van Regeeringe, te
 „ weeten, een Collegie van Raden of Vroedschappen, gecon-
 „ stitueerd zijnde van de notabelsten uitten middel van de
 „ gantsche Burgerije, deze zijn in zommige Steden van veer-
 „ tigh, in anderen van zesendertigh, in anderen van tweeën-
 „ dertigh, zevenentwintigh, vierentwintigh, ofte twintigh Per-
 „ soonen, ende zijn de Collegien van dezelve zo oudt als
 „ de Steden, ofte immers dat geen Memorie en is van haare
 „ beginfelen: de Persoonen ééns verkoren zijnde, dienen haar
 „ leven ofte Poorterschap lang geduurende, in plaatse van den
 „ geenen die sterven, ofte haar Poorterschappen verlaaten,
 „ worden bij 't zelve Collegie tot haaren gelieve verkooren
 „ andere persoonen uit het midden der Burgeren, tot vervul-
 „ linge van 't getal. — Bij deze Collegien (van Raaden of
 „ Vroedschappen) alleen, is de macht omme te adviferen,
 „ resolveren, ende disponeeren van alle zaken, concerneeren-
 „ de den Staat van den Lande, ende der Steden respective:
 „ Ende wat 't zelve Collegie adviseert, resolveert ende dis-
 „ poneert, word bij de gantsche Burgerij gevolght, daar te-
 „ gen nooit eenigen inbreuk ofte oppositie van de Burgeren
 „ is gevallen.”

„ Bij deze verklaring of *opening* kunnen wij voegen, het geen gezegd word in de Remonstrantie van den Hoogen Rade van den 20 Maart 1617, in welke getoond word het onderscheid tusschen het recht, auctoriteit en directie van Burgemeesteren, Regeerders en Vroedschappen van de Steden, en tusschen het ampt van Schepenen, en waar bij, even als in de boven aangehaalde Deductie van U Ed. Gr. Mog. in het slot van het 35 Art. gezegt word, dat het ampt van de eersten, namelijk van Burgemeesteren, Vroedschappen, Raden Regeerders van de Steden, zich extendeert *over al het geen de zaken der Steden in het particulier betreft*, zoo dat het tentamen, 't welk door het pretens Collegie van *Burgemeesteren*, *SCHEPENEN* en *Raden* hier gedaan word, om eene concurrentie voor *Schepenen* te obtineren in zaken rakende, niet

niet het *Judiciële*, noch *Fussiciële*, maar het *beleid*, geat-
tacheerd aan 't *representatief* *Character* van de Vroedschap,
tot niets anders is dienende, dan om aan de Constitutie,
zoo als die bij voornoemde *Deductie* is beschreven, een
wezenlijken breuk toe te brengen, de *Privilegien* ten doele
te stellen aan allerlei soort van atteintes, en eene algemeene
onzekerheid van rechten en verplichtingen te introduceren, ja,
zelfs aan de zekerheid, de wettigheid en vastigheid van de-
ze onze Vergadering, zoo wel als aan die van alle Hoven
van *Justitie* en andere *Rechtbanken*, *Collegien* en gevestigde
Lichamen den bodem in te slaan; vermits het niet zwaar zal
vallen, om op soortgelijke gronden, als tans tegen ons bij
de hand genomen worden, aan de zoo wijslijk en voorzigtig
gevestigde *Constitutie* van *Steden* en *Dorpen* allerlei misvor-
mingen te doen ondergaan, en met behulp van zekere *abou-*
de en *primitive* instellingen, onzen geheelen *Burgerlijken*
staat ter discretie te stellen van eenige onrustige en woel-
zieke personen.

„ En wij vragen, Ed. Groot Mog. Heeren, of 'er wel
één der Leden dezer Hooge Vergadering is, het welk de
vermoedelijkheid en apparentie dezer gevolgen zoude durven
negeren? en door het begunstigen van zulke Adresfen ter
dezer Vergadering, aan het invoeren en stand grijpen van
deze algemeene desorde in den Staat willen medewerken?
Wij vertrouwen en hopen, Ed. Gr. Mog. Heeren! van neen.
Eindelijk moeten wij, Ed. Gr. Mog. Heeren! tot nog verder
blijk, zoo 'er iet aan haperde, van de onbevoegdheid van
Schepenen, om zich te immisceren in soortgelijke verzoeken,
als hier bij het præstens Collegie van Burgemeesteren,
Schepenen en Raden gedaan word, al mede onder het oog
van U Ed. Gr. Mog. brengen den bijzonderen Eed, welke
door *Schepenen* gedaan word; dezelve is als volgt:

„ Dat belooven en zweren wij, dat wij *Schepenen* zullen
zijn van Rotterdam, dat wij de *Staten* van Holland en
„ *West-Friesland*, zijnde onze Hooge ende Souvereine Ove-
„ righeid van dezelve Lande, gehouw en getrouw zullen
„ wezen, onze *Vonnissen* wijzen zullen naar inhoud der
„ *Handvesten* en *Keuren* dezer Stad, ende speciaal van het
XXV. DEEL.

K k k k

„ Pri-

„ Privilegie bij hooger Memorie Hartog WILLEM VAN BEYEREN, als Grave van Holland, op den 20 Augustus 1412 aan de Stad verleend — medebrengende, dat niemand zat bakken, brouwen, tappen, nochte anders geenderhande neringen doen mogen, op drie honderd gaarden, ofte roeden, na de voorschreve Stad, op den 3 Januarij 1661 is geëluceerd: ende daar het de Keuren ende Handvesten niet en scheiden, dat wij dat zullen scheiden bij onzer zielen, ende naar onze wetenschap, ende dat wij het zelve om niemands wille zullen laten; dat wij kamerdicht zullen wezen van zaken, die hier gehandeld worden, en die gezwegen behooren te wezen.”

De *Vroefschappen* zweren:

„ Dat belove en zwere ik, dat ik wezen zal Vroedschap ende Raad dezer Stede van Rotterdam — dat ik de Staten van Holland en West-Friesland, zijnde mijne Hooge en Souvereine Overigheid ende die Stede van Rotterdam goed ende getrouw wezen zal, *ende derzelve Landen ende Stede Privilegien ende Rechten bewaren ende onderhouden zal*, getrouwlijk ter kamer komen ende kamerdicht wezen zal; ende te kamer te komen, als ik, een weet gohad heb, ofte als men die Raadsklokke luidt.”

„ Deze twee Eeden, tegen elkanderen ingezien, confirmeren het Constitutioneel onderscheid, 't welk, altans sedert de erectie van de Republiik, gesteld is in de objecten, welken aan de functien van deze twee bijzondere Lichamen of Collegien onderworpen zijn, en in alle opzigten mede het geen deswege door den Hoogen Rade in den Jaare 1617 is aangewezen: de bloote inspectie dezer Eeden levert dan al wederom een nieuw bewijs uit, dat *Schepenen* geen bevoegdheid hebben te concurreren tot voortgelijke verzoeken, als over welken hier gesproken word.

„ Wij zouden, Ed. Groot Mog. Heeren! hier al wederom een einde van deze onze voordragt van zaken en rechten, zoo wel als van ons betoog van de volstrekte onbestaanbaarheid der demarches, door het pretens Collegie van *Burmeesteren, Schepenen en Raden*, ten dezen gedaan, kunnen maken; maar het is noodig dat wij nog de ongepastheid van die

die demarches U Ed. Groot Mog. wat van nader bij doet opmerken.

„ Na dat onze Memorie, Berigt of Expositie van Considerationen, Reflexien en Redenen, gevallen op het meermalen gemeld Request van I. HUBERT *cum suis*, aan de kennis van 't Publiik was gekomen, schijnen deze Requestranten door de evidentie der redenen, welken wij, ten betoëge van het eerste der twee poincten, tot voorwerpen van ons Vertoog gesteld, naamlijk *hunne nonqualificatie*, aangevoerd hebben, aan den uitslag hunner onderneming te hebben gaan wanhopen. — Rustloos nogthans en van hun voorgenomen opzet niet willende afzien, worden 'er andere wegen ingeslagen, welken zij zich vermoedelijk verbeeld hebben, aan de vorige zwaarigheden niet onderhevig te zijn. — Kort na het inleveren van onze Memorie zien wij dan Requestranten van een ander caliber opdagen.

„ J. PH. HILDEBRAND, J. J. RAAF, F. BRUSSELAAR, A. VAN DER HART en J. BUYSER, *Leden*, zoo zij zeggen, *der Commissie uit de Unie der Schutterij van Rotterdam*; (eene *Commissie* en eene *Unie*, die aan de Vroedschap dezer Stad niet dan bij geruchte bekend is) maken een Adres aan den *Grooten Krijgsraad* van Rotterdam, en door dezen Krijgsraad word wederom een Adres aan Schepenen van die Stad gemaakt, welken daar op den 30 December laatstleden aan ons geschreven hebben eene *Misfive*, tenderende,

, Omme — onder *faveur* (zoo zij zeggen) van een declaratoir, voor af door hen bij die *Misfive* gedaan, behelzende, dat zij unaniem van begrip zijn, dat de nuttigheid en noodzaaklijkheid van eene *augmentatie* der Vroedschap der Stad Rotterdam, door de in het Adres van den Grooten Krijgsraad aan Schepenen aangevoerde redenen zoo duidlijk bewezen word, dat zij, tot *staving* van die *fustenue*, geen andere nog meerdere argumenten behoeven bij te brengen, — daar over ten allerpoedigsten met ons in *conferentie* te treden, ten einde, op de geschikste wijze, namens *Burgemeesteren*, Schepenen en Raden, als uitmakende die genen, welken het gantsche *Corpus* dezer Stad bij *constitutive*

Kkkk 2

, Ste-

, Stedelijke Verordeningen representeren, den Souverein
 , te verzoeken, het Collegie der Vroedschap dezer Stad
 , te augmenteren tot het getal van veertig of zoodanig
 , ander getal, als ten nutte van voorschreven onze Stad
 , zal geoordeeld worden te behooren, en wel ten op-
 , zichte van de ontbrekende plaatsen, bij directe aanstel-
 , ling van Hun Ed. Groot Mog., alles ingevolge de voor-
 , beelden, welken bij diergelijke augmentaties in vorige
 , tijden hebben plaats gehad, en welken door ons *quasi*
 , in ons Bericht *worden geallegeerd*,

aan onze verkiezing niettemin overlatende, of wij het gemel-
 de verzoek eenig en alleen, namens de Vroedschap onzer
 Stede, als nuttig en noodzaaklijk aan den Souverein willen
 voordragen en helpen effectuëren, enz.

„ Op dezen Brief, welks voorslag enkelijk rustede op de
 abusive asfertien, waar van de Grootte Krijgsraad zich bediend
 had, hebben wij een elucidatoir antwoord aan voornoemde
 Schepenen laten toekomen, voldoende, zoo wij oordeelen,
 om hen van alle verdere bemoeijingen in deze zaak te detour-
 neren: deze Stukken, bereids alhier ter Tafel van deze Hoo-
 ge Vergadering gebragt zijnde, refereren wij ons aan dezelve:
 U Ed. Gr. Mog. zullen 'er uit zien, dat eene erroneuse op-
 vating en eene insidieuse interpretatie van onze woorden, zoo
 als die voorgedragen worden in het Adres van den Grooten
 Krijgsraad aan Schepenen, en door dezelve Schepenen wede-
 om geadopteerd, en gebragt in hunne voornoemde Misfive van
 den 30 December 1786, dat, zeggen we, eene erroneuse op-
 vating en eene insidieuse interpretatie onzer woorden, tegen
 derzelver letterlijken en duidelijken zin, den geheelen grond
 uitleveren, op welken zij gemeend hebben eene nieuwe poging
 in dezen te kunnen aanwenden.

„ En wat heeft men, om daar in te slagen, bestaan? —
 Wij hebben het bereids gedeeltelijk ter kennisse van deze Ver-
 gadering gebragt, bij onze Misfive van den 10 dezer, en moe-
 ten het hier nader voordragen.

„ Schepenen de Stukken (bij hunne Misfive van den 30 De-
 cember laatstleden aan ons geschreven vermeld) op den 27
 dier maand ontfangen hebbende, vragen op den 29 bij Burge-
 mees-

neeren
 vporde
 n vergad
 „ Ter
 lovenget
 gewag va
 zijnde,
 behoorend
 „ Op I
 vangeteld
 den, en t
 door de H
 (zonder d
 vist, —
 zoude m
 de Vroed
 dag daar
 „ Satur
 den, en
 port in de
 meester
 de confer
 de te we
 van Sche
 zoek tot
 President
 waren v
 van Sch
 zich co
 Vroedlic
 mentatie
 brengen
 (eerde re
 „ hij van
 „ gaede,
 „ ten spo
 „ teren,
 „ dien de

meesteren eene extraordinaire Vroedschaps Convocatie *ten aller spoedigsten*; de Vroedschap word daar op geconvoceerd, en vergaderd den volgenden dag.

„ Ter dezer onzer Vroedschaps-Vergadering komt in de bovengemelde Misfive van Schepenen met de Billagen daar zij gewag van maakt. — Deze Misfive in de Vroedschap gelezen zijnde, word daar op commissoriaal gemaakt met de Leden behoorende tot het groot Befoigne.

„ Op Donderdag den 4 Januarij werd bij Burgemeesteren vastgesteld het Befoigne des Saturdays den 6 te zullen houden, en ten zelven dage werd 'er in Burgemeesters Kamer, door de Heeren BOOGAERT en VINGERHOEDT voorgedragen om (zonder dat men den uitslag der deliberatien van het Befoigne wist, — zonder dat men derhalven wist of het Befoigne ook zoude moeten gecontinueerd worden) de absente Leden van de Vroedschap in 's Hage in Commissie zijnde, tegen Maandag daar aan volgende ter Vroedschap te doen beschrijven.

„ Saturdag den 6 werd het voorschreven Befoigne gehouden, en is daar van op Maandag den 8 een tweeledig Rapport in de Vroedschap uitgebragt, zijnde de *Præsident Burgemeester* en nog 6 andere Leden van gedagten geweest, dat de conferentie, door Heeren Schepenen voorgesteld, behoort te worden gedeclineerd, gelijk mede het ander alternatief van Schepenen, namelijk, om namens de Vroedschap het verzoek tot vermeerdering der Vroedschap te doen. — De *Vice-Præsident* Burgemeester en 6 andere Leden van dat Befoigne waren van gedagten geweest, *dat het eerste lid der Misfive van Schepenen behoorde te worden gedeclineerd, doch zouden zich conformeren met het tweede lid*, namelijk, dat de Vroedschap *afzonderlijk* het meegemelde verzoek van augmentatie van Vroedschaps-Leden zoude doen. — Na het uitbrengen dezer tweeledige Rapporten *ad vota* gaande, *adviseerde* TOEN de *Vice-Præsident* Burgemeester BOOGAERT: „ dat „ hij van den Præsident Burgemeester BICHON eischte en be- „ geerde, zonder daar op omvraag te willen lijden, dat deze „ ten spoedigsten Vergadering deet beleggen van *Burgemees- „ teren, Schepenen en Raden*,” met bijvoeging, „ dat, in „ dien de Præsident-Burgemeester daar in difficulteerde, hij, „ als

„ als *Vice-Præsident*, zoodanige Vergadering zou doen beleggen.” — Bij pluraliteit der verdere *vota* werd geconcludeerd, een declinatoire antwoord aan Schepenen te schrijven, waar na de Præsident-Burgemeester BICHON voorloeg, de *propositie* van den Heer BOOGAERT tot het beleggen van zoodanige Vergadering van Burgemeesteren, Schepenen en Raden commissoriaal te maken: doch daar tegen opposeerde zich de Vice-Præsident Burgemeester BOOGAERT, en bijzonder ook de Burgemeester VINGERHOEDT, fustinerende deze, dat 'er geen *propositie* gedaan, maar slegts een *advīs* uitgebragt was, en dat een *advīs* geen object was om commissoriaal te maken; sommige der Leden meenden vervolgens, dat de deliberatien van de Vroedschap afgeloopen waren, anderen, dat 'er omvraag moest gedaan worden over zoodanige *advīzen*, als *virtualiter* *proposities* inhielden: 'er geschied omvraag: alle de Leden, die geconcurrereed hadden tot de conclusie, om aan Schepenen de bovengemelde *Misfive* te schrijven, begrepen, dat de deliberatien over die materie waren afgeloopen, en dewijl de Heer BOOGAERT had te kennen gegeven, dat hij, bij *mangel* van den Præsident, een zoodanige Vergadering zou doen beleggen, declareerden de meerdere Leden der Vroedschap, dat zij zoodanige Vergadering hielden voor illegaal, en al wat 'er besloten zoude worden, voor nul en van onwaardig, met reserve van daar tegen zoodanige *mesures* te zullen nemen, als geraden zouden vinden; en verklaarden wijders, dat zij op dezelve Vergadering niet zouden komen. — Dit niettegenstaande, heeft de Burgemeester BOOGAERT kunnen goedvinden, om, na dat de Vroedschaps-Vergadering gescheiden was, zoodanige wetteloze Vergadering te beleggen, door Biljetten van den volgenden inhoud:

„ De Heer Vroedschap . . . Vergadering van Burgemeesteren, Schepenen en Raden, op Maandag den 8 Januarij 1787, 's namiddags ten vijf uren, over de *Misfive* van Schepenen, aan de Vroedschap van den 30 December 1786, belegd door

(geteekend)

P. BOOGAERT.

„ Pag-

„Paserende de menigvuldige aanstootlijke ongerogeldheden en informaliteiten, die ten aanzien van dit gantsch gedrag jegens ons bij eene simpele overweging in 't oog moeten loopen, en deze convocatie, zoo wel als het geen 'er op volgt, en in dien pretensen Raad van *Burgemeesteven*, *Schepenen* en *Raden* verrigt is, aan eene volslagen nulliteit doen laboreren, zullen wij alleen verzoeken, dat U Ed. Gr. Mog. gelieven in acht te nemen, dat hier de Vice-Præsident, door eene bloote convocatie, een nieuw Collegie in onze Stad creëert, van welks existentie wij nimmer te voren een woord hebben hooren reppen: doch, zoo sterk schijnen onze Mede-Broeders der Vroedschap door een slikkering van een gewaand gunstig licht getroffen te zijn geweest, dat zij, ziende dat *Schepenen*, *Burgemeesteren* en *Raad*, bij vroeger tijden te samen verzoeken aan den Souverein gedaan hebben, dat 'er daadlijk zoodanig *gecombineerd Collegie* in wezen was geweest; geen acht slaande, dat deze drie gequalificeerde Collegien of Kamers van Burgemeesteren, Schepenen en Raden te samen, met elkanderen een verzoek zouden hebben kunnen doen, zonder juist een gecombineerd Collegie te maken, en nog minder acht slaande op het geen alzoo gebeurt kan zijn, ten tijde, dat de Schepenen zelve Vroedschappen waren, wanneer zij nevens de andere Raden tot dezelve deliberatie en speciaal tot het doen van soortgelijke verzoeken, in haare laatstgemelde qualiteit van Vroedschappen, geroepen waren.

„Niets meer dan deze korte aanvoeringe nodig zijnde, ten blijken, dat de Vice-Præsident BOOGAERT geen Collegie hebbende kunnen convoceren, dat niet exsteerde, nog het zelve, door een bloote convocatie, creëeren, en dat dus het Collegie, alhier verschijnende, is een *verum figmentum*, zullen wij nog slegts met een woord de ridiculiteit van deze convocatie, en het geen 'er mede beoogd is, aanvoeren.

„Baarblijkelijk geschiede die, en het billetje bragt het mede, om te *delibereren over de Misfive van Schepenen aan de VROEDSCHAP*, en te resolveren, welk antwoord aan Schepenen, door de *Vroedschap* te geven: dat is; het geschiede om Schepenen te doen concurreren tot een deliberatie over den inhoud van hun eigen Misfive, het welk op zich zelve ab-

furd is, om Schepenen te doen concurreren tot het fixeren van een antwoord aan hun zelven te geven, dat nog absurder is: — om door het beleggen van een Vergadering van een Collegie, aan wien de Misfive niet hield, het beantwoorden van dien Brief af te trekken van de Vroedschap, aan welke die Misfive gerigt was, en dus, op een indirecte wijze aan dit nieuw gefabriceert Collegie over te brengen, de faculteit, om op zoodanig een voorstel van Schepenen te antwoorden, het welk niet minder absurd is: en dit alles bestaat men, na dat men de Vroedschap had gedrongen om Vroedschap te houden, ten einde over die Misfive te delibereren, te resolveren en te concluderen, wat 'er op die Misfive *door de Vroedschap* behoorde gedaan te worden, het welk mede een tastbare ongrijpbaarheid is; dit alles, zeggenwe, bestaat men op grond, dat in zekere tijden van de Graaflijke Regering door Schepenen met en benevens Burgemeesteren en Raad, verzoeken, rakende het Stedelijk bewind, gedaan zijn.

„ Die absurditeiten zullen nog sterker gevoeld worden, als men bij vooronderstelling zich eens verbeeld, dat Schepenen hunnen Brief, aan een daadlijk in wezen zijnde Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raad hadden geadresseerd, immers zouden in zoodanig geval Schepenen, wanneer over hunnen Brief de Deliberatien stonden aangevangen te worden, zich van het bijwonen derzelve moeten excuseren, zich voor dien tijd uit de Vergadering abfenteren, om de Deliberatien niet te belemmeren en de vota's vrij te laten.

„ Maar neen: hier is men voortgegaan, en dit voortgaan heeft geproduceerd het Adres, over het welk wij hier bezig zijn: de zaak midlerwijle was bij de Vroedschap reeds afgedaan; — over het antwoord was gedelibereerd, hetzelfde was geresolveerd, gearresteerd en stond afgezonden te worden; de Vice-President BOOGAERT, die in het Besoigne gevoeterd had, niet tot een concurrent verzoek van Schepenen, maar tot een afzonderlijk verzoek door de Vroedschap te doen, had in de Vroedschap tot een concurrentie met Schepenen egter adviserende, daar mede, nevens de andere dissentierende Leden, zijn zeggen gehad: zij hadden, of schoon bij meerdere Stemmen overwonnen, *gedefungeerd*, de zaak was af-

afgedaan. — En niet te min, gaan de dissentierende Leden der Vroedschap met de Schepenen, die eenen voorslag aan de Vroedschap bij Misfive gedaan en een declinatoir antwoord van dezelveu bekomen hadden, eene Vergadering over die Misfive beleggen, en zulks nog wel tegen eene expresse Vroedschaps-Resolutie.

„ Wij weten niet, Ed. Groot Mog. Heeren! of 'er ooit ter deze Hooge Vergadering een schakel van zoo veel inconsequentien is voorgekomen; vast is het bij ons, dat nooit een diergelijk bedrijf de attentie van deze Souvereine Vergadering zoodanig heeft gewekt, van 'er als 't ware, een Proces communicatoir van te maken, tusschen één hunner mede-integreerende Leden, aan de ééne zijde, en eenige *Particulieren*, zich qualificerende dan eens *Geconstitueerden*, dan eens *de minderheid van de Vroedschap*, — dan eens *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, aan de andere zijde; van aan dezelveu termijnen te fixeren om te Berichten, en 'er zich langs dien weg eene Judicature over aan te trekken.

„ U Ed. Gr. Mog. gelieven het ons ten goede te duiden, dat we, gevoelig over die behandeling, niet ongeroerd kunnen laten het bezwaar, om ons een termijn van *veertien* dagen te fixeren, ten einde te dienen van Bericht op Stukken, wier refutatie voor ons aan geen tijd behoorde gebonden te zijn, vallende het in zulke zaken, even als in anderen, ligter, een hoop wartaal op-een-te-zamelen, dan die wartaal uit elkan deren te ontbinden, en 'er de eigentlijke beduiding van te doen bevatten — Wij hebben bij onze vorige Memorie de ongevoeglijkheid daar van bereids te kennen gegeven, daar wij spraken van de korthed van een termijn van zes weken, om op den geheelen inhoud van het Request der *Geconstitueerden* onze gadagten uit te brengen: dit, hadden wij gehoopt, zoude wat indruk op deze Souvereine Vergadering gemaakt hebben. — En hoe moeten wij ons dan niet verwonderen, dat ons een termijn van *veertien dagen* gesteld word, om op de Stukken, ons op nieuw ter handen gesteld, te dienen van Bericht. — Het jammert ons, Ed. Groot Mog. Heeren! over eene zoodanige handelwijze onze gevoeligheid te moeten doen blijken, voornaamlijk, om dat het in ons natuurlijk eene

bedenking moet doen opkomen, of somwijlen het stellen van zulk een korten tijd zoude moeten geattribueerd worden aan een voornemen, om beraamde zaken te precipiteren, en ons de gelegenheid te benemen, van over de gefourneerde Stukken zoodanige eclaircisementen te kunnen geven, als 'er zouden mogen vereischt worden, om deze Hooge Vergadering *au fait* te stellen van alle de wederrechtelijkheden, die in de moeijensfen tegen de Vroedschap opgesloten liggen, en waar door Hoogstdezelve zouden kunnen of moeten bewogen worden, om deze moeijensfen eindelijk efficacieuslijk tegen te gaan en te doen cesferen.

„ Wij zeggen, Ed. Groot Mog. Heeren! *Particulieren*, vermits het U Ed. Gr. Mog. niet minder dan aan ons bekend is, dat het geen wat sommige Leden van een Collegie afzonderlijk, uit hun zelve buiten Commissie, en zonder voorafgaande Resolutie van dit Collegie, doen en ondernemen, zij daar in niet aangezien of gehouden kunnen worden, dan slegts voor *Particulieren*.

„ Het is ons wel niet onbekend, want dagelijks hooren wij 'er van reppen, dat de Collegien gesplitst worden in twee deelen, van welke het eene de *meerderheid* en het andere de *minderheid* genaamt word. Maar wij gelooven egter niet, dat U Ed. Gr. Mog. die nieuwerwetsche mode van een *moreel* lighaam of perfoon te beschouwen, zullen adopteren, maar met ons, volgens een algemeen aangenomen begrip der Staatkundigen instemmen, dat een Collegie, *tanquam persona moralis*, maar één eenig individueel is, het welk even zoo weinig in afzonderlijke deelen gesplitst kan worden, als het lighaam van een mensch. — De werkingen van dat lighaam zijn het immers alleen, welke, of door eenparigheid, of door de meerderheid bepaald worden; en de uitwerkzels daar uit vloeiende, worden gehouden, af te komen, niet van de meerderheid, maar van het gantsche lighaam, in welk de minderheid haare krachten reeds geoeffend heeft, en door die van de meerderheid geabforbeerd zijn geworden: daar zijn ook door deze Hooge Vergadering geen Berichten gevraagd, nog van de *meerderheid*, nog van de *minderheid*; dit zoude absurd zijn geweest, gelijk het absurd is, dat de *minderheid* tegen
de

de Conclusien van een lighaam, tot 't welk het behoord, opsta, om zijne krachten op nieuw buiten het lighaam te beproeven, ten einde zich boven de meerderheid te verheffen; onze Gedeputeerden zitten hier ook niet als Gedeputeerden van de meerderheid, maar als Gedeputeerden van het gantsch en vol Collegie van de Vroedschap.

„ Wij ignoreren niet, Ed. Groot Mog. Heeren! dat 'er gevallen zijn, in welke de meerderheid der stemmen van een Collegie of Vergadering niet kunnen nog mogen aangenomen en gehouden worden voor de stem, wil en begeerte van het gantsche lighaam; — Wij ignoreren, zeggen we, de gevallen niet, in welken het zijn kan, dat overstemming geen plaats heeft, maar wij ignoreren even zoo weinig, dat 'er niets gemaklijker is, dan dissentien in Collegien te verwekken, en dat, zoo het voor een maxime moet gelden, dat de minderheid kan opstaan, tegen besluiten bij meerderheid genomen, en afzonderlijk haare stem doen hooren, tegen de stem der meerderheid, of liever tegen de stem van het Collegie zelf, de Collegien als dan van hunnen aart en natuur verbaaterd worden; en dat men jegens dezelve, als dan slegts behoefd in 't werk te stellen het bekende *divide & impera*.

„ Om klaar en verstaanbaar te spreken, dan behoefd 'er maar tweedragt gestookt te worden in de Collegien dezer Provincie, en in het bijzonder van de Vroedschappen, om deze Souvereine Vergadering een gelegenheid te geven, van de besluiten dier Collegien, geen meerdere of verdere kracht te doen erlangen, dan voor zoo veel dezelve strooken met de begrippen van deze of geene, of ook wel overeenkomen met zekere beraamde oogmerken en inzigten, welken men gaarne tot stand gebragt zag: — Een beleid van zaken, het welk, zoo 't ons voorkomt, vooral in een Vrijen Staat, zorgvuldig vermijd behoorde te worden.

„ Aanstotelijk zijn de stappen in deze tegen ons gedaan! — aanstotelijk zijn de Adresfen! — maar nog aanstotelijker zijn de motiven en inzigten. — Zij geven een nieuwe reden aan de hand, waarom de Requestranten, wel verre van gehoord, afgewezen behooren te worden.

„ En

„ En hier mede houden wij het eerste Poinct, het welk wij tot een voorwerp van deze onze nadere ouvertures en eclairsifementen gesteld hebben, volledig en buiten alle weder-spraak betoogd, naamlijk :

„ Dat die samengevoegde Leden, welke hier als uitmakende een Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden van Rotterdam*, het gemelde Adres hebben ingeleverd, ongequalificeerd zijn tot het doen van een verzoek, het welk zij ter deze Hooge Vergadering hebben voorgedragen, en afgewezen behooren te worden, zonder eenig reguard op hetzelfde hun verzoek te nemen.”

„ Wij gaan nu over tot het tweede Poinct onzer opgevatte Confideratien, bestaande in eene overweging op

„ Het defect van bevoegdheid van deze Hooge Vergadering, om zich verder die zaak aan te trekken.

„ Waarom trent wij, aangezien deszelfs gewigt, ons wat meerder zullen moeten uitlaten, dan wij het in ons vorig ver-
toog over het Adres der eerste Requestranten gedaan hebben.

„ Wij zijn het, zoo wij meenen, Edele Groot Mog. Heeren! onder de Leden van deze Hooge Vergadering ééns, ten minsten wij achten het ééns te moeten zijn, dat wij alhier de Souvereine Vergadering dezer Provincie uitmakende, geen bevoegdheid hebben, om, het zij bij meerderheid, het zij bij unaniniteit, de Rechten van iemand, wie hij zij, te verkorten, te besnoeijen of te verijdelen; maar dat wij in tegendeel, als den Souverein uitmakende, gehouden en verplicht zijn, die Rechten te beschermen en te handhaven.

„ Wij zijn, Edele Groot Mogende Heeren! zoo wij vertrouwen, het ééns, ten minsten wij achten dat wij het behooren ééns te zijn, dat de Collegien der Vroedschappen, vooral sedert de Erectie der Republiik, gehouden zijn voor de *Representative* Lichamen van de gantsche Gemeente der Steden, gelijk in de *Deductie* der Staten van Holland is ver-
toond, en ook in de Remonstrantien van den Hoogen Raad van den Jaare 1617, te voren vermeld, gelezen word; en het is uit de teneur van de Privilegien en Octroijen, aan de Stad Rotterdam verleend, inzonderheid te zien, dat die Vroedschap, door den
tijd,

tijd, is belast en bevoegd gemaakt, om der Steden Rechten en Privilegiën te bewaaren, getrouw te Raaden, en der Stede oorbaar en Profijte te vorderen; enz. — deze last op de Vroedschap van Rotterdam gelegd en die bevoegdheid aan haar gegeven zijnde, is het ook zeker, bij een noodzaaklijk gevolg, dat de *beoordeeling*, van het geen moet strekken tot bevordering van het geen dat haar is toevertrouwd, aan haar privativelijk is gelaten en gedemandeerd, als een middel, zonder hetwelke zij aan haare last en ampt of waardigheid niet voldoen kan: en gevolglijk is het buiten allen tegenpraak, dat de Vroedschap dat Collegie is, het welk alleen moet *oordeelen*, wat der Stede van nut en dienst kan wezen, wat haar oorbaar ende profijte vereischt, en welke wegen tot het obtinieren van hetzelfde door haar behooren ingeslagen te worden. Niet zoo, (gelijk men het abusivelijk voorgeeft) als of geene Burgers of Burger zijne gedachten over het oorbaar ende profijte van de Stad, en de middelen daar toe dienende, langs gepaste wegen, te kennen zoude mogen geven; — niet zoo, als of zij altijd zouden moeten zwijgen, als zij meenden abuiszen gewaar te worden; — niet zoo, als of zij tegen verongelijkingen en verkortingen hunne Stem niet zouden mogen verheffen; — verre van daar: — maar in diervoege, dat eindelijk aan de Vroedschap toekomt de uiterlijke *beoordeeling* en *beslissing* van het geen voor de Stad het nuttigste en het dienstigste is; wat het meeste kan strekken tot bevordering van haar oorbaar ende profijte: — wat voor haar noodzaaklijk is, — en mitsdien ook, in dit geval, — of het voor de Stad nut of onnut, — noodzaaklijk of niet noodzaaklijk is, dat het verzoek, tot eene *vermeerdering van 16 Raden*, door deze Hooge Vergadering direct aan te stellen, gedaan, en daar door aanleiding tot die aanstelling gegeven worde.

„ Dit RECHT der Vroedschap aan genen twijffel onderhevig kunnende gemaakt worden, zoo moet het ook vast staan, dat deze Souvereine Vergadering geen bevoegdheid heeft, om ons in dit RECHT, zelfs niet bij *eenparigheid*, en dus veel minder bij *meerderheid*, te verkorten, maar gehouden en verpligt is om ons daar in te beschermen, te slijven en te sterken; en, derhalven, dat het genoeg is, dat door ons het verzoek, het
welk

welk *Schepenen* bij hunne voorgemelde *Misfive* wilden, dat wij doen zouden, niet gedaan worde, om zich te verzekeren, dat de *Vroedschap* zoodanige verandering in haar *Collégie* ongeraden en ondienstig, en dus veel meer niet noodzakelijk oordeelt: — derhalven moest het ook voor deze *Hooge Vergadering* genoeg zijn, dat wij het meergemelde verzoek niet doen, om zich geperfuadeerd te houden, dat zoodanige verandering voor de *Stad van Rotterdam* ongeraden en ondienstig is: want wij meenen niet minder *RECHT* te hebben, dat onze *Mede-Staatsleden* ons erkennen en houden voor deugelige *Bezorgers* van onze *Stad*, dan zij van ons kunnen begeren, dat wij 'er hen voor aanzien en houden, met betrekking tot hunne *Steden*.

„ Sedert eenige *Jaren* heeft men meer dan te voren doen klinken de woorden van *Repräsentanten* en van *Volks-stem*, en eene waarheid herinnerd, welke al van oude tijden bekend is geweest. — Wij willen deze *Souvereine Vergadering* hier niet lastig vallen met eene discussie, in hoe verre die uitdrukkingen, naar onze mening, in deze *Landen* behooren opgevat te worden: — wij zullen enkelijk aan *U Ed. Gr. Mog.* ons begrip deswege bloot leggen, en mitsdien zeggen, dat wij in deze *Hooge Vergadering*, als mede in onze *Vroedschap* een *Repräsentatief* gezag, respectievelijk beschouwen, admitteren en adopteren. — Maar wat brengt dit *Repräsentatief* gezag mede? — Dat wij *Requesten*, zoo als 'er tans zoo menigvuldig gepresenteerd zijn, en gepresenteerd worden, zullen of moeten aannemen, voor uitdrukkingen van de *Stemme des Volks*? — Van des *Volks* begeerte? — Van des *Volks* wille? — En dat wij die zullen houden voor de *norma*, — voor den regel van ons *Bewind* en *Administratie*? — Van ons doen en laten? — Wij vertrouwen, *Ed. Gr. Mog. Heeren!* dat alle *Leden* van deze *Hooge Vergadering* te verlicht zijn, om niet met ons overtuigd te wezen, dat zulken, die 'er aldus over oordeelen, weinig weten wat een *Repräsentatief* gezag of een *Repräsentative* *Souvereiniteit* is. — Het *Repräsentative* in den *Souverein* brengt (onzes bedunkens) dit mede, dat hij bestendig gadesla de algemeene inclinatie van de *ganfche Natie*, en daar aan voldoe, voor zoo

veel

veel de Grondwetten, Staatsrechten en bijzondere Rechten van anderen hem permitteren, daar aan te voldoen. — Die algemeene inclinatie openbaart zich niet door Requesten, veelat opgesteld door lieden, die ze tot bijzondere inzigten willen gebruiken, — en geteekend worden door menschen, die 'er den inhoud niet van weten nog verstaan; — zij openbaart zich niet door verzoeken van Geconflitueerden, zonder voorkennis van Constituanten, aan den Souverein gedaan; — nog ook door Adresfen, van welken de inhoud is boven de kennis en bevattig der genen, die 'er hunnen naam onderschrijven. Zulke foorten van blijken eener Volksinclinatie, Ed. Gr. Mog. Heeren, zijn meer dan bedrieglijk, en 't is ook meer dan gevaarlijk van ze op dien voet aan te nemen. — Daar zijn andere merkteekenen van eene algemeene Volks-inclinatie, op dewelke met meer zekerheid kan worden doorgedaan. — U Ed. Gr. Mog. weten, dat de Rechten ons die aanwijzen, wanneer zij ons van de kragt van eenen *consensus praesumptus* en *consensus tacitus* onderrigten. — De mensch is beter door zijne daden, 't zij goede 't zij kwade, dan aan zijne woorden te keanen, — dus ook het Volk. — Deszelfs dagelijksch bedrijf, ommevang en verkeering doet zijne inclinatie vrij beter kennen, dan alle die opgelopen, aangezogte en niet zelden afgebedelde onderschrijvingen van Verzoekfchriften en diergelijke Instrumenten. — Regenten, welken weten wat Regering is, en vooral zulken, welke weten wat een *Repräsentative* Regering is, zullen (U Ed. Gr. Mog. zijn 'er zoo wel als wij van overtuigd) bij aanhoudenheid opletende zijn, op de daden en bewegingen der In- en Opgezetenen, in haren stillen en dagelijkschen ommevang, en daar uit de *rechtmatige en behoortlijke algemeene inclinatie*, en dus de *gehoor verdienende volk-STEM* opmaken, en aan dezelve geen verhoor weigeren, voor zoo veel daar aan voldaan kan en mag worden. — Het is ook inzonderheid, ten einde die generale inclinatie, langs deze zekere en niet bedrieglijke wijze, zoude kunnen worden geobserveert, en bij den duur gade geslagen, dat 'er daar toe *Repräsentative Collegien* zijn geconstitueerd, naamlijk de *Vroedschappen*.

„ Ver-

„ Verre is het 'er nu van af, Ed. Groot Mog. Heeren! dat wij onder de Ingezetenen en Burgerij van Rotterdam zouden bespeurd hebben, een algemeene inclinatie tot, of goedkeuring van al wat 'er met betrekking van onze Stad is geëvolueerd, en voorts werksellig gemaakt; het is verre van daar, dat de generale inclinatie der Ingezetenen van Rotterdam favorabel zoude zijn aan de inzigten, welken in deze Adresfen tot vermeerdering der Vroedschappen gemanifesteerd worden. — In tegendeel, wij zijn voor ons zelve volkomen overtuigd en kunnen het gerust verzekeren, dat zeer verre de groote meerderheid onzer Burgers en Ingezetenen zich geenzints conformeren met het verzoek om vermeerdering van Vroedschaps-Leden, en indien U Ed. Gr. Mog. deze onze informatie niet geheel, niet volkomen mogten goedvinden aan te nemen, willen wij U Ed. Gr. Mog. wel gevraagd hebben, of het met het verlangen van U Ed. Gr. Mog. zoude overeenkomen, dat wij de Stemme des Volks, binnen onze Stad, op een legale wijze zouden oproepen, waar toe wij tot hier toe niet hebben verkozen over te gaan, op dat wij daar door niet op nieuws met verkeerde verdenkingen zouden bezwaart worden, als of *wij* het waren, die zulke ongewone middelen bij der hand wilden genomen hebben, daar dezelve bij de Magistraat, (die zich omtrent dit verzoek tot vermeerdering der Vroedschap reeds zoo opentlijk tegens ons geëxpliceert heeft) wel in zoodanig licht zouden kunnen worden voorgefeld, dat daar uit de nadeeligste illatien en consequentien ten onzen praëjuditie zouden kunnen werden getrokken.

„ Dan het kennelijk verlangen van U Ed. Gr. Mog. ons gebleken zijnde, zouden wij deze en andere bedenkingen, die ons daar van tot hier toe wederhielden, des te gerceder kunnen voorbijzien, en wij houden ons op gronden van sufficiente informatien volkomen geconvinceert, dat *als dan de STEMME DES VOLKS* zich in zoo een menigte ten nadeele van dat gedaan verzoek der Requestranten, concernerende de vermeerdering van Vroedschappen, zou doen hooren, dat het getal der zoogenaamde Constituanten niet in aanmerking zoude kunnen komen.

„ Edoch,

„ Edoch, Ed. Groot Mog. Heeren! al was het al eers zoo, dat in de verschillendheid van begrippen tussehen Burgers en Ingezetenen over het nut of onnut, — over de noodzakelijkheid of onnoodzakelijkheid van iets, in de Stedelijke Constitutie plaats hebbende, de meerderheid deswegens stond aan de zijde der genen, die aan den Souverein een Adres zouden gemaakt hebben, wat zoude 'er uit volgen? — Dan zoude het immers nog aan ons te *beoordeelen* staan, wat te verkiezen; om dat het *beoordeelen* daar van aan onzen Staat, aan ons Ampt, aan onze Bediening, aan onze Functie van *Vroedschap* is opgedragen en gehegt: om dat wij tot het *beoordeelen* daar van zijn Geconstitueerd; om dat ons het *beoordeelen* en bevorderen van Stads Rechten, Privilegien en welvaren in 't algemeen is opgedragen. — Vraagt men naar eene reden van billijkheid van zoodanig eene Verordening, ook deze is niet verre te zoeken, en wij hebben die in ons vorig Bericht bereids aangeduid. Dezelve is gelegen daar in, dat de Ingezetenen doorgaans gene genoegzame kennis of ondervinding hebben, om over die objecten te kunnen oordeelen, gelijk het doen kunnen zulken, die over een gemeene zaak gesteld, een algemeen bewind voeren, het geheel in deszelfs samenhang gedurig onder het oog hebben, en telkens kunnen gadeslaan.

„ Dit Characteristicque is (naar onze bevatting) genoeg, om te doen vallen, alle de odieuse reflectien en insimulatiën, welken het grootste gedeelte der twee voorgemelde Adresfen, naamlijk dat van de Commissie der Leden van de Unie, en dat van den Grooten Krijgsraad uitmaken: wij meenen, egter Ed. Gr. Mog. Heeren! 'er nog eene reflectie tot compleeter betoog te mogen bijvoegen, om in eens aan het aanhoudend gefnor van nut en noodzaaklijkheid de kragt te benemen.

„ Het verzoek der Geconstitueerden tendeert tot eene *verandering*, het begeren van eene *verandering* voorondersteld noodwendig, in het geen wat men verandert wil hebben, een gebrek, waar door het verhinderd word te voldoen aan dat einde, waar toe het is verordend: als 'er nu bij het toonen van eene begeerte tot eenige verandering om iet verbeterd te hebben, een middel tot verbetering word voorgesteld, dan moet

het ook blijkbaar zijn, dat dit middel juist geschikt zij, om dat gebrek weg te nemen.

„Het verzoek tot vermeerdering van 't getal der Vroedschaps-Leden vooronderfeld derhalven een gebrek in het getal der vierentwintig Leden, waar door hetzelfde belet zoude worden te voldoen aan het einde, waar toe de Vroedschap verordent is; en daar word tot verbetering voorgesteld eene vermeerdering van zestien Leden, door U Ed. Gr. Mog. direct aan te stellen: de vraag is dan eerst, laboreert het Vroedschaps-Collegie aan eenig gebrek?

„Van alle middelen, door welken men in staat kan worden gesteld, om deze vraag te beantwoorden, en door welken men zien en overtuigd worden kan, of een verordening aan gebrek laboreert of niet, is (zoo wij het wel inzien) eene beschouwing, of zij aan haar doeleinde voldoet, de beste en zekerste, en voor dit laatste is 'er geen beter nog zekerder, dan de ondervinding.

„Wat leert nu de ondervinding? niet slechts van één, van tien, van twintig, maar van meer dan Honderd Vijftig, Ja Honderd Zeventig Jaren, met betrekking tot het getal van de Vroedschaps-Leden? dat de Stad kwalijk is geregeerd geworden? dat Stads Finantien agterwaards zijn gegaan? dat de Neringen en Handeringen zijn gedeterioreerd? dat de Stad tot verval is gekomen? dat het Vroedschaps-Collegie, in vierentwintig Leden bestaande, aan zijn doeleinde niet heeft voldaan? neen. Het contrarie van dien is waar. Word 'er getoond, dat het een of 't ander gedeelte der Administratie, welke aan de VROEDSCHAP heeft gestaan en nog staat, is verwaarloosd? niet naar behooren is bezorgd? niets van dit alles. De Stad heeft toegenomen in Neringen, in Commercie; dezelve is Volkrijker en Florisanter geworden, en nimmer is 'er geklaagd over verzuim of verwaarlozing van dit of dat object der publieke Administratie van het Collegie van de Vroedschap. Waar is dan het gebrek, 't welk verbeterd zoude moeten worden? of zou het blijken uit eene belaggelijke optelling van meer dan Honderd Ampten, welke men voorgeeft bij de vierentwintig Vroedschappen te worden waargenomen, waar van 'er meer dan zeventig zijn, die zoodanig een naam, veelmin de betekenis daar

van kunnen dragen? Wij oordeelen dat zoodanige futiliteiten geen antwoord meriteren.

„ Het is in de Staatskunde een erkende maxime, dat men, in eene verordening, tot geen verandering moet komen, dan bij *hooge* noodzaaklijkheid; en dat het veiliger is, bij eene verordening, al had die al eenig merkkelijk gebrek, te blijven, dan zich bloot te stellen, om door eene verandering dezelve nog gebrekiger te maken. Wij vinden die maxime aangewezen door ULPIANUS in l. 2. ff. de Const. Princ. In rebus novis constituendis evidens esse utilitas debet, ne recedatur ab eo jure, quod diu æquum visum est.

„ Dit in 't algemeen waar zijnde, moet het nog veel meer waar zijn, met betrekking tot eene verordening, welke door de experientie van meer dan Anderhalf Eeuw aangeraden en aanbevolen word: weshalven het een volslagen dwaasheid uitleverd in dezelve eenige verandering ingevoerd te willen hebben; doende het niets ter zake, of fommige Leden andere Ampten, Bedieningen, of Waardigheden bekleeden: daar het enkel aankomt, of de zaken, ter Administratie van de Vroedschap staande, wel of kwalijk beheerd worden.

„ In dit laatste geval zoude nog moeten gezien worden, of een augmentatie van Vroedschaps-Leden, zoo als die verzogt is, het geschikst remedie tot hare betering zoude zijn? En daarom trent vragen wij niet het bewijs, maar slegts eenige waarschijnlijkheid, dat eene vermeerdering van Vroedschaps-Leden, bij eene directe aanstelling door U Ed. Gr. Mog. van nieuwe Leden, de zaken van de Stad in eene betere beheering zoude brengen, dan in welke zij nu is?

„ Het laatste geval allenthalve niet existerende, en nergens eenig verzuim of verwaarloozing aangetoond zijnde, komt eene verandering niet van pas, en dus ook geen vermeerdering van Leden.

„ Wij treden, gelijk U Ed. Gr. Mog. zien, in een discussie, die verder gaat, dan het object van dit vertoog het zoude schijnen te vereischen; wij doen het, om de haatlijke reflexien, de injurieuse insinuatien, en de valsche aantijgingen, die over ons gedrag opgeworpen en verspreid worden, en met welken men vooral de goede Ingezetenen van Rotterdam

zoekt te begochelen en te verschalken, niet onaangeroerd te laten, en daar tegen onze ware gevoelens te uiten.

„ Zoo verre, Ed. Groot Mog. Heeren! als wij zijn, van aan de goede Ingezetenen der Stad Rotterdam te willen betwisten de zoo natuurlijke bevoegdheid van denken en spreken, en hunne gedagten op eene behoorlijke wijze voor te dragen, zoo verre zijn wij ook van het begrip, dat hen niet zoude toekomen de *recursus ad Principem*, het *ultimum refugium*, de laatste toevlucht der genen, die in een Land, door Magistraten of anderen, beledigd mogten worden, en geen recht kunnen vinden. Wij zijn verre van aan de goede Ingezetenen der Stad Rotterdam het recht te willen tegenspreken van Adresfen aan den Souverein of aan Magistraats-Collegien te maken; maar wij beweren, en houden staande, dat daar toe moeten zijn gepaste redenen, en dat het moet geschieden door *Constitutioneële* middelen; dat is *per justos, legitimos, & legibus Reipublicæ fundamentalibus definitos & constitutos tramites*: dat is; naar de form, en langs de wegen, welke de fundamenteele Staatswetten en verordeningen daar toe bepaald en vastgesteld hebben, daar moet niet van afgeweken worden, als men gehoor wil erlangen en verhoord worden.

„ Zoude nu, Ed. Groot Mog. Heeren! wel één éénige onzer Mede-Leden willen staande houden, dat het formeren, teekenen en presentereen van Requesten, zoo als het federt eenigen tijd is geschied, een middel is, dat door onze Staatswetten en verordeningen is geconstitueerd, om eene inclinatie van het volk te doen kennen, om de Volksstem te doen uitbrengen en hooren? Zijn wij niet allen van het tegendeel overtuigd?

„ Is het niet aan de differente Collegien, het zij van Politie, het zij van Justitie, het zij van andere zaken, daar de belanghebbende zich in de eerste plaats aan moeten adresferen, zoo zij iet te verzoeken hebben? En wanneer zij zich bezwaard vinden met de een of andere dispositie van zoodanige Collegien, staat het hun dan niet vrij om hooger te gaan? — Wij willen eens vooronderstellen, dat de Stad Rotterdam, door verloop van zaken in verval raakte, en de Ingezetenen van Rotterdam in 't begrip vielen, dat dit geschiede, om dat
het

het getal van vierentwintig Vroedschaps-Leden te min was om Stads zaken waar te nemen, of dat Stads zaken daadlijk niet waargenomen wierden: in zoodanig geval zouden wij kunnen aannemen, dat Burgers Adresfen deden om daar in eenige voorzieninge of redres te krijgen; maar tefens zouden wij meenen, dat zij zich in de eerste plaats zouden moeten adresferen aan de Vroedschap zelve; en niet als na eene ongunstige dispositie van de Vroedschap aan den Souverein.

„ In zoodanig geval zouden wij oordeelen, dat een reden van noodzaaklijkheid, opgeleverd door een daadlijk verval van de Stad, veroorzaakt door verzuim of verwaarloozing van zaken, zoodanigen *recursus ad Principem* zoude wettigen; maar geenzints in een geval, het welk 'er lijnregt tegen over staat.

„ Daar ligt, zegt men, niets *Constitutioneels* in het bepalen van een *getal* Vroedschappen.

„ Wij zeggen, dat alles *Constitutioneel* is, wat bij Staatswetten of andere Landsverordeningen, het zij voor de Steden, het zij voor het platte Land, is geschikt en ingesteld, dat is, *geconstitueerd*.

„ Voor dat 'er Octroij verleend was, — voor dat de Graaf Veertig, vierentwintig, of zesendertig Raden geotroijeerd, gepriviligeerd en geordonneerd had, was zekerlijk het bepaald getal van Raden niet *Constitutioneel*; maar naderhand, toen het getal gefixeerd wierd op veertig, toen wierd dit getal *Constitutioneel*, gelijk naderhand het getal van zesendertig en dat van zestien *Constitutioneel* is geworden, zoo ras de Graven die getallen *Constitueerden*; en dus is ook het getal van vierentwintig *Constitutioneel* geworden, zoo ras door deze Hooge Vergadering, in den Jaare 1615, uit hare *regie wetenschap, volkomen magt en Souvereine autoriteit der Stad Rotterdam geconsenteerd, geaccordeerd, en voor zoo veel het nood zij, van nieuws geotroijeerd en gepriviligeerd is, voortaan te mogen blijven gebruiken het getal van vierentwintig Personen, die de stad ROTTERDAM, ALS VROEDSCHAPPEN ZULLEN REGEREN.*

„ Het doet ons leed, Ed. Groot Mog. Heeren! de attentie van U Ed. Gr. Mog. met zulke reflexien te moeten occuperen;

peren; maar daar *ons* het Adres van het pretens Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden* van Rotterdam, met de Bijlagen door U Ed. Gr. Mog. zijn toegezonden, niet om onze consideratien en reflexien, of onze informatien en éclaircissemēten te vernemen, voor zoo veel wij zouden oordeelen die te kunnen of te moeten communiceren, of tot eenig diergelijk, naar ons begrip, gepast einde; maar om deze Vergadering *daar op te dienen van Berigt*, en daar wij vooraf niet wel kunnen weten, waar aan deze of geene onzer Mede-Staatsleden zouden mogen blijven hangen, hebben wij ons verplicht gevonden, om ons bij deze bijzonderheden wat op te houden, en het verveele Uw Ed. Gr. Mog. niet, dat wij in het openhartig voordragen van onze meeningen voortgaan.

„ Wij hebben, Ed. Groot Mog. Heeren, al meer dan eens in deze Souvereine Vergadering, door dezen en genen, met nadruk hooren uitroepen, dat men cordaat moest uitkomen! rondborstig zijne gedagten uitten! en wat al meerder woordlijke prikkels gebruikt zijn, om tot het vrijmoedig spreken aan te spooren; zelfs hebben wij tot de *Akte van Indemniteit* zien convoceren, om onbehaald wegens de bewoordingen en uitdrukkingen, die men zoude gebruiken, te blijven. Vertrouwende derhalven, dat het onbewimpeld, ongeveinst en het cordaat uitbrengen en communiceren van onze gedagten die zekerheid en dat welbehagen zullen vinden, dat ons zoo lieflijk en sterk is afgeschilderd, zullen wij, Ed. Gr. Mog. Heeren, uit een onbedwongen borst, zonder bewimpeling, onze verdere Consideratien op het geen, waar over ons Berigt is gevorderd, communiceren.

„ Deze Hooge Vergadering, alwaar wij tans spreken, aldus vergaderd, constitueert den Souverein, en vervat de Souvereiniteit dezer Provincie. — Wij gelooven allenthalven dat de Leden van dezelve, met ons, dit denkbeeld van deze Hooge Vergadering vormen. — Maar toch, Ed. Gr. Mog. Heeren! gelijk wij, zoo wij vertrouwen, het daar omtrent ééns zijn, zoo dienen wij het ook niet minder ééns te zijn nopens de begrippen van den aart eener Souvereiniteit, en van de qualiteit van eenen Souverein, zoo als die inzonderheid door onze Vergadering word gecomponeerd.

„ Wij

„ Wij hebben, Ed. Groot Mog. Heeren! federt eenigen tijd zoo menigmaal de *plenitudo potestatis summe*, het *summum imperium*, de volheid van het opperste gezag, de Souvereiniteit, en vooral, bij gelegenheid, dat 'er ter deze Hooge Vergadering in overweging is gebragt, of de Commissie, met welke de Stad van Rotterdam is bezogt geworden, om een *politiek onderzoek* over de oorzaken der onlusten, in die Stad plaats hebbende, te doen, hooren inroepen, dat het ons niet kwalijk genomen kan worden, zoo 'er zich bij ons eenige schroom opdoet, of niet wel in 't geval, daar wij tans in verferen, eenig abusief begrip van die qualiteit bij eenige van onze Mede-Leden van Staat mogte opkomen, en dat wij daarom onze gevoelens over dit teeder onderwerp onbewimpeld uiten.

„ De Souvereiniteit is daar bij (voor zoo veel wij het inzien) op zich zelve aan zoo veele modificatien onderhevig; de denkbeelden, die sommige menschen van eenen Souverein en van de Souvereiniteit maken, zijn zoo verschillende, en zelfs staan zij bij kundigen somwijlen zoo wankelende, dat wij het daarom nog te dienstiger en te noodzaaklijker geoordeeld hebben, dezelve te nemen tot een object van ons nadenken, ten einde onze gedagten met die van onze Mede-Staatsleden te fixeren, en daar door te bewerken, dat wij verzekerd mogen zijn, van met U Ed. Gr. Mog. eene eenparige wijze van denken omtrent dezelve te hebben.

„ Het woord *Souverein*, gelijk U Ed. Gr. Mog. weten, word bij sommigen opgevat, als beteekenende zoodanig een mensch, of zoodanige menschen, tot één Lichaam vergaderd of te saamgebragt, aan welken toekomt de *potestas de Republica, & ejus Civibus pro lubitu disponendi*; en, ongelukkig voor het menschlijk geslacht, verbeelden de Souvereinen zich veeltijds, en wel gemeenlijk, dat in zulk eene magt de Souvereiniteit gelegen is: — anderen, en onder deze HUGO DE GROOT, in zijn Tractaat *over het recht van Oorlog en Vrede*, verstaan 'er door de faculteit of zedelijke bevoegdheid om de Burger-Maatschappij te bestieren, in welchen zin de *Souverein* dan eigentlijk is de *Staatsbezorger*, om het met een enkel koppelwoord uit te drukken; daar men de vorigen onder-

scheids-halven, *Heerschappen* of *Landheeren* zoude kunnen noemen. — Ons, om deswegen geen verdere uitbreiding te maken, bij deze twee verschillende begrippen van *Souverein* en *Souvereiniteit* bepalende, zullen wij alleenlijk voor een standvastig begrip dezer Hooge Vergadering daarstellen, dat wij hier niet zitten als *Heerschappen* en *Landheeren*, maar als *Staatsbezorgers*.

„ Doch, vermits de Staatsbezorging kan staan en verbleven zijn aan het *volstrekt goeddunken* van dien geen, welker 'er mede belast is, en ook wel integendeel door *zekere Regelen*, die men Grondwetten van Staat noemt, *bepaald wezen*, is het niet genoeg, Ed. Gr. Mog. Heeren, dat wij ons aanzien, niet als *Heerschappen*, maar als *Staatsbezorgers*: — Wij dienen ook nog te weten, en het onder ons ééns te zijn, of onze *Staatsbezorging*, onze *Souvereiniteit*, aan ons *volstrekt goeddunken* is verbleven en staat, dan aan *Wetten* en *Regels* is gebonden.

„ Naar de bevatting van de Vroedschap van Rotterdam, is onze Souvereiniteit niets anders dan de faculteit, *om de Provincie te bestieren naar derzelver Grondwetten en Verordeningen*; en de Souverein die geen, aan wien toekomt het vermogen of de faculteit *om de Provincie te bestieren naar derzelver Grondwetten en Staats-Verordeningen*: — daar uit vloeid nu voort, dat alle daden, die daar tegen aanloopen, alle Resolutien en Dispositien, die daar van afwijken, niet aangezien nog gehouden kunnen worden voor wettige bedrijven van den Souverein, van eenen Staatsbezorger, maar voor abusieve bedrijven, welken geene legale kracht kunnen oefenen, en gevolglijk, dat voor zoo veel een Souverein handelt tegen de *Grondwetten* en *Staats-Verordeningen*, hij niet kan gezegt worden een Souvereine daad te plegen, alzo het idée van zijn gezag en vermogen in zoodanig geval verdwijnt. En zullen wij dan, Ed. Gr. Mog. Heeren! in deze Hooge Vergadering handelen, als de *Souvereiniteit* in zich bevattende, dan behooren wij ook bestendig de Grondwetten en Staats-Verordeningen in het oog te houden, ons zorgvuldig te wagen voor alles wat daar van afwijkt; dezelve niet schenden, maar handhaven, als aan onze bezorging en bewaring zijnde oververtrouwd en overgelaten,

„ Deze

„ Deze eenvoudige grondregels van eene gezonde en wel doordagte Staatskunde, Ed. Groot Mog. Heeren! hebben wij gemeent hier te moeten aanroeren, om onze Mede-Staats-Leden levendig te herinneren en voor oogen te stellen, dat het met den aart en natuur van deze Staats-Vergadering strijdig is, Verzoekschriften te admitteren en andere bedrijven te adöpteren, welken tegen de Grondwetten en Staats-Verordeningen aanloopen, en Conclusien te formeren, even als of zulke onwettige demarches wettig waren: — met zich op zoodanige wijze te gedragen, zoude men toonen, of, geen idée van de ware Souvereiniteit te hebben, — of, de Souvereiniteit, zoo als die bij ons plaats heeft, te beschouwen als een gezag, het welk ons bevoegd zoude maken eigendunklijk, naar onze veranderlijke en willekeurige begrippen, te kunnen disponeren over de belangen en rechten van de In- en Opgezetenen dezor Provincie, daar nogtans deze belangen en rechten (wij herhalen het om het gewigt der zake) onder ons bestier niet verder of anders staan, dan om dezelve te bewaren, te beschermen en te beveiligen volgens de Grondwetten van den Staat en derzelve Staats-Verordeningen. — En hier uit volgt dan ook, Ed. Gr. Mog. Heeren! dat deze Hooge Vergadering, nog minder, dan ooit de Graven in hunnen tijd het zijn geweest, bevoegd kan zijn, om besluiten te nemen, strijdende met de Rechten, Vrijdommen en Privilegien der In- en Opgezetenen des Lands, en dezelve tot executie te leggen.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! moet het onder ons geen contestatie onderhevig zijn, dat, wanneer een Stad toont een Privilegie te hebben, en het zelve reclameert, de beoordeeling van de nuttigheid of noodzakelijkheid van dat Privilegie niet kan worden een object van deze tegenwoordige Souvereine Vergadering.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! moet het ter deze Hooge Vergadering geen contestatie lijden, dat Stedelijke Privilegien, eens gegeven zijnde door den Souverein, vooral zonder de Clausule tot wederzeggens toe, — vooral gegeven zonder risicidie, niet zijn blijven staan ten believe van den Souverein, om naderhand over dezeiven wederom, in weerwil

van die genen, aan wien het gegeven is, te oordeelen, of dezelven nuttig of noodzaaklijk, dan wel ondienstig of onnoodzaaklijk zijn.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! behoort het ter deze Hooge Vergadering een geadopteerd principe te zijn en te blijven, dat de faculteit van *beoordeeling* het verleenen van eenigen Gunstbrief vooraf is gegaan; en dat de Souverein, met het verleenen van een Privilegie, geabdiceerd heeft de faculteit om de nuttigheid of noodzaaklijkheid van het zelve wederom aan zijne *beoordeeling* te trekken? — Was het anders, dan zoude immers het verleenen van Privilegien een ijdele daad zijn, vermits de Souverein de verleende Privilegien, onder voorwendzel, dat zij onnuttig of ondienstig zijn, telkens en van dag tot dag, ja van uur tot uur, zoude kunnen herroepen, intrekken of vernietigen.

„ Onder de Graven zelve vind men 'er, die volkomen hebben getoond van de gronden van dit ons Staatsrecht, welken wij hier toucheren, overtuigd te zijn. — Daar zijn menigte voorbeelden voor handen, dat 'er over Privilegien, zelfs met betrekking tot het Privilegie *de non evocando*, tusschen den Graaf en die genen, welken een Privilegie allegueerden, geschil is ontstaan: — En wat is 'er het gevolg van geweest? — De Graaf heeft zich niet toegeëigend de *beoordeeling* over het *nut* of *onnut* van het Privilegie, — hij heeft zijne *plenitudo potestatis*, zijn tijtel van Souverein niet ingeroepen, om het Privilegie als *ondienstig* of *schadelijk* te veranderen, te altereren of te vernietigen; hij heeft zich zelve niet aangematigd de *beoordeeling* over het al of niet daadlijk existeren van het Privilegie, maar heeft toegelaten, dat het geschil zoude gedemeleerd en gedecideerd worden door den weg van de ordinaire Justitie; alwaar alsdan niet geventileerd is geworden de questie, of het Privilegie *dienstig* of *ondienstig* was, maar enkelijk, of 'er zoodanig Privilegie, van zoodanigen inhoud als de Geprivilegeerden *sustineerden te hebben, was*. En het is niet zelden gebeurd, dat de Graaf in die Procesfen succumbeerde: — Een merkwaardig voorbeeld is 'er van in het geschil over het *Congie Geld* ten nadeele van Karel den V., door den Raad van Mechelen geweest.

„ PHI-

„ PHILIPS DE II. heeft gemeent dien weg te kunnen verlaten, hij heeft gemeent de *nuttigheid* of *onnuttigheid* der Privilegien aan zijne beoordeeling te kunnen onderwerpen, en dezelve, naar mate, dat hij die nuttig of onnuttig begreep te wezen, te laten subsisteren of te aboleren. Maar ook is het om dit wanbegrip van dien kwalijk beraden Vorst, en om de gevolgen, die 'er uit zijn voortgevloeid, dat hij zijne Graaflijke waardigheid over deze Provincie verloren heeft en als Graaf is afgezworen. Voor den vuist gesproken, Ed. Groot Mog. Heeren! kan 'er wel gevaarlijker indragt op de vrijheid der Ingezetenen geschieden, dan disputeren te verwekken over de nuttigheid of ondienstigheid van Vigerende Privilegien, en op Privilegien steunende Verordeningen, of over de nuttigheid en noodzaaklijkheid om die door Souvereine dispositien te veranderen of te alteren. Zoo weinig dan als het, na een verleend Privilegie, aan den Graaf gestaan heeft, om zich over de *nuttigheid* of *ondienstigheid* van het zelve eene *beoordeeling* aan te matigen, zoo weinig, en nog veel minder, kan het staan aan deze Hooge Vergadering, om zich zulk eene faculteit toe te eigenen. Wij gelooven en vertrouwen, Ed. Gr. Mog. Heeren! dat alle de Leden dezer Hooge Vergadering niet anders dan wij, denken.

„ Hier kan dan alleen vallen de quæstie *an*, is 'er een Privilegie? Zoo 'er dat is, dan is 'er geen object meer van deliberatie.

„ Ontstaat 'er verschil over deszelfs inhoud, zulks kan en moet in deze Souvereine Vergadering niet uitgemaakt, maar aan de ordinaire Justitie overgelaten worden. Deze Hooge Vergadering kan zich geene materien van de ordinaire Justitie aantrekken, de Rechtbanken zijn daar toe geconstitueerd. En wanneer de zaak in geschil deze Hooge Vergadering zelve mogt raken, dan behoort zij, gelijk de Graven te meermalen gedaan hebben, de discussie daar van te renvoyeren aan de ordinaire Justitie.

„ Ten aanzien derhalven van de zaak, welke ons de voorgemelde gronden van ons Staatrecht aan het geheugen van U Ed. Gr. Mog. doen rappelleren, moet het dan ook vaststaan, dat hier ter dezer Souvereine Vergadering enkelijk te bezien staat,

staat, of de Stad van Rotterdam heeft een Privilegie, bij het welk een *Vroedschaps-Collegie*, BESTAANDE IN VIERENTWINTIG PERSONEN, is ingesteld, ja dan neen? Zoo ja? Gelijk het daadlijk is, dan valt 'er ter dezer Souvereine Vergadering niets meer te delibereren. Alle overwegingen, bedenkingen, speculation en deliberationen, zoo over de meer of mindere nuttigheid, dienstigheid, noodzaaklijkheid of gevoeglijkheid van dat Privilegie, zelf in zijn geheel; van de instelling en verordening van het Vroedschaps-Collegie, en van het getal van deszelfs Leden in 't bijzonder, als over het geen in vroeger tijden heeft plaats gehad of niet, kunnen niet komen ter *beoordeeling* van deze Hooge Vergadering, veel minder door dezelve gedeedeerd worden, en nog veel minder door eenige Leden van deze Vergadering, die tot zulk een *beoordeeling* en *decisie* bij meerderheid zouden willen toetreden.

„ Wij zeggen hier, Ed. Groot Mog. Heeren! met opzet, door *eenige Leden*, om dat de Graaf, als zijnde een enkel Perfoon, altijd disponeerde, als men het eens zeggen kan, met eenparigheid van gevoelen, en dat nog wel ten aanzien van Onderzaten, daar hier eenige mede-Leden over de rechten van een mede-Lid, naar goedvinden, zouden disponeren.

„ Wij erkennen deze Vergadering als eene *Sovereine Vergadering*; maar niet in dien zin en in die kracht, van zich in de Stedelijke Regeringen dezer Provincie te kunnen immisceren, het zij op een Adres van eenige zoogenaamde Geconstitueerden van een meer dan duizend getal veel al onkundige of bevooroordeelde Ingezetenen, het zij op een nader Adres van een gefingeerd Collegie, de actueele ondienstigheid van eene Stadsverordening voorwendende, het zij om tusschen eenige Leden, die de radicale bevoegdheid der Vroedschap van Rotterdam, tegen den teneur van een vigerend Privilegie, aanranden, en derzelver wettig gezag usurperen aan de eene zijde, en de Vroedschap aan de andere zijde als Rechter te zitten, of als Souverein te disponeren, of aan het *Constitutioneel Rechts* en gezag der Vroedschappen eenige atteinte te kunnen toebrengen. Wij houden ons zelfs verzekerd, dat, indien U Ed. Gr. Mog. van het niet aanwezen van een Collegie van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, kundig waren

ren geweest, indien de uiterlijke verschijning van zoodanig gefingeerd Collegie het vertrouwen van U Edele Groot Mogende niet verrast had, *si la Religion du Souverain n'avoit pas été surprise*, (om deze zoo wel hier voegende uitdrukking der Franschen te gebruiken,) U Ed. Gr. Mog. ook niet aan een existerend Collegie zouden hebben laten afzenden Stukken, om daar op van hunne zijde te dienen van Bericht.

„ Wij zeggen, Ed. Groot Mog. Heeren! *Constitutionneel* recht en gezag, en wij verwagten niet, dat eenig Lid dezer Hooge Vergadering ons dit zal tegenspreken, als hij zich herinnerd de volgende woorden van de reeds gemelde Deductie van den Jaare 1587, afgekomen van deze zelfde Staatsvergadering, van welke wij tans Leden zijn: — „ Bij deeze „ Collegien van Magistraaten worden ABSOLUTELYK bericht de „ Regeeringe der Steden van Hollandt, Westvrieslandt ende „ Zeelandt, meest al genoeg op eenen voet, zonder dat de „ Princen van den Landen hen de Regeeringe van de Ste- „ den eenigfints hebben onderwonden, ANDERS DAN IN 'T „ STELLEN VAN EENEN OFFICIER, die op heuren naame de „ Justitie heeft gevorderd. — Dit is in 't korte de waarach- „ tige gelegenheid van de Regeeringe der Steden van Hol- „ landt ende Zeelandt.” —

„ Het is waar, Ed. Groot Mog. Heeren! wij zijn in deze turbulente tijden hier in op verschillende wijzen geturbeerd geworden. — Dan, wel verre, dat deze turbatiën op de Voorrechten en Vrijdommen van de Burgers en Ingezetenen der Stad Rotterdam kunnen strekken tot een tijtel, om dezelve in hunne Privilegiën verder te benadeelen, zoo zijn dezelve voor ons, zoo veele redenen te meer, om alle verdere indragt tegen te gaan en te sluiten, en niet te dulden, dat de radicale Constitutie der Stad Rotterdam ter bescheidenheid van deze Hooge Vergadering, of van eenige Leden derzelve, gesteld worde; en dit is de reden waarom wij getreden hebben in een zoo gedetailleerd betoog,

„ Van het defect van bevoegdheid van deze Hooge „ Vergadering, om zich deze zaak verder aan te trekken, „ 't welk het tweede Point uitmaakt, dat wij voorge- „ nomen hadden in deze expositie te verhandelen, en 't „ welk wij meenen als nu volledig te hebben bewezen.”

„ Wij

„ Wij zouden nu, Ed. Groot Mog. Heeren! moeten overgaan tot het derde Poinct; namelijk :

„ Onze bedenkingen en bezwaarnissen over de excessen, welken tegen ons en ons gezag in het werk gesteld worden, onbewimpeld U Ed. Gr. Mog. voor te houden.”

„ Doch dit derde gedeelte van het geen wij gemeend hebben aan U Ed. Gr. Mog. te moeten communiceren, bij gebrek van den noodigen tijd, niet hebbende kunnen worden bewerkt, moeten wij vertrouwen, dat bij ijder der Leden uit den geheelen toedragt en den schakel der genoeg bekende gebeurtenissen, zints eenigen tijd, met betrekking tot onze Stad, ter dezer Vergadering zelve geventileerd, ligtelijk zal kunnen worden opgemaakt — en hoe gaarne wij den aandacht van U Ed. Gr. Mog. daar bij wenschten te bepalen, kunnen wij echter voor het tegenwoordige dit ons verlangen niet voldoen.

„ Wij moeten ons vergenoegen met eene terugwijzing zoo op AL dat *voorledene* — als bijzonder op het gebeurde ter dezer zake, zoo verre dit uit onze Schrifturen genoeg conflict, — en eindelijk op de Stukken, bij deze gelegenheid ter Tafel van deze Vergadering gefurneerd, waar onder, om deszelfs voorbeeldelooze buitensporigheid, inzonderheid tuintunt het Stuk der Schutterij, waar in eene taal gevoerd wordt, die wij nimmer geloven kunnen, dat bij U Ed. Gr. Mog. zoude worden gefavoriseerd, of de lieden, die zulke principes voeden, als daar in voorkomen, geprotegeerd; — veel meer vertrouwen wij, dat U Ed. Gr. Mog. geredelijk met ons zullen concurreren, om daartegen de noodige voorziening te doen. — Openlijk worden wij daar bij getaxeerd van *Volks verdrukkers* te zijn, *die hunne Ampten door hunne heerschzugtige principes voorlang verbeurd hebben.* — Openlijk komt men 'er dan ook vooruit: „ dat het de taak van „ eenen Schutter is, om hem, die het recht der Burgerij aan „ rand” (niet volgens den door U Ed. Gr. Mog. vastgestelde orde van Rechtspleging aan te spreken) „ maar al ware „ hij op den Stoel der eere gezeten, als een vertreder van „ dat recht, indien het de nood vorderd, HET STAAL DOOR „ ZYN EERLOOS HART TE DRUKKEN.” — Terwijl men in zinn

en substantie daar bij voegt, dat „ of schoon het grootste en „ notabelste gedeelte der Schutterij nog tot zagter middelen „ inclineerd, die Vroedschapsleden, die zich met het Bericht „ over de Vermeerdering der Vroedschap bij U Ed. Groot „ Mog. ingediend, hebben geconformeerd, *met geen minder „ sterker middelen behooven tegengegaan te worden.*”

„ Gruuwt het hart niet van ijder der genen, die hier gekomen en gezeten zijn, om 's Lands welzijn te behartigen, te beramen, te overleggen, om het algemeen recht der Ingezetenen tot een Bolwerk en beveiliging te strekken; — gruuwt hun het hart niet, wanneer zij zulk eene taal lezen, in het Adres der zoogenaamde Commissie van de Unie onzer nieuwe Schutterij voorkomende, waar bij men openlijk aankondigd naar ons leven te staan, indien wij ons niet laten bewegen, om bij onze Advizen in de Vroedschap te denken zoo als zij denken, en te handelen, zoo als zij goedvinden ons voor te schrijven?

„ Wij kunnen niet geloven, — wij kunnen ons niet verbeelden, dat 'er onder de Leden dezer Vergadering zouden te vinden zijn, die het afschuwelijk begrip, vervat in die gruwelijke woorden, niet met afgrijzen aanhooren, en zullen daar liefst geene verdere aanmerkingen bijvoegen, maar deze onze *verhaaste* Consideratien, reflectien en eclairsfementen over den inhoud der Stukken, welken U Ed. Gr. Mog. ons hebben laten toezenden, om daar op te dienen van Bericht, voor het tegenwoordige besluiten, ons referverende dezelve, zulks geraden vindende, te amplificeren.

„ Wij brengen dezelve hier ter Tafel, Ed. Groot Mog. Heeren, niet als of wij in deze Vergadering erkenden het vermogen, om, als *Summus imperans*, tusschen ons en zoogenaamde Geconstitueerden, misgaders die Leden, die zich abusiefelijk tituleren Burgemeesteren, Schepenen en Raden, als voor U Ed. Gr. Mog. gemaakte en susterende Parthijen, eene Decisie te kunnen uitbrengen; maar alleen, om aan onze Mede-Staatsleden de noodige informatie te geven, — om onze Mede-Staatsleden te instrueeren van onze Rechten, te communiceren onze bezwaarnissen, te vertoonen onze ongelegenheden, te exposeren de excessen, welken tegen ons bestaan

WOR-

worden, de irregulariteiten, die 'er gepleegd worden, en de absurditeiten en futiliteiten, waar mede al dit wangedrag beglimpt en bepleisterd word; en om onze Mede-Staatsleden tot eene concurrentie te bewegen, om den voortgang van die excessen te stuiten, en ons, in onze qualiteit en ongestoord bewind te helpen handhaven, stijven en sterken. En hier mede meenen wij genoeg gezegd te hebben, om over het geen, waarop het hier aankomt, aan U Ed. Gr. Mog. genen twijffel of hesitatie over te laten, daar wij bewezen hebben:

I. „ Dat de gemelde Geconstitueerden ongequalificeerd zijn, tot het verzoek in dezen door hen gedaan;

II. „ Dat de Lieden, die onder den naam van *Burgemeesteren, Schepenen en Raden*, het zelfde verzoek doen, daar toe even zoo weinig als de Geconstitueerden gequalificeerd zijn;

III. „ Dat de Vroedschap der Stad Rotterdam alleen bevoegd en gequalificeerd is zoodanig verzoek te doen;

IV. „ Dat deze Vergadering onbevoegd is, om over zoodanig verzoek, voor en alêer het door de gemelde Vroedschap ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. is gelegd, te delibereren en te disponeren;

V. „ Dat overzulks de meergemelde Geconstitueerden, en het voornoemde pretense Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raden geen gehoor verdienen, en op hun verzoek geen reguard behoord genomen te worden;

VI. „ Dat dezelve overzulks, zonder verdere Deliberation over hunne gemaakte Adresfen, afgewezen dienen te worden; terwijl bij dit alles de Excessen, tegen de Vroedschap gepleegd, deze Conclusie ten allersterksten sandringen.

„ En derhalven zullen wij, Edle Groot Mogende Heeren! deze onze expositie van redenen, waarom wij blijven insteren, dat aan die genen, welke zich abusiefelijk qualificeren Burgemeesters, Schepenen en Raden, als mede aan de meergemelde Geconstitueerden, ter dezer Vergadering, geen verder gehoor over het verzoek, door hen ten dezen gedaan, verleend zal worden, maar dezelve Requestanten afgewezen, besluiten, in de verwagting, dat door deze Vergadering daar aan zal worden voldaan.

Waar

Waar mede wij U Edele Groot Mogende bevelén in de bescherminge Godes, en blijven

U Edele Gr. Mogende Onderdanige Dienaren,

BURGEMEESTEREN EN VROEDSCHAPPEN DER
STAD ROTTERDAM.

Ter Ordonnantie van dezelve,

(geteekend)

W. W. van Berckel.

Terwijl men, te *Rotterdam*, met ongeduld te genoct zag, den uitslag der raadpleegingen van Hun Ed Gr. Mogende, omtrent de vermeerdering der Vroedschap, hielden de aandagt der Gekonstitueerden twee zaaken bezig: de eenē was, het begeeven van Stads Ampten en Beneficien alleen aan gebooren Burgers of Burgeresfen, immers aan de zulken, die, een zeker getal van jaaren, Stads Lasten hadden helpen draagen, met uitsluiting van Vreemdelingen; de andere betrof den voorflag, onlangs door de Stad *Haarlem*, ter Staatsvergaderinge, gedaan, inhoudende om met den eersten eene Commissie te benoemen, om de thans algemeen aangevoerd wordende bedenkingen, aangaande de algemeene Representatie van het Volk, zo als dezelve, volgens de gesteldheid van dit Gemeenebest, alhier zou behooren plaats te hebben, te toetzen, en teffens te onderzoeken, op hoedanig eene wijze, ingevolge der Constitutie en 's Lands waare belangen, eenige generaale maximen, omtrent den invloed, welke, uit hoofde van een Regeeringsform bij Representatie, natuurlijk aan 't Volk toekoomt, zouden behooren te worden vastgesteld. Met dien ijver trokken zich de Gekonstitueerden de beide onderwerpen aan, dat zij, ten behoeve van het eerste, zich bij de Overheid der Stad, en omtrent het laatste bij Hun Ed. Gr. Mogende vervoegden.

Geene geringe blijdschap bespeurde men, te *Rotterdam*, bij den thans genoemden Patriotschen Aanhang, op het bekoomen van de tijdinge, hoe, in 's *Hage*, de raadpleegingen, raakende de Vroedschapsvermeerdering, overeenkomstig des-

XXV. DEEL.

M m m m

zelfs

zelfs verlangen waren uitgevallen. Te weeten, op Saturdag, den zeventienden Maart, hadt de Raadpensionaris, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogende, verslag doende van het onderzoek van het Groot Befoigne, omtrent de ingekoomene Stukken, berigt, hoe de Heeren Gekommitteerden van gedagten waren „ dat Hun Ed. Gr. Mogende zouden behooren te „ resolveeren, om het Collegie der Vroedschap van de Stad „ *Rotterdam* te augmenteeen tot het primitief Constitutioneel „ getal van Veertig behoorlijk volgens de oude Privilegien „ gequalificeerde perfoonen; als mede, om tot dat einde de „ zestien daar aan nu ontbrekende plaatzen te vervullen bij „ eene directe aanstelling van Hun Ed. Gr. Mogende zelve.” Nu verbeeldde men zich, zoude aan het verlangen van veelen spoedig voldaan worden. Doch men bedroog zich in deeze verwagting. Twee Geschriften wederhielden de verandering van het ingebragte Rapport in een daadelijk Staatsbesluit. Het eene Geschrift, 't welk te gelijk met het Rapport wierdt ingeleverd, was gesteld door de Rotterdamfche Afgevaardigden ter Dagvaart, en behelsde de gronden en redenen, om welke men, huns oordeels, een tegengesteld Advis hadt behooren uitgebragt te hebben. Het ander Papier was een Verzoekschrift aan Hun Ed. Gr. Mogende, gesteld op naam van *Gekonstrueerden* der andersdenkende Rotterdammers, welke mede geen klein getal uitmaakten, en geen geringen luister ontleenden van elf Oud-Schepenen, die zich wel aan derzelven hoofd hadden willen plaatzen. Ter ondersteuninge van hun Verzoek, dienende om het getal der Vroedschap op den ouden voet te laaten, vervoegden zich de inleveraars bij Burgemeesteren en Vroedschappen, „ ten einde Hun Ed. Gr. „ Agtbaarheden, de Ondergetekenden en hunne Constituanten „ niet minder agtende dan hunne andersdenkende Medeburgers, op geene verzoeken der laatstgemelden zouden dis- „ poneeren of dezelve helpen bevorderen, zonder de Onder- „ getekenden, in hun belang en dat van hunne Constituanten, „ daar op te hebben gehoord.”

Aldus stonden de zaaken te *Rotterdam*, wanneer men, aan de zijde der Patriotsgezinde Burgeren, tot een besluit kwam, waar van, spoedig, het gantsche Gewest gewaagde. In de on-

onderstelling dat het draalen van geene vrugt zoude zijn, oordeelde men het noodig, zo als men het noemde, sterker te moeten doortasten. Op Zondag, tweeëntwintigsten van April des Jaars 1787, vergaderde de Grootte Krijgsraad der Rotterdamsche Schutterije. In deeze Vergadering wierdt een Adres ontworpen en vastgesteld, om 's anderendaags in de Kamer der Vroedschap te worden ingeleverd, hoofdzakelijk strekkende om van de Vroedschap te begeeren de verlaating van derzelver posten van Zeven Leden, welke bij naame genoemd wierden, om van nu af aan niet meer als Raaden in de Vroedschap erkend te worden; als mede, dat, nog vóór de scheiding der Vergaderinge, de open gevallene Raadsplaatzen behoortlijk zouden worden aangevuld. Om het vermoeden, als of zij eene geheele verandering van 's Lands Regeeringsform beoogden, van zich te weeren, deden de inleveraars van het Adres, in het slot daar van, de volgende plegtige betuigingen, „ dat zij het Stadhouders-Ampt niet vernietigd, noch „ op een anderen Perfoon overgebracht, noch ook tot een „ ijdelen certijtel, zonder magt of invloed, gemaakt wilden „ hebben; — dat zij de heerschende Kerk mede niet bena- „ deeld, maar integendeel wilden gehandhaafd hebben bij de „ Openlijke Godsdienstoeffening en Leere in het laatste Na- „ tionale Sijnode te *Dordrecht* vastgesteld, behoudens de „ Christlijke Verdraagzaamheid jegens de andere Gezinten, „ welke bij den Souverein zijn toegelaten of geconniveerd; „ eindelijk, dat hun voornaamste verlangen strekte, om eene „ Regeering te hebben, bestaande uit Perfoonen, die hunne „ aanstelling niet aan eenen Stadhouder, of eenig ander Indi- „ vidu, aan wien zij uit dien hoofde verplicht en dus afhan- „ kelijk zijn, te danken hebben, maar alleen aan de agting „ en genegenheid, welke zij, door hunne talenten en daa- „ den, bij hunne Medeburgers hebben verkreegen en behou- „ den.”

Om het inleveren van dit Adres gepasten luister en kragt bij te zetten, vergaderden, 's anderendaags, Maandag den drieëntwintigsten, meest alle de Leden der Vaderlandsche Societeit, naa dat alvoorens, op last van mijne Heeren van de Wet, de oorden der Stad, van welke men eenigen tegenstand

Mmm m 2

had

hadt te duchten, met gewapende Burger-Kompagniën bezer waren. Eer nog de staatelijk optogt, van het Huis der Vaderlandsche Societeit, gang nam na het Stadhuis, deedt een der Gekonfitueerden eene Aanspraak tot den zamengevloeiende menigte, behelzende eenen aandrang op de noodzaaklijkheid van den stap, welken men doen zoude, nevens eene vermaning tegen het pleegen van allerlei ongeregeldheden of beleedigingen tegen de personen, welke uit het bewind zouden gezet worden. Nog meer gemoedigd door deeze Aanspraak, begon, ten tien ure, de optogt, bestaande uit de Commissie van den Krijgsraad, nevens de Gekonfitueerden en een groot getal Leden der Vaderlandsche Societeit, de laaften allen in het deftig zwart gekleed. Eene bende gewapende Schutters opende en sloot den Trein. Naa het voorlezen van het Adres, door den Sekretaris van den Krijgsraad, aan de vergaderde Vroedschap, maakte deeze, in 't eerst, merkelijke zwaarigheid, deels om de voor afgezet verklaarde Regenten, op staanden voet, de Vergadering te doen verlaaten, deels ook om terstond over te gaan tot het vervullen der opengevallene Raadsplaatzen. Ten laafte voldeedt men, in beide opzigten, aan het dringende verzoek; gelijk ook aan een derde, het te rug roepen der tegenwoordige, en het zenden van andere Afgevaardigden ter Vergadering van Holland.

Van korten duur, intuschen, was de Zegepraal van den Krijgsraad, der Gekonfitueerden en van die't met dezelve hielden. De komst van een aanzienlijk getal Pruisische Troepen, en de daar op volgende Omwenteling, deedt het gebouw, onlangs opgetrokken, wederom pederstorten. De Volks-Regenten wierden van hunne posten verlaaten, en de afgezeten keerden weder tot hunne voorgaande posten. Verscheiden Rotterdamfche Burgers, welke de hand gehad hadden in de Stads en Staatsbeweegingen, verlieten hunne Woonplaats en Vaderland. Doch, tot een verhaal van 't verder voorgevallene zullen wij ons niet inlaaten, oordeelende het meest geraaden, de gebeurtenissen, zedert voorgevallen, met stilzwygen voorbij te gaan: te meer, dewijl wij, met het altijd gedenkwaardig tijdstip, den draad onzer Historische beschrijvinge van *Rotterdam* zeer gevoegelijk kunnen afbreken. Wij gaan over tot een meer
bij.

bijzonder berigt wegens de gebouwen en verdere tegenwoordige gesteldheid der vermaarde Koopstad.

Zeer vermaaklijk is de legging van *Rotterdam*, langs de rivier *de Maas*, welke, ongeveer vijf uren beneden de Stad, zich in de Noordzee ontlast. Men roemt, inzonderheid, het gedeelte der Stad, aan die riviere gelegen, pronkende met eene reeks Huizen, van welke het eene het ander in aanzien en fraaiheid overtreft. Den naam van *de Boompjes* draagt deeze oord, omdat dezelve beplant is met een rijke hooge boomen, alwaar zich Burgers en Vreemdelingen met wandelen kunnen verlustigen. Het geringste voordeel, inusfchen, is de vermaaklijke gelegenheid der Stad. Grooter is dat der gunstige legginge tot den Koophandel. Van wegen de diepte der Riviere, en van verscheiden Havens, van welke de Stad wordt doorneeden, kunnen gelaadene Schepen, zelf die veertien of vijftien voeten diep gaan, binnen weinige uren uit Zee, met den vollen last, voor de Pakhuizen schieten. De lucht, welke men te *Rotterdam* inademt, wordt voor gezond gehouden. Veel doet hier toe het versche Rivierwater, welk door de Grafsen en Havens sroomt.

De Stad heeft tien Poorten; zes aan de Landzijde, en vier aan den Maaskant; zij zijn de volgende: de *Delfsche* of *St. Jorispoort*, gebouwd in den Jaare 1545, voorzien, aan den buitenkant, met een Torentje, Klok en Uurwijzer, en, daarboven, op elken hoek, met nog kleiner torentjes pronkende. Het *Hofpoortje*, voorheen een Toren op Stads Wallen. Van binnen, langs eene lange en breede Straat, *den Oppert* genaamd, maakt dit Poortje eene fraaie vertooning, van wegen een hoogen Naald, welke daar boven uit steekt. De *Goudsche Poort*, gebouwd in den Jaare 1642. De *Oost-Poort*, gestigt in de Jaaren 1612 en 1613. De *Ooster-Oude-Hoofds-Poort*, aan den Maaskant, gebouwd in den Jaare 1598, meestal van blaauwen Arduinsteen, met een Torentje, Slagklok en Uurwijzers. In eene Kamer, boven deeze Poort, wordt het Zeeregt gehouden; in eene andere vergaderen de Commissarissen van de Broodweegers. Wijders hebben hier de Bakkers en de Schippers hunne Gildekamers. De *Wester-Oude-Hoofds-Poort*, gebouwd in den Jaare 1667, pronkende, aan den bin-

neukant en aan de buitenzijde, met vier witte ronde Hardsteen Kolommen. De *Ooster-Nieuwe-Hoofds-Poort*, gebouwd in den Jaare 1664, en de *Wester-Nieuwe-Hoofds-Poort*; beiden zeer fraaie gebouwen, en ontworpen, nevens de twee laatst voorgemelden, door den Bouwkunstenaar JAKOB LOIS. Met regt wordt de laatstgenoemde Poort voor een meesterstuk van Bouwkunde gehouden. Zij is geheel van witten Hardsteen, en pronkt, aan alle zijden, met halve ronde Kolommen. Men ziet 'er vier Voorgevels of Frontespices, uit welke een Torentje, lantaarnwijze, oprijst. In hetzelfde is een Slagklok, met vier Uurwijzers. Het Torentje is gedekt met eene Hemelglobe, op welke de Zeegod NEPTUNUS, met zijnen Drieland, zit. De twee overige Poorten zijn, de *Schiedamsche* of *Dijk-Poort*, met een Torentje, 't welk een Scheepje tot Windwijzer heeft, en de *Delfthavensche* of *Binnenwegsche-Poort*, gebouwd in den Jaare 1624. Volgens de aloude wijze der versterkinge van Steden, hadt men, eertijds, in de Muuren der Stad, op voegzaame afstanden, Torens opgericht. Hier en daar ziet men daar van nog eenige overblijfsels.

Bij de opneming van het getal der Huizen, in den Jaare 1732 gedaan, wierdt hetzelfde bevonden te zijn zesduizend zeshonderd eenëntwintig, van welke Verponding wierdt betaald. De somme, welke tegenwoordig, aan Verpondingen, wordt opgebracht, wordt begroot op honderdzeventienduizend negenhonderd tweeëndertig Guldens. KERSEBOOM schatte het getal der inwoners op zesenvijftigduizend. De grond, welken *Rotterdam*, in den Jaare 1632, besloeg, wordt gerekend op honderdvierenveertig Morgens en vierhonderdvijfendertig Roeden.

Verscheiden zeer aanzienlijke Gebouwen ontmoet men in deeze Stad, zo *Geestlijke* als *Waereldlijke*. Wij beginnen ons verslag met de eerstgenoemden, naa, alvorens, te hebben opgenoemd de Klooters en soortgelijke Gestigten, welke men 'er, eertijds, plagt te hebben.

Voorreest komt, op deeze lijst, in aanmerking het *Dominicaaner-Klooster*, gestigt in den Jaare 1444, door de vlammen verteerd in den zwaaren brand van den Jaare 1563, doch naderhand wederom opgebouwd. Het stondt in de Hoogstraat,

straat. Toen, naa de verandering der Regeeringe, dit Gestigt, aan oude behoefte Mannen, ter bewooninge, wierdt ingeruimd, heeft men, midden door den Tuin en den Vijver, eene Straat aangeleid, die, nog heden ten dage, den naam van de Vijverstraat draagt. In het zelfde Jaar 1444 was het *Franciskaaner* of *Minderbroeders-Klooster* gestigt, en drie jaaren vroeger het *Cellebroeders-Klooster*, zedert in het Latijnsche School veranderd. Het Klooster der *Karmelitesen*, of *Zusters-Karmeliten*, in den Jaare 1482, in de Oost- en Goudsche Wagenstraat gebouwd, wierdt, naderhand, verplaatst, op den grond, bij Stads Wallen, alwaar thans het Weeshuis staat. Het zo genaamde *Prinsenhof*, omdat de Prins Stadhouder, wanneer hij zich te *Rotterdam* onthieldt, aldaar plagt te huisvesten, in de Graafstraat, was, bij ouds, het *Konvent der Zusteren van den derden Regel van St. Franciscus*, hier *St. Anna-Zusters* genaamd, gebouwd in den Jaare 1442. Het *St. Agnes- of St. Agniten-Klooster*, naderhand dat der *Witte Zusteren* genaamd, stondt in de West-Waagstraat. De tijd der stigtinge is onbekend. Het moet reeds vóór het Jaar 1460 in weezen geweest zijn, vermids het, in dat jaar, door de Wethouderschap, met verscheiden Voorregten wierdt begiftigd. Het laatste Klooster was het *St. Agniten-Konvent*, ook wel het *Zusterenhuis* genaamd. Het was gebouwd in den Jaare 1472, en stondt in de Kipstraat.

Ouder dan alle de nu gemelde Gestigten was het *Bagijneshof*, ook wel *het Paradijs* genaamd, en hetwelk tegenwoordig voor een *Lombardhuis* verstrekt; als zijnde gestigt in den Jaare 1378. Men vindt daar van nóg een overblijfsel in den naam van de *Bagijnestraat*. In den Jaare 1497 overleedt, in het Bagijneshof, zekere Vrouw, GERBERGA genaamd, in den ouderdom van honderddrieëntwintig jaaren en vijf maanden. Zij was gebooren te *Montfoort*, en hadt in het Bagijneshof zevenëntachtig jaaren gewoond. Zo sterk was zij van lichaam en zintuigen, dat zij, tot kort vóór haaren dood, allerlei schrift zonder Brill konde leezen.

Behalven deeze gestigten, hadt men, eertijds, te *Rotterdam*, de *St. Andries-Kapel* en de *St. Sebastiaans-Kapel*, en, daarenboven, drie Gasthuizen: het *St. Lijsbeths-Gasthuis*,

huis, ter plaatze, meent men, alwaar thans het Stadshuis staat; het *St. Antonis-Gasthuis*, en het *St. Jakobs-Gasthuis*. Van het laatste is de naam nog overgebleeven in de *St. Jakobsstraat*.

De Kerkgebouwen, en andere Geestlijke Gestigten, welke men thans te *Rotterdam* heeft, zijn de volgende.

De *Groote of St. Laurenskerk*. De tijd der stigtinge is onbekend. Volgens sommigen zou het, in den beginne, slegts een houten Loots geweest zijn. Waarschijnlijk heeft men, met den Kerkbouw, eenen aanvang gemaakt, in den Jaare 1411. Men vindt aangetekend, dat de Bakkers het hooge Altaar aan de Kerk vereerd hebben, zedert, door RUDOLF VAN DIEPHOLT, Bischoep van *Utrecht*, aan de H. Maagd gewijd. Naa het voltooiën der Kerke, verliepen 'er nog eenige jaaren, eer men tot den opbouw van een Toren besloot. Dit viel voor in den Jaare 1449. Jonkheer ALBRECHT VAN WAVEREN en Heer ADOLF DE HAAS, Pastoor der Kerke, leiden de twee eerste steenen. Men vindt aangetekend, dat de *Rotterdamfche Burgers*, uit godsdienstige liefde, aan den Torenbouw de hand slaande, onder het steeken der Trompetten, het roeren van den Trom en het geklank van Snaarenspel, aan en van het werk geleid wierden. Het werk, tot aan de eerste zoldering zijnde opgetrokken, wierdt met een houten kap geslooten, doch, naderhand, tot aan den eersten Omgang, met steenwerk opgetrokken. Naderhand stelde men daar boven een houten spits van veertig voeten, die, vooreerst, zevenëndertig, en vervolgens nog eens vijfenveertig voeten wierdt verhoogd. De hooge houten spits, naa verloop van eenigen tijd, te zwak en het hout vergaan bevonden zijnde, stelde men daar voor tweeënveertig voeten Steenwerk in de plaats. Bijstere ontfeltenis ontfondt 'er, in deeze Kerk, in den Jaare 1651, op eenen Zondag, onder de openbaare Godsdienst-oeffeninge. Eene hevige storm, waaiende uit het Zuid-Westen, deedt den Toren, van driehonderd zesentwintig Trappen hoog, wel drie en een halven voet Noordoostwaarts overzetten. Het kraaken van het gebouw, nevens het vallen van kalk en steenen van het Kerkgewelf, vervulde elk met schrik en outroering. Vergeefs zagt de Kerkleeraar SORTIUS de gemeente

meente tot staan te brengen, door zijn roepen: *Ik bid je, wijk toch niet: gij zult niet sterven voor uwen tijd.* De een sloof over den anderen, om een goed heenkoomen te zoeken. Eindelijk kwam de menigte tot bedaaren, toen zij geene verdere gevolgen zag. Wel haast maakte men eenen aanvang met het ontblooten der fondamenten, het uithaalen van de oude en inslaan van nieuwe paalen. Tot verbaazinge van veele, welke dusdanig eene kunstverrigting nooit gezien hadden, wierdt de Toren wederom recht en in 't lood gezet. Het kunstig Klok- en Speelwerk wierdt, zedert, te weeten in den Jaare 1662, in den Toren geplaatst. Wat de Kerk zelve aangebelangt, het is een ruim, groot en deftig gebouw. Men zag 'er, eertijds, twee Orgels; doch men heeft het kleinste, nu ruim vijftig jaaren geleeden, weggenomen. Het geen men 'er nog tegenwoordig ziet, wordt voor een Kunststuk, in zijne soort, gehouden. Het Koor der Kerke praat met een fraai Koperen Hek, en deuren van het zelfde metaal in de pragtige marmeren Poort. Verscheiden Praalgraven van doorluchtige Zeehelden vindt men in deeze Kerk. De besaamde MOOI LAMBERT, van welken wij Deel XXII, bl. 15 gewaagden, en welks sterftijd ons toen niet was gebleeken, legt in het Koor begraven. Hij overleedt op den zeventienden Maart des Jaars 1625. Op 's Mans Graf leest men de volgende regels:

„ Hier legt in 't graft
 „ Een Held manhaft,
 „ MOOI LAMBERT, Hendrikszoon,
 „ Die in zijn tijd,
 „ Tot Spanjaards spijt,
 „ Haar trots heeft 't hoofd geboon.
 „ Zijn deftigheid
 „ Was ook verbreed
 „ Onder de Turksche natie,
 „ Die hij dikmaal,
 „ Door zijn metaal,
 „ Verwou in korte spatie.
 „ Naervriend van Mars,
 „ Eu Neptuin bars,
 M m m 5 „ Een

- „ Een kaetser van den Donder,
 „ Kanarij tuigt,
 „ Sint Thomas buigt,
 „ Gij bralt, Duinkerkers wonder,
 „ Peilder der Zon,
 „ Die niemand won;
 „ Maar altoos heeft verwonnen,
 „ Door schoot, nog stoot,
 „ Maar d'alder doot,
 „ Heeft hem op 't laatst verslonnen.
 „ 't Gebiedt ter zee,
 „ Was hij na mee,
 „ Vijs-Admiraal kloekhartig,
 „ Heeft trouw het Land
 „ Gedient konstant
 „ De jaaren zes en dertig;
 „ Dog doen hij heeft
 „ Alhier geleest
 „ 't Zeventig en vijf jaaren,
 „ Naar goede faam
 „ Is uit 't lichaam
 „ De Ziel bij God gevaaren,
 „ Maart zeventien,
 „ In 't jaar zestien,
 „ Hondert en twintig vijf,
 „ Gerust eerbaar
 „ Ende daar naar
 „ In 't graf gelegd het lijf.

Aan den Noordkant der Kerke, insgelijks in het Koor, ontmoet men de prachtige Grafftede van EGBERT MEEUSZON KORTENAAR, Lieutenant-Admiraal van *Holland en Westfriesland*, in eenen Zeeſlag tegen de Engelschen gefneuveld, op den veertienden Junij des Jaars 1665. Het Praalgraf vertoont den Zeeheld, in eene leggende geſtalt, geharnast, rustende, met het hoofd, op een ſluk Geſchut, en houdende den Bevelhebbersſtaf in de hand. Aan eenen Standaard hangen 's Helde Borst-harnas, Wapenſchild en gepluimd Helmet, omringd van
Scheeps-

Scheepsvlaggen en Oorlogstuig. Dit alles is van fraai wit Marmer, en wordt gedekt van een Kap of Frontespice van zwart Marmer, die van vier Kolommen ondersteund wordt, en het Wapen der Veréénigde Nederlanden aan de Voorzijde draagt. Op de Grafftede, die binnen een ijzeren Hek beslooten is, leest men de volgende vier fraaie dichtregels.

„ De Heldt der Maas, verminkt aan oog en regterhandt,
 „ En echter 't Oog van 't Roer, de Vuist van 't Vaderlandt,
 „ De grote KORTENAAR, de Schrik van 's Vijands vloten,
 „ D'Ontfluitcr van de Sond, leid in dit graf besloten.

Agter de Grafftede van den Heere KORTENAAR, ontmoet men, in eene oude Kapel, den Grafkelder of Begraafplaats van het aloud Geslagt der Heeren VAN KRALINGEN. Naa het uitserven diens Geslags, heeft de Heer WILLEM BASTIAANZ. SCHEPERS, Ridder van de Orde van Danesbogge, de Kapelle gekogt, van de Stad Rotterdam, als Ambagtsheere van Kralingen, voor de somme van vijftentwintighonderd Guldens. In den Jaare 1704 wierdt de Heer SCHEPERS aldaar begraven. 's Mans naageslagt is verplicht, voor het onderhoud van het ijzeren Hek, als mede van het Dak en Glas te zorgen. — Eene andere Begraafplaats, in deeze Kerk, is die van den Heere WITTE KORNELISZOOM DE WITTE, Vice-Admiraal van Holland, wiens bedrijven wij, op een afzonderlijk Artikel, zullen verhaalen. Zij bestaat uit eene Tombe van wit Marmer, waar in, konstighijk, staat afgebeeld het Zeegevegt, voorgevallen in de Sond, op den achtentwintigsten November des Jaars 1658, waarin de Zeeheld het leeven liet. 's Mans daaden worden vermeld in een Latijnsch Opschrift, op zwarten Toetsteen. Nevens andere bijsteraaden, ziet men 'er het Wapen van de Admiraliteit, dat der Stad Rotterdam, als mede van Holland. — Agter de laatstgemelde Craftombe ontmoet men, in eene bijzondere Kapel, de Begraafplaats van 's Lands Vice-Admiraal JOHAN DE LIEFDE, rustende onder een verhevenen Zarksteen, in den rand van welken men het volgende Opschrift leest: D'Ed. Heer JOHAN DE LIEFDE, Ridder, Vice-Admiraal van Holland en West-Vriesland, storf door een

Ka-

Kanonkogel in 't eerste gerecht tegen de Vloten der twee Koningen (van Frankrijk en Engeland), in 't afslaan van deze Kusten, den eersten Augustus des Jaars 1673. De vermaarde Dichter J. ANTONIDES VAN DER GOES vereerde 's Helds naagedagtenis met het volgende Loffchrift, 't welk onder deszelfs Wapen, op den Steen, staat uit gehouwen.

- „ DE LIEFDE, d'eer der Maas, rust onder dezen steen,
 „ Die in acht Krijgen, en vervaarlijke Oorlogstochten,
 „ Den Teems, de Seine, en Sond, en Iber heeft bevochten,
 „ En winnaar aan den Taag, vertoont zijn' tropheen.
 „ De Faam, ter grafzerk van den Zeeheld uitgeborsten,
 „ Strekt hem een tombe lang verschuldigt aan zijn zwaard.
 „ Vervuld al 't aardrijk met zijn glorie, en vervaard
 „ Nog met de schrik zijns naams de vijandlijke Vorsten.
 „ Al wierdt de zee geveft met zijn doorluchtig bloedt,
 „ En 't lichaam hier vergaagt; nog leeft hij door zijn' moedt.

Bij de optelling der Praalgraven van de St. Laurens-Kerk mogen wij niet verzwijgen dat van den Heere JOHAN VAN BRAKEL, gefneuveld, in een Zeegevegt tegen de Franscher, op den tienden Julij des Jaars 1690. Op de Grafzerk leest men dit Opschrift.

HIER RUST DE HEER
 JOHAN VAN BRAKEL,
 SCHOUT BY NACHT
 VAN HOLLANDT EN WESTVRIESLANDT,
 GESCHOTEN IN DE BETALJE TEGEN DE FRAN-
 SCHE KONINGSVLOOT.
 DEN 10 JULIUS 1690.

's Mans beeltenis, zijnde een Borststuk van wit Marmer, praaft, in den omtrek, met een Lauwerkrans, met het Koningswapen van WILLEM DEN III, en een Latijnsch Opschrift daar onder, nevens de volgende dichtregelen.

„ Door

- „ Door Kerens, donder, loot, en flaal en blixemstralen
 „ Te vliegen, en een roof op 's Vijands grond te halen,
 „ Was BRAKELS werk, die zijn triomf rukte uit den brandt.
 „ Zijn naam en krijgsdeugt fiert zijn graf en Vaderlandt.

Behalven de reeds gemelde, rusten nog in deeze Kerk, onder Praalgraven, overeenstemmende met derzelven Vaderlands-liefde en treffelijke diensten, de stoffelijke Overblijfsels van AART en JAN VAN NES, en verscheiden andere uitmuntende en verdienstelijke Zeehelden.

De tweede Kerk te *Rotterdam*, is de *Zuider-Kerk*. Zij was, eertijds, een houten Loots, en diende tot eene Vergader- en Vertoonplaats der befaamde Rederijkers. Zedert de verandering der Regeeringe, hier te Lande, en omdat de Hervormden te talrijk waren, om in éene Kerk hunnen Godsdienst te kunnen oeffenen, wierdt de Loots tot eene Predik-plaats gereed gemaakt. De *Schotten* bedienden 'er zich, eenigen tijd, van ten godsdienstigen oogmerke. Op den dertienden September des Jaars 1651, dag, welke, hier te Lande, der dankbaarheid aan Gode was gewijd, ter gelegenheid van den gelukkigen afloop der Groote Vergaderinge in 's *Graavenhage*, hielden de Nederduitsche Hervormden, voor de eerste maal, hunne openbaare zamenkomst in deeze Kerk. Van wegen het aangroeiend getal van inwooneren, wierdt het gebouw, in den Jaare 1676, merkelyk verbeterd en vergroot, en, eene reeks van jaaren later, met een Torentje versierd.

Prinses-Kerk is de naam van de derde Kerk der Nederduitsche Gereformeerden te *Rotterdam*. Zij staat aan de Botersloot, en ontleent, naar men wil, dien naam van een oud Gebouw, 't welk, eertijds, daar naast plagt te staan, het *Prinsenhof* geheeten, en, in nog vroeger dagen, het St. Agnietenklooster was. De tegenwoordige Kerk verstrekte voor hetzelfde tot eene Kapel. In den aanvang der voorgaande Eeuwe wierdt dezelve veranderd in eene Godsdienstige Vergader-plaats voor de Hervormden. De twee Panden, welke men ten Noorden en ten Zuiden ziet, wierden, op onderscheiden tijden, om het toeneemend getal der Ingezeetenen, daar nevens gevoegd: te weeten, in de Jaaren 1639 en 1659. Het
hou.

houden van zamenkomsten, van wegen de bouwvalligheid des gestigts, voor onveilig gehouden wordende, heeft men, nu ruim vijftig jaaren geleeden, het Middenpand der Kerke geheel vernieuwd, en tevens dezelve, van binnen, merkelyk verfraaid.

De toeneemende bloei des Koophandels lokte, allengskens, een grooter aantal Ingezeetenen na *Rotterdam*, en onder deeze veele Hervormden. Om hun gelegenheid te geeven tot het waarneemen van den Openbaaren Eerdienst, hadt men meerder ruimte noodig. Hierom besloot men, in den Jaare 1680, tot het bouwen van eene vierde Kerk, welke, als de laatst gestigte, den naam bekwam van de *Nieuwe Kerk*. Op den achttienden November des gemelden jaars wierdt daar aan de eerste steen geleid. De plegtige inzegening geschiedde op den eersten dag des Jaars 1682. Het is een ruim en lichtig gebouw, hebbende vier Deuren of Poorten, en een fraai Orgel. Vier Kelders, tot begraafplaatzen voor de Lijken, heeft men 'er van binnen.

De vier opgenoemde Kerken worden bediend door elf Predikanten, behoorende onder de Klassis van *Schieland*. Men heeft 'er dertien Ouderlingen en twintig Diakenen. Gezamenlyk maaken deeze den Grooten Kerkeraad uit.

Behalven de *Nederduitsche*, heeft men ook, te *Rotterdam*, een goed getal *Walsche* of *Fransche* Gereformeerden. Nogthans hebben zij niet meer dan éene Kerk. Welcer zou deeze, meent men, de Kapél van een verdweenen Klooster, en, zedert, eene Vergaderplaats van zo genaamde Engelsche Koertlieden geweest zijn. Ten dienste van deeze wierdt zij, in den Jaare 1625, uitgebreid. De Koertlieden hielden 'er hunne zamenkomsten tot den Jaare 1662, wanneer zij den *Fransche* Hervormden ingeruimd, en tevens vergroot wierdt. Van de *Fransche* Vluchtelingen, die, in de Jaaren 1686 en 1687, in merkelyken getale, in de Nederlanden eene wijkplaats zогten, begaven zich veele na *Rotterdam*. Hunne Vergaderplaats moest, in gevolge daar van, vergroot worden. Dit geschiedde aan de Oostzijde. Zedert heeft zij, uit en inwendig, de gedaante van een geregeld Kerkgebouw, pronkende met een fraaien Toren, en van binnen met sierlyk geschilderde glazen

en een fraai Orgel. De Walsche Gemeente wordt door vier Predikanten bediend, en heeft acht Ouderlingen, nevens even zo veele Diakenen.

Al zints langen tijd dreeven de *Engelschen* veel Koophandels op *Rotterdam*. Veel en dier Natie zetteden 'er zich neder met der woon, zo wel leden der vastgestelde *Bischoppelijke Kerke*, als die tot de *Presbijteriaanen* behoorden. Ten behoeve van elk dier Gezinten is 'er eene Kerk gestigt. De *Episkopaale* of *Bischoppelijke Kerk*, staande aan het Oostende van het Haringvliet, en hebbende een zeer bevallig aanzien langs het Water, is een fraai, vierkant Gebouw, ten wiens dake een sierlijk Torentje uitsteekt. Van binnen pronkt de Kerk met bekwame Gestoelten en een keurlijk Orgel. Door éenen Leeraar wordt hier de Dienst waargenomen.

Niet verre van daar, aan de Noordzijde van het Haringvliet, staat de *Presbijteriaansche Kerk*, op den grond, meent men, van eenige Pakhuizen. Het is een ruim en luchtig Gebouw, hebbende Toren en Uurwerk. Twee Predikanten nemen hier den Dienst waar. Men heeft 'er, daarenboven, vier Ouderlingen en even zo veele Diakenen.

Fraaier dan de nu gemelden, is de *Schotsche Kerk*. Voormaals oeffenden de Christenen van dien Aanhang hunnen Godsdienst in de *Sebastiaans-Kapel*, staande in de Lomberdstraat. In het laatst der voorgaande Eeuwe bouwden zij eene Kerk, op eenen grond bij de Schiedamsche-Poort. Het is een sierlijk Gebouw, pronkende, van vooren, met eenen Gevel van witten Hardsteen. Uit het dak rijst een spits Torentje. Van binnen rust het Gebouw op vier Kolommen. De Predikstoel wordt voor een fraai stuk werk gehouden. Twee Predikanten verrigten hier het werk der bedieninge.

De Kerk, in welke de *Lutherschen* thans hunnen Godsdienst oeffenen, is een Gebouw, nog geene zestig jaaren oud. Hunne eerste Kerk, welke aan Stads Vesten plagt te staan, wierdt in den Jaare 1651 gestigt, en pronkte met fraai beschilderde Glazen. Eén van dezelve, een geschenk van den Zweedschen Koning, muntte boven andere uit. Doch deeze Kerk is thans, in haar voorgaande gedaante, niet meer in weezen. De *Rotterdamse Lutherse* maakten, in de maand October des
Jaars

Jaars 1733, eenen aanvang met eenen nieuwen Kerkbouw, op de Blaak. Ruim drie jaaren laater begon men de Kerk ten bestemden oogmerke te gebruiken. Het werk der bedieninge wordt hier door twee Predikanten waargenomen.

De gunstige behandeling, welke de *Remonstranten*, in den aanvang der Nederlandsche Kerktwisten, bij de Regeering te *Rotterdam*, meer dan elders, ontmoetten, was oorzaak, dat die Gezinte, ten allen tijde, gelijk nog heden, aldaar zeer talrijk was. Van hier dat zij twee Kerken hebben; beiden kort aan elkander, digt bij de Beurs. De eene Kerk, de *Groote* genaamd, was eertijds eene Brouwerij, de *Bel* genaamd. Zij kan veele menschen bergen, als zijnde ruim, en hebbende twee Gallerijen. Weinig sieraads bespeurt men in dit Gebouw, behalven een Orgel. Van weinig aanzien is de *Kleine Kerk*; zij heeft slegts ééne Gallerij. De *Remonstranten* worden door vier Leeraars bediend.

Voorheen plagten de *Doopsgezinden*, te *Rotterdam*, drie Vergaderplaatzen te hebben, allen zeer net en zindelijk; twee van dezelve behoorden aan de Vereenigde Vlaamschen en Waterlanders, de derde aan de zo genaamde *Dantzigers*. In de jongstverloopene jaaren is de Gemeente der laatstgenoemden uitgestorven. De eersten maaken slegts ééne Gemeente uit. Door eene aanzienlijke erfmaaking van den Heere BISSCHOP, Lid der Gemeente, daar toe in staat gesteld, hebben, voor eenige weinige jaaren, de Opzieners dier Gemeente, in de Leeuwestraat, eene geheel nieuwe Kerk doen timmeren. In fraaiheid en inrigting van Orgel, Gestoelten, Predikstoel, en verdere opzigten, munt dit Gebouw uit boven alle andere, van die Gezinte, in de Veréénigde Gewesten.

Vrij talrijk was, in vroegere dagen, te *Rotterdam*, het Genootschap der *Rhijnsburgers* of *Kollegianten*. Even gelijk elders, plagten ze ook hier hunne zamenkomsten te houden in eene der Doopsgezinde Kerken, of ook wel in de Kerkkamer der Remonstrantsche Kerke. In latere tijden be-raamden ze andere schikkingen. Een Huis, 't welk met een gang op de Hoogstraat uitkooft, wierdt tot eene plaatze van Openbaare Godsdienstoeffeninge gereed gemaakt. De inrigting houdt tot heden toe stand; doch het getal der Voorlanders

VAN

en dien
de kwa
plagen
Vier
Twee v
wee an
aanen
Roomie
die der
fraai geb
Kunststuk
De laat
wege
noemde
wendig
Op d
gen, e
dierfige
in zanne
schen Di
ten ter
wen, al
meente,
lijdenis
is een gr
aantal we
andere n
ben daar
het Huis

XV. DE

van dien Aanhang nadert, met rasfe schreden, de verdwijninge. De *Kwakers*, die insgelijks, in onze Stad, eene Vergaderplaats plagten te hebben, hebben reeds dit lot ondergaan.

Vier Kerken hebben de *Roomschgezinden*, te *Rotterdam*. Twee van dezelve behooren aan de *Jansenisten*. Van de twee andere wordt de eene door *Minderbroeders* of *Franciscanen*, de andere door Dominikaaner Priesters bediend. De Roomsche Kerk, staande in de Leeuwestraat, recht tegenover die der Doopsgezinden, is een nieuw en bij uitstekendheid fraai gebouw. De Predikstoel moet, in zijne soort, voor een Kunststuk gehouden worden.

De laatste Kerk, welke wij nog moeten melden, is de *Sijnagoge* van *Hoogduitsche Jooden*; zij staat onder de zo genoemde *Boompjes*, en is een zeer fraai Gebouw, zo wel uitwendig als van binnen.

Op de *Kerken* laten wij, in eene natuurlijke Orde, volgen, eene optelling en korte beschrijving van andere *Godsdienstige Gebouwen*. Op deeze lijst komt, in de eerste plaats, in aanmerking het *Diakoniehuis*. Het staat op den Schiedamschen Dijk, en wierdt in den Jaare 1681 gestigt, om te dienen ter huisvestinge, zo van oude lieden, Mannen en Vrouwen, als van Kinderen, de eersten leden der Hervormde Gemeente, en der laatste van welke de Ouders insgelijks beklijdenis van den Hervormden Godsdienst gedaan hebben. Het is een groot, ruim, vierkant Gebouw, bevattende een groot aantal welgeregelde Vertrekken, zo ter bewooninge als tot andere noodwendige gebruiken dienende. Zes Regenten hebben daar over het opzigt. In eenen steen, in den Gevel van het Huis, leest men het volgende

G E D E N K S C H R I F T.

- „ Godvruchtigheid en zedetugt
- „ Haat zorgeloosheit zonder zugt,
- „ En wil, met hier de zorg t'aanvaten,
- „ Verlate onnosse niet verlaten,
- „ En ondersteunt den ouden stok,
- „ Welk d'ouden dag dien steun ontrok.

Nog aanzienlijker Gestigt, dan het voorgaande, is het *Weeshuis*. Oorspronkelijk diende het Gebouw tot een Nonnen-Klooster, onder den naam van *St. Annen-Zusterhuis*. Zedert verstreckte het tot een Pesthuis, en wierdt naderhand tot een Weeshuis bekwaam gemaakt. Op een houten Tafereel, met vergulden letters beschreeven, worden de lotgevallen van het Huis, in het volgende Kreupelrijm, vermeld.

M E M O R I E.

1 5 9 8.

- „ Dees plaats eertijds bewoont bij geestelijke van faam,
 „ En was eenfaem sijn Annen fusters gedediceert.
 „ Seven en vijftig en vijftien hondert foo ik raem;
 „ 't Worde geheten het Pesthuis bij zijnen naem,
 „ Als zijnde bequaem voor die ziekte geordineert,
 „ 't Is den tiensten Julij door den brand gedestruert;
 „ Van 't jaar drie en festig noteert, en binnen twee jaer
 „ Al weer tot een Pesthuis ter noot gerepareert.
 „ Nu anno vijftien hondert 't negentig acht seer klaer
 „ Raudent mijn eersame Heeren de Vroetschap Achtbaer,
 „ Om de Weeskens te worden gegeven
 „ Tot een huis, die hondert ses hier quamen voorwaer
 „ Te woonen den eersten April, vint men geschreven;
 „ En doen regeerden als Weeshuismeester in 't leven,
 „ Rustig en even, Cornelis Janszoon puijk was een;
 „ Den tweeden Ysbrant Brouwer daer beneven,
 „ Als nog Willem Letterhuis, Gijsbert Gerritsfoen ferteen,
 „ Maar Godt geeft haer allegaer hier naer een plaats van vreen.
 „ Godt is alijt.

Het Huis, staande in de Goudsche Wagestraat, is een zeer ruim gebouw, vooral zints men het, om het toeneemend getal van kinderen, in de Jaaren 1663, 1669 en 1689, met drie Panden heeft vergroot. Hoewel de gedaante van een enkel Gebouw hebbende, is het, van binnen, door middel van een hoogen Muur, in tweeën verdeeld: een Jongens- en een

Meis-

Meisjeshuis. Midden in het Gestigt heeft men een ruim open Plein. Het Weeshuis staat onder het Hoofdbestuur van negen Regenten, en even zo veele Regentesfen.

Het *Oude-Mannen-* en het *Oude-Vrouwenhuis*, in de Hoogstraat, hoewel aan elkander belendende, zijn, nogthans, twee onderscheidene gebouwen. Te gader staan zij op den grond, en hebben nog eenige Overblijfsels behouden van het gewezen Klooster der *Dominikaanen* of Predikheeren. Het *Oude-Mannenhuis* is het oudste, en wierdt, kort naa de verandering der Regeeringe hier te Lande, tot zijn tegenwoordig gebruik bekwaam gemaakt. Men heeft 'er verscheiden zeer bekwaame woningen, als mede eene ruime legplaats voor Turf, welke hier, jaarlijks, aan de huiszittende armen, ten beloope van eenige duizenden Tonnen, wordt uitgedeeld. Vier Regenten oeffenen hier het hoofdbewind. — Wat laater dan het voorgaande, te weeten in den Jaare 1622, wierdt het *Oude-Vrouwenhuis* in zijne tegenwoordige gedaante gebragt. De levering der Bouwstoffen wierdt voor tienduizend Guldens aangenomen. Het heeft zijne eigen Regenten, vier in getal.

Een gedeelte des gronds van het straks gemelde Klooster beslaat, nog bovendien, het *Gasthuis*. Het is ouder dan de twee voorgaande Gebouwen, als zijnde gestigt in den Jaare 1576. Men bouwde daar op eenen Toren, in den Jaare 1624. Recht agter het tegenwoordige Stadshuis plagt insgelijks een Gasthuis te staan. Doch hier van zijn geene overblijfsels meer voorhanden.

Buiten de Delftsche Poort heeft men een fraai *Proventershuis*, ook wel het *Leproozenhuis* genaamd, omdat het, van ouds, diende ter huisvestinge van ongelukkigen, met Leprosy of Melaatsheid bezogt. Tot het eerstgemelde oogmerk wierdt het bekwaam gemaakt in den Jaare 1670. Zedert wierdt het Gebouw merkelyk verfraaid en verbererd, en dient thans tot een aangenaam verblijf, vooral naa dat men de ruime Binnenplaats met fraai geboomte zeer sierlyk heeft beplant. De Voorgevel pronkt met verscheiden Wapens.

Twee *Dol-* en *Pesthuizen* heeft men te *Rotterdam*, het een binnen, het ander buiten de Stad. Het eerste staat op de Hoogstraat, naast het Gasthuis, en wierdt, in den Jaare 1599,

gebouwd. Van eene buitengemeene sterfte onder de menschen, welke, in de Jaaren 1624 en 1625, te *Rotterdam*, heerschte, heeft men de naagedagtenis bewaard in een Opschrift in den Agtergevel, vermeldende, hoe van den zesden April van het eerstgenoemde tot op den zelfden dag van het laatstgemelde jaar, in het Huis gebragt wierden zeshonderd drieënzestig kranken; van welke één meer dan de helft diens getals overleedt, en de anderen hersteld wierden. Behalven het gemelde gebruik, dient ook dit Gestigt tot een Verbeterhuis van menschen van een slecht gedrag. — Het ander *Pesthuis*, een gestigt der tegenwoordige Eeuwe, staat op een Eiland in de Maas, *Fijenoord*, of gemeenlijk *de Noord* genaamd, aan de overzijde der riviere.

Tot in den Jaare 1784, vindt men, te *Rotterdam*, geenzier Gebouwen, elders onder den naam van *Hofjes* bekend. De Heer DE KOKER, Man van groot vermogen in den Burgerstand, en behoord hebbende tot de Gezinte der Christenen, welke men *Kollegianten* of *Rhijnsburgers* noemt, deedt, in het gemelde jaar, den grond leggen van dasdanig een Gestigt, zedert, naar des Stigters naam, het *Kokers-Hofje* genaamd. Het staat aan den Buitensingel, tusschen het Hofpoortje en de Goudsche-Poort. Het Gebouw is zeer ruim, en is met vrij aanzienlijke voordeelen begiftigd voor een aanzienlijk getal personen, die 'er huisvesting kunnen vinden.

Naa dus de Kerken en Godsdienstige Gestigten beschouwd te hebben, gaan wij over tot de *Waereldlijke Gebouwen*.

Op deeze lijst geeven wij den voorrang aan het *Stadshuis*. Indien het Verhaal van den Heere VAN DER SCHELLING gegrond zij, zou men, vóór het tegenwoordige, reeds een ander Stadshuis gehad hebben. In een Gebouw, staande op het *West-Nieuwland*, zou men, al lang naa dat het in handen van bijzondere eigenaaren gekoomen was, Deuren hebben gevonden, met de Opschriften SCHEPENS-KAMER, en andere van dien aart, het voorgaande Stedelijk gebruik aankondigende. Eenige kragt zou dit verhaal ontvangen, indien door het *Stedehuis*, staende op 't *West-Nieuwland*, een eigenlijk dus genaamd Stadshuis moet verstaan worden. Hoe 't zij, het tegenwoordige Stadshuis staat op de Hoogstraat. De tijd der stig-

ligtinge daar van is onbekend. Voorzeker is 't een oud gebouw. Dit blijkt uit het uitwendig aanzien, als mede uit eene aloude aantekeninge, volgens welke het, in den Jaare 1606, van vooren en van agteren vernieuwd, en, in 't volgende jaar, de Toren, die eertijds bloot stondt, van onderen met een dikken muur geftevigd is. Men komt, van de Straat, op het Stadshuis, met twintig Trappen, met vier Leeuwen verfiend. De Vertrekken, meest allen met Tapijtwerken en andere behangzels voorzien, zijn menigvuldig in getal. Het pronkt, voorts, met eenen spitzen Toren, van boven met lood gedekt. De Kamer van Burgemeesteren pronkt met het Afbeeldzel van den vermaarden Rotterdamschen inboorling DESIDERIUS ERASMUS. Het wierdt, in den Jaare 1526, door ALBERT DURER, naar 't leeven geschilderd, en door den Kunstminnenden Heer GERARD VAN PAPENBROECK, Oud-President-Schepen van *Amsterdam*, aan Burgemeesteren van *Rotterdam*, in den Jaare 1740, vereerd.

Een der fraaiste gebouwen, in zijne foort, is de *Beurs*. De eerste *Rotterdamsche* Beurs stondt op een gedeelte van den grond van het tegenwoordige Admiraliteitshof, en was gebouwd in den Jaare 1595. Naaderhand wierdt dezelve na de Blaak verplaatst. De Vergaderplaats der Kooplieden, in den Jaare 1720, te klein bevonden wordende, besloot men tot het opbouwen van eene grooter Beurs, en tevens met het vermogen der Stad beter overeenstemmende. Van buiten, aan den Voorkant, heeft het Gebouw een zeer deftig aanzien. De Voorgevel pronkt, in 't midden, met een vierkant Koepeldak, uit hetwelk een Torentje, in de gedaante van een Lantaarn, uitsteekt. Ter wederzijden van dit Middenstuk heeft men twee deftige Ingangen, en op elken hoek wederom een afzonderlijken Gevel, een weinig laager dan het Middenvak, doch insgelijks met een vierkant Koepeldak, hoewel zonder Torentjes, gedekt. Aan twee kanten, te weeten aan de Oosten Westzijde, gelijk ook van binnen, aan alle kanten, is het Gebouw van Bentheimer of Hardsteen opgetrokken. De ruime vierkante Binnenplaats, op welke de Kooplieden bij een koomen, wordt omringd van breede Gaanderijen, die op witte Hardsteenen Pilaaren rusten. Boven de Gaanderijen heeft men

verscheiden zindelijke Vertrekken, tot onderscheidene oogmerken bestemd. — Behalven de nu gemelde, heeft men 'er ook eene *Koornbeurs*, een geheel overdekt gebouw.

Het *Admiraliteitshof* staat aan het Westeinde van het Haringvliet. In vroegere dagen hadt men soortgelijk een gebouw, gestigt in den Jaare 1567, op de Nieuwe-Markt, ter plaatze, alwaar thans het Turfdraagershuis staat. Het tegenwoordige Gebouw, hebbende een zeer deftig aanzien, wierdt gestigt voor weinige jaaren, en bestaat uit een goed aantal deftige Vertrekken, dienende ter Vergaderplaatze der Leden van het Edele Mogende Kollegie ter Admiraliteit, en tot andere gebruiken. In andere oorden der Stad heeft het Kollegie twee zeer aanzienlijke *Magazijnen*. Het eene, gebouwd in den Jaare 1660, staat aan de Nieuwe Haven; het ander, twee jaaren laater gestigt, staat bij de Oostpoort. De *Admiraliteits-Scheepstimmerwerf* legt in 't Oostlijk gedeelte der Stad, aan de Maaze.

Een zeer pragtig Gebouw, is het *Oostindischhuis*, of de Vergaderplaats van Bewindhebberen en het Magazijn der Oostindische Maatschappij. Het staat in de Boompjes, en wordt voor een der hoogste Waereldlijke Gebouwen in de Veréénigde Gewesten gehouden; wordende deszelfs hoogte, boven den grond, begroot op ruim vierenzestig voeten. De eerste steen daar van wierdt geleid op den zevenden September des Jaars 1695. Men arbeidde 'er ruim vier jaaren aan, eer het geheel voltooid was. De Ingang pronkt met eene deftige Hardsteenen Poort, gedekt van een staatelijk Balkon, 't welk van vier Pilasters wordt geschraagd. Diergelijk eene Poort heeft het Gebouw aan de agterzijde, op de Scheepmaakershaven, alwaar men de Magazijnen en Pakhuizen vindt. Midden in 't gebouw legt een open Plein, 't welk van verscheiden Vertrekken, tot onderscheidene oogmerken bestemd, omringd wordt. De *Scheepstimmerwerf* der Maatschappije heeft men buiten de Oostpoort.

Van veel minder aanzien, dan het voorgaande, is het *Westindischhuis*. Het staat op het Haringvliet, en is een zeer oud gebouw.

Het

Het gebouw, welk thans voor eene *Lombaard* of *Bank van-Leeninge* dient, was, eertijds, een gedeelte van het *Ba-gijnenhof*. Het wierdt daar toe bekwaam gemaakt, kort na de verandering der Regeeringe hier te Landen.

Even als in de meeste Hollandfche Steden, heeft men ook te *Rotterdam* eene *Doele*, die van *St. Joris* genaamd. Zij dient, zints veele jaaren, niet meer tot het oorspronkelijk oogmerk, maar enkel tot een voornaamen Herberg. In eenige kunstige Schilderijen wordt, egter, nog de gedagtenis der eerste inrigtinge bewaard. De *St. Joris-Doele*, staande niet verre van de *Delftsche-Poort*, wierdt gebouwd in den Jaare 1622, doch, in het laatst der voorgaande Eeuwe, merkelyk vergroot, en eene deftige Zaal daar aan getimmerd. In de Glasraamen van de groote Zaal ziet men de Wapens van verscheiden voornaame Geslagten. De Schoorsteenmantel dier Zaal wordt voor een meesterstuk van Beeldhouwkunde gehouden. Dezelve vertoont, onder andere, de beeltenissen van drie Stadhouders, te weten van *Piipfe WILLEM DEN I*, en deszels beide Zoonen, *Prinse MAURITS* en *Prinse FREDRIK HENRIK*. Het beeld van *ST. JORIS*, den Draak doorsteekende, 't welk thans in het Voorhuis staat, stond eertijds in een Portaal, 't welk men voor de Groote Zaal plagt te hebben, doch voor ongeveer vijftig jaaren is weggenomen.

Het *Tugt- of Werkhuis* verdient insgelijks genoemd te worden, onder de in 't oogloopende Waereldlijke Gebouwen. Het staat aan het Westeinde van de Hoogstraat, digt bij de *Francfche Kerk*. In 't eerst diende het tot een ander oogmerk, doch wierdt, in den Jaare 1664, in de tegenwoordige gedaante gebragt. Het is een deftig Gebouw, vooral zints men, nu ongeveer vijftig jaaren geleeden, den Voorgevel geheel vernieuwd heeft.

Het *Latijnsche School* is een groot en ruim Gebouw, als zijnde het zelfde, 't geen eertijds tot een Klooster voor de *Franciskaner-Monniken* of *Minderbroeders* diende; waar van nog de gedagtenis wordt bewaard in den naam van de *Broedersteeg*, alwaar het School staat. Hetzelve is verdeeld in vijf Klasfen, in welke onderwijs wordt gegeven door 'een Rektor, Konrektor en drie Preceptooren.

Nog verscheiden andere *Openbaare Gebouwen* ontmoet men te *Rotterdam*, doch, vermids dezelve, veelal, weinig aanzien hebben, zullen wij 'er niet afzonderlijk van spreken, maar alleenlijk nog verflag doen van een zeer treffelijk en aanzienlijk Gebouw, een doorluchtig sieraad der Stad, het *Gemeene-Landshuis van Schieland* genaamd. Naast het *Amsterdamsche Stadhuis* beschouwen veelen dit als het pragtigste Gebouw in de Veréénigde Gewesten. Voor deezen vergaderde den Heeren van *Schieland* in een Huis op de Hoogstraat, niet verre van de zo genaamde Luizemarkt. Het tegenwoordige Gebouw staat op den *Schiedamschen Dijk*, op de hoogte van de *Delsthavensche* of *Binnenwegsche Poort*. Op den laatsten dag van *October* des Jaars 1662 wierdt daar van de eerste steen geleid. Zo veel spoeds maakte men 'er mede, dat het, reeds in het volgende jaar, voltooid was. Men kooft tot het Huis over een ruim Voorplein, 't welk, rondsom, met een ijzeren Hek, van den geméenen weg is afgeschooten. Diergelijk een Plein of Plaats legt ook agter het Huis, van een hoogen steenen Muur omvangen, en met hoog opgaande Lindeboomen sierlijk beplant. Wat het Huis zelve betreft; de Voorgevel, van witten Hardsteen geheel opgetrokken, praalt met een deftig Balkon, waar in men het Wapen van *Schieland* ziet, en rustende op vier Kolommen, en, aan den kant van den muur, op vier platte Pilasters. Het gemelde Wapen wordt vastgehouden in den klaauw van eenen Arend, welke, in zijnen bek, vast heeft de bovenste paerl der Keizerlijke Kroone, die het Wapen van *Schieland* dekt. Niet minder dan tweeëndertig Pilasters of Kolommen, allen van de Ionische of Korinthische Orde, telt men in den Voorgevel, en, langs alle de vier Muuren, zo in den Voor- en Agtergevel, als in de Zijmuuren, meer dan tweehonderdvijftig Vensters. De Voorgevel is vooruit gebouwd, zijnde gedekt met een Frontespice, waar van de Fries versierd is met kunstig Lofwerk, 't welk door vier Kupidoos wordt vastgehouden. Onder het Balkon ziet men ijzeren Traliewerk, zeer kunstig gesmeed, en met kindertjes, allerlei bloemen, vrugten, gedraaide Pilaren en andere sieraaden fraai doorwerkt. Langs een deftigen Opgang kooft men in het Voorhuis, welks Zoldering met

gefneeden Lofwerk pronkt, en door fraaie Kolommen en Pilasters ondersteund wordt. In dit Voorhuis ziet men verscheiden Deuren, den toegang geevende tot eene reeks fraaie Vertrekken, praelende met sierlijke behangzels, kunstige schilderingen, groote spiegels en andere deftige sieraaden. De Kamer, in welke de Vierschaar van Schieland wordt gespannen, munt boven andere uit. De Schoorsteen, van rood Marmer met witte aders doortrokken, trekt het opmerkend oog. Zo doet ook een overkuntig gewerkt Uurwerk. Van Dijkgraave en Hoogheemraaden van Schieland zullen wij elders gewag maken. Hier merken wij alleen aan, dat de Vonnissen, hier geveld, geen hooger beroep toelaaten.

Versehiden Markten heeft men te *Rotterdam*; onder deeze munten uit de *Nieuwe Markt* en de *Groote Markt*. Op de laatste staat het beeld van DESIDERIUS ERASMUS; waarom zij ook, zomtjids, de *Erasmus-Markt* genoemd wordt. De onlusten, over de oprichting van het Beeld, te *Rotterdam* ontstaan, zijn boven, op 's Mans Artikel, verhaald. De Dichter JOOST VAN VONDEL schreef, bij deeze gelegenheid, het volgende Klinkdicht,

- „ Wat Wijsheid Latium en Grieken hiêld beslooten
 „ Begreep gansch Christenrijk, soo ras Erasmus quam,
 „ En schonk met sijnen naem, aen 't nedrigh Rotterdam
 „ Een naem, naerdien hij was uit haeren schoot gesprooten.
- „ De Stadt, verheught om d'eer van fulk een soon genooten,
 „ Noch rottende gebeent noch stuwende asche nam;
 „ Maer rechte een steenen beeldt. De nijdt spoog vier en vlam,
 „ Om haeren suigeling van 't hoog altaar te stooten.
- „ Dan och, die Groote keert sich niet aen nijdt noch spijt.
 „ Geen graf besulpt sijn saem. Hij heldert met den tijdt.
 „ Sijn krans groent onverwelkt, en bloeit, voor afgunst veilig.
- „ Die onlangs was van steen, nu glinfiert van metael:
 „ En soo de Nijdt sich steurt aen dees' verdiende prael,
 „ Wij gieten licht van goudt dien Rotterdamfchen Heiligh.

Bij 't geen, op het genoemde Artikel, is verhaald, voegen wij nog het Opschrift, aan het agterste Voetstuk, vermeldende de lotgevallen van het Praalbeeld. Men leest aldaar het volgende.

„ DESIDERIUS ERASMUS geboren te Rotterdam den 28
 „ October 1467; gestorven te Basel den 12 Julij 1536;
 „ met een houten pronkbeeldt vereert 1549; in een
 „ blaauw arduinsteen verwisfelt 1557; 't zelve van de
 „ Spanjaards ter neder geworpen 1572; sedert weder-
 „ om in standt gebragt; eindelijk van koper afgegoten
 „ en opgerecht 1622; om het bouwvallig brug-gewelf
 „ en breuk der voetstuk afgenomen 1674; is aldus her-
 „ stelt 1677, als Burgemeesters waren Balthazar Ver-
 „ beek, Dominikus Roosmalen, Jakob de Braauw,
 „ Pieter de Meij. Fabrijkmeesters Leonard van Nars-
 „ fen, Bartholomeus van den Velde.

Te schoon zijn de regels, welke men, aan eene andere zijde van het Voetstuk, leest, dan dat wij ons kunnen wederhouden om dezelve hier te plaatzen. Dus luiden ze:

„ Hier rees die grote Zon, en ging te Basel onder.
 „ De Rijkstadt eer en vier dien Heilig in zijn graf;
 „ Die 't twede leven geeft, die 't eerste leven gaf.
 „ Maar 't licht der talen, 't zout der zeden, 't heerlijk Wonder,
 „ Waar met de Liefde, en Vreed, en Godgeleerdheit plaalt,
 „ Werdt met geen graf geëert, noch met geen beeldt betaalt.
 „ Dies moet hier 't luchtgewelf ERASMUS overdekken,
 „ Nadien geen minder plaats zijn Tempel kan verstrekken.

Wij gaan over tot een kort berigt wegens de REGERING van Rotterdam. Dezelve bestaat uit een Kollegie, *mijne Heeren van de Wet* genaamd, zamengefeld uit Baljuw of Hoofdschout, vier Burgemeesteren en zeven Schepenen. Daarenboven heeft men 'er nog een Kollegie van vierëntwintig Vroedschappen. Als eene merkwaardige bijzonderheid vindt men aangerekend, dat de Regenten, in den Jaare 1439 of 1440, gelast wierden, onder ~~wede~~ te verklaaren, onder andere,

re, dat zij, ter verkrijginge van hun ampt, *hadden gebeden, noch doen bidden*. De geschillen, en den uitslag van dezelve, over de vermeerdering van het getal der Vroedschappen, van vierentwintig tot veertig, in de Jaaren 1786 en 1787, voorgelassen, hebben wij, op de Historie der Stad, verhaald. Eene opvallende Vroedschapsplaats moet binnen den tijd van zes weeken vervuld worden. Die tot Lid in de Vroedschap wordt verkoozen, moet, ten minste, zevenëntwintig jaaren oud zijn. De Baljuw of Hoofdschout, die twee Substituit- of Onder-Schouten onder zich heeft, ontvangt zijne aanstelling voor den tijd van drie jaaren. De Burgemeesters en Schepenen blijven twee jaaren in het bewind. De negenëntwintigste van April is de gewoone tijd der Veranderinge van Regeeringe. Wijders heeft men 'er twee *Thesauriers* en drie *Fabrikmeesters*; welke laaften eenen Bouwmeester onder zich hebben. Daarenboven zijn 'er vijf *Rekenmeesters* en vier *Weesmeesters*, zijnde gemeenlijk Leden van 'de Vroedschap. Die elders den naam draagen van Kommisfarissen van Kleine Zaaken, worden hier *Vredemaakers* genoemd. Zij zijn vijf in getal: een Oud-Burgemeester, twee Oud-Schepenen en twee perfoonen uit de Burgerije. Zij ontleenen hunnen naam van het afdoen van geringe geschillen, voornaamelijk over geldzaaken; die, evenwel, niet hooger dan tot driehonderd guldens mogen loopen.

Voorts bestaat de Rotterdamse *Schutterij* uit twee Regimenten, ieder van zes Kompagniën, welke haaren afzonderlijken Kapitein, Luitenant en Vaandrig hebben. Geduurende de jongstvoorgaande Staatsgeschillen, heeft men veele poogingen gedaan, om de Schutterij op een anderen, en, gelijk men zich verbeeldde, eenen beter voet te brengen. Met de Omwenteling zijn de beraamde schikkingen meestal wederom ingetrokken.

Rotterdam, naast *Amsterdam*, in de Veréénigde Gewesten, de meest vermaarde Koopstad, drijft een uitgebreiden handel, op de meeste Landen des aardrijks, doch inzonderheid op *Frankrijk* en *Engeland*. Met meerder ernst dan elders, wordt hier de Vaart op *Smirna* aan de hand gehouden. Het *Rotterdamse Bier* was, al zints vroege tijden, vermaard. Van
de

de veelvuldige verzendinge kunnen nog heden getuigenis draagen de aanzienlijke Brouwerijen; eene van dezelve, een pragtig en nieuw Gebouw, munt vooral uit onder dezelve. *Rotterdam* is, in de Nederlanden, de eenige Stad, welke nog een overblijfsel heeft behouden van het berugte *Aktiejaar* 1720. Het bestaat in eene *Maatschappij van Asjurance*, welke haare bijzondere Bestuurders en Bedienden heeft, en nog jaarlijks eene zekere Uitdeeling doet.

Naar gelange van het aangroeiend vermogen der Stad, heeft dezelve, van tijd tot tijd, eenige Heerlijkheden, in eigendom, bekoomen. Tegenwoordig bezit *Rotterdam*, als Ambagtsheer, de volgende: *Hillegondsberg en Rotteban*, een gedeelte van *Kattendrecht*, *Beukelsdijk*, *Oost- en West- Bloemerdijk*, genaamd *Kool*, *Kralingen* of *Honingen*, *Moer-Kappelle* en *de Wilde-Veenen*, *Bleiswijk*, *Moordrecht* en *Benthuizen*.

Rotterdam heeft verscheiden geleerde Mannen en treffelijke vernuften voortgebracht. De doorluchtige DESIDERIUS ERASMUS alleen kan honderden opweegen. Daarenboven zagen hier het eerste licht ADRIAAN en PIETER WALENBURG, JAKOBUS BRASSICA of KOOL, WILLEM DEMENS, HUBERT DUIFHUIS, DAVID VAN HOOGSTRATEN, en, in laateren tijden, verscheiden der vermaardste Nederlandsche Dichters, SMITS, DE HAAS, en anderen.

Het Wapen van *Rotterdam* is een Zilveren Baar op een groen Veld, verbeeldende, naar men wil, de Rotte, gedekt van twee zwarte en twee roode leggende Leeuwen, op een Veld van Goud.

Zie G. VAN SPAAN, *Beschrijving van Rotterdam*; *Schielandsche Oudheden*; als mede, uit eenige *Medegedeelde Berigten*,

ROVENIUS, (PHILIPPUS) gebooren te *Deventer*, wierdt vervolgens Aardsbischop van *Philippi*, en Apostolische Vikaris in de Nederlanden. Men heeft van hem verscheiden werken, onder andere een Werk, getijld *de Republica Christiana* of

of het Christlijk Gemeenebest, gedrukt in den Jaare 1648. Ten behoeve van de zulken onzer Leezeren, die Latijn verstaan, lust het ons, uit dit Geschrift, eene plaats aan te haalen, om te dienen tot eene proeve der Geheimzinnige taale der Nonnen en andere Geestlijke Zusters van zijnen tijd, wier geveinsdheid en dweepzucht ROVENIUS naar verdienste gispt, en met sterke kleuren schildert. „ Non raro etiam su-
 „ perbiam aliquam conjunctam habent, ut ambulent in magnis
 „ et mirabilibus super se, ut vilescant illis ordinaria pietatis
 „ exercitia approbata ab Ecclesia, vel a Patribus commenda-
 „ ta: nihil crepent nisi uniones cum Deo, cum uniantur pro-
 „ prio (si non pejori) spiritui; jaectent transubstantationes
 „ mysticas, cordis concentrationes: potentiarum, imo omnis
 „ sui esse, annihilationem, connubium essentiae creatae et Di-
 „ vinitatis: spirituale Sacramentum inseparabilitatis, somnium
 „ omnium affectionum, absorptionem et liquefactionem in am-
 „ plexis sponsi, triplicem animae hierarchiam, orationem in
 „ quiete passiva, ebrietatem spirituaalem, cordis silentium, me-
 „ ditationes negativas, uniones superessentiales, puteum et
 „ gurgitem annihilationis, amorem Deificum, transformantem,
 „ unientem, stringentem, amplexantem, suavitatem cor auferentem,
 „ fugentem sponsi ubera, ruminantem collum, absorbentem en-
 „ thusiasmum, insensibilitatem et oblivionem omnium inducen-
 „ tem, abyssalem cum Deo identificationem, confricationem
 „ Deificam, incendientem et confumentem cor: elevationem ad
 „ suavitatem coelestem, ex infernali languore, introversionem
 „ supercoelestem, caliginem et umbram Dei, allocutiones in-
 „ ternas, elevationes incognitas, extensiones et applicationes
 „ amorosas, animae suspensiones, deliquium, suspiria, mortem
 „ sensuum et omnium affectuum, ecstasim continuam, justitiam
 „ ratiocinii, cordis contactum et patefactionem, liquefactio-
 „ nem, influxuum, inflammationem, assultus qui ferri neque-
 „ ant, penetrationes ad intima, vulnerationes, constrictiones,
 „ alligationes inseparabiles, aspectus penetrantes et oblectantes,
 „ voces tremulas, murmura columbina, gustus suavissimos,
 „ odores gratissimos, auditus melodiae coelestes, hypermisti-
 „ cas Dei et animae perichoretes, impudentiam spirituaalem,
 „ aspirationes Mysantropicas, ignem sine carbone, flammam
 „ sine

„ sine corpore, holocaustum meridianum, in viscerali et me-
 „ dullari penetrabilitate, contactum mirabilem et suavissimum,
 „ obscurae noctis gaudia et caliginem. Hæc et similia fesqui-
 „ pedalia verba in nova pietatis schola, inter sponte electos
 „ Magistros, et discipulas curiosas, adeo frequenter tenero
 „ proferuntur palato, ut intimis in visceribus sentiantur.”

Zie BAYLE, *Dict. Hist. et Crit.*

ROUKENS. Bij deezen naam is bekend een oud en aanzienlijk Geslagt, in *Gelderland*. Zo verre de aantekeningen voorlichten, hebben deszelfs Leden, ten minste gedurende een tijdverloop van meer dan tweehonderd jaaren, binnen *Nijmegen*, de aanzienlijkste Ampten en waardigheden bekleed. Nog heden ten dage is dat Geslagt, in de gemelde Stad, in eere en aanzien, gelijk uit het vervolg zal blijken. Wij agten ons gelukkig, volgens echte opgaven, uit oorspronkelijke bronnen, de volgreeks der Leden, in ons *Woordenboek*, te kunnen mededeelen. De eerste, welke ons voorkoomt, is

ROUKENS, (DIRK) gebooren in den Jaare 1522. Hij was een man van aanzien en vermogen, als zijnde Hopman der Nijmeegsche Schutterije, en getrouwd met METGEN ROEST, dogter van N. N. Roest, Schepen der Stad, en van *Anna Canis*. DIRK ROUKENS was een ijverig Voorstander der gezuiverde Leere, en stelde alles te werk om dezelve, in zijne Vaderstad, finaaklijk te maaken. Doch deeze ijver kwam hem duur te staan. Want in eenen zwaaren optloop der Stad, gevallen op den vijftentwintigsten September des Jaars 1566, wierdt hij, door eenen zijner eigen Serjeanten, met eenen Hellebaart, dermaate gekwetst, dat hij het, eenige weinige uren daar naa, bestorf. Hij hadt eenen Zoon, genaamd

ROUKENS, (WILHELM) gebooren in den Jaare 1564, een zeer geleerd Man, en Voorzitter der Gemeente. Hij was een der ijverigste Voorstanders van de dus genaamde Arminiaansche, Factie in den aanvang der voorgaande Eeuwe, en haalde zich daar

daar door het misnoegen van Prinse MAURITS op den halze; wordende van zijne Ampten verlaaten, als beschuldigd, zo niet de steller geweest te zijn, althans in order gebragt te hebben het Protest of de Remonstrantie der Oude Regeeringe tegen de buitengewoone Regeeringsverandering, door gemelden Prins MAURITS, in den Jaare 1617, te *Nijmegen* gemaakt. Hij was getrouwd met TOMASKE VAN MEKEREN, dogter van Jonkheere *Jan van Mekerem*, Heere van Meijerswijk, en van *Hilleke van der Lijnden*, en hadt, bij dezelve, twee Zoonen verwekt: JAKOB en JOHAN.

ROUKENS, (Mr. JAKOB) was een der zeven Regeeringsleden, welke, naa dat de *Fransche* Krijgsbenden de Stad *Nijmegen* hadden verlaaten, op den twaalfden Junij des Jaars 1674, door Afgevaardigden van Prinse WILLEM DEN III, benoemd wierden, om, bij voorraad, de zaaken van Regeeringe en Justitie, de Stad betreffende, waar te neemen. Van elders is 't bekend, hoe, op den zestienden Februarij des volgenden jaars, dit getal met nog dertien Leden wierdt vermeerderd, en dat de Regeering der Stad, zedert, op dien voet bleef, gedurende het overige leeven van den Stadhouder. De Heer JAKOB ROUKENS, den naam van wiens huisvrouw wij niet vermeld vinden, deedt, in den Jaare 1699, afstand van zijnen post, ten behoeve van zijne zoone

ROUKENS, (Mr. DIRK) doch die daar van ontzet wierdt, en vervolgens, zijn leeven lang, ook verlaaten bleef, in den Jaare 1704, te gader met zijnen Neef, den Burgemeester WILLEN ROUKENS, van wien wij sfraks zullen spreken.

ROUKENS, (JOHAN) Zoon van WILHELM, en broeder van JAKOB, beiden boven vermeld, bekleedde, nog jong zijnde, den post van Advokaat-Fiskaal, doch overleedt in den bloei zijner dagen, naalaatende, bij zijne Echtgenootte ANNA VAN ANSOM, twee Zoonen: WILHEM en THEODORUS.

ROUKENS, (Mr. WILHEM) of, gelijk men, in dien tijd, gewoor was de Advokaaten te noemen, *Dokter* WILHEM ROUKENS,

KENS,

KENS, Zoon des voorgaanden, was een zeer beroemd Regtsgeleerde, en bekend voor een der grootste *Costumiers*, of Kenners van de Costumen of aloude Gewoonten van *Gelderland*. Naa zich, alvorens, in zijn Vaderland, op de Regtsgeleerdheid te hebben toegeleid, deedt hij eene reize na *Frankrijk*, en beklom te *Orleans* den Trap van Meester in de Regten. Naa zijne wederkomst in het Vaderland, en bij de oprichting van de Akademie te *Nijmegen*, wierdt hem de waardigheid van Hoogleeraar in de Regtsgeleerdheid aangeboden. Doch hij wees die aanbieding van de hand, als meer behaagen vindende in den post van gewoonen Advokaat, welken hij, met een luisterrijken opgang en algemeenen lof, waarnam. Het leedt, egter, niet lang, of hij wierdt, ingevolge het Reglement op de Regeering, op Nominatie van den Raad, door den Stadhouder tot Mede-Raad, en vervolgens, in den Jaare 1702, nevens den Burggraaf JAKOB VAN RANDWYK, tot Burgemeester verkoosen. Niet lang, bekleedde hij deeze waardigheid.

Bekend zijn de oproerige bewegingen, terstond naa den dood van Prinse WILLEM DEN III, te *Nijmegen* voorgevallen, en die voor onzen Burgemeester doodlijk waren. In de gemelde Stad ontstonden, zo wel als elders, veelerhande klagen over de Regenten, met dat gevolg, dat dezelve, in de maand Junij des Jaars 1702, met geweld uit het bewind gezet, en anderen in derzelver plaats gesteld wierden. Te weeten, de Gemeensluiden, in een opzettelijk Vertoog, beweerd hebbende dat, naa het overlijden van gemelden Vorst, zij de magt hadden om alle Regenten te kunnen afzetten, en dat aan hun alleen, als vertegenwoordigende de gantsche Burgerij, daar toe de keus stondt, maakten, van dit 't zij dan wel of kwalijk gegrond regt gebruik, op den negenëntwintigsten der gemelde maand Junij. Met geweld wierdt de Burgemeester ROUKENS, door eenige Gemeenslieden en Gemeenen, van zijne waardigheid ontzet, om reden dat hij aan de Regeering was gekoomen, terwijl zijn Oom JACOB ROUKENS in Schepensgestoelte zat. Diergelijk lot ondergingen de Burgemeesters P. BEERMAN, ECK VAN PANTHALION, PIETER CORNELIS BEEKMAN, JOHAN VAN LEEUWEN en JOHAN VERBOET: om reden,

zo als men voorgaf, omdat zij, ten tijde hunner bevorderinge, elkander te na in den bloede hadden bestaan; doch welke heden, ten tijde der laatste aanstellinge, niet meer van kragt geweest was: Op eene gewelddadige wijze geschiedde deeze afzetting: Vergeefs bragt Burgemeester ROUKENS daar tegen in, dat alle Regenten, in den jaare 1699, op nieuw wareit aangesteld, en dat zijn Oom toen al voor eenigen tijd overleeden was; dat hij nevens zijne lotgenooten zich ten goede regt wilde stellen; als mede, dat, volgens den Nieuwen zo wel als den Ouden Privilegiebrief, iemand, eens tot Raad verkooren zijnde, dien post zijn leeven lang moest blijven behouden, ten zij hij volgens regten daar van ontzet wierdt.

Terstond hier naa, wierden, uit de Oude Regenten, aangesteld FRANS ROMSWINKEL, JUSTINUS DE BEYER, VAN DE WALL, VAN HEEST, VERMEER, LEYDEKKER VAN SANTVOORT, INGENOEL, VAN LEEUWEN, VAN DEN BERGH, VAN DER LYNDEN, DIRK ROUKENS en VERHEIDEN. JUSTINUS DE BEYER bedankte voor den opgedraagen post; met oogmerk, evenwel, om zijnen Zoon JACOB DE BEYER zijne plaats te doen vervullen: 't welk hem ook gelukte; DIRK ROUKENS en VERHEIDEN deeden even eens: Vervolgens wierdt de Raad nog vermeerderd met SINGENDONCK, PIETER VERSTEGEN, TOMAS PELS, VAN DILSEN, NORMONDT, MORREES en KNIIPPING, de meeste van welke, onlangs, de Burgerij hadden opgezet.

Naa zich, andermaal, ten goeden regte gesteld te hebben, vervoegden zich de ontzette Leden, op den achttienden Julij, ter Vergadering van de Landschap; die, nog ten zelfden dage, een Besluit nam, bij welke de gehoudene handelwijze afgekeurd, en de afgezette Regeeringsleden hersteld, en, daarenboven, het Hof Provinciaal nevens zes Adjuncten, Leden der Landschap, gelastigd wierden als Regters, en de Momboirs om de Oproermaakers geregteijk te vervolgen; mitgaders om derzelver uitgegeevene Bezwaaren te doen verbranden. Reeds op den vierden Augustus, onder schut en scherm van eenig gewapend Krijgsvolk, namen zij wederom bezit van hunne posten; wordende, niet lang daar naa, Vonnissen uitgesproken tegen de begunstigers der afzettinge van de Oude Regenten. Nevens de onderscheidene Resolutien van 's Lands

Staatē, hebben wij dienſtig geoordeeld, dezelve aan het einde van dit Artikel in te laſſchen.

Ligt is het te denken, dat den Nieuwe Regenten, naa zo kort eenē proeve van het zoet van regeeren, de mond ras zal gejeukt hebben, om zſch beter te verzadigen. Daar toe ſteeds op hunne luimen leggende, meenden zij te baate te moeten neemen de afwezigheid der Krijgsbezettinge, naa dat dezelve, tot het beleg van *Venlo*, was uitgetrokken. Tegen den tijd der gewoonlijke Veranderinge van Regeeringe, van de Oude Regenten geëſcht hebbende, dat het bewind aan hun zou worden afgeſtaan, gebruikten ze gewelddaadige mid-delen, toen deeze eïſch hun wierdt afgeſlagen. Onſtuimig, oproerig en met geweld verdreeven ze de door het Landſchap aangeſtelde Regenten van het Stadshuis, en namen bezit van de Raadkamer. HEERDT, INGENOEL en VAN DER LYNDEN gingen tevens tot de Nieuwe Regenten over. Kommerlijk moet, ten deezen tijde, geweest zijn de toefland der Stad *Nijmegen*, en in bijſteren haat, bij het Gemeen, onze Burgemeester ROUKENS. Het graauw liet het niet bij bloote dreigementen, maar wierp na hem met ſteenen; door eenen van welken hij aan zijn hoofd gekwetst wierdt. Daarenboven hadden de Oude Regenten, en onder deeze ook onze Burgemeester, zich op den Burgt begeeven, van waar zij, met hunne tegenſtreevers, een Verdrag zогten aan te gaan. Doch, in ſtede van aan hunne voorſlagen het oor te leenen, wierden ze 'er genoegzaam belegerd gehouden, en gedreigd, dat hunne beenen hen niet leevende van daar zouden draagen.

Hoewel voor overmagt hebbende moeten bukken, hadden, egter, de afgezette Regenten allen moet niet verlooren. Aan 't hoofd hebbende onzen Dr. ROUKENS, vervoegden zij zich, aan de Landſchapsvergaderinge, met hun beklag over 't geweld en onregt, 't geen men hun hadt aangedaan. In het Ver-toog, welk zij, ten dien einde, inleverden, zогten ze aan te toonen, deels de wettigheid hunner Regeeringe, deels de on-gegrondheid der ſtellinge van zommige Burgemeesteren, alſof, zints het overlijden van wijlen den Stadhouder Prinſe WILLEM DEN III, alle Regenten, welke toen op het kuſfen zaten, van hunne Regeeringspoſten vervallen waren.

Ter-

Terwijl hier over geraadpleegd wierdt, gaven die van de nieuwe Ploof een daadelijk bewijs van hunne vreeze en ontzag voor de bekwaamheden van Dr. ROUKENS, en hoe zij van oordeel waren, dat de andere Aanhang merkelijk zou verliezen, indien deeze daar van konde worden afgetrokken. Zij booden aan, te willen bewerken, dat de Heer ROUKENS tot Raadsheer wierdt bevorderd, in de plaats van den overleedenen Heere FRANS ROMSWINKEL, mids hij vooraf beloofde, zijne vrienden en medestanders te zullen verlaten. Doch de eerlijke Man wees zulk eene aanbieding volstrekt van de hand. Niet weinig, veelligt, zal deeze weigering geholpen hebben tot het Besluit, welk, zedert, bij de tegenwoordige Regeering van *Nijmegen* wierdt genomèn, volgens 't welk Dr. ROUKENS, en zijn Neef DIRK ROUKENS, boven genoemd, nevens de Heeren VERHEYDEN, BEEKMAN, REYNDERS en ECK VAN PANTHALION uit de Stad en het Schependom gebannen, en tweehonderd Rijksdaalders beloofd wierden aan elk, die eenent derzelven in handen van het Geregt wist te leveren.

Eene strijdige uitwerking met hunne bedoelingen, deedert alle deeze geweldenaarlijen. De gebannen Regenten hadden nog veele vrienden in de Stad, welker getal nog toenam door mededogen met de gewelddaadigheden, tegen hen gepleegd. Onder hunne vrienden bevonden zich de Sekretaris SINGENDONCK en de Raadsheer WILLEM VAN LOON, beiden aangeblevene Regenten, doch in geenen deele eensgevoelig met die van de nieuwe Ploof. Deeze, gesterkt van verscheiden Gemeenslieden en Burgers, zich grondende op de Verklaring des Landschaps, bij welke zij voor wettige Regenten verklaard waren, deden telkens aanzoek bij Dr. ROUKENS en de overige ballingen, om in de Stad te rug te keeren, en bezit te neemmen van hunne waardigheden, met toezegging van hulpe en bescherminge tegen de opgeworpene Regenten. Niet bestand tegen zo veel aanzoeks en beloovens, nam men, eindelijk, het besluit, eenen kans te waagen. Te *Lint* begaven zij zich over de Waal, op den zevenden Augustus des Jaars 1705, en namen vervolgens gang na de Stad. Reeds bevondt zich aldaar, op het Stadshuis, een aantal van vijfeutwintig of dertig Jongelingen, allen vrienden van Dr. ROUKENS en de

overige ballingen, en hadden aldaar den bovengemelden Raadsheer WILLEM VAN LOON voor Burgemeester verklaard, na alvorens die van de nieuwe Plooi uit de Raadkamer verdreeven, en na de dus genoemde Zutfensche Kamer de wijk te hebben doen neemen. Doch zij zaten 'er niet lang. Op hun roepen om hulp, kwamen hunne vrienden toeschieten, en verlostten ze van daar.

Onder dit alles was Dr. ROUKENS, met de zijnen, in aantogt langs de Groote Straat. Hier wierdt hij gewaarschuwd, dat de onderneeming mislukt was, en reeds eenigen zijner medestanders in hegtenis genomen waren. Geduurende het gesprek, kwam een der nieuwe Regenten, HEERDEN genaamd, aanrukken, aan 't hoofd eener zemengeraapte menigte. Een onverlaat uit den woesten hoop, den Snaphaan op Dr. ROUKENS aanleggende, zou hem gewisfelijk doorschooten hebben, hadde niet de Hopman LEONARD VERSPYK, ijlings toeschietende, zulks geweerd. Toen sloeg men geweldige handen aan den Dokter, voerde hem na het Stadshuis, en stelde hem in het zo genaamde *Emaus* in bewaaringe. Vier der gevangenen wierden, nog dien zelfden avond, bij toortlicht, uit de Vensters van het Stadshuis, opgehangen.

De Burggraaf JACOB VAN RANDWYK, beducht dat zijnen voorgaanden Ampigenoot diergelijk een lot boven 't hoofd hing, om hetzelfde, ware 't mogelijk, af te weeren, vervoegde zich ten huize van PETER VERSTEGEN, eenen der Nieuwe Regenten, alwaar ook de overigen bij een waren. Hij bragt hun onder 't oog, hoe zeer hij hadden toe te zien, om zich met geen Burgerbloed, vooral niet met het bloed eens Nijmeegschen Burgemeesters, te bezoedelen; als mede, dat zij hem in 't leeven spaarende, hoewel in hegtenis, meer zouden kunnen uitwerken, tot bevordering van rust en vrede, onder de Gemeente, dan indien zij aan hem geweldige handen sloegen. Deeze redenen scheenen ingang te vinden: althans gaven ze hun woord, den Burgemeester ROUKENS te zullen spaaren. Doch zij hielden hun woord niet lang. Want, in den namiddag, door den wijn verhit, en van wraaklust brandende, namen ze, nog dien zelfden avond, een Raadsbesluit, om Dr. ROUKENS, 'sanderendaags avonds, op de Binnenplaats van het Stads-

Stadshuis, te doen onthalzen. Zonder verhoor of form van Pleitgeding wierdt dit besluit genomen, en wel den naam van den Raad, welke geen Regtsgebied heeft, of ooit beweerd heeft te hebben in lijfstraffelijke zaaken.

Naa dat het Vonnis, 't welk wij aan het slot deezes Artikels gevoegd hebben, den Burgemeester ROUKENS, door den Sekretaris SINGENDONCK, was voorgelezen, zeide hij tot denzelven: *Neef, lees mij de laatste Periode nog eens voor.* Dit geschied zijnde, was zijn wederwoord: *Is dat Consideratie? word ik dus onverhoord veroordeeld, daar ik bij 't geval niet eens tegenwoordig geweest ben?* Zich verder willende verantwoorden, wierdt hem, door Burgemeester VERSTEGEN, toegebeeten: *Weg, weg maar! dit is hier de plaats niet.* Hier op verklaarde de oude Man: *Ik gaa gerust ter dood; maar mijne geheele misdaad is, tegen een verbod in de Stad gekoomen te zijn, waar op geene straffe bepaald was.* Met een herhaald *weg, weg maar* wierdt hem het verder spreken belet. Als eene blijk van gerustheid van gemoed en onverfchrokkenheid, bewaart 's Mans naageslagt, als echt en onlochenbaar, de volgende overlevering. Gekoomen zijnde op de Binnenplaats van het Stadshuis, alwaar het Vonnis zou volvoerd worden, hadt de Grijsaart de bedaardheid, de gouden Knoopen, welke hij in zijne Handmouwen droeg, daar uit te neemen, en dezelve te overhandigen aan zijnen knegt, welke hem tot in het uiterste verzelde, met bevel om ze te bewaaren en te draagen, als een gedenkteken van zijnen onthalsden Heer.

Om den veroordeelden, als 't ware, eenige gunst te betoonen, verzogt men den Kerkleeraar BRACONIER, hem in zijn uiterste bij te staan en voor hem te bidden. Doch deeze weigerde zich daar toe te laten gebruiken, zeggende *zulks te kunnen noch te willen doen, om reden dat de Heer ROUKENS, door zijne aardsvijanden, die, daarenhoven, volgens de Wotten, geene Regters over hem konden of magten zijn, en nog wel onverhoord, veroordeeld was.* Vergeefs hieldt men aan, bij den Leeraar, om der Rgeeringe ten wille zijn. De Heer BRACONIER bleef volstandig bij zijne weigeringe: weshalven men genoodzaakt was, eenen anderen te ontbieden, die

Oooo 3

zich

zich liet gezeggen. Ondanks het verzogte uitstel, wierdt het gemelde Vonnis, bij het licht van twee toortzen, ten uitvoer gebragt, en 'sdaags daar aan het Lijk aan de familie toegezonden, welke het in de Groote Kerk deedt begraven. De Heer Mr. WILHEM ROUKENS onderging dit treurig lot, in het tweeënzeventigste jaar zijns Ouderdoms.

*EXTRACT uit het Landachs Reces
van Julij 1702.*

Martis den 19 Julij 1702.

DE STATEN DES FURSTENDOMS GELRE EN GRAEFSCHAPS ZUTPHEN, met d'uijterste bevremdinge voorgekomen zijnde de disfentien en tweedraghten, die sigh voor eenige dagen en alnogh in de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel op de naam van de Gemeensluiden en Gilden derselver Steden tegens de Magistraaten van dien hebben opgedaan, en fulx op prætext en voorgeven dat de Gemeentens eenigen tijdt herwaertz in haere Oude Voorreghten en Privilegien soude vercoert en benadeelt wesen, en dat ook eenige Regenten van dien Onwettigh en niet behoorlijk gequalificeert souden sijn de Magistrature en Schepen-stoel aldaar te bekleden, en dat vervolgens de saeken in de voorf. Steden soo verre sijn uijtborsten dat de facto sonder eenige voorgaande klaghten aen de Staeten deser Provintie, en bij gevolge buijten eenige form of figure van reghspieginge de Magistraten van dien in 't geheel of ten dele van haere bedieninge sijn ontfet en wederom nieuwe in derselver plaats aengestelt, oock sommige van d'oude na voorgaande bedankinge in een nieuwen eed sijn aengenoomen.

En geconfidereert dit saeken sijn van d'uijterste Consequentie, waer inne tot Conservatie van de gemeene ruste ten spoedighste behoort te worden voorzien: soo is 't dat haer Ed: Mog: hebben goedgevonden en verstaan, gelijk dezelve goetvinden en verstaan bij desen, dat d'onsettinge der Regenten in de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel door de Gemeensluiden en Gildens gedaen is Onwettigh en informeel, deselve vervolgens krachte deses improbeerende en annullerende, ende de

boven

bovengem. resp. Magistraten en Regenten in haer volle recht, autoriteit en hedieningen herstellende.

Dat verders de Momber of een ander in deszelfs plaats sal werden geauthoriseert en gelast, om sich exactelijk t'informeeren na die geene, die dese bewegingen en opschuddingen onder de Gemeentens veroorsaekt en verweckt hebben, om tegens dezelve voor 't Hoff Provinciael met ses Adjuncte Leden uijt de Landfchap, na bevindinge van saeken te procederen en te concluderen na behooren, om vervolgens na rechten gesententieert te worden.

Dat ook na de herstellinge alle die geene, die tegens de Statuten, Conventien en Privilegien der voorf. Steden, soo ten respecte van Verwantschap, Borgerschap of andersints in de voorf. Magistraeten moghten aangestelt sijn, daer inne niet langer sullen continueeren, en dat ten dien eijnde de resp. Gemeensluijden van de voorf. Steden, of die daar toe berechtigt sijn, binnen den tijt van drie daegen, na ontfangene Notificatie deses, sullen hebben t'exhiberen haere vermeijnde grieven en redenen, waar op vermeenen gefundeert te sijn, dat de Magistraeten in 't geheel of sommige Leeden van dien ongequalificeert sijn de Magistraet te bekleden.

Dat de voorf. Grieven gestelt sullen werden in handen van de geinteresseeerde parthijen, om binnen drie daghen peremptoir te dienen van bericht; Dat 't selve ingecomen sijnde, daar over bij 't Hoff Provinciael met ses Adjuncten als boven gemelt finalijk na den teneur der voorn. Privilegien en Conventien op mondelijke pleijdoije de planó geduerende de sessie deser Lantschaps Vergaederinge sal gedisponeert en gesententieert werden.

Verbiedende verders alle Burgers en Ingesetenen deser Provincie wel seherpelijk in 't toecomende sulke noçh diergelijcke seijtelijckheden meer t'onderneemen, bij poene dat tegens haer door de Momber deser Provincie als tegens Verfloorders der gemeene ruste op 't rigourieuft sal geprocedeert werden.

Eijndelijk dat het Hof Provinciael in Naeme van de Lantschap het gedisperseeerde Libel, geintituleert Grieven en Beswaeren van d'oude en de vrije Burgerije der Stadt van Nijmegen, sonder naam gedruckt, als een verfoeijelijck pasquill

en seditieus Libel ten overstaen van de Momber deser Provincie door handen van den Scherprichter met ten aldereersten publicq zal laeten verbranden, op sodoaene plaets binnen de Stadt van Arnhem als het welgem. Hof sal goetvinden, waer toe de Magistraet van welgem. Stadt aerdgunninge heeft geacordeert.

En worden het Hof Provinciael, d'Officieren en Magistraeten gelast, om 't inquireren na d'Autheurs, Druckers en Seminators van 't voorf. Libel, om daer tegens te procederen als nae exigentie van saecken sullen bevinden te behooren; sullen de tot ondeckinge van deselve, door meer gemelte Hof met ten aldereersten een publicatie cum premio van hondert Silvere Ducatons gedaen worden.

Haar Ed. Mog. gesinnen het Hof Provinciael om den Momber deser Lantschap te gelasten notificatie van de bovenstaende resolutie aen de oude Regenten, pratense nieuwe Regenten en Gemeensluiden of onder sodoanigen naem als sij sich souden willen qualificeeren, binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel te geven, en van sijn wedervaeren in desen met ten eersten rapport te doen.

Die van de Graeffschap Zutphen hebben wel in de bovenstaende resolutie gecondisfendeert, dogh verstaen, dat den 4 Articul van gem. resolutie beginnende, dat ook, niet speciaal maer generael behoort gestelt te worden en daerom deselve doen infereren op volgende manier.

Dat vervolgens, die geene soo sustineren eenige grieven of beswaer tegens de Leden van welgem. Magistraeten in 't gemeen, of tegens eenige in 't bijzonder te hebben, dat tot dien eijnde deselve de gem. grieven tegens . . . aen de Landtschap sullen exhiberen en vervolgens gestelt in handen van parthij, om binnen drie daegen peremptoire te dienen van bericht, sullende als dan na bevindinge van saecken bij de Landtschap of het Hof Provinciael neffens ses Adjuncten uijt de Landtschap, geduijrende de sessie van deze Vergaederinge gedijsponeert en gesententioneert worden na behooren.

Dogh Hendrick van Westerholt tot Hackfort, uijt de Ridderschap, de Burgerm. Diemen, Goltstein en Becker, en de Burgerm. Dam, namens de Stadt Doeticom hebben sich ge-

con-

conformeert in alle poincten met de resolutie van de twee Quart. Nijmegen en Veluwen.

Mercury 19 July 1702,

post alia.

Gerapporteert sijnde, dat de Momber deser Landschap Dr. David ten Hove sijn geexuseert heeft de resolutie van haer Ed. Mog. op gisteren genoomen ter executie te leggen: Heeft de Landschap goetgevonden en geresolveert de Persönen van Dr. Jacob Coets en Dr. Andreas van Dam resp. tot Substituijt Mombers dezer Landschap aan te stellen, gelijk sij respectie daer toe aengestelt worden bij desen, ijder op de helft van 't tractement, voor desen bij den Substituijt Momber genoren, te gelijk vast stellende, dat een van beide deze twee voorn. nieuws aangestelde Substituijt Mombers coomende t'overleijden, de langstlevende van beiden alleen Substituijt Momber sal sijn en vervolgens dat tractement alleen trecken, en dat de Mombers plaats vacant vallende, de twee voorn. Substituijt Mombers als dan met haer beide de voorf. Mombers en Substituijt Mombersplaatsen onder haer beide sullen bedienen, en in sodanen Cas ijder van haer beide genieten de gerechte helfte van 't tractement van de Momber en Substituijt Momber; kunnende dienvolgens het Hof Provinciael na afgegevene Commissie uijt kragt van dese resolutie de twee voorn. Substituijt Mombers tot de bovengem. speciale en alle andere voorvallende saeken op instructie van welgem. Hove en die van de rekening dezer Provincie resp. in haere qualiteijt employeeren; sullende van deze extract aan welgem. Hove en die van de rekening gefonden worden om te strecken tot derselver naerichtinge.

Mercury 26 July 1702.

Haar Ed. Mog. hebben in achtervolginge van derselver resolutie van den 18 dezer goetgevonden en verlaen bij desen te committeeren en t'authoriseren d'ordinaris en extr. Raeden

O o o o 5

van

van den Hove Provinciael en daer en boven de volgende Gecomm. uijt de Lantschap, met naeme Johan de Cock, van Delwijnen Heere tot Wadenonien en Arnt Jan Vijgh uit de Ridderfchaps des Qrs. van Nijmegen, bij lotinge getrocken; seijnde voor dese reijse, ten verfoeke van de twee andere Quartieren, twee Gecomm. uijt de Ridderfchap van 't Quartier van Nijmegen gemaakt; Alexander van der Capellen tot Haegen uijt de Ridderfchap, en Andries Steven van Winshem, Wilh. van Haarfolte tot Yrst uit de Ridderfchap en Hermanus Coets bij desfelvs absentie Johan op ten Noorth, resp. Borgerm. en Schepen der Stadt Arnhem uit de Steden des Quartiers van Veluwen, om d'oude onfette en niet weeder in eed genomene Regenten binnen de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel in haere resp. functien voort werkelijk te herstellen, die sich dies niet onweerdigh moghten gemaakt hebben. Als meede om eenige van de Principaelste Oproermakers in de welgem. Steden in verfekeringe binnen de Stad van Arnhem te doen brengen, voorts t'aghtervolge en t'executeren al 't geen in haer Ed. Mog. bovengenoemde resolutie is vermelt, en om verders te doen al 't geene het welgem. Hof Provinciael en Gecomm. na occurentie van saeken fullen oordeelen te behooren: Ook de Condu'tes van de Secretaris Frederik van Heukelom omtrent dese saecken gehouden t'examineren, en na bevindinge van saecken daer in te doen.

Voorts hebben Haer Ed. Mog. goetgevonden dat de Raeden ordinaris en extraord. deses Furstendoms en Graaffschaps en deses Geadjungeerden tegens aenstaende Saturdagh de klokke thien uijren op de Lantschaps Camer in de Vergaedinghe van haer Ed. Mog. fullen hebben te erscheijnen, alwaer haer Ed. sal worden gelesen deze resolutie en die van den 10 dezer, over en ter saeke van gerefene tumultuaire disordres in de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel, genomen, en waer bij in saecken voorf., om recht en Justitie t'administreren en voorts te doen wat tot maintien van de hoge gerechtigheijt van deeze Provincie sal nodigh bevonden werden, geauctoriseert sijn breder bij opg. resolutien geextendeert.

En op dat d'een of andere parthije van de goede Justitie in desen t'administreren soo veel te meer moghte geperfuadeert en
sigh

figh verfeekert houden, foo fullen welgem. Raeden Ordinaris en Extraordinaris nevens de Adjuncten in hoc speciali et extraordinario Casu den volgenden eed praesteren.

Wij beloven en sweeren dat wij de resolutien van de Lantschap van den 18 en 26 Julij 1702 in alle haere poincten en delen getrouwelijk zullen naecoomen, en in deesen sonder aenschouwinge van Perfoonen Goed en Onvertogen recht doen, sonder door gunst ofte vrientschap, haat ofte ongunst ons te laten bewegen, ofte eenige giften of gaven, directelijk of indirectelijk voor ofte mae de sententien t'ontfangen en niet te revelleren wat omtrent dese saeken in 't generael, of bij d'advisen in 't particulier sal coomen te passerem, voorts alles te doen wat oprechte en goede Justiciers toestaet en gebeurt.

SOO WAER HELPE ONS GODT.

Voorts hebben haer Ed. Mog. verstaen dat niemant van d'Ord. nogh Extraord. Raeden nogh Adjuncten sikh de Vergaederungen in Cas voorf. sal mogen ontrecken, nochte sikh geduerende de befoignes absenteren, ten waere hij eenige wet-tige redenen soude kunnen allegeeren, het welke sal staan tot Cognitie van de Staten deses Furstendom en Graeffschaps.

En is vervolgens mede goetgevonden dat het parthijen sal vrijstaan en toegelaeten worden in specie met de nominatie van de persoon off perfoonen, maer niet in genere tegens het geheele Collegie, foo oordeelden dat eenige van de geaucthoriseerdens in desen tot Reghters niet souden kunnen of vermogen te sijn haere redenen van suspectatie tegens dezelve in te brengen, en parthije hinc inde daer over gehoord, fullen d'overige en niet gefuspecteerde Reghteren, of het geposeerde na reghten relevant is, daar over decreteeren.

Eijndelijk word het Hof en Adjuncten welgemelt aanbevoolen om de Suppoosten, die in deesen fullen geemploijeert worden den eed van secretesen af te neemen.

Is wijders goetgevonden en geresolveert dat ter oorfaek van d'onstaane seditieuse bewegingen binnen de Steden van Nijmegen, Tiel en Bommel, aan haer Ed. Mog. geschreven en gansch vrundelijk versoght worden, om den Genrl. die de

WOU.

troupes van den Staat in of naast aan deze Provincie is Commandeerende, bij een speciale acte te willen ordonneren, om op haer Ed. Mog. gefinnen en begeeren tot executie van 's Lantschap resolutien, en 't geene verders daer omtrent sal worden gerequireert de sterke hant te bieden, en dien aangaande Haar Ed. Mog. ordres te pareren; ten eijnde alle gevreesde disordres mogen voorgecoomen, en deze Provincie in haere auctoriteit en hooge gefagh magh gemaintineert worden.

En eijndelijk dat die bovengem. acte Haar Ed. Mog. ten spoedighsten magh toegesonden worden, om sich daer van ter behoorlijker tijt te kunnen bedienen.

Haar Ed. Mog. confidererende dat de vacantie van den Hove Provinciael aanstaande is, hebben ten regarde van de tegenswoordige op tapijt zijnde saeken goetgevonden welgen. Hof bij desen te gefinnen die vacantie geen aanvank te doen neemen voor dat de gelegentheijt van tijt en saeken sulks sal permitteren: alles met dien verstande nochtans, dat wanneer de voorf. vacantie sal sijn begonnen, deselve so lange sal dueren als ordinaris.

Martis 1 Augusti 1702.

post alia.

Haer Ed. Mog., inhærerende derselver resolutien van den 18 en 26 Julij jongstleden, verstaan dat de herstellinge van de Regenten binnen de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel, invoegen als in de voorf. resolutien vermeld, sal geschieden door d'Ordinaris en Extraord. Raeden en de ses Geadjungeerde Leden uijt de Lantschap.

Dat door ordre van deselve eenige van d'opvoermakers in verfekeringe sullen genomen worden, het sij voor of na de te doene herstellinge soo en als welgem. Raeden en Geadjungeerde sullen oordeelen te behooren.

Dat den eed, bij meer welgem. Raeden en Geadjungeerden als Richters in desen sal afgeleght worden soo als deselve is ter nedergefelt; Dogh worden uijt befondere redenen en confide-

sideration omtrent deze saeken geexcuseert Georgh Ripperda Heer tot Verwoelde, Arnold van Eck, en Willem van Loon Ordinaris Raeden, en Jacob van Randwijck Heere tot Rossum, Gameren, Beek, Extraordinaris Raad.

Dat wijders van d'overige Raeden Ordinaris als Extraord. en Geadjungeerde in 't adviseeren over personen die haer resp. in Verwantschap of Swagerschap tot de vierde graat inclusijs bestaan, sullen geexcuseert sijn.

Ende eijndelijk dat de Heere Grave van Nassau Lieut. Generaal van d'infanterie van den Staat en Gouverneur van de Steden en Forten des Quartiers van Nijmegen sal verschreven worden om tegens morgen ten elf uijren mede voor haer Ed. Mog. t'erscheijnen.

Mercury 2 Augusti 1702.

De Heere Grave van Nassau Lieut. Generaal van d'infanterie van den Staat en Gouverneur van de Steden en Forten des Quartiers van Nijmegen, volgens aanschrijvens van Gisteren alhier in haer Ed. Mog. Vergaedinge erscheenen sijnde; heeft op den eed aen de Lande gedaen aengenomen ende beloofd te sullen secreteeren 't geene met den selven, rakende de seditieuse bewegingen binnen de Steden van Nijmegen, Thiel en Bommel onlangs voorgevallen sal gesproken en geconfer-teert worden.

En heeft vervolgens aangenomen en beloofd te sullen Obedieren aen alle 't geene hem omtrent dese saeken van wegens Haar Ed. Mog. sal geordonneert worden.

De Ordinaris en Extraord. Raeden van den Hove Provinciael, als mede ses Geadjungeerde Leden uijt de Lantschap, tot Rechters aengestelt in saeken concernerende de seditieuse bewegingen onlangs binnen de Steden van Nijmegen, Thiel en Bommel voorgevallen, volgens Haer Ed. Mog. resolutie van gisteren ter Vergaedinge gecompereert sijnde, hebben gesamentlijk den eed, in haer Ed. Mog. resolutie van den 26 jongstleden vermeld, met opgeslaafde vingeren afgeleght, met name:

Rao.

Raeden.

*Pieter Noijen.**Henrick van Esfen.**Caspar van Els tot den Swanenburgh.**Batyn van der Hil tot de Wilthoen en Claerbeek.**Johan van Arnhem Heere van Rosendael tot Harsfeld
Landtdrost van Veluwen.**Johan van Munster.**Johan van Lintelo tot de Marsch Landtdrost der Graef-
schap en Scholtus tot Zutphen.*

Geadjungeerde Leden uijt de Landschap.

*Johan de Cock van Delwijnen Heer tot Wadenoijens
Arent Vijgh.**Alexander van der Capellen tot Haegen.**Andries Stephen van Winshem.**Willem van Haersolte tot Trst Righter der Stat Arnhem
en in Veluwensoom.**En Hermanus Coets.*

En is goetgevonden, dat aan deselve de navolgende Commissie en Auctorifatie sal worden verleent.

DE STATEN DES FURSTENDOMS GELRE EN GRAEF-
SCHAP ZUTPHEN, Committeren en Auctoriferen kraght
deses d'Ordinaris en Extraordinaris Raeden van den Hove
Provinciael en ses Geadjungeerde Leden uijt haer Ed. Mog.
midden, om in name en van wegens de Hoogheijt deser Pro-
vintie, de Regenten binnen de Steden Nijmegen, Thiel en
Bommel, onlangs door een sefidieufe beweginge ontfet, wer-
kelijk wederom te herstellen, en omtrent die saeken met den
aenclieven van dien ingevolge haer Ed. Mog. resolutien van den
18 en 26 Julij jongstleden als Righters te handelen. Lastende
alle en een ijder, die dese voorcomen fall onse voorn. Ge-
comm. en Righters daar voor t'erkennen, en voor te comen
dat nogh aen deselve noghte aen de Griffier van den Hove
nogh aen de twee Substituijt Mombers, nogh derselver Sup-
pooz.

poosten en bedienden, of 't geene haer aengaet eenige de minste verhiudernisse, belet ofte quade ontmoetinge desen aangaende geschiede; bij poene niet alleen van onse hoogste indignatie maer ook van anderen ten exempel rigoreus gestraft te fullen worden.

Is na deliberatie mede goetgevonden en verstaen dat aan de Ordinaris en Extraordinaris Raeden van den Hove Provinciael en de ses Geadjungeerde Leden uijt haer Ed. Mog. midden, als Rigters in saeken concerneerende d'onlangs ontsaene fedetieufe bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, en representeerende de Heeren Staeten dezer Provincie in desen, een Acte sal worden gegeven waer bij de Heere Grave van Nasfau als Gouverneur des Quartiers van Nijmegen, en alle verdere Militaire Officieren binnen deze Provincie seijnde, geordonneert word haere ordres in desen t'obedieren en te pareren even als of welgem. Heeren Grave en verdere Officieren dezelve direct van de Lantschap gegeven wierden; welke Acte alhier is geïnseereert.

DE STATEN DES FURSTENDOMS GELRE EN GRAEFSCHAP ZUTPHEN ordonneren den Heere Grave van Nasfau Gouverneur van de Steden en Forten des Quartiers van Nijmegen, en alle verdere Militaire Officieren binnen dese Provincie sijnde, d'ordres van de Ordinaris en Extraordinaris Raeden van den Hove Provinciael en Geadjungeerde Leden uijt de Lantschap als Righters in saecken van d'onlangs ontsaene fedetieufe bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, voorgevallen, t'obedieren ende te pareren even of welgem. Heeren Graven en verdere Officieren de voorf. ordres direct van haer Ed. Mog. gegeven wierden en aan welgem. Righters, als representeerende in desen de Lantschap dat respect te geven, 't welck de Heeren Staeten dezer Provincie en Corps vergadert sijnde, competeert.

Jovis 3 Augusti 1702.

Vorgebracht sijnde hoe en waer d'Ordinaris en Extraord.
Raeden van den Hove Provinciael en de Geadjungeerde Leden
van

van

van de Landschap haere vacatien, verteringen en rijscosten, als Righters in saeken van de seditieuse bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel onlangs ontfaen, fullen ontvangen: Is goetgevonden ende verstaen dat die van de Rekeningen ter saeken voorf. bij provisie 500 gln. fullen doen tellen, en dat door dezelve, onder ascortinge van de voorf. 500 gln. de specificatien en declaratien dien aangaende fullen worden betaelt: met dien verstaende noghtans dat bij aldien eenige Confiscatie van goederen over de bovengem. saeken moghte voorvallen 't selve sal sijn ten profijte van de Domeijnen deser Provincie.

Martis 22 Augusti 1702.

Gehoort het mondelijk rapport van d'Ordinaris en Extraord. Raeden van den Hove Provinciael en Geadjungeerde Leeden uijt de Landschap tot voldoeninge van 's Landschaps resolutien van den 18 en 26 Julij beide jongstleden tot de herstellinge der ontsfette Regenten als anderfints in de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel sijn geweest: worden welgem. Raeden en Geadjungeerde Leden voor derselver genomene moeijte in desen bedankt: fullende op de Gerapporteerde poincten naeder werden gedelibereert als het schriftelijk verbael dien aangaende gehouden, aan de Landschap sal sijn overgelevert.

Mercurii 23 Augusti 1702.

Haer Ed. Mog. hebben na deliberatie goetgevonden ende verstaen dat de vermeijnde grieven en redenen, waer op de resp. Gemeensluijden van de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel of die daer toe gerechtich sijn, vermeenen gefundeert te wesen dat die Magistraeten in 't geheel of sommige Leeden van dien ongequalificeert sijn de Magistrateur te bekleden, aan 't Hof Provinciael en Geadjungeerde Leden uijt de Landschap niet alleen fullen werden ingedient, maer ook den termijn van indienen der voorf. vermeijnde grieven en redenen, waer van in haer Ed. Mog. resolutie van den 18 Julij 1702 vermeldt, bij welgem. Hof Provinciael en Geadjungeerde Leeden sal mo-

gcn

gen worden geprolongeert soo en als deselve fullen bevinden te behooren.

Auëthoriserende haer Ed. Mog. het meer welgem. Hof Provinciael en Geadjungeerde Leeden wijders, dewijl de resp. Gemeensluijden van de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, of die daar toe berechtig sijn, tot noch toe haere vermeijnde grieven niet hebben ingedient, daar ontreat sodayene ordre te beraemen, het sij met het stellen van een naedere peremptoire tijt, ofte sodaynigh als deselve fullen bevinden te vereijschen.

Haer Ed. Mog. hebben goetgevonden ende geresolveert het protest op de naam van Borgerm. Schepenen en Raed mitsgaders de Gemeensluijden der Stadt Nijmegen, te stellen in handen van welgem. Hof en Geadjungeerde Leden, ten eijnde, om daerinne te doen soo en als deselve fullen oordeelen te behooren.

Haer Ed. Mog. hebben mede goetgevonden en verstaan het ontsaene different tuschen de Leeden van de Magistraet der Stadt Boumel, over d'electie van Arent Goris tot Schepen mede te renvoijeren aen 't Hof Provinciael en Geadjungeerde Leden met auëthorifatie, om daar in te disponeren.

Eijndelijk hebben Haer Ed. Mog. mede goetgevonden ende geresolveert aen het meergem. Hof Provinciael en Geadjungeerde Leden te renvoijeren alle de saeken de bekende ontsaene bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Boumel eenighsints concernerende, en wat dien aangaande wijders voorvallen moghte, met auëthorifatie, om na concurrentie en bevindinge van saeken daer omtrent te disponeren soo als bevinden fullen te behooren.

Notitie der Sententien tegens d'Oproermakers van 1702, binnen Nijm. Ingevolge Sententien, bij 't Hoff en ad-jund Leeden uit de Landtschap geweest, binne Zutphen den 5 Dec. 1702.

Dr. Frans Romswinkel, Raed in 't Hoff schuldig aen seditie, vilependie en ongehoorsaemheijdt tegens de Landfurstelijke Hoogheijdt — vervallen van alle Chargen en Dignitijten, en inhabel — voor sijn leven gebanne op poene van de Dood, en gecondemneert in een boete van 20000 Gls.

XXV. DEEL

Pppp

Ds

Dr. *Henrik Singendonk*, om de selfde misdaaden — inha-
biel en voor sijn leven gebannen, op poene van arbi-
traire correctie en boete van 2500 Gls.

*Adriaan van Heerd, Waltgraef des Nederrijks-Walt, Jan
Ingenoel en Frans van der Lijnden*, Raeden en Schee-
penen der Stad — schuldig aen inobedientie, disre-
spect, en veragting der Landsfurstelijke Hoogheijd —
vervallen van haer Charges en bedieningen — ontfeg-
ging voor haer leven der inwooning in de Provincie
ten waare op de eerste Landelijke Vergadering hunne
fouten bekennen en leetweesen daer over toonen, wan-
neer deselven na de tijd van ses jaeren wederom eligibel
sijn en admistibel tot charges. Voorts ider gecondemn.
in een boete van 3000 Gls.

Willem Vonk, vervallen van 't Borgerschap, de Magistraet in
de Vierschaar te bidden om vergiffenisse, tot dien tijd de
Provincie ontfeggende, voorts gecondemn. in een boe-
te van 100 Ducatons. Alle die Boetens ten profijte der
Domijnen.

G. van Urmond en Henrik Piek, bij provisie om bijzondere
reedenen de saak in staat gehoude.

*Vonnis over Mr. WILHEM ROUKENS,
Burgemeester en Raad te Nijme-
gen.*

Alfoo het Godt Almagtig gelieft heeft den Eerbaeren Raedt
uijt een overgroot pericul, haer op gisteren in de Raedt-
Camer door een ongehoort tumult en geweldadigen oproer
bij eenige seditionse en quaetaerdige menschen en gewapende
Jongeluiden moetwilliglijk aengedaen, geluckelijk te verlos-
sen, en de saken onder desselfs genadig bestier in dien staet
gebraght, dat door de dappere stantvastigheit en getrouwe
vigilantie van hare goede Borgerije eenige belhamels en hoof-
den van voorf. ongehoorden tumulte en violenten oproer sijn
ge-

geapprehendeert en nae verdienste gestraft geworden, waar door en andere goede voorfieninge dieselve tumulte en oproer in soo verre is gestilt, dat dese naght sonder eenigh ongeluk is verstreecken en gepasseert, en dat haar Ed. en Aghtb. wederom bij den anderen sijn gecomen om verders tegens dergelijke dangereuse en verschrikkelijke onderneemingen rigouzeuselijk te voorfien en de goede Borgerije ten eenemaal gerust te stellen, van in 't toecomende aan foodane vreeselijke onheiljen en ogenschijnlijcken bloetbat, het welk al nu geene der goede borgeren maar alleenlijk eenige der geweldadigers heeft getroffen, onder den segen van Godt den Heere Almaghtigh niet weder geexponeert en blootgesteld mogen werden, maar eenmaal in een gewenste rust en eenigheit leve.

Haar Ed. en Aghtb. vervolghijk in aendachtige overweginge en seer serieuse aanmerkinge genomen hebbende dat Dr. Willem Rouckens gedetineerde alhier onophoudelijk heeft bij alle onbehoorlijke manieren en wegen getracht, deze jegenwoordige Regeeringe te renverferen en om verre te werpen, en daer door dese Stadt en gansche Borgerije in een geduirige ontrusting, soo van binnen als van buijten te houden.

Dat hem gedetineerde om deze en andere redenen voorheen bij resolutie van den Eerbaeren Raedt deze Stadt en Schependom is ontfeyt. Dat hij gedetineerden op gisteren onaengezien voorgeroerde resolutie ten selfden tijden en uire wanneer het geweldadigh tumult en ongehoorde seditie wiert werckstellig gemaekt, sijn hier binnen deze Stadt met sijne verdere complicitent heeft laten vinden en ook geapprehendeert is geworden; al het welck sijnde pernicieuse en seer abominable seijten en van de alderuijterste gevolgen, welke in een landt en Stadt, daar behoorlijke justitie vigneert in geenen deelen getolereert, maar tot weringe van dien sonder aansien van personen moeten en behooren gestraft te worden.

Soo is 't dat Borgerm., Schepenen en Raedt deser Stads met eenparige stemmen hebben goetgevonden en geresolveert, dat den Gedetineerde Dr. Willem Rouckens, als een hoofd en principael Aucteur van meergem. ongehoort tumult en geweldadigen oproer anderen ten exempel en affchrick met des Swaerde door den Scherp Rigter sal worden geexecuteert dat

'er de doot navolgt; hem gedetineerde om fonderlinge confideratien dese min fchandelijke doot, of fchoon anders heeft gemeriteert, vergunnende.

Aldus gepronuntieert en geexecuteert den 8 Augusti 1705 des namiddaghs de klokke half fies.

ROUKENS, (Mr. THEODORUS) Zoon van Mr. JOHAN ROUKENS, en broeder van den onthalsden ftraks gemelden Burgemeester, oeffende zich in de Regtsgeleerdheid, te *Leiden*, en beklom aldaar den Trap van Meester in die Weetenfchap. In den Jaare 1695 wierdt hij tot Sekretaris van Schepenen aangefield. De ongelukkige verdeeldheden, welke zijne Vaderftad, in het begin deezer Eeuwe, beroerden, en die, voor zijnen Broeder, zo als vermeld is, doodelijk waren, koften hem insgelijks zijne bediening. Zonder hem gehoord, of eenige redenen gemeld te hebben, deedt men hem, door eenen Roededraager, of Stads Bode, aanzeggen, dat hij, volgens befluit der Regeeringe, van zijn Ampt vervallen was verklaard. Vergeefsch waren de tegenbetuigingen, welke hij inbragt tegen eene dus wederregtelijke handelwijze. Bij afwezigheid van den Sekretaris, opende men voorts deszeifs Pulpit of Lesfenaar op het Stadhuis, waar in bewaard wierden de penningen, voortspruitende uit den Ontvangst van den Veertigften Penning en van de Collaternale Succesfie; van welke penningen, in dien tijd, flegts om de drie jaaren, rekening en verantwoording wierdt gedaan. Voorts maakte men zich meester van de gemelde penningen, mitfgaders van de Boeken, Papieren en Aantekeningen, onder verklaaring, dat, van dit alles, een Inventaris zoude gemaakt worden. Doch de beloofde Lijst is nimmer te voorfchijn gekoomen. Daarenboven heeft men nooit kunnen ontdekken, wat 'er van de penningen geworden zij. 't Algemeen gerugt hielt in, dat zij gebruikt wierden ten behoeve van het gemeene Volk, en om hetzelve, in die dagen van verwarringen, als in eene geduurige dronkenschap te houden. Naa het treurig lot, zijnen Broeder wedervaaren, begaf zich THEODORUS ROUKENS, met der woon, na *Arnhem*. Hier vervoegde hij zich bij de Staaten van het Landfchap, met een Vertoog, inhoudende een verzoek, om her-

herstelling in zijn Ampt, waar uit hij tegen allen regt en reden gezet was. Niet ongelukkig slaagde hij in dit aanzoek. In den Jaare 1710, toen de gemoederen eenigzins bedaard waren, ontving hij de toezegging van herstellinge in zijnen post. Doch hij overleedt kort daar naa. De Heer THEODORUS ROUKENS was getrouwd met CATHARINA VAN DER NOEN, en liet bij dezelve eenen Zoon naa,

ROUKENS, (Mr. JOHAN MICHEL) een der grootste Regtsgeleerden van zijnen tijd, en boezemvriend van den vermaarden Amsterdamschen Advokaat HERMANUS VAN NOORDKERK. Hij was gebooren op den zesentwintigsten Januarij des Jaars 1702. De haat, waar mede zijn Geslagt was belaauden, hadde hem, in zijne eerste kindsheid, bijkans het leeven gekost. Om het onnozel wigt te behouden, in eene dreigende opschudding, in het Vaderlijk hujs ontstaan, bergde men hetzelfde, leggende in zijne Wieg, over den muur van den Tuin, in het huis van den Heere Baron VAN RANDWYCK. De gronden der Taalkennisse, vooral van het Latijn, leide de Jonge JOHAN MICHEL, onder den vermaarden Nijmeegschen Rektor CANNegiETER. In de Regtsgeleerdheid genoot hij, te *Leiden*, het onderwijs van de beroemde Hoogleeraaren GERARD NOODT, VITRIARIUS en anderen. Naa zijne beyordering tot Meester in de Regtsgeleerdheid, keerde hij weder na zijne Geboortestad. Welhaast ondervondt hij het genoegen, dat hem een Ampt wierdt opgedraagen, in vergoedinge der nadeelen en schaden, welke zijn Vader hadt geleeuden. In den Jaare 1745 verkreeg hij zitting in den Raad. In het volgende jaar ontving hij last, van wegen het Gewest, om de veertienduizend man Hanoversche Hulptroepen door het Kwartier te geleiden. Nog hooger eere genoot hij, in den Jaare 1748, wanneer hij, van wegen de Stad *Nijmegen*, wierdt benoemd, om zijne Doorluchtige Hoogheid, den tegenwoordigen Erfstadhouder, WILLEM DEN V, over den Doop te houden. Aangaande een Regent, dus met eere en aanzien bekleed, zou men verwagt hebben, dat het onrustig Jaar 1748 niet ten zijnen nadeele zou gewerkt hebben. Dit gebeurde evenwel. De Heer ROUKENS was een der zeven Regenten, onder de twaalf, welke van hunne Re-

geeringsposten verlaaten wierden. Het onstuimig gemeen was hier mede niet voldaan: men dreigde zijn Huis met plondering, en den dood aan al wat 'er binnen leefde. 's Mans Echgenootte lag thans in het kraambedde, en was slegts drie dagen geleeden verlost. Het woest gepeupel, voor het Huis vergaderd, de Voordeur, met geweld, geopend hebbende, streeft straks na binnen, en werpt een hagelbui van steenen door de glazen der Kraamkamer: zodat eenigen nedervielen op de Wieg, in welke het Kraamkind lag. Gelukkig lag dit met het hoofdeneinde na die zijde, van welke de steenen vloogen, en wierdt aldus door den Kap der Wieg beschut. Intuschen vondt men, in het Voorhuis, eenige manden met wijn. Het gulzig te lijve slaan van deezen deedt de plonderwoede nog meer ontsteeken. Aan het verbrijzelen van Meubelen en Huisgeraaden, die voor de hand stonden, zijnen zat bekoomen hebbende, maakte men de toebereidzels om tot in de Kraamkamer door te dringen. Ter goeder ure wierdt zulks belet door eenige welgezinde gewapende Burgers, die den plonder- en moordzieken hoop verdreeven; welke, daarenboven, van schrik bevangen wierdt door eenen spoedig opkomenden stormwind: zodat niemand zich op straat durfde waagen, uit vreeze voor het instorten van schoorsteenen en nedervallende Dakpannen.

De Heer JOHAN MICHEL ROUKENS was grondig ervaren in de kennis van de algemeene en bijzondere Regten; verscheiden Verhandelingen kunnen hier van getuigenis draagen, onder andere die *Over den Dijkbrief van de Ooy*. Daarenboven bezat hij eenen poëtischen geest, en verpoosde, bij wijlen, zijnen gewoonen letterarbeid, door het zamenstellen van Latijnsche of Nederduitsche Vaerzen. Hij overleedt op den tienden April des Jaars 1772, zijnde getrouwd geweest met AGNETA JEANNETTA VERSPYCK, dogter van LEONARD VERSPYCK, Ontvanger Generaal des Nijmeegschen Kwartiers, en van VROUWE HUBERTA INGENOEL, dogter van den Burgemeester JOHAN INGENOEL en van JOHANNA REBBERS, gebooren den dertigsten November des Jaars 1705 en gestorven op den achtentwintigsten Maj des Jaars 1787. Twee Zoonen zijn uit dit huwelijk naagebleeven: ARANT ANTHONY ROUKENS en THEODORUS

LEO-

LEONARD ROUKENS. De laatstgenoemde, gebooren op den zesentwintigsten Februarij des Jaars 1751, is reeds overleeden, in den bloei zijner dagen, op den zesentwintigsten Maj des Jaars 1782. Hij was een perfoon van meer dan gemeene be- gaafdheden, en kundig Regtsgeleerde. Hij schreef eenige Ver- handelingen, welke door den druk zijn gemeen gemaakt, on- der andere in *Laudem GERHARDI NOODT*, en *De Academia Noviomagensis*. Daarenboven heeft men van hem eene Spee- ling des Vernufis, zijnde eene *Oratio in Laudem Vespertili- mis*, „Lof van den Vledermuis”, in den smaak van den *Lof der Zotheid van ERASMUS*.

De eerstgenoemde, de Heer Mr. ARENT ANTHONY ROUKENS, gebooren den negenëntwintigsten October des Jaars 1747, leeft nog, bekleedende de aanzienlijke Waardigheden van Bur- gemeester, Schepen en Raad in zijne Geboortestad. Hij is ge- trouwd geweest met Vrouwe ADRIANA JOHANNA VAN BESSENN JONGBLOET, dogter van den Heere Mr. JACOB JONGBLOET, *Heere van Heij en Boeijscoop*, en van Vrouwe MARIA ERNST VAN BESSENN JONGBLOET; gebooren den achttienden Julij des Jaars 1754, en overleeden den drieëntwintigsten December des Jaars 1790. Uit dit huwelijk zijn gebooren

1. JOHAN MICHEL, gebooren den eenëndertigsten Augustus 1781.

2. MARIA JACOBA, gebooren den dertienden Januarij des Jaars 1783, doch, kort daar naa, in den ouderdom van ne- gen maanden overleeden.

3. AGNETA JEANETTA, gebooren den dertienden Januarij 1784.

4. JACOB FREDERIK, gebooren den zesden Februarij des Jaars 1787, doch op den zeventienden daar aan volgende ge- storven.

5. JACOB THEODORUS, gebooren den drieëntwintigsten Maart des Jaars 1788, doch, nog in het zelfde jaar, ge- storven.

6. JACOB WILLEM THEODORUS, gebooren den eenëntwintig- sten Junij des Jaars 1789.

Uit echte Medegedeelde Berigten.

ROUKOOP (*Huis te*) ook wel *Middelgeest* genaamd, is eene vermaaklijke Lustplaats, in *Rhijnland*, onder *Voorschoten*, tussehen de *Vliet* en den *Heereweg*, welke van *Leiden* na *Delft* loopt. Met eene *Laan* komt het *Huis* op dien weg uit, en is voorts met aangename wandelingen, hoven en boomgaarden keurlijk versierd. Het *Huis te Roukoop* is der opmerkinge waardig, om dat het eenigen tijd, ter verblijfplaats diende voor den vermaarden gewezen *Aardsbischof* en *Keurvorst* van *Keulen*, *GEHBARD TRUXES*, naa dat hij, in den *Jaare 1577*, zijnen *Godsdienst* verlaaten, zich met eene *Graavine VAN MANDERSCHIED* in 't huwelijk begeeven, en, onder de bescherming der *Staaten van Holland*, in deeze *Gewesten* eene schuilplaats hadt gezocht. Zie beneden op 's *Mans* *Artikel*.

ROUSSET, (JAN) toegenaamd *DE MISSY*, van geboorte een *Franschman*, zeer vermaard door eene menigte kleine geschriften, ten tijde der *Regeeringsveranderinge*, hier te Lande, in de *Jaaren 1747* en *1748*, meest al ten voordeele van het *Huis van Oranje*. Hij hadt zijne woonplaats te *Amsterdam*, en wierdt geoordeeld mede de hand te hebben in zommige naamlooze papieren, in welke eenige *Staatsleden*, vooral de *Raadpensionaris GILLES*, schandelijk wierden ten toon gesteld. Daarenboven hieldt men hem verdagt van overbrievinge, na *Engeland*, van 't geen, naar zijne meening, op de *Bredasche Vredehandeling*, aangaande eene *Neutraliteit* voorviel. Hoe 't zij, zeker is het dat *ROUSSET*, ten tijde als de *Raadpensionaris* zijne verantwoording deedt wegens de gerugten, ten zijnen nadeele verspreid, te *Amsterdam* geligt, na 's *Graavenhage* gevoerd, en in de *Kasteleij van den Hove* in bewaaring wierdt gesteld. Nogthans duurde zijne opsluiting slegts eenige weinige weeken. Naa 's *Prins* verheffing tot de *Stadhoudertijke waardigheid*, en deszelfs komst in 's *Graavenhage*, bekwam hij straks zijne vrijheid. 's *Mans* bedreevenheid in de *Geschiedenisfen*, en als mede in de *Regtsgeleerdheid*, zal, zedert, zijne *Hoogheid* bewoogen hebben, om hem met den titel van zijnen *Buitengewoonen Raad en Historieschrijver* te vereeren. Van eenig opstel, tot de laatstgenoemde hoeda-

pig-

nigheid betrekkelijk, is ons nimmer eenig blijk voorgekoomen. Zijnen voornaamsten tijd besteedde hij aan het opstellen van Weekschriften, handelende, inzonderheid, over Staatkundige onderwerpen. Vooral hadt hij het, in dezelve, zeer sterk op de Pagters gelaaden, tegen welke hij, nu en dan, zeer scherpe aanmerkingen uitschoot. In stede van langer te dulden, dat zij zich vet mestten met het zweet en bloed der schamele Gemeente, behoorde men dezelve, meende hij, na het Leger te zenden, om het Land te helpen verdeedigen. Daarenboven wierdt ROUSSET gehouden voor eenen der voornaamste werkmeesteren, die, onder de hand, de Regeeringsverandering te *Amsterdam* zогten te bewerken. Door het een en ander baande hij zich den weg tot eigen verderf. Zijne Hoogheid, eenig misnoegen tegen hem hebbende opgevat, deedt hem, in de maand Junij des Jaars 1749, de Akte van Historieschrijver wederom afvorderen. Om het schrijven van zeker Nieuwspapier, waar in hij zich verscheiden zeer scherpe uitdrukkingen tegen uitheemsche Mogendheden, vooral tegen den Koning van *Frankrijk*, veroorloofde, oordeelde de Regeering van *Amsterdam*, 's Mans pen te moeten beteugelen. 't Geregt der Stad, hem vrugtloos in zijn huis gezogt hebbende, wierdt hij, zedert, openlijk ingedaagd, en het uitgeeven van eenigen zijner schriften, zonder vooraf daar toe bekoomen verlof, verboden. Doch ROUSSET was den slag, die zijnen perfoon dreigde, bij tijds ontweeken. Hij onthieldt zich zedert buiten de Stad. Zijne verdere wedervaaringen zijn niet tot onze kennisse gekoomen.

ROXENISSE, een Ambagt of Polder, in het gedeelte van Zuidholland, 't *Land van Voorn* genaamd, zijnde, meer bepaaldelijk, het Westlijkste gedeelte van het Eiland *Over-Flakkee*. *Roxenisse* legt aan de *Hals*, over welke men, bij hoog water, van het Eiland na het Land van *Goedereede* vaart, doch, bij laag water, kan rijden. In de bedijking beslaat de Polder ruim dertig Gemeten Lands meer, dan waarop dezelve, op de Lijst der Verpondingen, staat aangeschreeven. Volgens de eerste telt men driehonderd vijfenzestig, op de laatste driehonderd vierendertig Gemeten. Volgens ALKEMADE zou,

weleer, in deezen Polder, een klein Dorpje gelegen hebben, de *Blaauwe Kamer* genaamd. Doch hier van zijn geene de minste overblijfsels voorhanden.

Zie ALKEMADE, *Beschrijv. van den Briel*.

RUBENS, (PIETER PAULUS) of, gelijk zommigen dien naam schrijven, RUBBENS, hoewel niet gebooren binnen het gebied der Vereénigde Gewesten, mogen wij, nochtans, niet verzwijgen, deels om 's Mans vermaardheid ook hier te Lande, deels om dat zijn Gestagt en Geboorteplaats, eertijds, met ons Vaderland in nauwe betrekking stondt. Zijn Vader, JAN RUBENS, Regtsgeleerde, zat, te *Antwerpen*, meermaalen, in het gestoelte van Schepenen, zelf, volgens zommigen, in den Raad van *Brabant*. De ongunst der tijden deedt hem de wijk neemen na *Keulen*. Zijne zwangere huisvrouw verzelde hem, en beviel aldaar, op den achtentwintigsten Julij des Jaars 1577, zijnde *Pieter en Paulus-dag*, van eenen Zoon. Men noemde hem naar de beide Apostelen. Den ouderdom, tot het ontvangen van onderwijs geschikt, hadt hij nauwlijks bereikt, of zijn Vader zondt hem ter schoole; alwaar hij zo ongemeene vorderingen maakte, dat hij, spoedig, het Latijn vaardig konde spreken.

Naa de bemagtiging van *Antwerpen*, door den Hertog VAN PARMA, keerde de Vader van RUBENS, een ijverig Koningsgezinde, derwaarts te rug. Thans wierdt zijn Zoon bekend aan de Gravinne DE LALAIN, die den welgemaakten en fraai gemanierden Jongeling voor haare Pagie verkoor. Doch hij verliet, wel haast, deezen dienst, als geenen smaak hebbende in de luijledige, dikmaals ongebondene levenswijze. Inmiddels overleedt zijn Vader. Deeze hadt hem voorbeschikt tot de beoeffening der Regtsgeleerdheid. Doch 's Jongelings hoofdneiging hadt altoos overgehield tot de Teken- en Schilderkunde. Zijne Moeder, deezer neiginge bot vierende, besteedde hem bij ADAM VAN NOORT, een vrij goed Schilder, doch wiens ongebondene levenswijze den jonge RUBENS, wel haast, zo sterk tegen den borst stondt, dat hij van Leermeester ver-

anderde, en een leerling wierdt van OCTAVIO VAN VEEN, niet alleen groot Kunstenaar, maar ook een Man van goede zeden.

Den ouderdom van drieëntwintig jaaren hadt hij bereikt, en in zijne kunst uitsteekende vorderingen gemaakt, toen hij besloot, eene reize te doen na *Frankrijk* en *Italië*. Zijne opvoeding en beschaafdheid, zo wel als zijn kunstvermogen, bezorgde hem, overal daar hij vertoefde, openen toegang tot lieden van het eerste aanzien. VINCENT DE GONZAGUE, *Hertog van Mantua en Montserrat*, bediende zich niet slegts van zijn Penfeel, maar ook van zijne kundigheden in andere zaken. Onder andere zondt hij RUBENS na *Spanje*, om aan den Koning PHILIPS DEN III, van wegen den Hertog, eenige aanzienlijke geschenken ter hand te stellen. De wijze, op welke hij zich van deezen last kweet, bezorgde hem des Konings hoogagting.

't Was op bevel des voornoemden Hertogs, dat RUBENS eene reize na *Rome* deedt, en van daar, vervolgens, na *Venetie*, om, in de laatstgenoemde Stad, TITIAAN EN PAUL VERONEZE de kunst af te zien. Daarenboven deedt hij eenen keer na *Genua*, alwaar hij langer, dan in eenige andere Stad van *Italië*, vertoefde. Overal liet hij blijken agter van zijn zonderling vernuft, door het schilderen van Altaar- en andere stukken, als mede van Portretten van heilige en doorluchtige personaadjen. Daarenboven beoefende hij de Bouwkunde, vervaardigende, voorts, de ontwerpen van verscheiden fraaie Kerken en heerlijke Paleizen.

Terwijl RUBENS te *Genua* zijn kunstvermogen oeffende, ontving hij de tijding van eene gevaarlijke krankte, in welke zijne Moeder was gestort. Pligt en liefde deeden hem straks de reize na *Antwerpen* aannemen, in den Jaare 1690. Doch, bij zijne aankomst in de gemelde Stad, was zijne Moeder overleeden. Zo diep griefde den tedergevoeligen Man dit sterfgeval, dat hij, om in den Godsdienst daar tegen troost te zoeken, zich, een tijd lang, opfloot in de Abdij van *Sr. Michiel*, zijne dagen slijtende met godsdienstige verrigtingen en met de bezigheden van zijn wonderdoend Penfeel. Der optekeninge niet onwaardig is het, dat RUBENS, van zijne Italiaanische reize wedergekeerd, en gevraagd zijnde naar de

ont-

ontwerpen en aftekeningen, welke hij van daar hadt medegebragt, flegts eenige weinigen vertoonde; 'er nevens voegende dat *alle de overigen in het Kabinet van zijn Gheuegen waren opgefpoeten.*

Toen nu RUBENS zijn leed, over het gemelde fterfgeval, eenigzins verzet hadt, wilde hij na *Italië* wederkeeren. Het aanzoek van lieden van den eerften rang, zelf van de Aardhertogen ALBERTUS en ISABELLA, deedt hem van befluit veranderen, en vaststellen om zich in zijn Vaderland te vestigen. Daar toe wierdt hij te raade, zich in 't huwelijk te begeeven; ten welken einde zijn oog viel op ELIZABETH BRANT, dogter van den Heere BRANT, Griffier van *Antwerpen*. Het huis, welk hij, zedert, betrok, wekte de aandagt van alle liefhebberen, van wegen de menigte en den goeden smaak van zeldzaamheden der Kunst, met welke hij het van binnen verfierde. Thans leide zich RUBENS, uit al zijn vermogen, toe om zijn Vaderland te begiftigen, met die onnaaivolgbare Kunststukken, welke de verwondering van alle Eeuwen zullen gaande maaken. Om den tijd, welken hij aan het fchilderen befteedde, dubbelnuttig door te brengen, deedt hij zich, intusfchen, 't een of ander van kunst of smaak voorlezen. Zijne bedreevenheid in zeven taalen, welke hij niet alleen verftondt, maar ook fprak, baande hem den weg om zijn voordeel te doen met de vrugten des vlijts en des vernufts van alle befchaafde landen des aardbodems.

Onder dit alles ontviel hem, naa eenen echt van flegts vier jaaren, zijne Huisvrouw; een flag, die hem zo zwaar trof, dat hij, ter verligtinge van boezemsmarte, eenen keer door *Holland* deedt, om de beroemde Kunstenaars van dien tijd te bezoeken, en zich, in het bezigtigen van derzelve werkftukken, te verlustigen. Zedert hervatte hij het Penfeel, uit hetwelk vervolgens vloeiden die verhevene Kunstgewrochten, welke *Brusfel* en *Antwerpen* nog heden, als onwaardeerbaare fchatten, bewaaren. MARIA DE MEDICIS ontboodt hem, eerlang, te *Parijs*, om eene der Gallerijen van haar nieuw *Palais* van *Luxemburg* te befchilderen.

Tot nog toe hebben wij RUBENS als Schilder befchouwd. In een ander licht moeten wij hem nu nog voordraagen. Onder de

de menigte van voorwerpen, met welke zijn uitgebreid vernuft zich bezig hieldt, was ook de Staatkunde, vooral eene naauwkeurige kennis van den toestand en de belangen der Nederlandfche Gewesten. Voor de Infante, met welke RUBENS dikmaals in gefprek was, konde dit niet verborgen blijven. Thans vorderde het belang des Konings van *Spanje*, dat dezelve van den toestand van *Vlaanderen* en andere Provinciën naauwkeurig onderrigt wierdt, omtrent 't geen de dienst zijner Majesteit vorderde. Op RUBENS viel daar toe het oog der Aardshertoginne; hij kweet zich van dien last met zo veel ijvers en belwaamheids, dat zijne Katholijke Majesteit, ten blijke van genoeg, hem met eene heimelijke boodfchap belastte, met een Diamant van groote waarde begiftigde, en, daarenboven, den titel fchonk van Sekretaris van den Geheimen Raad des Konings.

De gelukkige uitflag deezer bezendinge was de grond des vertrouwens, welk men in hem ftelde omtrent zaaken van nog hooger aangelegenheid. *Engeland* en *Spanje* waren thans in Oorlog. Vuurig verlangde men na vrede, aan de zijde van het laatstgenoemde Koninkrijk. Doch de wijze, om daar toe den weg te baanen, was eene zaak van veel overlegs. Eindelijk kwam men tot het befluit, RUBENS na *Engeland* te zenden, onder voorwendzel dat hij die reize ondernam uit eigen beweginge, en om zaaken, zijne kunstoefening betreffende, doch inderdaad om hem zijn hof te doen maaken bij Koning KAREL DEN I, en op eene listige wijze deszelfs gezintheit omtrent eene Vredehandeling met *Spanje* te polzen. Men voorzag hem, ten dien einde, van Geloofsbriefven, om, bij voorkoomende gelegenheid, van dezelve te kunnen gebruik maaken. Naa verscheiden zamenkomsten met den Koning van *Engeland*, in welke men over de Schilderkunst en andere onverschillige zaaken hadt gefproken, bediende zich RUBENS, op zekeren tijd, van den keer, welken het gefprek nam, om zijner Majesteit de gezintheit van den Koning zijnen Meester onder 't oog te brengen. Een gunftig oor leende Koning KAREL aan de uitgefagene leuze, en vraagde, of RUBENS dus uit eigen beweginge, dan op hoogen last fprak. Waarop de andere vervolgde, dat hij thans de mond was van zijne Katho-

tho.

thoijke Majesteit, en met een zijne Geloofsbriefen ten voor-
schijn bragt. Koning KAREL, om te toonen, hoe welkoom
hem deeze tijding ware, omhing hierop den Staatkundigen
Kunstschilder met de tekens zijner Ridderorde, schonk hem
een Ring van groote waarde, en benoemde, voorts, eenige
Leden van zijnen Raad, om met RUBENS, over de voorwaar-
den van den Vrede, in onderhandeling te treden. Met zo
veel beleid kweet hij zich van zijnen post, dat de Vrede,
nog vóór het einde des Jaars 1630, geslooten wierdt. Tot
belooninge van zijne diensten, sloeg hem de Engelsche Ko-
ning niet slegts tot Ridder, maar vereerde hem ook met het
Zwaard, waar mede hij die plegtigheid verrigt hadt; voegende
daar nevens een kostbaar Tafelfervies van Zilver. Van den
Koning van *Spanje* ontving hij insgelijks, behalven de bevesti-
ging van de Ridderlijke waardigheid, verscheiden blijken van
gunst en hoogagtinge.

De goede uitslag, welke dit werk bekrond hadt, was oor-
zaak, dat RUBENS, niet lang daar naa, tot soortgelijke onder-
handeling elders wierdt gebruikt. Tusschen de Staaten der
Spaansche Nederlanden en die der Veréénigde Gewesten, was,
in den Jaare 1632, eene Verhandeling geopend. Van de zijde
der eerstgemelden hadt men Gemagtigden benoemd, om in
's Hage, over het gewigtig onderwerp, te handelen. Met
eenige nieuwe voorlagen der Algemeene Staaten, waren zij,
aan het einde des genoemden jaars, na *Brusjel* te rug ge-
keerd. 't Zij om den gelukkig volvoerden last aan het Engel-
sche Hof, of om eenige andere reden, naa de wederkomst
der Afgevaardigden, besloot men, aan het Brusfelse Hof,
met goedvinden van dat van *Spanje*, RUBENS na *Holland* te
zenden, om over Bestand te handelen. Brieven van Vrijge-
leide, van de Veréénigde Staaten, waren, voor hem, ver-
kreegen, en tot zijne reize de noodige toebereidzels gemaakt.
De voorgaande Afgevaardigden waren, in den aanvang des
Jaars 1633, hem reeds vooruitgereisd. Eerst in *'s Hage* ver-
stonden ze, dat men RUBENS insgelijks aldaar hadt te verwan-
ten. Hier over toonden zij zich kwalijk te vreden, en namen
het euvel op, dat een ander 't werk, door hen aangevangen,
zou voltrekken. Zo veel vermogte de redenen, welke zij, des-
wegen,

wegen, bij de Aardshertogen, inbragten, dat de reize van RUBENS geenen voortgang hadt.

Onder zo veele en verschillende werkzaamheden, gevoelde onze Ridderlijke Kunstschilder de verzwakkingen des toeneemenden ouderdoms. Vooral wierdt hij getremd in den loop zijner vervaardiging van wondergewroeten zijns Penfeels, door eene beeving in de handen, van welke hij wierdt aangestast. Niet gewoon om immer ledig te zitten, bepaalde hij zich nu tot kleine Stukken, welke hij, met behulp van den Maalfok, op den Ezel schilderde. Eindelijk overviel hem de jongste krankte, welke, op den dertigsten Februarij, of, gelijk anderen schrijven, op den dertigsten Maj des Jaars 1640, een einde maakte van zijnen welbesteedden leeftijd, in den ouderdom van bijkans vierenzestig jaaren. 's Mans stoffelijke overblijfsels wierden bijgezet, te *Antwerpen*, in de Kerk van *St. Jan*, met eene staatelijkheid, aan zijne vermaardheid en voortreffelijkheid evenredig. En zwart fluweelen Kussen, waar op de vergulden Ridderlijke Kroon lag, wierdt het Lijk vooruit gedraagen. Een talrijke stoet zo van Geestlijken, als van Waereldlijke Heeren van den hoogsten rang, en van beroemde Kunstenaaren, volgde daar agter.

RUBENS is tweemaal getrouwd geweest: eerst, gelijk wij boven meldden, met ELIZABETH BRANT, bij welke hij geene kinderen heeft verwekt; vervolgens met HELENA FORMOND, Vrouwe van uitmuntende schoonheid. Bij deeze verwekte hij onder andere, eenen Zoon, ALBERT genaamd; Man van uitgebreide geleerdheid, en Geheimschrijver der Staaten van *Brabant*. Van hem zien verscheiden werken het licht: onder andere eene Verhandeling *de re Vestiaria et de lato Clavo*; als mede eenige Latijnsche Gedichten. De *Verklaaring over de Munten der Graaven van Aarschot*, door zommigen aan den Vader toegeschreeven, was, volgens den geleerden VOSSIUS, eene lettervrugt van ALBERT RUBENS.

Door den wijdstrekkenden roem, welchen RUBENS hadt verworven, en de hooge waarde, in welke zijne Kunststukken, reeds in zijnen leeftijd, gehouden wierden, hadt hij een aanzienlijken rijkdom verzameld. Tot getuige hier van kan verstreken, zijn pragtig huis te *Antwerpen*, van eene keurlijke bouw-

bouw-

bouworde. Men vondt daar in eene Zaal, naar de wijze van de Rotonde te *Rome*, die alleen door openingen in het Dak licht ontving. Deeze Zaal bevatte eenen schat van de heerlijkste voortbrengzelen der kunst, welke *Italie*, *Fransijk* en de *Nederlanden* opleverden, ook eenige vrugten van zijn eigen Penfeel. Meer dan zestigduizend Guldens hadt hem dit huis, met hetgeen 'er in was, gekost. Men wil dat de Hertog van BUCKINGHAM, met welke RUBENS, gedurende zijn verblijf te *Parijs*, kennis en vriendschap hadt gemaakt, zedert, uit deeze Zaal, voor zestigduizend Guldens aan Kunststukken heeft gekogt.

Zie HOUBRAKEN en BELLONI.

RUDOLF VAN DIEPHOUT, Bisfchop van *Utrecht*, de drieënvijsfigfte in rang, indien zijn mededinger ZWEDER VAN KULENBURG in die hoedanigheid erkend worde. Zeer onrustige tijden beleefde deeze Kerkvoogd, en hadt hij, jaaren lang, met aanhoudende tegenstreevingen te worstelen. Te weeten, naa het overlijden van Bisfchop FREDERIK VAN BLANKENHEIM, voorgevallen in de maand October des Jaars 1424, ontfonden, binnen *Utrecht*, hoogloopende oneenigheden, over de verkiezing van eenen Opvolger. De nabuurige Kerkelijke en Waaereldlijke Mogendheden preezen bijna elk een bijzonder voorwerp aan, tot het bekleeden der Bisfchoppelijke waardigheid. De Aardsbisfchop van *Keulen*, drong op de verkiezing van zijnen Broeder, WALRAVEN VAN MEURS: de Bisfchop van *Luit* op die van ALBRECHT VAN HUY: de Heitog VAN BERG droeg GERARD VAN KLEEVE; anderen wierden door anderen aangepreezen. Doch onder alle de mededingers naar den mijter kwamen meest in aanmerking RUDOLF VAN DIEPHOUT, Kanunnik te *Keulen*, en ZWEDER VAN KULENBURG, Domproost te *Utrecht*. RUDOLF hadt de meeste stemmen in 't Kapittel, zelfs die van ZWEDER, welke verklaard hadt dat men geen beter Bisfchop zou kunnen vinden. RUDOLF wierdt dan, bij meerderheid van stemmen, verkooren. Men gaf den Paus, MARTYN DEN V, terstond kennis van deeze verkiezing, en verzogt hem den verkooren Bisfchop te willen bevestigen. Doch
hij

J. de Witt, sculp.

J. de Witt, sculp.

BURGEMEESTER PROOIS TE UTRECHT, VERMOORD.

hij vondt ongeraaden, aan dit verzoek te voldoen, en droeg; kort hier naa, het Bisdom van *Utrecht* op aan RABAN, Bischof van *Spiers*, die, verstaande dat het Stigt in hevige partijfchap- pen verdeeld was, zig ligtelijk beweegen liet om zijn regt tot het Bisdom aan ZWEDER VAN KULENBURG af te slaan; diè hem daartegen zijne Domproostdij overdroeg. ZWEDER vervoegde zig hierop aan 't Hof van *Rome*, daar hij 's Pausfen bevesti- ging in de Bischoppelijke waardigheid verwierf door geschien- ken. De Geestelijkheid van *Utrecht* onderwierp zig aan 's Pausfen welbehaagen, en erkende ZWEDER voor Bischof- Doch het overig gedeelte van 't Stigt hielt het nog met RU- DOLF, en beriep zig van de uitspraak van Paus MARTYN op eene Kerkvergadering en op den Paus, die aldaar zijn zoon MARTYN nam dit zo euvel, dat hij alte Kerkelijke dienften verboodt, in alle Plaatsen van 't Stigt, daar men ZWEDER niet erkende. Sommigen onderwierpen zig aan dit bevel uit ont- zag voor den Paus; doch anderen schroomden niet, den dienst te blijven waarneemen. Midlerwilt, hadt Bischof ZWEDER zig meester gemaakt van het Slot *ter Horst*. Ook leedt het niet lang, of hij noodzaakte de Steden *Rheenen* en *Amers-foort* om hem als Bischof te ontvangen. RUDOLF, die zig te *Utrecht* onthieldt, bevreesd voor zijne komst, week in stilte ter Stad uit. ZWEDER, in Augustus des Jaars 1425, heimelijk in *Utrecht* gekoomen, bragt, volgens het gebruik dier tijden, zulk een groot getal van ballingen met zig in de Stad, dat 'er een geweldige oploop nit ontstondt; in welken de Burgemeester BAREND PROOIS, die de zijde van RUDOLF gehouden hadt, en nu krank te bedde lag, gevaarlijk gewond, en, terwijl hij de laaste Kerkgeregten ontving, van 't leeven beroofd wierdt. Sommigen verhaalen; dat ZWEDER zelf ge- poogd hadt de handen te slaan aan den Burgemeester; doch 'er in belet geworden was. Vast gaat het, dat hij al wat 'er dien dag verrigt was, voor zijne rekening nam, en als wel gedaan verdeedigde. Bischof ZWEDER zat tien maanden te *Utrecht*, binnen welken tijd, hij wekelijks zijnen mededing- ger RUDOLF vloekte en in den ban deedt. Ook verbondt hij zig eerlang met de Kabbelijauwschen in *Holland*, diè terstondt hun werk maakten om de aanhangers van Bischof RUDOLF in

't Stigt, die te gelijk vrienden der Hoekschen waren, geweldiglijk aan te tasten. ZWEDER, zig door den tijd zeer gehaat gemaakt hebbende te *Utrecht*, liet zig, in den Zomer des Jaars 1426, door zommigen, die hem zогten te ontzetten van 't bewind, overhaalen, om zig voor eenen tijd na *Amersfoort*, *Rhoeuen* en 't Slot *ter Horst* te begeeven, waar toe hij, om de kosten zijner hofhoudinge te bespaaren, besloot. RUDOLF onthieldt zig, ten deezen tijde, heimelijk op 't huis te *Wulven*, wagtende op gelegenheid om zig van *Utrecht* meester te maaken. En ZWEDER was zo dra niet uit *Utrecht* vertrokken, of JAN VAN RENESSE van *Renouwen* trok, aan 't hoofd van eenige manschap, ter Stad in, versloeg het Gilde der Vleeschhouweren, dat ZWEDERS zijde hieldt, en zig tegen hem verzet hadt, en liet RUDOLF den volgenden dag in de Stad. ZWEDER, verneemende wat 'er gaans ware, begaf zig terstond te rug na *Utrecht*, verzeld van eenig Krijgsvolk; doch men sloot hem de poort voor 't hoofd: waar op hij, na *Amersfoort* gekeerd, met moeite binnen de Stad raakte. Kort hier naa, wist hij, bij verrassing, Geldersche manschap in de Stad te krijgen, die egter, eerlang, met hulp van die van *Utrecht* en *Emmenes*, na buiten gedreeven wierdt. Midlerwijl, was Bisfchop RUDOLF, eerst door de Ridderfchop en Stad van *Utrecht*, daar na door de Ridderfchap en Steden van *Overtijsfel*, en eindelijk ook door de Geestelijkheid tot *Postulaat*, Ruwaard en Beschermmer van 't Bisdom aangenomen. ZWEDER wierdt alle Regtsgebied ontzeid. Hij was nu uit *Amersfoort* geweeken, en bevondt zig dan eens te *Kulenburg*, dan eens te *Arnhem*, en ook wel te *Dordrecht*, verzeld van de Kanunniken, die zijne zijde hielden. In 't volgende jaar, sloot hij een Verbond met FILIPS, Hertog van *Bourgondie*, die zig, wat laater, het Graaflijk bewind over *Holland* wist te verkrijgen, en nu, van ARNOUD VAN EGMOND, Hertog van *Gelder*, geholpen, die van *Utrecht* en *Amersfoort* vijandelijk begon te bejegenen; tegen hen ontfloeken zijnde, om dat Bisfchop RUDOLF, wiens zijde zij aankleefden, zig met Vrouwe JAKOBA en haaren Hoekschen ahang verbonden hadt. Hertog FILIPS floeg, eerlang, het beleg voor *Amersfoort*, daar die van *Utrecht*, onlangs, nog drie-

driehonderd Schutters in geworpen hadden. De belegerden, die zig wakkerlijk kweeten, wierden, tot driemaal toe, van de wallen na binnen gedreeven. Doch de Utrechtsche Schutters, van de Amersfoortsche vrouwen geholpen, gingen de belegeraars, in 't stormen, met ziedend kalkwater te keer, en noodzaakten hen, eindelijk, de Stad te verlaten. Zij hadden 'er zo veel volks voor verlooren, dat zij volle acht dagen bezig waren om de lijken uit de grafen te haalen, en ter aarde te bestellen. Terwijl 't beleg nog duurde, kwamen de Kabbeljaauwschen te schepe voor *Spaakenburg*, en bemagtigden *Bunschooten*, waar naa zij de belegeraars voorzagen van mond- en krijgsbehoeften. De Amsterdammers in 't bijzonder hielden een groot Katschip in den mond van de *Eem*, om den toevoer na *Amersfoort* te water af te snijden. RUDOLF VAN WESTERKERKE voer met eenig Krijgsvolk de Vegt op; doch wierdt, aan land getreden, door de Stichtsche Boeren, tegengetrokken, en, eerlang, door die van *Utrecht*, met merkelyk verlies, op de vlugt gejaagd. Van de Utrechtsche zijde wierdt de Betuwe afgeloopen. Doch deeze togt bekwam den Utrechtschen kwalijk. Die van *Nijmegen* trokken hun tegen, en dreeven hen, met groot verlies, uit de Betuwe te rug. Ondertusfchen, trof men, van tijd tot tijd, een Bestand, doch niet voor Januarij des Jaars 1430 eene vasten Vrede. Bischoep RUDOLF verbondt zig, bij denzelven, om verzeld van de Werhouderschap der Stichtsche Steden, Hertog FILIPS, eene halve mijl buiten *Utrecht*, knielende, om vergiffenis te zullen koomen smeeken. Ook zou men hem met kruisfen en vaanen ter Stad in haalen, en zijne banier, drie dagen agtereen, stellen op de poorten van *Utrecht*, *Amersfoort* en *Rheenen*. Door deezen Vrede, wierdt de rust met de nabuuren hersteld; doch de scheuring in de Utrechtsche Kerke bleef nog eenen geruimen tijd duuren. Bischoep RUDOLF vervolgde egter zijne zaak zo ernstig aan 't Hof van *Rome*, dat hij, eindelijk, door Paus EUGEN DEN IV, in 't Bisdom bevestigd wierdt. Doch Bischoep ZWEDER, ongezind om zig aan 's Pausen uitspraak te onderwerpen, beriep zig van dezelve op de Kerkvergadering, die toen te *Bazel* zat. Zelfs begaf hij zig in perfoon derwaards, doch overleedt 'er, in 't volgende jaar. De Kanun-

niken, die 't met hem hielden, verkooren WALRAVEN VAN MEURS in zijne stede, die, na 't afzetten van EUGEN DEN IV, door FELIX DEN V, in 't Bisdóm bevestigd wierdt. Hij vestigde zijnen zetel te *Dordrecht*, en daar naa te *Arnhem*: doch alzo hij nimmer eenig bewind in 't Sticht kon magtig worden, wierdt hij hier te Lande slegts van weinigen erkend. Bischof RUDOLF, die, ondertusfchen, 't volkomen gebied over 't Sticht in handen hadt, oefende strenge straffe over de voornaamsten, die voorheen ZWEDERS zijde gehouden hadden. Ook leide hij zig vijtiglijk toe op het herstellen der vervallen zaaken van 't Bisdóm, en op het verbeteren der Sterkten en Sloten zijns gebieds. Doch eenige jaaren hier naa, raakte hij in twist met de Stad *Utrecht*, over 't besteeden van 't Morgengeld. Andere redenen kwamen hier bij: zo verre ging eindelijk de oneenigheid, dat die van *Utrecht* toeleg maakten om Bischof RUDOLF eerst ter Stad uit te lokken, en hem, vervolgens, gelijk zij ZWEDER voorheen gedaan hadden, daar buiten te houden. 't Geviel, eerlang, dat hij, bij zekere gelegenheid, ter Stad uit getoogen zijnde, daar niet weder in komen kon, dan heimelijk en bij nacht: waar naa hij de poort voor 't volk, welk hem verzelde, opende. Toen zig op de markt in slagorde gesteld hebbende, wierdt hij vinniglijk te keer gegaan van eenen grooten hoop burgeren, onder welken ook eenige aanzienlijke luiden waren. Men raakte in een hevige gevegt. Doch de Bischoppelijken wierden der andere partije te sterk, die ten deele geslaagen, ten deele gevangen, en of onthalsd, of gebamen wierdt. De Heer VAN GAASBEEK, die onder de gevangenen was, kocht zig vrij, door den afstand van *Wijk te Duurstede* en *Abkoude*, van welke Heerlijkheden hij alleenlijk het inkomen behieldt zo lang hij leefde, en eene somme gelds daarenboven. NIKOLAAS, Kardinaal van *Cusa*, wat laater door den Paus afgezonden, om den staat der Kerken deezer Landen te onderzoeken, maakte zijn werk om de twee verkooren Bischoppen van *Utrecht*, RUDOLF en WALRAVEN, te bevredigen met elkanderen, en daan door de scheuring in 't Sticht te heelen. WALRAVEN liet zig ligtelijk beweegen, om, voor een jaarlijksch inkomen, benevens den tienden penning van de beden der Geestelijkheid, af

te staan van 't Bisdom: en RUDOLF bewilligde niet alleen in deeze voorwaarde; maar hij spilde federt veel gelds om zinnen mededinger te helpen aan 't Bisdom van *Munster*, welk men hem, in de plaats van dat van *Utrecht*, hadt bezorgd. Hij voerde, ten dien einde, eenen kostbaaren krijg tegen de Munsterschen, dien hij in persoon bijwoonde. Doch hij slaagde ongelukkiglijk. Ondertusfchen, hadt de Munstersche oorlog den staat zijner geldmiddelen zo zeer agteruit gezet, dat hij genoodzaakt wierdt, de Geestelijkheid van *Utrecht*, van tijd tot tijd, met zwaare beden te belasten. Zij hadt de Gilden en 't gemeen op haare zijde. Doch de Raad der Stad, zo 't schijnt, niet ongaarne ziende, dat de weelde der Geestelijken een weinig besnoeid wierdt, hieldt het met den Bisfchop. De vijf Kollégien te *Utrecht* weigerden, ten laatste, 's Bisfchops Beden te voldoen; deeden elk, die ze hun durfde afvorderen, in den ban; zonder egrer den Bisfchop of iemand in 't bijzonder te noemen, en lieten, bedagt voor ballingschap of gevangenis, hunne Vergaderplaats bij nacht bewaaken door Handwerksluiden, die hunne zijde hielden. De Bisfchop was, kort te vooren, getoogen na 't Slot *ter Horst*. De Raad der Stad, euvel neemende dat de Geestelijkheid zo sterk liet waaken, zocht haar te beweegen om het na te laten. Doch dit vermeerderde haaren agterdogt. Zij besloot, derhalven, geharnast bij een te komen in de Domkerk, gelijk zij op den vijftentwintigsten Januarij des Jaars 1455 deedt. De Gemeente vergaderde hier, insgelijks, in merkelfijken getale. Men trok gelijkelijc na 't Stadhuis, en noodzaakte den Raad tot het vaststellen en afkondigen van Keuren, naar den zin der Geestelijkheid en der Gemeente. De afkondiging geschiedde, ten overstaan der Geestelijken. De Gemeente keurde, insgelijks, dat men, voortaan, in elke voornaame straat, een bekken houden zou, op dat men 't volk, als men 't goedvondt, ten getale van vijf of zesduizend man, zou kunnen doen bijeenkomen, en alles in de Stad schikken naar zijn welgevallen. In deezen stand der dingen, overleedt, op den vierëntwintigsten Maart, Bisfchop RUDOLF, 't zij op 't Slot te *Vollenhove*, of op 't Slot *ter Horst*; want hierin verschillen de oude Schrijvers. Een Schrijver der Zestiende Eeuwe meldt, dat eene

wonde, in 't beleg der Stad *Vreden* in *Munsterland* bekoomen, oorzaak van 's Bisfchops dood geweest is. Zijn gewezen mededinger, *WALRAVEN VAN MEURS*, overleedt te *Arnhem*, in 't volgende jaar.

RUDOLFUS AGRICOLA, een der vermaardste Geleerden van de Vijftende Eeuwe, was gebooren binnen de Vereénigde Nederlanden, meer bepaaldelijk te *Baflo*, een dorp van weinig aanzien in de Provincie *Stad en Lande*. In den Jaare 1442 zag hij aldaar het eerste licht. Naa, in zijn Vaderland, de gronden der Taalkennisse geleid te hebben, wierdt hij, volgens de gewoonte van dien tijd, gezonden na het Hoogeschool van *Leuven*. Hier vertoefde hij eenige jaaren. Daar naa deedt hij eene reize door *Frankrijk* en *Italië*. Te *Ferrare* hoorde hij de Lesfen van den alom vermaarden **THEODORUS GAZA**, door den Hertog, met groote moeite en kosten, van *Constantinopole* na *Ferrare* gelokt. Naa eene uitlandigheid van etlike jaaren, keerde **AGRICOLA** te rug in zijn Vaderland, met oogmerk om in de Stad *Groningen* zijne wooning te vestigen. Zijne vermaardheid en verkreegene kundigheden waren oorzaak, dat hem, wel haast, eene niet onaanzienlijke bediening wierdt opgedraagen. Niet langer dan zes maanden, hadt hij zijnen post bekleed, toen hij, van wegen de Stad, aan Keizer **MAXIMILIAAN** wierdt afgevaardigd. Zijn reislust was oorzaak, dat hij dien last gretig aanvaardde. Sedert sleet hij zijnen meesten leeftijd te *Heidelberg* en *Worms*. In de eerstgenoemde Stad onderwees hij, eenigen tijd, de Wijsbegeerte. Te *Worms* zat thans op den Bisfchoplijken Stoel **JOHAN DALBURG**, eertijds de leerling, zedert de gemeenzaame vriend van **AGRICOLA**. De Kerkvoogd hadt aan zijn Hof een geleerden Jood, vooral doorervaren in de Oosterfche taalen. Schoon reeds veertig jaaren oud, deedt **AGRICOLA** zich door hem in de Hebreuwfche taale ondertwijzen. Van natuure met oordeel, vernuft en een vasthoudend geheugen begaafd, en, daarenboven, onvermoeid in het beoeffenen van allerlei weetenschappen, verworf hij den naam, en ook de daad zelve, van eenen der grootfte Geleerden van zijnen tijd. Hij was een meester in de wespreekendheid,
door-

dooroeffend Regtsgeleerd, fierlijk Dichter. Het Grieksch en Latijn verftondt hij in die volkomenheid, en fchreef zo zuiver in beide taalen, als of hij in de beste tijden van *Athene* en *Rome* leefde. Om zijne geftrenger bezigheden te verpoozen, verlustigde hij zich, bij wijlen, met een Schilderkunde, waar in hij meer dan gemeene vorderingen hadt gemaakt. Tot ongeluk voor het Gemeenebest der Letteren, bereikte hij geen en hoogen Ouderdom. Hij overleedt in den bloei zijner jaaren, te *Heidelberg*, op den vijftiwintigften October des Jaars 1486, en wierdt, in die Stad, in de Kerk der *Minoriten*, begraven. De geleerde *ALARDUS van Amftterdam* heeft 's Mans fchriften bij een verzameld, en in den Jaare 1539, in twee Stukken in Octavo, te *Kulen* laaten drukken. Men vindt voor dezelve een verhaal van 's Mans leevenloop. *AGRICOLA* voedde eenige begrippen, welke, zedert, zo veel gerguts maakten, en eindelijk uitliepen op de Kerkhervorming. Ondanks zijne onverzaadelijke zucht tot wetenschappen en geleerdheid, was hij zeer aangenaam in den omgang, en zeer gezien bij de vrouwelijke fexe. Om deeze te vermaaken, fchreef hij eenige Vaderlandsche Gezangen, welke hij, bij het fnaarenfpel, met eene ongemeene lieflijkheid, voor dezelve zong. Met dit alles was hij zeer geregeld van zeden, en een vijand van alles, wat eenigzins het voorkoomen hadt van losbandigheid. Hij is nooit getrouwd geweest, hoewel hij, 't eenige tijde, zulks voorneemens was.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.* MELCHIOR ADAM; BAYLE, *Dict. Hift. et Crit.*

RUGGE, een Polder, in *Zuidholland*, in het *Land van Voorn*, groot, in zijnen omvang, volgens de laafte daar van bekende opgave, elfhonderd achttien Gemeten en honderdzesennegentig Roeden. Men vindt 'er geen Kerkdorp, maar alleenlijk een Gehugt, de *Tinte* genaamd. Hier ftaan ongeveer dertig Huizen, met eene Meekrapftoof. — In deezen Polder, na den kant van *den Briel*, en niet verre van die Stad, legt eene Boerewoening, het *Ziekhuis* genaamd. Met veel gronds

Qqqq 4

wordt

wordt dit gehouden voor het van ouds bekende *Huis te Rugge*. Nabij of in den omtrek van hetzelfde plagt, wel eer, te leggen een Klooster van Kanunniken, door Heer HUGO VAN HEENYLIET, in den Jaare 1404, gestigt. In den grond, op welchen het gewijde Gestigt gestaan heeft, vindt men nog Overblijfsels van oude gewelfzels, zelf nog van gepleisterde Grafsteden, mogelijk, weleer, behoord hebbende tot eene Parochiekerk, welke hier gestaan heeft, en aan de H. Maagd gewijd was. In Godsdienstige eerbiedenisfe wordt, nog heden, bij de Roomschegezinden, in deezen oord, gehouden een Put, die den bijnaam van de Heilige voert, gelegen in eene Weide, nabij de straks gemelde begraafplaatzen. De Opgezeetenen van *Rugge* oeffenen hunnen openbaaren Godsdienst in de Stad *Brielle*, of in het Dorp *Oostvoorn*.

Zie ALKEMADE, *Beschrijving van den Briel*.

RUIGBROEK; zie WYNGAARDEN en RUIGBROEK.

RUIKHAVER, (NIKOLAAS) gebooren te *Haarlem*, volgens HOOFT, doch bij WAGENAAR, en niet te onregt, voor een Amsterdammer gehouden; Man, bij alle minnaars der Vaderlandsche Vrijheid, in gezegende naagedagtenisfe, van wegen zijne medewerkende kloekmoedige poogingen, nevens die van andere Voorvegters, om het Spaansche dwangjuk van den halve te sehruiven; deelgenoot in de daadelijke uitvoering van een Ontwerp, 't welk Prins WILLEM DE I, op raad en met overleg van andere kundige Staatsmannen, hadt beraamd. Uit 's Lands Geschiedenisfen is bekend, hoe de gemelde Vorst, in zijne onderneemingen te Lande rampspoedig slaagende, het besluit nam, op raad, onder andere, van den Franschen Admiraal DE COLIGNI, zijn geluk te Zee te beproeven. 't Gevolg hier van was, dat hij, aan verscheiden, zo gevlugte Edelen als aan Kooplieden, Brieven van Bestellinge uitgaf, om ter vrijbuit, op de vijandlijke Schepen, te mogen vaaren. Op het Artikel WATERGEUZEN, naam, welke hun, zedert,

NICOLAAS RUYKHAVER,
 Collonel onder Prins Willem den Eerste.

J. Hondbraken, fecit na t. Schildery, by den Wel. El. Gestr. Heer Willem van Loon Jansz. Oud Schepen en Collonel der stad Amstern.

zedert, aanbing, zullen we daar van breeder verflag doen. NIKOLAAS RUIKHAVER, die, als Koopman, een eigen Schip voerde, was een van de zulken, die, in gemelde hoedanigheid, zich in 'sPrinzen dienst begaven.

Het eerste bedrijf, tot afbreuke van 's Lands vijand, welk wij van hem vermeld vinden, was, dat hij, nevens eenen JAN JANSZON VAN DER NYENBURG, in de maand November des Jaars 1570, zich meester maakte van het Marktschip, welk van 's Hertogenbosch op Antwerpen voer. Grootlijks diende deeze bemagtiging ter aanmoediging tot verdere onderneemingen. Want, behalven een aanmerkelijken voorraad van allerlei Koopgoederen, vonden zij, in het Schip, eenen buit van vijfenveertighonderd Rijksdaalders aan gereede penningen: eene aanzienlijke somme in dien tijd, in vergelijking van den tegenwoordigen. Zints dien tijd was hij op zich zelven de uitvoerder, of hadt, nevens anderen, de hand in de herhaalde aanslagen op de Spanjaards of Spaanschgezinden, die als tot zo veele voorspellen dienden der toekomende roemrugtige bedrijven van der slaavernije moede geworden Nederlanders. Dus, 't geen hem tot onvergankelijke eere verstrekt, vindt men zijnen naam genoemd, onder de Helden, die gezegd mogen worden, het ijs gebroken en den weg gebaad te hebben, tot herstel van Vrijheden en Voorregten, door de bemaamde bemagtiging van de Stad *den Briel*, in den Jaare 1572. Op het Artikel van die Stad, kan de Leezer een berigt, wegens het zonderling en heilspellend voorval, vinden.

's Mans edele inborst, fraaie hoedanigheden en beproefde dapperheid deden RUIKHAVER, van dien tijd af, meer en meer 's Prinzen gunst verwerven. Verheven tot den post van Kolonel of Hopman, bediende men zich van hem tot onderneemingen, in welke kunde en vertrouwen noodig waren. Naa de bemagtiging van *den Briel*, hadden verscheiden Hollandische Steden voor ORANJE de poorten geopend; doch waren, kort daar naa, door de Spanjaards wederom bemagtigd, of wierden door dezelve met een beleg gedreigd. Het eerste was het lot van *Haarlem*; het ander hing *Alkmaar* boven 't hoofd, 't welk zich wel voor den Prinse verklaard, doch tot nog toe geweigerd hadt, bezetting te ontvangen. Om de Stad

te bezetten, werwaarts *Don* FREDERIK, Zoon van den Hertog VAN ALVA, eene aanzienlijke bende hadt afgevaardigd, hadt Zijne Doorluchtigheid bevel gegeven aan Jonkheere JAKOB KABELJAAUW, om zich, met zijne benden, bij *Heiloo* en *Egmond* neer te slaan. Over eene dier benden voerde RUIKHAVER het bevel. Het naderen van den Spanjaard deedt KABELJAAUW insgelijks aanrukken, en voorts eischen om binnen gelaten te worden. Eindelijk verkreeg hij verlof, om binnen de Stad te koomen, tot het houden van een mondgesprek met de Wethouderschap. Hopman RUIKHAVER verzeldte hem, nevens eenige andere Bevelhebbers. Lang hadt men reeds getwist, over het al of niet binnen laten van Staatsche Knegten, wanneer RUIKHAVER, door een schielijken uitval, het geving besliste. Bezeggende het gevaar, welk 'er thans in zamelen en draalen stak, borst hij gramloorig uit: *'t Was thans geen tijd, om lang over een besluit te kaauwen: kort moest men antwoorden, aan of af.* Dit woord hadt klem bij den Burgemeester FLORIS VAN TELINGEN. Verklaard hebbende, gezind te zijn om met den Prins en de Burgers te leeven en te sterven, treedt hij, verzeld van RUIKHAVER, ten Stadhuize af, door de zamengevloede Burgers, en fireeven zij te gader na de Friesche Poort, welke de Burgemeester liet open slaan, en voorts de Nasfausche benden daar binnen trekken. Niet lang vertoefden 'er de Soldaaten. Met RUIKHAVER en andere Bevelhebbers aan het hoofd, snellen ze straks de Kennemerpoort uit, en verjaagen den vijand uit de Voorstad, daar dezelve reeds hadt post gevat. Eene voornaame oorzaak was aldus RUIKHAVER van de bezettinge, en wijders van het behoud van *Alkmaar*, voor deeze reize. Maar hoe groot moet niet de spijt, hoe grievende het hartenleed diens Vrijheidsveeraars geweest zijn, toen hij, zedert, met zijne bende elders heenen getrokken, ten tijde van het hervatte beleg door *sonoy*, Stadhouder van *Noordholland*, der Stad tot hulpe gezonden, van wegen het verlies van eenen Schans, niet konde doorbooren!

't Kon niet uitblijven, of RUIKHAVER moest, om deeze en soortgelijke verrigtingen, zich den haat en de vervolgingen van den Hertog VAN ALVA op den halze laaden. 't Was in
ge-

gevolge hier van, dat reeds in de maand Maj des voorgaanden Jaars 1572, op uitdrukkelijk bevel des Hertogs, te *Asterdam* was ingedaagd, om voorts zich voor den Raad der Beroerten te koomen verantwoorden, NIKOLAAS RUIKHAVER, nevens verscheiden andere Scheepsoverften en Bevelhebbers. Des lots, welk het hunne zou geworden zijn, bewust, indien zij zich daar gesteld hadden, wagtte zich RUIKHAVER, nevens de anderen, zorgvuldig om voor den Raad der Beroerten te verschijnen. 't Gevolg was, dat hij, nevens de overigen, gebannen, en met verbeurdverklaring van goederen wierdt gestraft. De verovering van het 's Hertogenboscher Marktschip, daar wij boven van gewaagden, was een bedrijf, welk hun allen wierdt te last geleid; doch aan zommigen, en onder deeze wierdt RUIKHAVER bij naame genoemd, dat zij Kapiteins of medehelpers geweest waren op de Oorlogschepen, welke de Prins VAN ORANJE, onder bevel van zijnen broeder, Graave LODEWYK VAN NASSAU, te *Rochelle* hadt doen verzamelen, om de schepen en onderzaaten van zijne Majesteit, den Koning van *Spanje*, te overvallen en te beschadigen.

Verre van zijnen moed neder te slaan, deedt veeleer het gestreeken Banvonnis RUIKHAVERS ijvervuur nog meer ontbranden. Voor den spijt, bij hem geleeden, in de teleurstelling om het Ontzet van *Alkmaar* te bevorderen, bezorgde hij zich, eerlang, eene rijklijke vergoeding. Bekend is de Scheepstrijd, in de maand September des Jaars 1573, tusschen de Noordhollandsche Vloot en die van den Spaanschen Admiraal, Graave VAN BOSSU, op de Zuiderzee voorgevallen. RUIKHAVER hadt, met eene bende Soldaaten, zich begeeven aan boord van den Staatschen Admiraal KORNELIS DIRKSZON VAN MONNICKENDAM. Nevens eenige anderen hadt deeze de opgemelde Graaf aan boord geklampt. Met zeer korte, en naauwlijks noemenswaardige tusschenpoozen, duurde het gevegt achtentwintig uren, en hadt BOSSU, op veertien of vijftien man na, al zijn volk verlooren, wanneer hij zich genoodzaakt vondt, in onderhandeling te treden. Nevens den Admiraal KORNELIS DIRKSZON en de Geweldigen Provoost JOACHIM NIEUWVINK, genoot RUIKHAVER de eere, dat de Graaf VAN BOSSU zich aan hem overgaf; bedingende, boven lijfsbehoudenis voor alle de
zij-

zijnen, voor zich zelven, daarenboven, eene graaflijke Gevangenis. Te grootmoedig van aart, te gevoelig voor de be-
toonde dapperheid, was onze Hopman, zo wel als de ande-
ren, dan dat zij dit bedingst niet zouden inwilligen.

Hoe veel aandeels RUIKHAVER gehad hebbe, om den vijand
op te houden, gedurende het beleg van *Leiden*, in den Ja-
re 1574, vinden wij niet opgetekend; dit wel, dat hij den
ingezeetenen van 's *Graavenhage*, omtrent dien tijd, een zeer
gewigtigen dienst deedt. Hij lag met zijn Vaandel aan de
Geestbrug. *DON LOUIS GAËTAN* na het vlek zoekende door te
dringen, trok hij denzelven te gemoet, en hieldt hem zo lang
op, met schermutzelen, dat de *Haagenaars* den tijd hadden,
met hunne meeste en kostbaarste tilbaare haave, na *Delft* te
vlugten.

Dreigende was het gevaar, en bijkans wonderdaadig de
ontkooming uit hetzelfde, van onzen RUIKHAVER, in de maand
November des straks genoemden jaars. Te weeten, Prins
WILLEM DE I hadt thans aan zijne koorde een eedgespan bin-
nen *Antwerpen*, om de Stad, thans bezet bij *DON LOUIS DE*
REQUESENS, in zijne handen te leveren. *MARTEN NEYEN*, ge-
zwooren Klerk en Griffier van de Rekenkamer, Vader van
den vermaarden Pater *JAN NEYEN*, die, in den Jaare 1609,
het Bestand tuschen *Spanje* en de Algemeene Staaten hielp
bemiddelen, was aan 't hoofd der zamenverbondenen. In 't
geheim des Ontwerps bevondt zich insgelijks Meester *WILLEM*
MARTINI, Griffier der Stad. Het vertrouwen, welk zijne
Doortluchtigheid in RUIKHAVER stelde, was de reden dat dezelve
hem na *Antwerpen*, heimelijk, hadt gezonden, te gader met
JOSUA VAN ALVERINGEN, *Heer van Hofweegen*, ten einde om,
indien het plan gelukte, bekwaame aan- en uitvoerders bij de
hand te hebben. Men weet, hoe de aanslag mistukte, en
eenige handdaadigen, door pijn en folteringen, genoopt wier-
den tot de bekentnisse van den grooten aanhang van vreem-
delingen, hier en daar, bij de burgers, in de Stad verschoo-
ten, welke, zo dra men een open zag, tot de volvoeringe
de hand zouden leenen. Om deeze uit te vosschen, ontving
de Wethouderschap bevel tot eene algemeene huiszoeking, te
beginnen aan die van de *Wet*, op dat 'er de Gemeente zich
te minder aan belgen zoude.

MAR.

MARTINI, gelijk boven gezegd is, hoewel op hem, tot nog toe, geen vermoeden viel, wist van 't geheim der zamenzweeringe. Zelf hadt hij, ten zijnen huize, geherbergd, onzen RUIKHAVER, nevens den Heer VAN HOFWEEGEN. Het straks gemelde gebod was der Wethouderschap niet aangekondigd, of MARTINI spoedde zich na huis; om dit zijner huisvrouw aan te kondigen, en bestelling te maaken tot verschuilinge van zijne veege Gasten. Geweldig ontzette, in 't eerst, van deeze maare Mevrouw MARTINI, door mededogen met haare landgenooten, als zijnde zij eene Hollandsche Vrouw, dogter van den Heere VAN KALSLAGEN. Ylings wederom moed scheppende, rukt de kloekmoedige Vrouw eenen Kastafel open, de papieren, welke haar man daar in bewaarde, 'er uit, en werpt die in eene kist daar onder. Straks beveelt ze RUIKHAVER en HOFWEEGEN zich in de Kas te begeeven. 't Werk was naauwlijks verrigt, of de huiszoekers koomen binnen treden. Naa het ruigste doorzien, en geen vermoeden omtrent de Tafelkas te hebben opgevat, treden ze met MARTINI in overleg, wagens het doen eener Afkondiginge ter uitlokkinge van aanbrenghers der eedverwanten, door de belofte van groote belooningen. De boven genoemde Tafel, welke RUIKHAVER en HOFWEEGEN verbergde, diende tot Leezenaar om het Ontwerp te stellen; en wierden zij bij naamen daar in genoemd. „ Men „ peinze nu,“ schrijft HOOFT, „ hoe hun te moede moght „ zijn, dien 't minste gewagh van reppen, kuchen, oft nie- „ zen, een' doodtsnik was, en hoe wijdt dusdanigh bestaan „ alle soorten van aanslaaghen, in akelijkheid en gevaar te boo- „ ven gaat.”

Een gruwelijk bedrijf, uit diepgaanden angst gebooren, ware bijkans het gevolg geweest van deeze zonderlinge behoudenisfe. Nevens de twee anderen, hadt ook de genoemde MARTEN NEYEN in 't huis des Griffiers eene schuilplaats gezocht, en in een gat van den Schoorsteen die gevonden. De huiszoekers waren niet vertrokken, en RUIKHAVER met HOFWEEGEN uit hunne opsluiting gekroopen, of ze traden in overleg, met eene zachte stemme, wat men met NEYEN zou beginnen. Te laage gedagten hadden ze van zijne kloekmoedigheid, dan dat ze hem 't verbergen van zijnen angst vertrouwden,

en

en dat hij, ter pijniging gebragt, zijne medestanders niet zou rugtbaar maaken. Naa lang beraad, viel het schrikwekkend besluit, MARTEN NEYEN in een Kelder te doen daalen, aldaar af te maaken, en onder de aarde te stoppen. Met een vordert men den elendigen uit den Schoorsteen, en biedt hem veiliger schuilhoek aan. Doch deeze weigert zich derwaarts te begeeven; voor reden geevende, dat hij hun opzet wist, als die hun gesprek beluisterd hadt. Tevens spreekt hij Mannentaal, en verzekert hun van zijne en zijner vrienden veiligheid, indien ze hem slegts, in vermomd gewaat, bezorgden in het huis van zekeren Broodbakker, welken hij noemde. Dit hadt klem, en deedt het boos ontwerp ter zijde stellen.

Het laatste bedrijf van RUIKHAVER, behalven dat hij, in de Jaaren 1575 en 1576, zo lang hem doenlijk was, *Zierikzee* hadt helpen verdeedigen, was zijn aanslag op *Amsterdam*, in den Jaare 1577. Te gader met den Kolonel HERMAN HELLING voerde hij daar over het hoofdbewind. Het beloop en de uitslag diens voorvals is uit de Geschiedenissen dier Stad bekend. Wat RUIKHAVER betreft, tekenen wij hier alleenlijk aan, dat, bij 't keeren van den kans ten nadeele des toelegs, hij geweken zijnde in zeker huis, op de hoogte van de Oude Haarlemmer Sluis, aldaar betrapt wierdt door zekeren iemand, welke hem een bijzonderen haat toedroeg, en straks daar op, niettegenstaande hem groot losgeld wierdt aangeboden, den Hopman, in koelen bloede, vermoordde.

Zie BOR en HOOFT.

RUIL, (ALBERT) Pensionaris van *Haarlem*, was een der zes Staatsleden, welke, door Prins WILLEM DEN II, op eene wederregtelijke wijze, in verzekering genomen, en vervolgens na den Kerker van Staat, het Slot *Loeveslein*, wierden overgevoerd. De vijf overigen waren JAKOB DE WITT, Burgemeester van *Dordrecht*, Vader van JAN en KORNELIS DE WITT; JAN DE WAAL, Burgemeester van *Haarlem*; JAN DUIST VAN VOORHOUT, Burgemeester van *Delft*; NANNING KEIZER, Pensionaris van *Hoorn*; en NIKOLAAS STELLINGWERF, Pensionaris

naris van *Medenblik*. De Heer RUIL, even als zijne lotgenooten, wierdt, eerlang, in vrijheid hersteld, mids doende afstand van zijn Ampt. Niet lang evenwel bleef hij buiten bediening. De Stadhouder hadt nauwlijks den geest gegeven, of de Heer RUIL wierdt, binnen weinige dagen, hersteld in zijne bediening, en voorts ook in zijne eere, door eene Verklaaring van etlijke Steden, naderhand bekrachtigd door een wettig Staatsbesluit, bij welke alle de zes gekerkerd geweest zijnde Heeren erkend wierden voor getrouwe liefhebbers des Vaderlands, die, in allen opzichte, voldaan hadden aan de inzichten en besluiten der Steden, uit naam van welke zij ter hooge Staatsvergaderinge, of in andere Kollegien, waren afgevaardigd.

Zie AITZEMA en *Resolutien van Holland*.

RUISCH, (FREDRIK) een beroemd Ontleedkundige van de voorgaande en de tegenwoordige Eeuwe, wierdt gebooren in 's *Graavenhage*, op den drieëntwintigsten Maart des Jaars 1638. Zijn Vader was HENRIK RUISCH, doch vinden wij van deszelfs bedrijf of karakter geen onderscheidenlijk berigt. Eerst leide hij de gronden der Taalkennis in zijne geboorteplaats, en vertrok voorts na *Leiden*, om 'er zich in de Ontleed- en Geneeskunde te oefenen. Hij hadt, in die weetenschappen, tot Leermeeester den geleerden Amsterdammer JOANNES VAN HORNE. Daarenboven maakte hij hier eenen aanvang van de beoeffeninge der Kruidkunde, in welke hij, zedert, zeer uitsteekende vorderingen maakte. Het Hoogeschool te *Franeker* telde thans, onder zijne Hoogleeraars, mannen van wijdklinkende vermaardheid, in die weetenschappen, tot welke de jonge en vlijtige RUISCH zich bovenal benaastigde. Door hunnen roem gelokt, begaf hij zich na dat Hoogeschool, en beklom 'er, eerlang, den trap van Dokter in de Geneeskunde.

Voorzien van een rijken voorraad van de vereischte kundigheden, keerde hij nu te rug na zijne geboorteplaats, om 'er de kunst te oefenen. Behalven andere naafpooringen, tot welke hij, van zijn werkdaadig beroep, den tijd konde uitpaaren,

ren, hieldt thans voornaamlijk zijne aandacht bezig, het verder voortzetten van eene ontdekkinge, van welke hij, nog Student te *Leiden* zijnde, de eerste blijken meende bespeurd te hebben. Ik heb het oog op de Klapvliesjes, in de Wei- en Melkvaten van alle Lichaamen, zo van dieren als menschen. Eene herhaalde ontleding van allerlei doode lichaamen bevestigde hem, langs zo meer, in zijn gevoelen, en wierdt hij, cerlang, van deszelfs gegrondheid zo volkomen overtuigd, dat hij, in eene Verhandeling, in de Latijnsche taal geschreeven, zijne Ontdekking aan de geleerde waereld mededeelde. De titel der Verhandeling is *Dilucidatio Valvularum in Vasis lymphaticis en lacteis*. Dit viel voor in den Jaare 1665.

Geen kleinen lof behaalde RUISCH met deeze ontdekking, en de wijze, op welke hij zijn gevoelen voordroeg. De Bezorgers van het Doorluchtig School, te *Amsterdam* wierden 'er door bewoogen, om hem tot Hoogleeraar in de Ontleed- en Heelkunde te beroepen, 's jaars naa dat hij zijne Verhandeling hadt in 't licht gegeven. RUISCH bereikte thans weinig meer dan den ouderdom van achtëntwintig jaaren. Naa den aanleg van den *Hortus Medicus*, of Artzenijhof, in de Plantaadje, wierdt hem, twintig jaaren laater, ook het onderwijs in de Kruidkunde opgedraagen. Over die weetenschap hieldt hij, in gemelden Hof, des Zomers, lesfen. Eene naamlijst der zeldzaamste gewassen, aldaar voorhanden, in het Nederduitsch, opgesteld door JOHANNES COMMELIN, wierdt door hem, nevens eenen FRANS KIGGELAAR, in 't Latijn vertaald.

Intuschen bleef, bij aanhoudendheid, de Ontleedkunde zijne meest geliefde weetenschap. Om zijne bedreevenheid in dezelve verder voort te zetten, hadt hij, te *Amsterdam*, overvloedige gelegenheid. De Lijken van misdaadigen, die met den dood gestraft waren, en van allerlei foort van Krankten, die in het Gasthuis overleeden, wierden, zo dikmaals hij dezelve verlangde, ten zijnen huize bezorgd. Daarenboven, om de kennis van het dierlijk maakzel nog verder uit te breiden, ontleedde hij, van tijd tot tijd, honden, kalvers, koeien, osfen, paerden, schaapen en andere dieren. Den dag besteedde hij aan 't bezoeken van Krankten, die, in menigte, hem voor hunne Ziekbedden riepen; den vroegen morgenfond,

zom-

zomtijds een gedeelte van den nacht wijdde hij aan het open snijden, doorwroeten en bezigtigen van Lijken.

De Heer RUISCH bezat de kunst, hem bijzonder eigen, om, door zekere bereiding, de Lijken in staat te stellen, eene reeks van jaaren te kunnen bewaard worden. Zij hadden het voorkoomen, op het eerste aanzien, alsof ze nog leefden en in een zagten slaap lagen. De Heeren DE BILS en VAN DER WIEL hadden, inderdaad, hier toe den weg gebaad, en onzen Ontleedkundige, met hunne waarneemingen voorgelicht. Doch, met dit alles, kan de eere van verdere voortzettinge der kunst, aan den Heere RUISCH, niet betwist worden. Daarenboven wist onze Hoogleeraar een middel, om, in de Lijken, den loop der vogten in menschlijke lichaamen, op eene zichtbare wijze aan het oog te vertoonen. Ten dien einde bragt hij, door inspuiting, eene zekere stoffe, van en met wasch zamengesteld en bereid, in de kleinste buisjes en vaatjes, en deedt also dezelve zeer duidelijk en onderscheidenlijk zichtbaar worden. Van de Heeren DE GRAAF en SWAMMERDAM, zijne boezemvrienden, hadt hij deeze kunst geleerd, doch, vervolgens, door eigen oeffening, dezelve tot grooter volkomenheid gebragt. Behalven dit alles, ontdekte de Heer RUISCH, door onvermoeid ontleeden van menschlijke lichaamen, veelerhande bijzonderheden, en plaatste dezelve in een klaarder licht, die voorheen of geheel onbekend geweest waren, of aangaande welke men slegts eenige algemeene vermoedens hadt gevoed.

Onder zo veete werkzaamheden behieldt de Heer RUISCH een zeer sterk gestel, en hadt het geluk, bij het genot zijner zintuigen, op te klimmen tot eenen hoogen ouderdom. Hij overleedt op den twintigsten Februarij des Jaars 1731, oud, op eene maand na, drieënnegentig jaaren. De Heer RUISCH, gedurende zijnen lang uitgerekten leeftijd, gelegenheid gehad hebbende tot het doen van veelerhande verzamelingen, hadt, met voordeel, daar van gebruik gemaakt. Onder anderen voorraad van allerlei toebereidingen van onderscheidene gedeelten des menschlijken lichaams, bezat hij eene Verzameling van ongeboorene vrugtjes, genoegzaam van het eerste oogenblik der ontvankenis, tot op het tijdstip als zij, voor de geboorte, zijn rijp geworden. De eerste evenaarden, in grootte,

bijkans eenen Zandkorrel. In den voortgang en opklimming deezer vrugtjes, vertoont zich de allengskens toeneemende vordering in wasdom. In de kleinste ziet men slechts een ruuw en ongevormd klompje. Vervolgens vertoonen zich, ter plaatze, alwaar de armen en beenen zitten, kleine hoogten of uitstekken, die zich, ongevoelig, ontwikkelende, ten langen laatste de schouders, armen, handen, kuiten, beenen en voeten vertoonen. Czaar PETER DE GROOTE kocht, van onzen Hoogleeraar, deeze verzameling, en voerde dezelve na *Petersburg*.

Kort naadat de Heer RUISCH zich in 's *Hage* hadt neergezet, was hij aldaar in den echt getreden met MARIA POST, dogter van PIETER POST, Bouwmeester van wijlen FREDRIK HENRIK, *Prinse van Oranje*. Bij deeze Vrouw verwekte hij éenen Zoon en verscheiden dogters. Van eene derzelve zullen wij, beneden, op een afzonderlijk Artikel, gewag maaken. De Zoon, HENRIK genaamd, beoeffende, even als zijn Vader, de Geneeskunde, te *Amsterdam*, doch was bijzonderlijk in de Kruidkunde en in de Natuurlijke Historie zeer bedreeven. Hij bezorgde eene nieuwe en vermeerderde uitgave van JONSTONS *Historie der Dieren*. Van veel diensts was hij zijnen grijs wordenden Vader, in deszelfs onderscheidene werkzaamheden; doch was, van eenen anderen kant, den Grijsaart tot smarte, dewijl hij zijne natuurlijke en verkreegene begaafdhen van den Geest door een ongeregeld gedrag bezoodelde. Merkkelijk, inusfchen, wierdt dit leed verzagt, door zijne jongste dogter, die ongehuwd bleef, en haaren Vader overleefde. Met eenen smaak, ongewoon in haare sexe, voor de Ontleedkunde begaafd, was zij haaren Vader, in deszelfs klimmenden leeftijd, van ongemeenen dienst in deszelfs arbeid en toebereidingen. Volmaakt kende zij alle de deelen des menschlijken lichaams, en verftondt, boven dien, de kunst, welke zij van haaren Vader hadt geleerd, om niet alleen de onderscheidene plantgewassen, maar ook de doode menschlijke lichaamen voor het bederf te bewaaren. Voorts heeft de Heer RUISCH verscheiden Ontleedkundige Werken naagelaaten, die bij de Kenners in eere en hoogagting gehouden worden.

Zie *Historia Vitae et Meritorum* FREDERICI RUISCH,
Auctore JOANNE FREDERICO SCHREIBERO.

RUISCH,

RUISCH, (HENRIK) gebooren te *Amersfoort*, zonder dat, egter, 's Mans geboorte- of sterfjaar ons gebleeken is. Hij was een man van adellijke afkomst, Ridder van de *Orde van Jeruzalem*, en Kommandeur te *Ingen*. Hem gaat de naam naa, van een groot voorstander en weldaadig beschiermer geweest te zijn van Geleerdheid en Geleerden. Zommigen zijt van meeninge, dat hij de Vader geweest is van den Hoogleeraar FREDERIK RUISCH, in het naastvoorgaande Artikel vermeld. Een Glasraam, door hem aan de St. Joriskerk, in zijne Geboortestad, vereerd, heeft langen tijd 's Mans naagedagtenis bewaard. Onder 't schilderstuk las men den kreupelen regel, die, naar de meening des makers, voor een vaers moest te scheep koomen.

Donum Henrici Ruysch, Commandatoris in Ingen.

ZIE HOOGSTRATEN.

RUISCH, (RACHEL) dogter van den boven vermelden Amsterdamschen Hoogleeraar FREDERIK RUISCH, zedert haar huwelijk met den Kunstschilder JURRIAAN POOL, gemeenlijk RACHEL RUISCH POOL genaamd, kwam te *Amsterdam* ter wereld, in den Jaare 1664. Eene aangeboorene zucht tot de teken- en schilderkunst, die, in haar, zich al vroeg openbaarde, bewoog haaren Vader, deezer neiginge bot te vieren. De vermaarde Bloem- en Fruitschilder GUILLELMO VAN AALST wierdt haar Leermeester. Haare ongemeene vorderingen, in dit vak der kunst, bezorgden haar zo wijdklinkende vermaardheid, dat zij, in den Jaare 1708, bevorderd wierdt tot Hofschilderesse van den Keurvorst van den *Paltz*. Dit niettegenstaande hieldt Zij haar vast verblijf te *Amsterdam*, en overleedt aldaar, in den Jaare 1750, het zesentachtigste van haaren ouderdom. Zij was getrouwd geweest, gelijk wij boven aanmerkten, met JURRIAAN POOL. Deeze, insgelijks een Amsterdammer, was in het Burger-Weeshuis opgevoed, en een Pourtraitchilder van veel vermaardheid. In het zo genoemde Cas-Comptoir, agter de Regenten-Kamer, in het gemelde

R III 2

Hais,

Huis, hangt een schilderstukje door hem uitgevoerd, en voorts aan het Weeshuis ten geschenke gegeven. Ter gedagtenisfe zijner Opvoedinge, heeft hij, in het Schilderij, zich zelven, in zijne Weeskleeding, afgebeeld.

Zie VAN GOOL, *Nieuwe Schouwburg*.

RUISDAAL, (JAKOB) gebooren te *Haarlem*, in het voorste gedeelte der jongstvoorgaande Eeuwe, hoewel, oorspronkelijk, tot de beoeffeninge der Geneeskunde bestemd, wierdt, eger, door de drift der natuure genoopt, een bekwaam Schilder. Zijn Vader, hoewel een handwerksman, als die zich geneerde met het maaken van Lijsten van Ebbenhout, in zijnen leeftijd van algemeen gebruik, zo tot randen van Schilderijen als tot andere oogmerken, schijnt, nogthans, een Man van eenige middelen geweest te zijn. Althans zondt hij zijnen Zoon JAKOB op 't Latijnsche School, met oogmerk, zo als boven is gezegd, om hem zich op de Geneeskunde te doen toeleegen. Hij voldeedt, in zo verre, aan dit oogmerk, dat hij, eerlang, bekwaam wierdt geoordeeld, de kunst te mogen oeffenen. Om daar mede zijn voordeel te doen, zette hij zich neder te *Amsterdam*. Nevens de Genees- schijnt hij ook de Heelkunde gepaard te hebben. Immers vindt men wegens hem aangetekend, dat hij verscheiden heilkundige bewerkingen, met lof en een goeden uitflag, heeft verrigt.

Intusschen, zo als boven is aangekondigd, was de Schilderkunde bij hem eene kragtig werkende natuurdrijf. Daar aan besteedde hij al den tijd, welke hem, van zijne hoofdbezigheid, overschoot. Zelf schijnt hij, in 't laatste tijdperk zijns leevens, welk hij in zijne Geboortestad heeft gesleeten, daar van zijn hoofdbedrijf gemaakt te hebben. Gelijk de meeste Schilders, zo hadt ook RUISDAAL eenen smaak, hem bijzonder eigen. Deeze viel op het schilderen van Landgezigten, zo in- als buitenlandsche, vooral de zulke, in welke hij loopende, ruischende of nederstortende wateren wist te brengen. Dus wist hij een voorkoomen, als of het leeven hadde, te geeven aan water, al schuimende en bruischende, van den eenen

eenen rots op den anderen nederstortende. Het zelfde voorkomen gaf hij aan de onstuimige Zee, klotzende tegen klippen en duinen, of onder de gedaante van zo genaamde brandinge. Onze Schilder- en Geneesheer overleedt te *Haarlem*, in den Jaare 1681. Hij is nooit getrouwd geweest. Een Vaderlievend hart, en dus, althans in zo verre, een lofwaardig karakter, moet hij bezeeten hebben, indien 't waarheid zij, 't geen van hem verhaald wordt, te weeten, dat hij zich de geneugten van 't gehuwde leeven ontzeide, alleen met oogmerk, om daar door te meer hulpe te kunnen bieden aan zijnen ouden Vader, wiens tijdlijke zaaken, in den klimmende Ouderdom, minder gunstig stonden.

RUISDAAL, (SALOMON) broeder van den zo even gemelden, was, even als deeze, een kunstig Schilder van Landschappen. Niet de eenige bekwaamheid, nogthans, was deeze, door welke hij eenen naam verworf. Hooger klom zijne vermaardheid, door zekere uitvinding, om dat dezelve, in zijnen leeftijd, minder algemeen was. Hij hadt, naamelijk, het geheim ontdekt, om allerlei soort van Marmer zodanig naa te bootzen, dat zeer weinigen in staat waren, het naagemaakte van het natuurlijke te onderscheiden. Daar toe diende hem eene zekere gemengde stoffe, welke hij, terwijl zij nog week was, met verschillende kleuren, in allerhande vormen wist te kneeden. Veel gelds won hij, in 't eerst, met deeze ontdekking, tot dat het bekend wierdt, dat de Kunstenaar onechte waar verkogt. Hij overleedt, vóór zijnen boven genoemden broeder, in den Jaare 1670.

RUITER, (ENGEL DE) naar de Ridderlijke waardigheid, die hij bekieedde, *Jonker ENGEL* gebijnaamd, was de Zoon van den grooten Admiraal, van welken wij beneden zullen spreken; verwekt, in deszelfs tweeden echt, met KORNELIA ENGELSDOchter, van *Vlissingen*, en gebooren op den tweeden Maj des Jaars 1649. Zo ras hij eenige gronden eener beschaafde Opvoedinge geleid hadt, en eenigzins in staat was, om op zich zelve te kunnen agt geeven, koos hij den Zee-dienst. Zijnen eersten togt deedt hij, onder zijus Vaders oog

Rrrr 3

en

en op deszelfs fchip, na de Middellandsche Zee. Den ouderdom van vijftien jaaren hadt hij toen nog niet bereikt. In 't daar aan volgende jaar, zich bevindende aan de kust van *Guinée*, verkreeg hij een Vaandel, onder de Zee-Soldaaten. Zijn Vader, in den Jaare 1666, eenige perfoonen benoemd hebben, de, om den Hertog d'AUMONT, te *Boulogne*, te gaan begroeten, stelde onder dit getal zijnen Zoon ENGEL. Uit agtinge voor den Admiraal, wierdt hij met groote minnelijkheid ontvangen, en overdeftig onthaald. In zijn achttiende jaar klom hij op tot den rang van Kapitein-Lieutenant, op het Schip van VAN DER ZAAAN, en wierdt 's jaars daar aan met een Schip begiftigd. In de hoedanigheid van Kapitein deedt hij, daar mede, eenen togt na *Engeland*, om den Heer MEERMAN, Gezant van H. H. Mogenden, af te haalen. Hier ontmoette hij, ten Hove, eene zeer heufche bejegening, en wierdt 'er, daarenboven, tot Ridder geflagen. In den Jaare 1672 voerde *Jonkheer* ENGEL het bevel over een Schip, onder zijns Vaders Smaldeel, in den befaamden Zeeflag, voor *Soulsbaai*, tegen de vereenigde Fransche en Engelsche Vloot. Uitfteekende proeven van dapperheid vertoonde hij hier, in zijn gevegt tegen een zwaar Engelsch Oorlogfchip. Behalven eenige grondfchooten, en merkelyke schade aan zijn Gefchut, mitfgaders Masten en Touwerk, ontving hij, in zijn eigen lichaam, eene zwaare kwetzuure, door eenen Splinter, welke hem tegen den borst vloog, en verscheiden dagen het adem haalen merkelyk belemmerde. Sedert zijnde opgeklommen tot den rang van Schout bij nacht, liep hij met negen Schepen in Zee, om in het Kanaal te kruizen. Merkelyke onrust en bekommering verwekte hij hier mede op de Fransche Kust. Ten tijde als *Jonkheer* ENGEL DE RUITER, in den Jaare 1668, in *Engeland*, tot Ridder was geflagen, hadt hij deswegen geen fchriftelijk betoog ontvangen. Dit bekwam hij, naa het fluiten van den Vrede, in eenen open brief, ftaatelyk bezegeld, waar in, tevens, aan de verdienften van zijnen Vader een treffelyk getuigenis wierdt gegeven. 't Is bekend, hoe de Koning van *Spanje*, ten tijde als de Heer MICHEL DE RUITER zijnen laaften en voor hem doodelyken Zeeflag hieldt, denzelfven tot Hertog hadt verkooren, met een jaarlijksch in-

koo-

koomen van tweeduizend Dukaten. De tijding van het sneuvelen des Helds bekoomen hebbende, wilde zijne Majesteit dat de titel, nevens de wedde, zoude overgaan op den Zoon en deszelfs naageslacht, zo wel in de Vrouwelijke als Manlijke Linie. *Jonkheer* ENGEL aanvaardde de gunst, begeerende alleenlijk, uit zedigheid, dat de titel van *Hertog* in dien van *Baron* mogt veranderd worden. Bij deezen eere-titel, kwam, naa weinige jaaren, de opdracht van eenen hooger Zeerang in zijn Vaderland. Zo wel uit aanmerking van 's Mans eigen verdiensten, als om in hem de gedagtenis van zijnen Vader te vereeren, beslooten 's Lands Staaten hem te bevorderen tot den rang van Vice-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland*. Hij ontving daar van de aanstelling op den negentienden October des Jaars 1678, onder het Edel Mogende Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*. *Jonkheer* ENGEL overleedt, weinige jaaren daar naa, ongehuwd. Thans behaagde het den Koning van *Spanje*, uit zonderlinge gunst, den titel van *Baron*, nevens de jaarlijksche inkomst van de boven genoemde somme, te schenken aan eenen Zoone van den Heere JOHAN DE WITTE, Kapitein van eene Kompagnie Zee-Soldaaten, gehuwd aan eene Zuster van *Jonkheere* ENGEL; welke Neef den naam van MICHEL DE WITTE DE RUITER hadt aangenomen. Niet lang, nochtans, hadt deeze het genot der Koninklijke goedgunstigheid, alzo hij, in den Jaare 1683, in eene schipbreuk van een van 's Lands Schepen, verongelukte.

Zie GERARD BRANDT, *Leven van den Admiraal M. A. DE RUITER*.

RUITER, (HERMAN DE) 's Hertogenboschenaar, van bedrijf een Ofsenkooper, en dus niet opgeleid tot het aanvallen en bemagtigen van Sterkten en Kasteelen, staat, nochtans, in 's Lands Historiebladeren bekend, om eene daad, die meening een, in den krijg opgebracht en grijs geworden, niet zou bestaan hebben, en hem een onverganklijke vermaardheid heeft verworven. Bekend is de legging van het Slot *Loevestein*, aan 't einde van den *Bommelerwaard*, ter plaatze alwaar de

R r r r 4

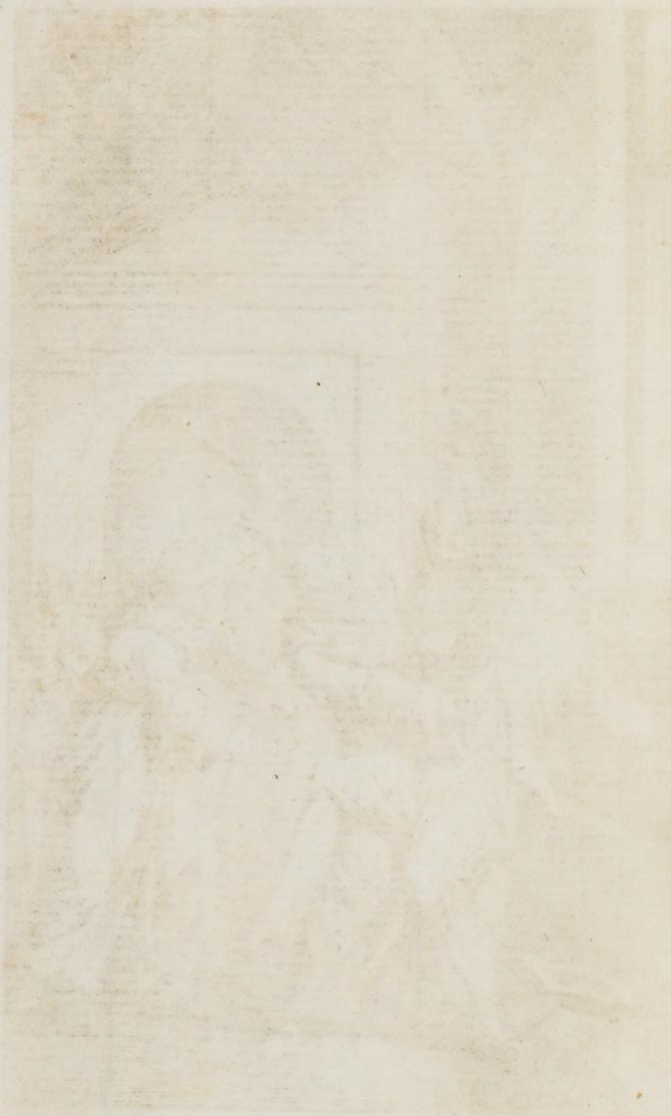
Maas

Maas en de Waal zamenloopen, tegen over *Woudrichem* en *Gorichem*, en alzo zeer gelegen om dien oord te bestrijken, HERMAN DE RUITER, den Prinse VAN ORANJE toegedaan, en kennende de aangelegenheid der Sterkte, voor den bezitter, om in den omtrek den meester te speelen, kreeg, in 't laatst van den Jaare 1570, den inval om dezelve voor zijne Doorluchtigheid te verzekeren. Niet door openbaar geweld, want hier toe was zijn vermogen te gering, maar door list moest het stuk volvoerd worden. Aan den Graave VAN DEN BERGE, 's Prinse Zwager, deelt hij zijn ontwerp mede. Van deezen daar toe verlof bekoomen hebbende, met toezegging van hulpe, indien hij gelukkig slaagde, onderneemt en volvoert hij het veel gewaagd bedrijf, op de volgende wijze. Verzeld van drie andere stoute gasten, begeeft hij zich na het Slot, gedoocken in een Monnikskap, en verzoekt binnen gelaten te worden, onder voorgeeven van eene boodschap aan den Slotvoogd. Hij was 'er naauwlijks binnen, of hij maakt den Bevelhebber der Sterkte af, en verzoekt voorts, op een gegeeven teken, aan Graave VAN DEN BERGE om hulp; die, egter, door de Vorst en het hooge bovenwater ('t was in de maand November) verhinderd wierdt, hem dezelve toe te schikken. Den dapperen DE RUITER ontzinkt daarom de moed niet. Voorziende dat men hem wel haast de bemagtiging zoude zoeken te betwisten, en hebbende, in allerijl, vierëntwintig man bij een gekreegen, slaat hij aan het versterken van het Slot, zó goed hem doemlijk was. Het gerugt van zo stout eene daad vloog ivel haast na 's *Herrogenbosch*, van waar de Hertog VAN ALVA den Spaanschen Hopman LORENZO PEREA derwaarts zondt, met driehonderd Spanjaarden, nevens eenige arbeiders uit *Gorichem* en *Woudrichem*, om het Slot te herneemen. De Spanjaard, vreemd vindende dat men hem durfde afwagten, eischte het Slot op; doch barsch bescheid bekoomen hebbende, doet hij 'er 't grof geschut op speelen. Thans roept DE RUITER zijne lotgenooten te hoop, en boezemt hun, met klem van woorden, zulk eenen geest van onverzaagdheid in, dat zij, van een schandelijken dood of het loflijk sterven onder de wapenen, 't laatste voor de keur namen, nevens een opzet om zich tot den laatste droppel bloeds te verdedigen. On-

der

HERMAN DE RUITER'S STOUTE DAAD OF LOEVESTEIN.

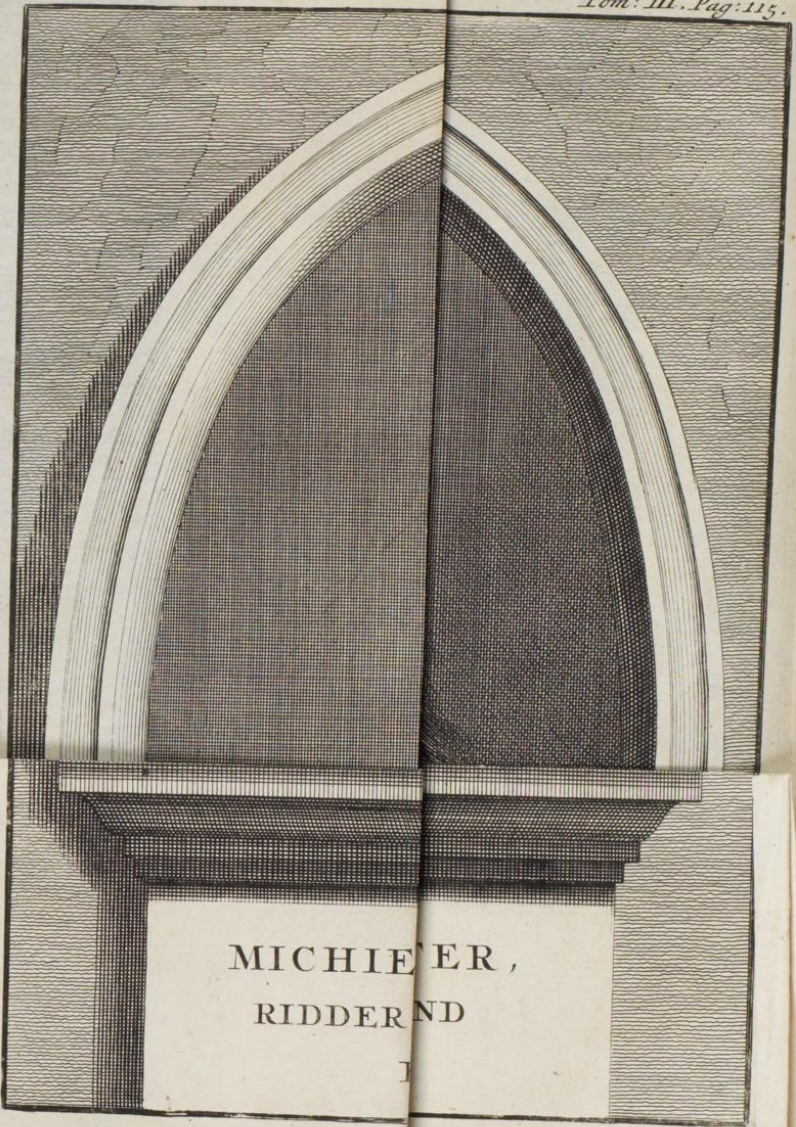

B. Pons sculpt. del. 1728.

MICHEL ADRIAENSZ RUYTER,
RIDDER, L^T ADMIRAAL VAN HOLLAND
EN WESTVRIESLAND.

MICHIEER,
RIDDERND

der dit alles baanden zich de Spanjaards, langs Ladders, eenen weg over de Graffen, en bekloppen de Vesten, terwijl die van binnen bezig waren om de breuk te heelen. Een schroomlijk bloedbad ontstond 'er nu binnen de Sterkte, en sneuveide 'er menig man, zo aan de eene als andere zijde. Ééne zorge hadt nu DE RUITER; 't was om zijn leeven ten duursten te verkoopen. Dies begeeft hij zich in een Binnenvertrek, hebbende den grond vooraf bestrooid met busfekruid, en slingerende zijn Slagzwaard met beide vuisten, wederstaat hij alleen den geheelen aanval, en doet 'er meenig eenen door zijne kloekheid en sterkte sneeven. Eindelijk voor de overmagt moetende bukken, sleeft hij den brand in het Buspoeder, en doet zich zelve en zijne tegenstreevers, met éénen slag, in de lucht vliegen. Hoewel niet vrij te spreken van onbezonnenheid, eerlijker behandeling, nogthans, dan hem bejegende, hadt DE RUITER door dit bedrijf verdiend. De Spanjaards, zijn hoofd van onder den hoop geknotte lichaamen en verscheurde ledemaaten hebbende doen opzoeken, deeden het, te 's *Hertogenbosch*, aan den Galg spijkeren. De Hertog van ALVA, naamelijk, 's Prinzen aanhangers niet hooger aanziende dan voor een hoop muitemaakers, wilde dezelve geen Krijgsregt doen wedervaaren.

ZIË BOR EN HOOFT.

RUITER. (MICHEL ADRIAANZOOËN DE) Verhefte zich immer iemand, door eigen verdiensten, uit het stof tot den hoogsten trap van luister en vermaandheid, die, bestaanbaar met zijn karakter van Burger of Ingezeeten, in een Gemeenebest kan bereikt worden, 't is de Held van onverganklijken naame, wien wij thans ons hebben nedergezet, een Artikel van voegzaame uitgestrektheid toe te wijden. De Vader van onzen Zeeheld, ADRIAAN MICHIËLSZOOËN genaamd, was Bierdraager te *Kluisingen*, de naam zijner Moeder, gebooren te *Middelburg*, ALIDA JANS DE RUITER, naar men wil, dus gebijnaamd, om dat haar Vader den Lande, in die hoedanigheid, gediend hadt. Hun huwelijk viel voor op den twintigsten Maart des Jaars

Rrrr 5 1601,

1601, en wierden in hetzelfde vijf Zoonen en zes Dogters verwekt. De vierde Zoon was onze MICHEL, deezen naam ontleende van zijnen Vaderlijken Grootvader, dien van DE RUITER van zijne Moeder, welke hem op den vierëntwintigsten Maart des Jaars 1607 ter wereld bragt.

Niets merkwaardigs levert zijne vroege kindsheid uit, dan vercheiden staalen van dus genaamde stoutheid en onbezonnenheid. Op zijn tiende jaar, terwijl aan den hoogen Kerktoeren te *Vlissingen* iets vermaakt wierdt, klom hij op tot den ronden Kloot der Spitze, en daalde onbezeerd na beneden, hoewel de werklieden, intusfchen, den Ladder hadden weggenomen. De Meester, bij welken hij ten schoole was gezonden, met hem geen raad weetende, zondt MICHEL aan zijne Ouderen thuis. Altoos liep hij bij de Straat, zijne makkers aanspoorende tot vegten, en daar in zich als aanvoerder gedragende. Eindelijk bestelde men hem in eene Lijnbaane der Heeren KORNELIS en ADRIAAN LAMPSENS, alwaar hij zes stuivers ter weeke trok; meer nogthans uit gunst, dan uit verdienste: want, door zijne baldaadigheid, wierdt men hem ook hier wel dra moede, en ontzeide hem de Lijnbaan. Zo jong als hij was, vonden dan de Ouders zich genoodzaakt, hunnen MICHEL ter Zee te zenden.

Als Hoog-Bootsmans jonge deedt hij zijne eersten togt, in den Jaare 1618. Nu was hij in zijn element, stil en leerzaam, en altoos aandagtig op zijn werk. Thans maakte hij kennis met eenen gewezen Negerflaaf, zedert gedoopt met den naam van JAN KOMPANY, dien wij elders in beter staat zullen aantreffen. Drie jaaren daar naa diende DE RUITER als Konstapel, in het Land van *Kleef*, onder Prins MAURITS. Om *Bergen op den Zoom* tegen de Spanjaards te dekken, rukte hij, met ander volk, daar binnen, en deedt, met een paerd, welk hij gekogt hadt, meenig' moedigen uitval. Om zijne dapperheid wierdt hij nu, hoewel slegts vijftien jaaren oud, op Mans soldij gefield. Nog in het zelfde jaar ging hij wederom ter Zee. Op eenen der volgende togten, ontving hij, in 't overspringen op een vijandlijk fchip, met eene halve piek, eene wonde in zijn hoofd, de eerste, en ook de eenige wonde, meent men, die hij zijn leeven lang, behalven de laatste, bekoomen heeft. Op een anderen togt wierdt het fchip, waar op hij voor Matroos voer,

voer, genomen, en moest hij, met eenigen zijner makkeren, te voet, en zomtijds zijnen nooddrift bedelende, door *Frankrijk* na het *Vaderland* wederkeeren.

Sints dien tijd voer DE RUITER, etlijke jaaren, meest ter *Koopvaardij*, als gemeen matroos, in dienst van de Heeren *LAMPSENS*; oefnende zich, intusfchen, in alle de noodige kundigheden, die een bekwaamen *Zeeman* vormen. Dit deed hem, eerlang, tot den rang van *Stuurman* opklimmen, terwijl hij zich, inmiddels, in den *Jaare 1631*, in den echt hadt begaeven met *MARIA VELTERS*; doch die hem, tien maanden daar naa, nevens 't kind, welk zij gebaar hadt, door den dood ontviel. Hij hertrouwde, zedert, met *KORNELIA ENGELS*, in den *Jaare 1636*, en verwekte, in een veertienjaarigen echt met dezelve, onder andere, den boven vermelden *Jonkheer ENGEL DE RUITER*. In den tusschentijd hadt hij togten gedaan na verscheiden waereldoornden, onder andere na *Groenland*, en na de *Straat le Maire*, aan den *Zuidhoek van Amerika*. 's Jaars naa zijne laatstgemelde huwelijksverbintenis, aanvaardde DE RUITER het bevel over een *Kaaperschip*, en maakte eenige prijzen. Van 's Mans bedrijven, geduurende de *Jaaren 1638* en *1639*, vinden wij geen bescheid, maar wel, dat hij, in den *Jaare 1640*, als *Schipper*, in dienst van de Heeren *LAMPSENS*, eene reize deedt na *Brafflie*, en eene tweede in 't volgende jaar, wanneer hij tevens eenen uitflap deedt na eenige *Westindische Eilanden*. Zo veel ervarenheids hadt hij nu reeds in de *Zeevaartkunde* opgedaan, dat hij verscheiden misflagen in de *Zeekaarten* verbeterde.

Van den tweeden togt was DE RUITER naauwlijks te rug gekeerd, of hem wierdt een aanzienlijker post opgedraagen, 's Lands *Staaten* naamelijk beslooten hebbende, ingevolge eens *Verdrags* met den nieuwen *Koning van Portugal*, eene *Vloot* van vijftien *Schepen* af te vaardigen, selden niet alleen DE RUITER als *Kapitein* op een van dezelve, maar benoemden hem ook tot *Schout bij nacht*, op het *Schip de Haaze*. In *Augustus* liep de *Vloot* in *Zee*. Op de hoogte van *Kaap Vincent* ontmoetten ze den vijand, en wierden met hem handgemeen, Hoewel niet ongelukkig, beter, nogthans, zou dit gevegt zijn uitgevallen, indien alle de *Kapiteinen* zich als DE

RUF

RUITER even dapper gekweeten hadden. Nevens anderen ontving hij, van den Koning, ten geschenke, een Gouden Denkenpenning, hangende aan een Keten van het zelfde metaal, ter waarde van tweehonderdvijftig guldens. Nog vóór het einde des jaars kwam hij te *Vlissingen* te rug.

Om welke reden DE RUITER thans 's Lands dienst verliet, vinden wij niet vermeld. Zeker is het, dat hij vervolgens, wederom als Koopvaardijfchipper, in dienst tradt van zijne oude Meesters, de Heeren LAMPSENS, en, in het tijdverloop van het Jaar 1643 tot in den Jaare 1651, eene reeks van togten deedt na verschillende gewesten des aardbodems, in *Europa*, *Afrika* en *Amerika*. Op eenen dier togten, nam hij, in naam der Algemeene Staaten, bezit van het Eiland *St. Martin*, naadat het, door de Spanjaards, was verlaaten.

Versehiden ontmoetingen hadt DE RUITER op deeze togten, van welke wij eenigen, als 's Mans aart en inborst kenschetzende, zullen verhaalen. Een groot Spaansch Schip, in een gevegt, in den grond geboord hebbende, bergde hij het Volk nevens den Kapitein, en vragde voorts aan deezen, of hij insgelijks dus bermhartig zou geweest zijn? Neen, was 't antwoord, maar hij zou alle de Hollanders hebben laaten verdrinken. Toen beval DE RUITER, den trotsaart, met al zijn volk, in Zee te werpen; 't welk den Spanjaard deedt om genade bidden; welke DE RUITER, wiens alleen dit het zoeken was, hem gereedelijk vergunde. Zomtijds bediende hij zich van list, om den vijand te ontkoomen. Op zekerer tijd, met eene laading Boter, uit *Ierland* koomende, terwijl de Zee van Duinkerksche Roovers kriedde, bezigde hij een zeldzaam behoedmiddel, om den vijand, indien hij zulks bestondt, het enteren te beletten. Nevens het Wand, deedt hij het Schip, van buiten en op het dek, met Boter besmeeren. Niet lang daar naa klampte een vijand hem aan boord. Doch de overgesprongen, geen vat hebbende aan de touwen, en op het Schip niet kunnende staan, keerden spoedig van daar zij gekoomen waren. Terwijl zijne Makkers, door angst, in de havens bleeven leggen, bragt DE RUITER zijn schip, zo beboterd als het was, behouden te *Vlissingen*, en zich zelve en zijnen Meesteren geen klein Voordeel aan.

Uit

Uit verscheiden Zeegevaaren, en uit de magt der vijanden, was DE RUITER, in alle zijne zwervingen, zomtijds bijkans wonderdaadig behouden, en hadt te gelijk een goed kapitaal overgewonnen. Des hij te raade wierdt, zijne dagen in rust door te brengen; in welk opzet hem nog meer versterkte zijn derde huwelijk, in den Jaare 1651, met ANNA VAN GELDER aangegaan. Doch, de Oorlog met *Engeland*, 's jaars daar aan uitgebroken, maakte verandering in dit besluit. 's Lands Staaten, beslooten hebbende, behalven de Vloot, welke, onder den Luitenant Admiraal MARTEN TROMP, reeds in Zee was, nog eene andere Vloot, ter beveiliginge der Koopvaardijfchepen, in Zee te brengen, lieten aanzoek doen bij DE RUITER, om als Kommandeur de Oorlogfchepen te gebieden. Met veele moeite liet hij zich daar toe overhaalen. Met het Schip *Neptunus*, van achtëntwintig Stukken, en bemand met honderdvierendertig koppen, kwam hij in de maand Augustus, omtrent de *Wielingen*, alwaar de Vloot geankerd lag. Op zijne klagte, over den zwakken toestand der Vloot, eenige versterking bekoomen hebbende, zeilde hij, eerlang, met de Koopvaardijfchepen door het Kanaal, koers houdende dicht langs de Fransche kust. Op de hoogte van *Plymouth* ontdekte hij de Engelsche Vloot, onder den Admiraal GEORGE ASKUE, sterk veertig Schepen, waar onder eenigen van de grootste soort. DE RUITER hadt slegts dertig onder de Vlag, doorgaans half zo zwaar als de Engelsche. Daarenboven was hij belemmerd met zestig Koopvaarders. Ondanks deeze ongelijkheid, besloot de Kommandeur den vijand af te wagten. Ten vier ure in den naamdag van den zesëntwintigsten Augustus raakten de Vlooten aan elkander. DE RUITER streedt in 't midden, en boorde tot twee maalen door den vijand heenen. Hadde hij de loef kunnen winnen, 't ware, meent men, met de Engelschen gedaan geweest; die, evenwel, 's avonds naa zeven ure de wijk namen om de Noord, en voor vervolging behoed wierden, door de zorge, welke de Hollandsche Kommandeur voor zijne kostbaare Koopvaardijvloot moest draagen.

Twee dagen naa dit gevegt, en toen men nu de Schepen, van bekoomene schade, hadt hersteld, wierdt, in eenen Schepstraad, aan DE RUITERS boord, beslooten, den vijand, die

die binnen *Plymouth* was geweeken, in die Zeehaven aan te tasten. Het draaien van den Wind deedt dit Ontwerp mislukken. Kort daar op ontving onze Kommandeur berigt, dat de Engelsche Admiraal BLAKE, met een Vloot van tweeënzeventig Schepen, bij *Bevesfer* was gezien. Het voor onbezonnenheid aanziende, zulk eene overmagt in den mond te loopen, zegt hij dezelve te ontwijken: te meer, daar de mond- en krijgsbehoefien schraal begonnen om te koomen, en hij, bovendien, zo als hij in eenen Brief aan 's Lands Staaten klaagde, onder zijne Vloot met veele onwillige of onkundige Bevelhebbers te doen hadt. Zijn moed klom eenigzins, naadat het hem gelukt was, ondanks den Engelschen Admiraal, zich met den Vice-Admiraal WITTE KORNELISZOOŃ DE WITTE te vereenigen; zijnde thans de geheele Vloot vierēnzestig Schepen sterk. In 't opgaan van *de Hoofden*, ten westen van het Kanaal, wierdt deeze, op den achtsten October, handgemeen met den Admiraal BLAKE, die achtēnzestig Schepen, allen grooter en beter bemand dan de Staatse, onder de Vlag hadt. Men vogt, tot dat de duisternis van den nacht een einde maakte. DE WITTE wilde 's anderendaags het gevegt hervatten; doch DE RUITER ontraadde hem dit, om dat verscheiden Staatse Kapiteinen, in den nacht, schandelijk waren afgedroopen, en dus de reeds zwakke Vloot nog meer verzwakt hadden. Nog vóór het einde der maand keerde de Vloot na de Vaderlandsche Zeehavens, en kwam DE RUITER behouden te *Vlisfingen*.

Thans vernieuwde hij zijn besluit, om niet meer de Zee te bouwen. Behalven de middelen, welke hij hadt overgewonnen, ruim genoeg om hem in rust zijne dagen te doen slijten, bewoog hem vooral daar toe de wangunst van verscheiden Kapiteinen, die met nijdige oogen aanzagen, dat DE RUITER, hoewel door loutere verdiensten, hun was boven 't hoofd gewassen. Zo kragtig wrogt deeze drift op eenen van hun, dat hij hem uitdaagde tot een Tweegevegt; 't welk, eger, verstandig wierdt van de hand gewezen. Ook bleef DE RUITER niet lang bij zijn besluit; hij wierdt daar van te rug gebragt, door de tusschenspraak van verscheiden Staatsleden, die hem van zijne zwakste zijde aantastten, met de bedenking naame

Hijk,

lijk, dat het heil van 't Vaderland zijnen dienst vorderde. Niet bestand daar tegen, vertrok hij, nog vóór het einde des Jaars 1652, na 's Lands Vloot, onder den Lt. Admiraal MARTEN TROMP, welke hem eenen Lastbrief zondt van Opperhoofd over het Smaldeel van den Vice-Admiraal DE WITTE, die, om ziekte, aan land was gebleeven. De Vloot, ruim zeventig Schepen sterk, moetende dienen tot geleide van ruim driehonderd Koopvaarders, liep den zevenden December, uit het Goereefche Gat, in Zee. Drie dagen laater ontmoetten ze de Engelsche Vloot onder BLAKE, en wierden 'er mede handgemeen. Dewijl zeer veele Hollandfche Schepen niet konden opkoomen, moest DE RUITER, nevens den Lt. Admiraal en den Vice-Admiraal JAN EVERTSZEN, inzonderheid de spits afbijten. Door 't moedig vegten deezer Helden, wierdt de vijandlijke Vloot uit Zee gejaagd, en tot aan de *Theems* vervolgd. DE RUITER verklaarde, zedert, van oordeel te zijn, dat de Heer TROMP, met behulp van nog tien of twaalf Schepen, de Engelschen volkomen zou verslagen hebben. Intusfchen bezorgde deeze zege aan de Hollandfche Koopvaarders, een tijd lang, een vrijen vaart na *Frankrijk* en verder om de West.

Niet lang naa dit gevegt, ontfondt de besaamde Zeeftrijd van drie dagen. De Heer TROMP naamelijk eene Vloot van tweehonderdvijftig Koopvaarders na het Vaderland geleidende, ontmoette, op den laatsten Februarij, op de hoogte van *Portland*, den Admiraal BLAKE, die zijne jongste schade hersteld hebbende, van nieuws was in Zee gelooopen. DE RUITER kweet zich hier met zijne gewoone kloekmoedigheid. Een groot Engelsch Ychip geënterd hebbende, sprong hij over met zijn volk, doch moest te rug keeren. Hij deedt het ten tweede maale; doch vondt zich wederom genoodzaakt te deinzen, vooral om de lafhartigheit van eenigen, die geene tijdige hulp booden. Vervolgens van twintig vijandlijke Schepen omsingeld, en 'er gelukkig door geslagen zijnde, kreeg hij te doen met vijf Schepen, die hem deerlijk havenden. In den avond telde hij ruim dertig dooden, en nog meer gekwetsten. Naa, in den nacht, zijn Schip, zo goed hem doenlijk was, hersteld te hebben, vogt hij 's anderendaags, omtrent den Lt. Admiraal TROMP, met zulk eene woede, dat hij zijn Schip, in den naa-

mid.

middag, niet meer wist te wenden of te keeren: waarom aan Kapitein JAN DUIM belast wierdt, des Kommandeurs Schip te treilen of op het sleeptouw te neemen. In deezen staat bleef hij nog al niet in gebreke, om op den derden dag deel te neemen in 't gevegt. Zo veel leedt nu zijn Schip, dat 'er bijkans niets geheel op en aan was. Het getal van dooden was nu tot bijkans veertig geklommen. Tot zijn geluk maakte de avond een einde van den strijd: waar naa hij zich na de Vlaamsche Banken begaf. Hier viel, den volgenden dag, eerst zijn groote steng, vervolgens de Bezaansmast, en eindelijk de Groote Mast over boord. Om nog eenig zeil te kunnen voeren, deedt hij een stomp oprigten, en kwam alzoo, met zijn reddeloos schip, op den vijftden Maart, voor *Vlissingen*.

Thans ontving DE RUITER de kennelijke blijken der goedkeuringe van 's Lands Staaten over zijne betoonde dapperheid. Behalven een geschenk van vijftienhonderd Guldens, wierdt hem, daarenboven, die tot nog toe het Land zonder befolding gediend hadt, eene wedde van tweehonderd Guldens 's maands toegeleid, waaren aanvang neemende met den tijd, zints welken hij als Kommandeur gediend hadt; dat is, zedert den negenëntwintigsten Julij des Jaars 1652. Bovendien wierdt hij verzogt om ter Algemeene Vergaderinge te verschijnen, om aldaar de plegtige dankbetuigingen van Hun Hoog Mogenden te ontvangen.

Niet lang vertoefde hij aan land. Nog vóór het einde van April des Jaars 1653 ging hij aan boord van 't Schip *de Gekroonde Liefde*, van zesëndertig Stukken Geschut en honderdvijf-enveertig koppen. Van nieuws voerde hij 't bevel, als Kommandeur, over een Smaldeel onder den Lt. Admiraal MARTEN TROMP. Op den twaalfden Junij ontmoetten ze de Engelsche Vloot, en hielden met haar schutgevaarte, op de hoogte van *Nieuwpoort*, doch met meer ernst, den volgenden dag, voor *Duinkerken*, alwaar DE RUITER, naar gewoonte, zo dapper vogt, dat hij de rest van 't kruid, welk hij van den voorgaanden dag hadt behouden, geheel verschoot. De Engelsche Vloot onthieldt zich thans op de Hollandse Kust, zwanger van het ontwerp eener landinge. Hier op volgden de gevekten, op den negenden en tienden Augustus, eerst voor *Katwijk*,

wijk, daar naa voor de Maaze. 't Is bekend dat de dappere MARTEN HARPERTSZOON TROMP, op den laatsten dag, het leven liet, zo als op 's Mans Artikel breeder zal verhaald worden. DE RUITER bevondt zich telkens in 't heetste van den strijd, en maakte een zo schrikwekkend vuur, dat geheele Eskaders van den vijand voor hem plaats maakten. Doch deed hij veele schade, hij leedt die insgelijks. Drieënveertig dooden en vijfendertig gekwetsten hadt hij binnen boord. Zijn Fokkemast en groote Steng vielen over boord. De Bezaansmast bleef alleen onbeschadigd. Niet langer Zee kunnende houden, moest hij zich na de Maaze laten sleepen. Zo goed hem doenlijk was na binnen willende zeilen, kwam bij hem een Galjoot aan boord, met last om op hetzelfde over te gaan, en 's Lands Vloot op te zoeken. Hij vondt dezelve in *Texel*, van waar hij, over land, de reize na 's Hage aannam, daar hem 's Lands Staaten, eerst bij monde, en daar naa schriftelijk, voor zijn gehouden gedrag bedankten. Met een wierdt hem de begeerte van Hun Hoog Mogenden aangekondigd, om wederom Zee te kiezen. Eenen keer na *Zeeland*, bij echtgenoot en kroost, gedaan hebbende, liep hij, in September, in Zee, onder het opperbevel van den Vice-Admiraal DE WITTE, die thans veertig Oorlogschepen onder de Vlag hadt, om driehonderd zeventig Koopvaarders te geleiden. Naa de wederkomst van deezen togt, nevens anderen, voor *Texel* ten anker leggende, liep aldaar, in een zwaaren storm, DE RUITERS schip zeer groot gevaar; doch hij kwam gelukkig vrij met den schrik.

't Was op den eenëntwintigsten daar aan volgende, dat DE RUITER, verscheenen zijnde in de Vergadering van Holland, om verslag te doen van het jongste Zeegevegt, vervolgens van Hun Edele Groot Mogende vernam, derzelve gunstig Besluit, onlangs ten zijnen opzigte genomen, behelzende zijne aanstelling tot Vice-Admiraal van Holland, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*. Eer hij zich daar omtrent bepaalde, verzocht hij verlof, met zijne Vrienden in *Zeeland* de zaak te mogen overleggen. 't Verzoek wierdt hem toegestaan, en eerlang gevolgd van een weigerend antwoord, vindende hij zwaarigheid in het aanvaarden van dien post. Nog-

thans liet hij zich overhaalen, door een herhaald aanzoek van Hun Edele Groot Mogenden. In de maand Maart des Jaars 1654 deedt hij den Eed ter Hollandsche Staatsvergaderinge, en verkoos, zedert, met zijn gezin, zijne woonplaats te *Amsterdam*.

Niet lang daar naa wierdt het Vrede met *Engeland*. Dies zonden 's Lands Staaten onzen Held, om eene Koopvaardijvloot na de Middellandsche Zee te geleiden, en eene andere van daar te haalen. Zijn last behelsde, onder andere, zijne Schepen door geene Koningschepen te laaten doorzoeken, maar, des noods, met geweld zich daar tegen te verzetten. Op den zeventienden Junij liep hij in Zee. Naa verscheiden havens bezogt te hebben, kwam hij, in 't laatst van September voor *Kadix* ten anker. Hier ontving hij de bede van eenige Nederlandsche Schippers, uit derzelve gevangenis te *Salte*, om hen uit dezelve te koomen verlossen. De reden hunner slaavernij was, het misnoegen van den Sant dier Stad, opgevat om het neemen van een Schip, door den Schout bij nacht KORNELIS TROMP, met Mooren beladen. DE RUITER zeilde dan derwaarts, en seide den Sant te vrede. Nog vóór het einde van November hadt de Vice-Admiraal zijnen togt voltoerd.

Terwijl de Heer DE RUITER den Winter bij de zijnen sleet, ondervondt hij een blijk van de hoogagtinge der Regeeringe van *Amsterdam*, in het geschenk van het groot Burgerchap, hem in de maand Maart gedaan. Daar naa ontving hij bevel, van 's Lands Staaten, tot het doen van eenen togt tegen de roovers van *Tetuan*, *Algiers*, *Tunis* en *Tripoli*, en om met die van *Salte* een verbond te sluiten. Op den achttienden Julij, voerende als Admiraal de vlag van boven, liep hij in Zee, met nog zeven Oorlogschepen en twee Jachten; waar bij zich, eerlang, ongeveer vijftig Koopvaardijvaarders voegden, na onderscheiden havens bestemd. Op de kust van *Portugal* vondt hij den Engelschen Admiraal BLAKE, met welken hij nu verscheiden beleefdheden wisselde. Voorts zijne Koopvaarders tot in de Middellandsche Zee geleid hebbende, wendde hij den steven na *Algiers*, om te zien of aldaar eenige Roofschepen lagen. Hij vondt 'er vijf Schepen op de Ree,

en zeven binnen de Moefje. Doch het ondoenlijk vindende om tegen dezelve iets te onderneemen, zeilde hij na *Salée*. Onder weg nam hij eene Turksche Bark, met twintig Mooren, onder bevel van een Spaanschen Renegaat; welken hij deedt ophangen, terwijl hij de Mooren te *Mallaga* verkogt. Naderhand maakte hij jagt op den Admiraal van *Algiers*, voerende een groot Hollandsch schip; doch hetzelfde, als te dicht aan land zijnde, niet kunnende magtig worden, deedt hij het tegen 't strand vergaan, en zeilde voorts na *Salée*, om een Verbond met dien Staat te sluiten. Niet ongelukkig slaagde hij daar in; doch, om het verloopende jaargetij, de onderhandeling niet tot volkomenheid kunnende brengen, ligte hij, int 't begin van November, zijne Ankers, hebbende, alvorens een aanzienlijken voorraad van Ververschingen ten geschenke ontvangen. Op den negenëntwintigsten dier maand genaderd tot voor *Arzila*, zag hij aldaar twee Schepen voor anker leggen; het eene van zesentwintig Stukken en tweehonderdvijftig man, het ander van twintig Stukken en bemand met tweehonderd Turken. Naar een hardnekkig gevegt gaven beiden zich gevangen. Doch het kleinste zonk eerlang, door de menigte van grondschooten; het ander wierdt te *Mallaga* opgebracht. Uit beide Schepen wierden twintig Christen Slaaven verlost, en vijftig Mooren verkogt. De Heer DE RUITER ging voort met kruizen, tot in het midden van Maart, wanneer hij, te *Mallaga*, eenen brief ontving van de Amsterdamsche Raaden ter Admiraliteit, inhoudende eene goedkeuring van zijn gedrag omtrent het gehandelde te *Salée*, nevens een bevel om op staanden voet na het Vaderland keeren. Hij vertrok dan na *Kadix*; alwaar hij het Zilver van de Spaansche Zilvervloot, onlangs aldaar aangekomen, in zijne schepen laadde; vervolgende straks zijne reize, met eenëndertig zo Oorlog- als Koopvaardij-schepen. Bij *Douvres* ontmoette DE RUITER den Engelschen Kommandeur WITHERD met zeven Oorlogschepen; die hem straks liet weeten, last te hebben van den Protektor CROMWEL, om alle Koopvaarders, uit *Spanje* koomende, int *Duins* op te brengen. Het antwoord van DE RUITER was, dat de Koopvaarders in *Duins* geene boodschap hadden, maar na *Amsterdam* bestemd waren; dat hij ze, in spijt van elk diert

't leed deedt, derwaarts zou geleiden; verzekerende voorts, op zijn woord van eere, dat de Schepen Zilver noch andere onvrije goederen binnen boord hadden. Dus vervolgde hij verder onverhinderd zijnen togt, en kwam in 't begin van Maj, te *Amsterdam*, alwaar hij van de Heeren Raaden voor zijne getrouwe dienften wierdt bedankt. En, voorwaar, niet zonder reden. Want op deezen togt hadt onze Vice-Admiraal zes kloeke Rooffchepen en twee Barken veroverd, in den grond gefchooten, verbrand of vernield; drie Schepen van de Mooren hernomen, en één tegen het strand gejaagd; een groot getal Christen slaaven verlost, en een grooten fchat van Zilver, in weerwil der Engelfchen, in het Vaderland gebragt.

Weinige dagen was de Vice-Admiraal aan land geweest, toen hij bevel ontving om met de meest gereede Schepen wederom Zee te kiezen. Het oogmerk van deezen togt was, zich na *Dantzig* te begeeven, en die Stad te beveiligen tegen de onderneemingen des Zweedfchen Konings, welke thans met dien van *Polen* in Oorlog was. Van wegen den Oosterfchen handel, hadt de Staat groot belang bij het behoud van deeze Stad. Met vijfëntwintig Schepen, liep hij, in 't laatst van Maj des Jaars 1656, uit het *Vlie*, in Zee, om eerlang van den Lieutenant-Admiraal OBDAM, als Opperbevelhebber, gevolgd te worden. In de *Zond* gekoomen, deedt DE RUITER eenen keer na *Koppenhagen*, alwaar hij van den Koning minzaam bejegend, en met de Ridderorde van den Olifant omhangen wierdt. In 't laatst van Junij kwam de Vloot voor *Dantzig* ten anker, gelijk ook de Heer OBDAM met nog eenige schepen. De aanzienlijke Zeemagt hieldt den Zweed in bedwang, en bevorderde het fluiten van het Verdrag van *Elbing*. Naa het doorstaan van een zwaaren storm, kwam DE RUITER, in 't begin van November, in het *Vlie* behouden binnen.

Kort van duur was de rust, welke de Vice-Admiraal hierop genoot. Geweldig veel nadeels deeden thans aan den Hollandfchen Koophandel, vooral in de Middellandsche Zee, de Franfche Kaapers. Men rekende dat zij, van tijd tot tijd, over de driehonderd zo groote als kleine schepen aangehouden

en geplonderd, en hier door de Veréénigde Gewesten eene schade van ruim dertig millioenen guldens hadden toegebracht. Bij den weg van regtspleegingen vondt men geene baate. Hierom beslooten 's Lands Staaten, hunnen DE RUITER te zenden, tot het beteugelen van dien verderflijken moedwil. Zijn last behelsde verder, op alle andere Rooffchepen een waakend oog te houden, de Deensche Koopvaarders te beschermen, en een keer na *Salée* te doen, om aan het Verdrag de laatste hand te leggen. Voorts zou hij, ook nu wederom, als Admiraal de vlag van boven voeren. Boven dit alles hadt DE RUITER geheimen last van de Admiraliteit, om de Engelschen, in gevalle zij bestonden, zijne onderhebbende Koopvaarders te doorzoeken, onder schijn dat zij Spaansche goederen overvoerden, met geweld af te keeren. In 't midden van de maand December vervoegde zich de Vice-Admiraal op de Vloot in *Texel*. Terwijl hij aldaar lag, wierdt hem, van wegen 's Lands Staaten, de last, raakende de Engelschen, wederom afgevraagd. Met tegenzin gaf hij dien te rugge, en klaagde 'er zo ernstig over, in eenen brief aan de Admiraliteit, dat hem, eerlang, eene gelijke Order, hoewel in andere bewoordingen, door de Admiraliteit wierdt toegezonden. 's Daags voor Kerstijd liep hij met eenige Oorlogschepen in Zee, geleidende eene Vloot van omtrent tachtig Koopvaarders. Op den twintigsten Januarij des Jaars 1657 kwam hij voor *Kadix*. Van wegen den Hertog MEDINA CELI en den Bevelhebber der Stad, wierdt hij aldaar begroet; voorts eenige klagten van Hollandsche Kooplieden en Schippers vereffend hebbende, zeilde hij de Middellandsche Zee in. Geruimen tijd hadt hij gekruist, toen hij, op den laatsten van Februarij, bij het Eiland *Korsica*, twee Fransche schepen nam, het eene van tweëëndertig, het ander van achtentwintig Stukken. De gevangenen, in alles ruim vierhonderd in getal, zette hij, eerlang, aan land, en verkogt vervolgens het eene schip te *Kadix*, naa dat hij 'er het Geschut hadt afgenomen, voor tienduizend Stukken van Achten; het ander zondt hij na het Vaderland, met de beide Kapiteinen, welke hij op de twee schepen gevangen hadt genomen.

Terwijl DE RUITER voor *Kadix* op de Ree lag, ontving hij eene brief van den Sant van *Salée*, hem berigtende dat zijne tegenwoordigheid alleenlijk wierdt vereischt, om aan het Verdrag de laatste hand te leggen. Met vier Schepen zeilde hij derwaarts, en bragt alles tot volkomenheid. Te *Kadix* wedergekeerd, vernam hij den overlast, geleeden bij eenige Hollandfche Koopvaarders, in de Middellandsche Zee, door de Franschen. Derwaarts wendde hij dan den steven, en bemagigde wel haast een der Nederlandfche schepen, onder 't oog van Fransche overmagt, doch die, uit vreeze voor DE RUITER, hem zijn doen niet durfde betwisten. Voorts briefde hij zijn wedervaaren over aan 's Lands Staaten; houdende midlerwijl de Franschen in eene haven opgeslooten, tot dat hij berigt ontving wegens het bijleggen van alle geschillen met het Hof van *Frankrijk*. Zedert kruiste hij, een geruimen tijd, tot op den achttienden September, wanneer hij, uit het Vaderland, bevel ontving, zich na de Kust van *Portugal* te begeeven, en zich bij de Vloot van den Heere WASSENAAR te voegen. De vereeniging geschiedde, op den zesentwintigsten October, voor de rivier van *Lisabon*; wordende, voorts, de Vloot verdeeld in drie Eskaders, over een van welke DE RUITER het bevel voerde. Kort daarop ontdekte onze Vice-Admiraal eenige Schepen van de Portugeefche Suikervloot; en nam 'er een van, gelaaden met honderd vierentwintig Kisten Suiker en duizend Huiden. Met veel zukkelens bereikte hij daar mede, in de maand December, het Vaderland.

Te veel ondervindinge van DE RUITERS ijver voor den Staat en van zijne bekwaamheden hadden nu 's Lands Overheden, om hem lang rust te laten. Al vroeg in het volgende Jaar 1658 ontving hij bevel, om met eene Vloot van zesentwintig Oorlogfchepen in Zee te gaan, met oogmerk om, langs de kusten van *Portugal*, op de Onderdaanen van dat Rijk en op de Biskaafche Kommissievaarders te pasfen, en dezelve alle mogelijke afbreuk te doen. Met het begin van Junij liep hij in Zee. Onder weg ontmoette hij geene andere Vaartuigen, dan Visfchersbarken, welke hij liet zeilen. Niet ijdell was, nogthans, zijn kruizen voor de rivier van *Lisabon*, zo als kan blijken uit het berigt, in Augustus door hem gedaan, dat

de

de Koophandel in die Stad genoegzaam stillfondt: tot merkelijke schade der inwooneren, om dat de Hollandſche Vloot zich aldaar dagelijks op de kust vertoonde. Diensvolgens hieldt hij aan met kruizen, tot in de maand October, tegen 't einde van welke hij, uit kragt van zijnen last, na het Vaderland te rug keerde.

DE RUITER hadt naauwlijks voet aan land gezet, of hem wierdt bevel gegeven, op ſtaanden voet wederom uit te loopen, met eenige Schepen, tot het overvoeren van vierduizend Soldaaten na *Deenemarken*. Als Admiraal zou hij daar over het bevel voeren. In 't begin van December begaf hij zich na *Texel*; doch eene ſpoedig opkoomende ſterke vorst deedt het volvoeren van dien togt ditmaal agter blijven. Dezelve hadt voortgang in het volgende Jaar 1659, doch met eene veel magtiger Vloot, van veertig Schepen. Vooraf ontfondt 'er eenig geſchil over den rang, welken die van Zeeland voor hunnen Vice-Admiraal JAN EVERTSZEN begeerden. Doch 't gevoelen der Algemeene Staaten hadt de overhand. Volgens 't zelve zou de gemelde Vice-Admiraal, naast den Admiraal OBDAM, den eerſten rang bekleeden in den Krijgsraad, doch DE RUITER, bij aſlijvigheid van den Admiraal, of andere beletzelen, die zijne tegenwoordigheid op de Vloot verhinderden, over dezelve het opperbevel voeren. Op den twintigſten Maj liep DE RUITER, uit *Texel*, in Zee, met vijfentwintig Oorlogſchepen, vier Branders, acht Voorraadschepen, en eenige Koopvaarders. Bij deeze voegden zich, eerlang, nog eenige andere zo Oorlog- als Koopvaardijſchepen: zodat de Vloot nu beſfondt uit drieëntachtig Zeilen. De vierduizend Soldaaten, boven vermeld, waren op deeze Vloot verdeeld.

Terwijl de Hollandſche Vloot in Zee, en tot voor *Koppenhagen* was genaderd, handelde men over het vereffenen der geſchillen, tuſſchen de Koningen van *Zweedden* en *Deenemarken*. DE RUITER hadt laſt, ſtaande de onderhandelingen, der eene noch der andere Mogendheid eenige hulp toe te brengen. 't Liep dus aan, tot in 't laatſt van Augustus, eer 'er iets ondernomen wierdt. Thans ontving DE RUITER ſchrijven van de Staatſche Gezanten te *Koppenhagen*, bij 't welk hem verlof wierdt gegeven, met zijne ſchepen na *Koppenhagen*

onder zeil te gaan, alzo de Vredehandelingen waren afgebroken. Als Opperbevelhebber, en voerende de Vlag als Admiraal van boven, kwam hij, met eene Vloot van achtëntwintig kloeke schepen, omtrent *Amak*, bij *Kopenhagen*. Hier aan land gevaaren, overleide hij met de Nederlandsche Gezanten de wijze, om *Landskroon* en de *Zond* te bezetten. Eerst liep hij na *Landskroon*, en zag 'er eenige Zweedsche schepen in de haven leggen. Doch geenen kans ziende om iets tegen dezelve te onderneemen, gaf hij daar van kennis aan de Gezanten, doende met één den voorslag, raakende eene landing met het Krijgsvolk, welk op de Vloot was. Doch hier omtrent wierdt thans niets beslooten, maar keerde DE RUITER, in 't begin van October, te rug voor *Kopenhagen*.

Twee dagen naa zijne aankomst, ontving hij bevel, met eenige Deensche Legerhoofden, op zekeren aanslag, te vertrekken. De Heer Luitenant-Admiraal VAN WASSENAAR thans na het Vaderland zullende wederkeeren, aanvaardde DE RUITER het Opperbevel over de Vloot, die met eenige van WASSENAARS schepen wierdt versterkt. Hier naa zette onze Vice-Admiraal koers na *Kiel*, alwaar hij, naa veel zukkelens, in 't laatst van October, in den mond der riviere, aankwam. Hier ontving hij op de Vloot een aanzienlijk getal *Deensche* Ruiters en Knegten, en ging daar mede onder zeil, om den Deenschen Admiraal op te zoeken, en met denzelven de wijze der landinge op het Eiland *Funen*, waar op men het gemunt hadt, te overleggen. Op den achtsten November verzoonde zich de Vloot voor de Stad *Nijburg*. Niet weinig stondt men verwonderd over het groot getal *Zweeden*, welke men aan strand zag, die ook de onzen eenige schade dedden: weshalven men, ter deezer plaatze, eene landing ongeraaden vondt. Men besloot dan, elders, bij *Kartemunde*, eenen kans te waagen.

Ten dien einde zejnde DE RUITER alle zijne Kapiteinen aan boord, en beval hun, tegen den avond alle bunne Booten bij een te verzamelen, en door een valsch alarm de *Zweeden* te misleiden, als of men eene landing, ten Zuiden van *Nijburg*, in den zin hadde. Met een goeden uitslag wierdt dit volvoerd; ligtende midterwijl de Vloot, in stilte, de ankers, en den steven

steven wendende na *Kartemunde*: alwaar zij, egter, door het tegenloopen van den wind, eerst 's anderen daags tegen den middag aankwam. Terwijl de Stad hevig wierdt beschooten, deedt DE RUITER eenige Deensche Soldaaten, met Booten en Sloepen, aan land zetten. Om 't werk te verhaasten, begaf zich de Vice-Admiraal, in eigen persoon, in een der Vaartuigen, die, op den afstand van eenen Pistoolschoot van de Stad, grond raakten: waarom DE RUITER zijn volk deedt in Zee springen, en voorts na land waaden. Dapper was, van weerkanten, het gevegt, welk hier op volgde; doch 't geen tot nadeel der *Zweeden* uitviel. De Stad wierdt bemagtigd. Groot gevaar liep hier DE RUITER, alzo 'er twee Matroozen, aan zijne zijde, wierden dood geschooten.

De volgende taak was nu, de Stad *Nijburg* aan te tasten. Ten dien einde deedt de Vice-Admiraal ruim duizend Ruiters aan land treden, en zondt eenige Schepen vooruit, om de Stad te bezetten. Met den Deenschen Admiraal BIELKE beraamde hij voorts een nader plan, tot welks volvoering men nog meer bemoedigd wierdt, door de aankomst van erlijke Keizerlijke, Brandenburgsche, Poolische en Deensche Regimenten. Op de ontscheeping dier Troepen volgde, welhaast, een scherp gevegt tegen de *Zweeden*; die, hoewel niet dan naa het bieden van een kloeken tegenstand, eene volkomene nederlaag bekwamen, en binnen *Nijburg* eene schuilplaats zогten. DE RUITER bekwam hier van berigt, door een brief van den Maarschalk SCHAR, met verzoek om de Stad te water aan te tasten. Straks maakte hij daar toe gereedheid, en zelde, naa het bemagtigen van eenen Schans, door eenigen van zijne Schepen, de haven in, zo dicht onder den wal, dat men, met de kleinste stukken, over de Stad konde heen schieten. Toen begon men, met halve laagen te gelijk, op de Stad los te branden, met zo vreezelijk een geweld, dat die van binnen zich genoodzaakt vonden, in onderhandeling te treden. DE RUITERS antwoord was, gelijk dat der Deensche Bevelhebberen, men moest zich op genade of ongenade overgeeven, of men zou de Stad tot eenen puinhoop schieten. Uit verlegenheid bewilligde men in deeze harde voorwaarde. DE RUITER, als niet weinig hebbende toegebracht tot den gedenkwaardigen zegepraal,

wierdt, van 's Konings wegen, staatelijk bedankt voor zijne trouwe diensten. Naderhand ontving hij, aan boord, een bezoek van den Vorst van *Mekelenburg*, om bij den Vice-Admiraal zijne dankbetuiging af te leggen, en vervolgens van twee Raadsheeren van *Lubek*, door de Magistraat afgevaardigd, om hem aan land te nodigen. Met groote eere wierdt hij 'er ontvangen, doch liep, zedert, merkelijk gevaar, alzo de *Zweeden*, van zijn bezoek verwittigd, hem, in 't wederkeeren, zогten op te ligten. Een uitsfel van verblijf aan den wal verhoedde dien ramp. Daar naa vervorderde DE RUITER zijnen togt na *Kopenhagen*, alwaar hij, in 't midden van December, bij hevige koude, ten anker kwam, en daarom bevel ontving, zijne Vloot binnen de haven op te leggen. Met Koninklijke pragt wierdt, kort daarop, DE RUITER, bij zijne Deensche Majesteit, ter maaltijd onthaald, en voor zijne hulp bedankt. De opregtheid dier dankbetuiginge bleek nader, bij de komst van den Admiraal BIELKE aan boord van den Vice-Admiraal, hem ter hand stellende, uit 's Konings naam, een gouden Keten van groote waarde, nevens eenen gouden Gedenkpenning, door de Koningin, met eigen handen, daar aan gehangen, en omringd van tweeënveertig Diamanten. Aan de eene zijde vertoonde de Penning 's Konings afbeelding, aan de andere een Oorlogschip in Zee. Onderaan hing een Paerl van uitmuntende schoonheid.

Intusfchen waren de *Zweeden* nog vrij talrijk op het Eiland *Zeeland*, vooral in den omtrek van *Kopenhagen*. Diensvolgens, indien zij eenigen aanslag in den zin hadden, om hun tegenstand te bieden, deedt DE RUITER omtrent duizend Matroozen en vierhonderd Soldaaten aan land gaan, en plaatste dezelve bij het Geschut. De vorst was zeer streng. Dit baarde eenige bekommering, of niet veel ligt de *Zweeden* eenen kans wilden waagen, om de Vloot in brand te steeken. Om zulks te beletten, deedt de Vice-Admiraal, rondom alle de schepen, breede bijten hakken, en belette aldus het naderen.

Op den tweeden dag van het Jaar 1660 genoot DE RUITER de eere van een bezoek van zijne Majesteit, verzeld van veele Rijksgenooten, nevens de Engelsche en Nederlandfche Gezanten, om bij hem het middagmaal te houden. Sedert genoot

lij

hij nogmaals die eere van zijne Majesteit, zijnde nu ook verzeld van de Koningin, den Hertog van LUNENBURG, den Admiraal BIELKE, nevens deszelfs Gemaalin en andere Rijksgrooten. 't Liep aan tot in het laatst van Februarij, eer de Zee wederom konde bevaaren worden. Thans zondt DE RUITER eenige schepen met Krijgsvolk na *Funen*, zommige na *Landskroon*, om de *Zweeden* het uitloopen te beletten, andere met Koopvaarders na het Vaderland. Niet meer dan tweeëndertig Schepen behieldt hij dus onder de Vlag. Met zijn eigen Schip zeilde DE RUITER, kort daar op, na *Landskroon*, om 'er de gronden te onderzoeken en de diepten te peilen. Terwijl hij aldaar lag, ontving hij bevel van de Staatfche Gezanten, om met zijne Vloot van daar te vertrekken, en geene verdere vijandlijkheden tegen de *Zweeden* te pleegen. Tot nader bewijs, hoe de zaaken stonden, hadt hij, 's anderendaags, een bezoek van den Kapitein van den Zweedfchen Admiraal, om hem te begroeten, en een zwaaren Os ten geschenke te brengen. DE RUITER beantwoordde die beleefdheid met een tegengeschenk van een Aam wijn.

Thans keerde de Vice-Admiraal te rug na *Koppenhagen*, en bleef 'er leggen tot in het begin van Maij, wanneer hij, om het te rug gaan der Vredehandelingen, bevel ontving van de Nederlandsche Gezanten, om de *Zweeden* in *Landskroon* aan te tasten. Hij was nog niet ten vollen gereed, toen hij eenige Zweedfche Schepen zag naderen; doch hij belette hun het verder voortzeilen, door een dreigend bevel aan den Admiraal, om niet nader te koomen. Tegen elkander over bleeven dus de wederzijdsche Schepen leggen, tot op den vijftden Junij, wanneer DE RUITER, aan land ontbouden zijnde, het sluiten van den Vrede vernam. Nogthans vertoefde hij nog in deezen oord, om het vertrek der *Zweeden* te verhaasten; om 't welk te spoediger voortgang te doen hebben, hij zelve het Zweedfche Krijgsvolk na *Elzeneur* overvoerde. Hier ontving hij een bezoek van den Prins van SULTSBACH, verscheiden Zweedfche Oversten, nevens den Franschen Gezant, en onthaalde ze ter maaltijd. Weinige dagen laater deedt hij, nevens verscheiden Deensche Grooten, eene staatelijke intrede binnen het Slot *Kroouenburg*, na dat het door de *Zweeden*

was

was ontruimd. Te *Kopenhagen* wedergekeerd, ontving de Vice-Admiraal, in het begin van Augustus, brieven van Hun Hoog Mogenden, bij welke hem bevolen wierdt, ten spoedigste na 't Vaderland de reize aan te neemen, met zijne Vloot en de Landfoldaaten. Van dit bevel gaf DE RUITER, in persoon, kennis aan den Koning; die hierop zijn leedweezen betuigde over het aanstaande vertrek; verklaarende hem voorts voor Edelman, en daar nevens voegende een Wapen met een Open Helm, en eene Jaarwedde van tweeduizend Guldens. De Brief van Adeldom was gedagtekend den elfden Augustus. In 't begin van September kwam hij in 't *Vlie* behouden binnen. Doch toen hij van daar te scheep zich na *Amsterdam* begaf, liep hij nog een dreigend lijfsgevaar, door het aanzien van een Schip tegen het Vaartuig, welk hem overvoerde.

Den volgenden winter bragt DE RUITER door in den schoot zijner naaste bloedverwanten, en in de verkeering van eenige uitgeleezene vrienden. Met den aanvang des Jaars 1661 wierdt hem, van nieuws, het bevel over eenige Schepen opgedraagen, om den Nederlandfchen scheepvaart, in de Middellandsche Zee, tegen de *Algiersche* en andere Turksche roovers te beveiligen. 't Liep egter aan tot in het laatst van Julij, eer hij derwaarts den steven wendde. Eene maand daar naa ontmoette DE RUITER den Engelschen Admiraal MONTAGU voor *Fuengirola*; met groote beleefdheid behandelden zij elkander. Hier ontving hij bevel uit het Vaderland, om op de Spaansche Zilvervloot te pasfen, en dezelve in behouden haven te geleiden. Van daar na *Kadix* zijnde voortgezeild, en met den Hertog van MEDINA CELI een nader plan beraamd hebbende, ftak de Vice-Admiraal, in 't begin van September, uit de Baai in Zee, met zeventien Oorlogfchepen, bij welke zich eerlang nog vijf Schepen voegden. Vrugteloos hadt hij ruim drie weeken gekruist, wanneer hij vernam, dat de Galjoenen te *Korunna* waren binnen gelooopen, en dat zevenëntwintig Hollandfche Koopvaarders, den wil hebbende na de zelfde haven, zich in dien oord op Zee bevonden. Door eenige zijner Schepen deedt hij dezelve opzoeken, en na de plaats hunner bestemminge verzellen. Hij zelve wendde den steven na de Straat van *Gibraltar*, en voorts na *Mallaga*. Naa hier
nieu-

nieuwen lijftogt te hebben opgedaan, ging hij los op de Roovers, van welke hij veelen ontmoette, doch flegts eenen deedt veroveren, door den Kapitein VAN DER ZAAK, met welken hij voorts na *Minorka* zeilde. Niet lang vertoefde hij aldaar, maar zeilde voort na *Kagliari*, welks Onderkoning hij, door den Fiskaal VIANE, deedt begrooten, en hem zelven daar op aan land nodigde.

Dertien Schepen hadt nu DE RUITER hier bij een. Onder deeze deelde hij de noodige bevelen uit omtrent het kruizen, en ging van *Kagliari* onder zeil, in 't laatst van Januarij des Jaars 1662. Onder de verscheiden rooffschepen, welke de Vice-Admiraal ontmoette, doch die hem, om hunne ligtheid, meest ontsnaptten, gelukte het hem, van acht Roovers, op welke hij, in de maand Februarij, jagt maakte, eenen te bemagtigen. Het was een Schip van zeventien Stukken, bemand met honderdentien Turken en eenentwintig Christen Slaaven. Van den Kapitein en den Schrijver van het genomen Schip verstonde DE RUITER de gezindheid des Konings van *Tunis*, om Christen Slaaven tegen Turken uit te wisselen. Door eenen brief deedt de Vice-Admiraal hier omtrent onderzoek bij den Koning zelven, en boodt hem tevens eene Vredehandeling aan. Wel haast kwamen bij hem eenige Turksche Bevelhebbers aan boord, met veele betooningen van vriendschap, en het brengen van verlof om ververschingen van land te mogen haalen. Van hunnen kant vraagden zij drie dagen beraad, om met den Koning de zaaken nader te overleggen. Op den bestemden tijd ontfing DE RUITER eenige gunstige openingen aangaande de uitwisseling, doch verstonde met een, dat zijne tegenwoordigheid voor *Tunis* dezelve merkelyk zou bevorderen. Nevens den Kapitein VERSCHUUR zeilde hij dan derwaarts uit de Baai van *Fantina*. Onder weg ontmoetten ze een Algierijnschen Roover, die het, uit verlegenheid, tegen den wal zette. Terwijl het schip hier lag, wierdt het door de onzen in den grond geschooten, en, naa een hevige gevegt, door de Booten der beide Oorlogfschepen veroverd. Van de tweehonderd en tien Turken, met welke het schip bemand was, en van welke veelen in Zee waren gesprongen, waren 'er zestig door de onzen genomen, en onder deeze de Eerste en Tweede Kapitein. Daarenboven hadden veertig
Chris-

Christen Slaaven, onder welke acht Hollanders waren, die op het Roofschip voeren, het geluk van in vrijheid hersteld te worden. Na dat men alle losse goederen van het schip had genomen, wierdt het in brand gestoken. Thans vervorderde DE RUITER zijne reize na *Tunis*, alwaar men 't over de uitwisseling spoedig eens wierdt. Voor elken Turk, welken den Vice-Admiraal meer hadt, dan hem Christenen konden geleverd worden, ontving hij honderd Stukken van Achten. Voorts stelde een Gezant des Konings DE RUITER ter hand een Ontwerp van Vrede, 't welk straks gevolgd wierdt van het sluiten van een bestand van zes maanden, om in dat tijdverloop het goeddunken der Algemeene Staaten te verneemen.

In 't begin van Maart keerde DE RUITER weder na de Baai van *Kagliari*, van waar hij, eenigen tijd daar naa, den steven wendde na *Algiers*. Hier boodt hij aan, eene uitwisseling van wederzijdsche gevangenen, nevens eene onderhandeling van Vrede. Gretig ontving men deeze aanbieding: te meer, dewijl zij door DE RUITER zelven wierdt gedaan, wiens naam en wapenen, in dien oord, zulk eenen schrik gebaard hadden, dat veele Roovers weigerden Zee te kiezen, dan onder uitdrukkelijke belofte der Regeeringe, hen te zullen vrij koopen, indien ze genomen wierden. Spoedig wierdt men 't eens omtrent de uitwisseling; doch in het sluiten van den Vrede kwam eenige hapering: weshalven men overeen kwam omtrent enen Wapenstilstand van zeven maanden, tot dat DE RUITER aan Hun Hoog Mogenden kennis zou gegeeven, en derzelve goedvinden vernomen hebben. Intuschen stelde hij, bij voorraad, een Nederlandschen Konful aan.

Aldus dit werk in zo verre verrigt hebbende, wendde de Vice-Admiraal den steven na *Mallaga*, daar hij bevel ontving om eenige Schepen na het Vaderland te zenden. Hij verzelde dezelve tot aan *Kadix*, alwaar hij, in de maand Maj, vier andere versche Schepen onder de Vlag kreeg, met welke hij voorts na *Mallaga*, en van daar na *Alikante* zeilde. In antwoord op het Ontwerp van Vrede met *Algiers*, bekwam hij hier tot antwoord een bevel, om geen Vrede te sluiten dan op voorwaarde van *Vrij Schip, Vrij Goed, Vrij Volk*, en wijders om die van *Tripoli* alle mogelijke afbreuk te doen.

Aan-

Aanfonds begaf zich DE RUITER na *Algiers*, met elf Schepen; doch de voorwaarde ontmoette zo veel tegenstands van de zijde der *Algerijnen*, dat men 't niet verder konde brengen, dan eene belofte van eene getrouwe onderhouding van het Bestand, zelf onder de gefelde voorwaarde.

Naa deeze vrugtlooze onderhandeling, zeilde DE RUITER na *Tripoli*, om 'er op de zelfde voorwaarde den Vrede voor te flaan. Doch deeze voorwaarde wierdt glad afgeweezen. Nogthans zondt hem de Koning een geschenk in Ofsen, Schlaapen en allerhande groenten. Gelukkiger slaagde de Vice-Admiraal te *Tunis*, werwaarts hij nu koers zette. Op den grondslag der voorwaarde van *Vrij Schip, Vrij Goed, Vrij Volk*, wierdt hier de Vrede, van wederzijden, getekend, op den tweeden September, en voorts een vaste Konful aangesteld. Naa vervolgens eenige schepen, na onderscheidene oorden, om te kruizen of tot andere oogmerken, uitgezonden, en *Kadix* tot de algemeene verzamelpplaats gesteld te hebben, kwam hij zelve aldaar voor anker, in 't laatst van September, en vondt 'er reeds zijne meeste schepen. Hier leggende, genoot DE RUITER de eere van een bezoek van den Prins VAN MONTESARCHIO, den Hertog VAN ALBUQUERQUE, Admiraal van *Kastilie*, den Vice-Admiraal *Don PAUL KORTERA* en verscheiden Spaansche Kapiteinen. Ook ontving hij aldaar brieven van Hun Hoog Mogende, inhoudende eenige voorwaarden, op welke hij den Vrede mogt sluiten met de Barbarijsche Mogendheden. In November zeilde hij, diensvolgens, met elf Schepen na *Algiers*, en kwam den dertienden voor die Stad. 's Anderendaags zondt hij den Fiskaal der Vloot *VIANE*, Jonkheer VAN KOEVERDEN en eenen *LICHTENBERG*, als Gemagtigden, na land, met het opstel der Staaten en een afschrift van het Verdrag, met *Tunis* geslooten. Straks tradt men in onderhandeling. Zwaarigheid maakten de Turken in verscheiden punten, vooral in dat van *Vrij Schip, Vrij Volk, Vrij Goed*. Gaarne zouden ze dit hebben zien intrekken. Doch ziende de standvastigheid der Gemagtigden, gaven ze eindelijk toe. Met het losbranden van het Geschut, zo van de Stad als van de Nederlandsche Vloot, wierdt over den geslooten Vrede vreugde bedreeven. Inmiddels was de Engelsche Vice-Admiraal *LAUSON* hier ten anker

ge-

gekoomen. De beide Vloorvoogden betoonden elkander, over en weder, blijken van agtinge en vriendschap. Eenige dagen verliepen 'er, evenwel, voor dat de Vrede getekend wierdt. Verscheiden Turksche Bevelhebbers deinsden te rugge, doch wierden, ten langen laatste, door het hoofd van den Raad tot staan gebracht.

Naa het wederzijdsch tekenen van den Vrede, zondt DE RUITER, met twee Schepen, daar van berigt na het Vaderland, en tradt vervolgens in onderhandeling over het losfen van Nederlandfche Slaaven. Aan honderddertig bezorgde hij de vrijheid, doch moest, bij mangel aan noodige bevelen, nog tweehonderdzeventig in slaavernij laten; met belofte, nogthans, van hunne zaak den Algemeene Staaten te zullen voordraagen.

Thans verliet DE RUITER de Ree van *Algiers*, met zijne Schepen, welke hij voorts, om te kruizen of om Koopvaarders te geleiden, na verschillende oorden uitzondt. Hem zelve verliet, op verscheiden plaatzen, de landing geweigerd, alzo te *Algiers* de pest regeerde. Op *Majorka* wierdt hem dezelve toegelaaten. Hier voorzag hij zich van levensmiddelen, en rigtte voorts zijnen koers na *Alikante*. Op Nieuwjaarsdag van 1663 ontmoette hij, niet verre van daar, den Schout bij nacht KORNELIS TROMP, nevens den Kapitein SCHEY, te gader tien Koopvaardijfchepen geleidende. Te *Alikante* verftondt hij van den Kommandeur EVERTZEN en den Kapitein BANKERT, dat de *Tripolitaanen* niet meer in Zee waren, en niet voor Maart van nieuws zouden uitloopen; verzoeken- de voorts verlof, zo als hun door de Admiraliteit was aangeschreeven, na het Vaderland te mogen wederkeeren. Hij bewilligde daar in, en volgde hem eerlang tot aan *Kadix*. Op den zeventienden Maart ontving hij aldaar brieven van de Algemeene Staaten en van den Amfterdamschen Zeeraad, hem belastende, het bevel over de Vloot op te draagen aan den Schout bij nacht TROMP, en vervolgens, nevens den Kommandeur WILD, na huis te keeren. Oogenblikkelijk volvoerde hij het eerste gedeelte van dien last, vertrok 's anderendaags uit de Baai van *Kadix*, en kwam, eene maand daar naa, in *Texel* behouden binnen.

Meer

Meer dan een rond jaar bleef DE RUITER nu aan land. Thans moest hij den jongsten togt hervatten. Door vreeze voor onzen Vice-Admiraal, naamelijk, waren de Turksche roovers in den band gehouden. Zijn vertrek hadden ze niet vernomen, of zij hervatteden hunne plonderingen. Naardien de Vertoo- gen des Konfuls geene baate deden, beslooten 's Lands Staa- ten DE RUITER derwaarts te zenden. Op den zesden Maj des Jaars 1664 liep hij, met zes Schepen, uit het *Vlie*, in Zee. De Vice-Admiraal voerde het Schip *de Spiegel*, van achtën- zestig Stukken, en bemand met driehonderdvijftien Koppen. Zijn eenige Zoon, ENGEL DE RUITER, nog geene vijftien jaa- ren oud, verzelde hem op deezen togt. Op den eenentwin- tigsten Maj kwam de Vloot voor *Kadix*. 't Was omtrent deezen tijd, dat de Vice-Admiraal in eene zwaare ziekte stort- te, die aan zijne opkomst deedt twijfelen, doch hem evenwel niet belette, zorgē voor de Vloot te draagen. Zelf gaf hij, in dien toestand, bevel om na *Alikante* te stevenen. Tot al- gemeene blijdschap nam de ziekte een gelukkigen keēr. Onder weg ontmoette DE RUITER den Engelschen Vice-Admiraal LAB- son, dien hij groette met het grof geschut en het strijken van de Vlag. De Engelschman beantwoordde hem met even veelē schooten, doch weigerde de Vlag te strijken; voor reden gee- vende dat hem zulks, voor elke Mogendheid, verboden was. Zulk een aanzeggen baarde bij DE RUITER eenige verlegenheid: weshalven hij daar over aan de Algemeene Staaten schreef. Naa *Alikante* te hebben aangedaan, kwam hij, op den negen- tienden Junij, voor *Algiers* ten anker.

Hier vindt hij alles in verwarring, zelf den Hollandschen Konful in hegtenisē. Naar de herstelling of vernieuwing van den Vrede wilde men niet luisteren. DE RUITER moest zich dan vergenoegen met het losen van achtēnzestig Nederlandsche Slaaven. Hooger konde hij dat getal niet brengen, van we- gens den buitenspoorigen eisch der Turken. Met overleg van zijnen Krijgsraad brak voorts de Vice-Admiraal alle onder- handelingen met de *Algierijnen* af, en verklaarde hun den Oorlog. Voor de vrijgekogte Slaaven hadt hij vijfenveertig- duizend achthonderd vijftentwintig Guldens moeten besteeden. Op den vijftien Julij vertrok hij na *Alikante*, om van daar

aan H. H. Mogenden berigt te zenden van den uitflag zijner onderhandelingen. Terwijl hij aldaar lag, wierdt hij, van wegen de Admiraliteit, gewaarschuwd, op zijne hoede te zijn tegen de Engelschen, alzo men eene Vredebreuk te gemoete zag. Aan alle Nederlandsche Schepen, in dien oord, deelde hij dit berigt mede. Met af en aan zeilen verliep de tijd, tot op den vierden Augustus, wanneer DE RUITER, te *Maliaga*, versondt, het uitrusten van eene sterke Vloot door de Engelschen, over welke de Hertog VAN YORK het bevel zoude voeren. Van daar zeilde hij na *Kadix*, alwaar hem de vrije landing wierdt belet: waarom hij, met een geleide van Koopvaardijfchepen, wederkeerde na de Straat. Onder weg ontmoette hij wederom den Engelschen Vice-Admiraal LAUSON. Met eerschooten groetten ze elkander, doch zonder het strijken van de Vlag.

Intruschen wierdt de opgevatte vreeze voor Vredebreuk bekragtigd. Reeds in den Jaare 1661 hadt de Engelse Bevelhebber ROBERT HOLMES aan de Afrikaansche kust vijandlijkheden begonnen, en den Bewindsman der Nederlandsche Westindische Maatschappij op *Kaap Verde* willen noodzaaken om van daar te vertrekken. In den Jaare 1663 wederom derwaarts gezonden, hadt hij verscheiden Nederlandsche schepen genomen, en in 't begin des volgenden jaars de Nederlandsche Sterkte op *Goedereede* veroverd. Daar naa maakte hij zich meester van *Takorari*, en nam, voor *S. George del Mina*, elf Schepen weg; beschietende voorts *Kaap Kors*, en deeze Sterkte overmeesterende. Om dien moedwil te beteugelen, beslooten 's Lands Staaten, twaalf Schepen derwaarts te zenden. Doch in overweeging neemende, dat de reize uit het Vaderland te veel tijds zoude wegneemen, beslooten de Staaten van Holland, heimelijk, in allerijl en op de bedekteste wijze, last te zenden aan DE RUITER, om, met de twaalf Schepen, welke hij bij zich hadt, zich te begeeven na *Kabo Verde*, en de Sterkte te herneemen. Met eene behendigheid, van welke men zeldzaame voorbeelden aantreft, wierdt dit Besluit der Hollandsche Staaten, in de Vergadering van Hun Hoog Mogende, in een Algemeen Staatsbesluit veranderd. Langs drie verscheiden wegen zondt de Griffier der Algemeene Staa-

ten dit bevel aan DE RUITER, onder een Omslag, waar in hem gelast wierdt, den ingeslootenen niet dan alleen te leezen, en den inhoud, voor eerst, bij zich zelven te houden.

Op den eersten September des Jaars 1664 ontving de Vice-Admiraal deezen last te *Malaga*; van waar hij, eerlang, na *Kadix* vertrok. Hier wierdt hem geweigerd aan land te mogen koomen, veel min met zijne Schepen agter het Puntaal te zeilen. Grootlijks mishaagde hem dit verbod, alzo zijne Schepen volfrekt noodig hadden, om gekielhaald en schoon gemaakt te worden. 't Liep aan tot in het begin van October, eer DE RUITER, zo goed hem doenlijk was, zich voorzien hebbende, uit de Baai van *Kadix* zelde. Vier dagen laater zeinde de Vice-Admiraal alle zijne Kapiteinen aan boord, en deelde hun zijnen geheimen last mede; wordende tevens de noodige schikkingen beraamd omtrent aanval en landing. Merkwaaardig is het, dat op de gantsche Vloot slegts een enkel man gevonden wierdt, die ooit de bestemde plaatsen hadt gezien.

Op den tweeëntwintigsten October was men voor het Eiland *Goedereede*, leggende dicht bij *Kaap Verde*, genaderd. Hier zag men negen Schepen, en onder dezelve één Oorlogschip, voor anker leggen. Straks na DE RUITERS komst, wierdt hem door de Engelschen de reden zijner verschijninge afgevraagd. 't Antwoord was eene wedervraag, of zij last hadden, de Sterkten op de Eilanden te beschermen. Dit ontkende men, zeggende alleenlijk bevel te hebben om de Koopvaarders te beschermen. Naderhand verstondt de Vice-Admiraal, dat zij, zonder van dezelve bevrugt te zijn, evenwel voor de Engelsche Afrikaansche Maatschappij goederen in hadden, welke zij aanboden, hem te willen overgeeven, mids hunne Schepen wierden vrij gelaaten. Dit geschiedde. De Bevelhebber van *Goedereede*, den tegenstand voor noodeloos houdende, bewilligde spoedig in de overgave. De beide Sterkten, *Oranje* en *Nassau*, wierden straks bezet, en met Krijgsvolk voorzien, en de goederen, uit de Engelsche Koopvaarders, in onze Oorlogschepen overgeladen. Aan het Engelsche Oorlogschip gaf DE RUITER verlof, om te vertrekken werwaarts het begeerde. — Eene zeldzaame ontmoeting, terwijl DE RUITER hier lag, hadt zijn Schout bij nacht VAN DER ZAAÏ. Deeze, aan land zijnde gevaaren, ont-

moette een ouden Neger, die goed Hollandsch sprak, en hen vragde, wie het bevel over de Nederlandfche Vloot voerde. Den naam van MICHEL DE RUITER gehoord hebbende: MICHEL, MICHEL, hernam daar op de Neger; 't is nu vijf of zesenvieftig jaaren geleeden, dat ik te Vlisfingen een Bootsmansjongen van dien naam gekend heb. Op de verzekering des Schouts bij nacht, dat deeze de zelfde was, betuigde hij zich begeerig om zijnen ouden vriend te zien. Dies voer hij na boord, en verhaalde dat hij, zedert, onder de zijnen, tot de waardigheid van Onderkoning was verheven. Met eenige klederen en fmuisterijen begiftigd, deedt hem DE RUITER wederom aan land zetten.

In het begin van November vervorderde de Vice-Admiraal zijnen togt na *Sierra Leona*, 't welk hij, naa veel zukkelens, eene maand daar naa, bereikte. Hier ontving hij berigt van eenige geweldenaarijen, door de Engelschen tegen de Nederlanders gepleegd, als mede van de aanhoudinge van zekeren Hollander met zijne twee dogteren. Spoedig wierdt hij deeze magtig, en vervolgens eene groote menigte Koopmanschappen, als flaaven Yzer, Elefantstanden, Zout en andere goederen. Kort daarop wendde DE RUITER den fteven na de Goudkust, of de *Kust van Guinea*, welke hij op den veertienden Januarij des Jaars 1665 bereikte. Het eerste berigt, welk hij hier ontving, was dat van eenige Negers, inhoudende dat de Engelschen het Fort *Takorari* nog in bezit hadden, en dat, op de tijding van de komst der Hollanderen, elf Engelsche fchepen, vier dagen geleeden, van *Kaap Kors* vertrokken waren. Straks hierop deedt DE RUITER toefstel maaken om het Fort te herneemen. Hij beflout daar toe te meer, zins de Engelschen op eene floop met eene witte vlag, door hem gezonden, gefchooten hadden. Voorneemen en uitvoering volgden elkander op de hielen. Aan den Generaal VALKENBURG, op het Fort *del Mina*, zondt hij daar van berigt, door een getrouwen bode, en verzogt met een om eenig volk, der gelegenheid des oords kundig, dewijl niemand van zijn volk immer deeze ftrecken hadt bezogt. Reeds 's anderen daags wierdt aan dit verzoek voldaan, door de komst van een aantal Negers, die de Hollanders eene Negerij, den Engelschen toebehoorende,

de, holpen flegten. 't Was op den raad van den Heere VALKENBURG dat men het Fort *Takorari* deedt in de lucht fpringen, als van geen nut voor de Nederlanders aan deeze kust.

Nog dien zelfden dag ging de Vice-Admiraal onder zeil na *del Mina*; met uitbondige vreugde wierdt hij aldaar door het volk ontvangen. Hier deedt hij de goederen, op de Engelschen veroverd, aan land brengen. Ook ontving hij, met een Advisjagt, Brieven en Instruktien van H. H. Mogen den, hoofdzakkelijk behelzende, om alle gewapende Schepen van de Engelschen aan te tasten, en, genomen zijnde, voor goeden prijs te verklaaren; doch voorzigtig te zijn omtrent het doen van landingen, vermits Prins ROBERT, met eene Vloot van achttien Schepen, uit *Engeland*, na *Guinea* in aantogt was. Onmiddelijk hier op maakte hij zich meester van twee Engelsche Koopvaarders. Thans wierdt in beraad geleid, wat men vervolgens hadde te onderneemen. Met overleg van den Generaal VALKENBURG viel het besluit, voor eerst de Vloot door geene landing te verzwakken, maar dezelve in staat van tegenweer te brengen, en alzo de komst der Engelschen af te wagten; tegen welke men vertrouwdt genoegzaam te zullen bestand zijn, indien de Vloot van twaalf Schepen, welker uitrusting in het Vaderland, onder den Kommandeur VAN KAMPEN, de Vice-Admiraal, met het bovengemelde Advisjagt, hadt vernomen, bij tijds opdaagde. In 't Oosten van het Kasteel van *del Mina* verkoos DE RUITER zijne legplaats, en zondt van daar telkens Schepen af, om op de Nederlandfche of de Engelsche Vloot te kruizen.

Drie weeken hadt de Vice-Admiraal hier vertoefd, zonder vijand of vriend vernomen te hebben, wanneer hij, des tijdspillens moede, na Land voer, tot het maaken van nader overleg met den Generaal VALKENBURG. Thans viel het besluit, eenen aanval te doen op het Fort *Kormantijn*, als waar uit de Engelschen aan de Nederlandfche Westindifche Maatschappij veel nadeels hadden toegebracht. Op den zesden Februarij maakte men toebereidzels tot eene landing. Volgens afspraak zouden de Negers daar toe de hand leenen. Twee dagen daar naa geschiedde de landing in goede orde, doch met merkelyk gevaar voor de Booten, die het Volk moesten aan land zoren,

ten, uit hoofde van de zwaare brandinge op de Kust. Met de Negerij, beliep de manschap, tot den aanval bestemd, een getal van elfhonderd. Voor *Kormantijn*, om den aanval te begunstigen, plaatsten zich zes Oorlogschepen. Nog dien zelfden naamiddag wierdt het Fort stormenderhand veroverd. Men vondt aldaar achtëntwintig Stukken Geschut, en nam 'er, behalven de Slaaven, achtënvijftig Engelschen gevangen. De RUITER liet, voor deeze overwinning, door den Predikant op zijn Schip, eene Dankzegging doen aan den Allerhoogsten, en voer 's anderendaags na Land, tot het beraamen van de noodige schikkingen, vooral op de bezetting van het Kasteel.

Bij zijne wederkomst te *del Mina* vondt hij Brieven van H. H. Mogenden. Zij behelsden een berigt, dat de togt van Prins ROBERT na *Guinea* geenen voortgang zoude hebben, alzo deeze zich, in Europa, met den Hertog VAN YORK hadt vereenigd; en dat hierom de Kommandeur VAN KAMPEN, op hoogen last, zijnen togt insgelijks gestaakt hadt; voorts, alzo de Engelsche in Europa reeds vijandlijkheden gepleegd hadden, hij *Kabo Kors* en *Kormantijn* mogt vermeesteren; waar naa, indien hij gelukkig slaagde, hij om de Noord na het Vaderland moest wederkeeren. Op dit berigt, tradt DE RUITER in overleg met den Generaal VALKENBURG, of het geraaden ware, *Kabo Kors* aan te tasten; en zo neen, wat dan de Vloot, tot 's Lands oirbaar, op deeze Kust verder konde verrigten. Het eerste wierdt ongeraaden geoordeeld, om de sterkte der Engelschen in deezen oorde, en in het langer vertoeven der Vloot ook geene nuttigheid gevonden. In eenen Krijgsraad wierdt het een en ander vastgesteld, en alles tot het vertrek gereed gemaakt.

Geduurende het verblijf van den Vice-Admiraal, gebeurde 'er een voorval, welk ik moet verhaalen. Drie Matroozen, op eenen avond, zich aan land in eenen Herberg begeeven hebbende, hadden 'er onderling geschil gekreegen. Onder hunne handgemeenschap, met bloote messen, waren de kaarzen uitgebluscht, en de Waard, toegeschooten zijnde, doodelijk gekwetst. Alle drie wierden in verzekering genomen, en, alzo de eigenlijke daader onbekend was, allen vermaand, zich ter dood te bereiden, om vervolgens het lot te werpen, wie ster-

sterven zoude. Die het lot des doods hadt geworpen, wierdt gehangen. Doch toen men hem hadt afgesneeden, om begraven te worden, bespeurde men aan hem eenige leevenstekens. Allengs kwam hij tot zich zelve. De vraag viel nu omtrent zijne verdere behandeling. VALKENBURG wilde dat hij nogmaals moest gehangen worden, dewijl zijn vonnis luidde, dat 'er de dood op moest volgen. Doch DE RUITER stemde om hem in 't leeven te spaaren, dewijl hij, misfehien, niet de rechte schuldige was, en, daarenboven, gevaar en smarte genoeg hadt doorgestaan. Dit gevoelen hadt de overhand. De geredde gehangene erkende, zedert, den Vice-Admiraal voor zijne zijnen tweeden Vader, en verhaalde menigmaalen, dat hij, naa het hooren leezen van het vonnis, genoegzaam allen bezef hadt verlooren, en toen hij van den Ladder wierdt gestooten, zich verbeeldde dat hij in eene diepe put viel: welk denkbeeld, zonder eenige pijn of smart, hem was bijgebleeven, tot dat hij allen gevoel verloor.

In 't begin van Maart verliet DE RUITER *del Mina*, met twaalf Oorlogschepen, een Voorraadschip en eenen Brander. In 't laatst van April kreeg hij 't Engelsche Eiland *Barbados* in 't gezigt, en besloot hetzelfde aan te doen, in de hoop op goeden buit, althans nieuwen voorraad van levensmiddelen, die zeer schaars begonnen om te koomen. Doch, om den kloeken tegenstand, welken hij, zo van de Kasteelen als van de Engelsche schepen ontmoette, vondt hij zich genoodzaakt, van die onderneeminge af te zien. Dies wendde hij den steven na *Martenique*, en kwam 'er den eersten Maj voor anker. Zijn verzoek, aan den Franschen Gouverneur, om lijfsbehoefien, wierdt gunstig ingewilligd. Zelfs ontving DE RUITER van deezen en van deszelfs echtgenoot een bezoek aan boord, en wierdt wederkeerig aan land ter maaltijd onthaald. Voorts herstelde men hier de schade, op *Barbados* aan de Schepen bekoomen. De Vice-Admiraal vervolgde hier op zijne reize, op welke vervolgens verscheiden schepen op de Engelschen veroverd wierden. Men nam de ladingen, meest in Suiker en Tabak bestaande, 'er uit, en verkogt de Schepen aan de Franschen. Daar naa het Eiland *St. Eustatius* hebbendē aangedaan, rigtte hij zijnen koers na *Newfoundland* of *Terre Neuf*,

in de hoope van 'er eenige voordeelen te behaalen. Met zes Schepen was nu zijne Vloot vermeerderd. In *St. Jansbaat* bemagtigden zijne Kapiteinen etlijke schepen, en vonden 'er goeden voorraad op van brood, vleesch, spek, erwteten, olij en andere leevensmiddelen. Ook ving men hier eene groote menigte Kabbeljaauwen. Een welgepast ontzet op de Vloot, op welke de mondkost zeer sober omkwam.

Een weinig naa her midden van Junij besloot de Vice-Admiraal, met overleg van zijnen Krijgsraad, den steven te wenden na Europa, en intusfchen de *Fero-Eilanden* aan te doen. Naa eene maand zeilens, bereikten ze deeze Eilanden. Niet lang vertoefde hij aldaar, bij mangel aan de verlangde kundschap. Met zwaaren mist, bevondt hij zich, drie dagen daar naa, tusschen *Hitland* en *Noorwegen*. Hier verstondt hij, van eenige Noorlieden, dat zij, vier dagen geleeden, voor *Bergen* zestien Engelsche Koningschepen gezien hadden, die op de Hollandfche Vloot kruisten. Daar naa een Vlaamschen Schipper ontmoetende, nam hij denzelven aan, voor eene goede somme gelds, om bij de Vloot te blijven tot voor het *Vlie*, en dezelve vooruit te zeilen, om te verneemen of hij ook Engelschen ontdekte, en daar van zein te doen. Kort daar op bekwam DE RUITER de tijding, dat de Engelsche Vloot zich voor *Bergen* hadt vertoond, op den zelfden dag, als hij op de Kust gelegen hadt. Ook zag hij eerlang twee vijandelijke schepen, die zich, eger, omtrent hem niet moeiden. De Engelsche Vloot, als veel sterker zijnde, vermijdde hij zorgvuldig, en sloop ongemerkt langs dezelve heen, als of zij in eenen mist verborgen lag. Nu wendde men den steven na de *Wester Eems*, in welke hij, met onbeschrijflijk gevaar, alzo Tonnen en Baaken waren weggenomen, in den naamiddag van den zesden Augustus, voor de Vesting van *Delfzijl*, ten anker kwam. Aan eene bijzondere beschikkinge der hemelsche Voorzienigheid plagt DE RUITER, zedert, altoos deeze gelukkige uitkomst toe te schrijven. Groot was de toeloop van menschen van allerlei rang, om den Vice-Admiraal te verwelkoomen, die, zonder een enkel schip en eenige manschap van belang te hebben verlooren, op deezen togt, welke vijftien maanden hadt geduurd, den Engelschen, aan de Kust

van

van *Guinea*, zeer veele schade hadt toegebragt. Een rijken buit bragt hij in 't Vaderland in Suiker, Katoen, Zout, Olij, Wijn, Indigo, Tabak, Elefantstanden, en ruim tweehonderd negenëntwintigduizend Guldens aan Goud, zes Prijschepen, nevens eene Gouden Koninklijke Kroon, met roode en groene Smaragden bezet, door den Hertog van Jork aan den Koning van *Andra* ten geschenke gezonden, en door DE RUITER uit eenen der Engelsche Prijzen gehaald.

Op luisterrijker tooneelen zullen wij nu onzen Held zien verschijnen, aan het hoofd niet slegts van eene kleine Vloot of Eskader, maar van 's Lands geheele Zeemagt, en dus, in zekeren zin, beschikker van het lot des Vaderlands. Reeds in het begin des Jaars, terwijl DE RUITER aan de Goudkust zich bevondt, was hij bevorderd tot Luitenant-Admiraal, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*, en daar van zijn Lastbrief gereed gemaakt, om hem bij zijne wederkomst te worden ter hand gesteld. Zedert was 's Lands Vloot in Zee gestoken, onder den Heer van WASSENAAR, die, in het gevegt tegen de Engelschen, welk daar op volgde, met zijt Schip in de lucht vloog; wordende, daarenboven, de Nederlandsche Vloot, vooral door 't pligtverzuim van veele Kapiteinen, in de Zeehavens schandelijk te rug gedreeven. Thans viel de raadpleeging over eenen Opvolger, waar toe men benoemde den Luitenant Admiraal KORNELIS TROMP, met toevoeging van drie Gemagtigden van H. H. Mogenden, RUTGERT HUIGENS, wegens *Gelderland* Afgevaardigde ter Algemeene Vergaderinge, den Raadpensionaris JAN DE WITT en JOAN BOEEL, Burgemeester van *Middelburg*. Intusschen ontving men in 's *Hage* de tijding van de behoudene aankomst van DE RUITER. Dit maakte eenige verandering in de raadpleegingen. Bij sommigen was KORNELIS TROMP niet zeer gezien, van wegen zijne bekende verkleefdheid aan den Prins van ORANJE. Den post, hem opgedraagen, zouden deeze daarom liever gezien hebben in de handen van DE RUITER. Thans deedt de Stad *Amsterdam* daar toe den eersten voorslag. Zij ontmoette daar toe een gereeden bijval ter Vergaderinge van Holland; welker besluit daar toe van dat der Algemeene Vergaderinge straks gevolgd wierdt. In 't eerst toonde TROMP daar over zich der-

maate misnoegd, dat hij weigerde onder DE RUITER te dienen. Doch hij veranderde, zedert, van gedagten. Aldus klom DE RUITER op, in de plaats van den Heere VAN WASSENAAR, tot den hoogen post van Luitenant-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland*, en Opperbevelhebber over 's Lands Vloot, voor den aanstaanden togt.

Den Lastbrief van die aanzienlijke waardigheid ontving DE RUITER te *Delfzijl*, op den dertienden Augustus, nevens eenen brief der boven gemelde Gemagtigden, bij welken hem wierdt aangeschreeven, om over nacht en dag voort te reizen, en zich in allerijl op 's Lands Vloot in *Texel* te vervoegen. Na de gelukwenschingen van zijne Kapiteinen ontvangen, en de noodige schikkingen beraamd te hebben, vertrok hij, over *Groningen*, *Dokkum*, *Leeuwarden* en *Francker*, na *Harlingen*; wordende overal met groote eere en betooningen van blijdschap ontvangen. Van de laatstgenoemde Stad vertrok hij regelrecht na *Texel*.

Terwijl DE RUITER zijnen weg vervorderde, lag de Vloot gereed om Zee te kunnen kiezen. Door een gunstigen wind, zo als men zich verbeelde, wierdt het uitloopen verhuiderd. Niemand der Zeelieden, thans bij de hand, zag 'er kans toe. De Raadpensionaris JAN DE WITT, thans een sprekend bewijs vertoonende van zijne bedreevenheid ook in andere zaaken, behalven de Staatkunde, bewees den Lande dezen dienst. Men hadt, tot nog toe, zich verbeeld dat 'er niet meer dan tien streeken op het Kompas waren, langs welke een Schip, door het zo genaamde *Spanjaartsgat*, konde in Zee loopen. De Raadpensionaris, daarentegen, bewees door Wiskundig betoog, dat slegts vier streeken zulks beletteden, en alzo het uitloopen met achtëntwintig streeken konde geschieden. Diensvolgens nam hij zelve het Dieplood in de hand, en slaafde zijn gevoelen door eene daadelijke proefneeming. Een Straatsman volvoerde dus, waar toe de ervarenste Stuurlieden geenen kans zagen. Het *Spanjaartsgat* wierdt, zedert, bij veelen, het *Jan de Witte-diep* genaamd.

Ondanks den spoed, welken DE RUITER op zijne reize hadt gemaakt, kwam hij niet eerder in *Texel*, dan naa dat de laatste schepen reeds waren uitgelopen. Hij volgde met drie
ligte

figte Fregatten, daar gelaaten om hem over te voeren; na alvorens, van eenige Gemagtigden der Staaten, welke hij aan *de Helder* vondt, zijnen Lastbrief ontvangen, en in handen van dezelve den Eed te hebben afgeleid. Op den tweeden dag bereikte hij de Vloot, alwaar hij zich vervoegde aan boord van het Schip, welk de drie Gevolmagtigden van Staat, HUIGENS, DE WITT en BOREEL, voerde. Straks wierden alle de Kapiteinen gezeind aan boord van het Schip *De Sand*, van zeventig Stukken en vierhonderdvijftig koppen, en hun aldaar DE RUITER voorgesteld als Luitenant-Admiraal, en bijzonderlijk als Opperbevelhebber der Vloot, wiens bevelen zij getrouw en volvaardig hadden op te volgen. Met blijken van genoegten wierden deeze bevelen ontvangen. Ook bespeurde men eene vriendelijke gemeenzaamheid tusschen DE RUITER en TROMP.

's Lands Vloot, naa den ongelukkigen Zeeflag van de maand Junij, binnen den tijd van acht weken, wederom in Zee gebragt, bestondt nu uit drieënnegentig Schepen of Fregatten van Oorlog, gewapend met vierduizend driehonderd zeventig Stukken Geschut, en bemand met vijftienduizend eenen-vijftig Matroozen, twaalfhonderd tachtig Mariniers of Zee-foldaaten, en drieduizend driehonderd Landfoldaaten, in alles negentienduizend zeshonderd eenendertig koppen. Daarenboven bevonden zich bij de Vloot twaalf Branders, eenige Voorraadschepen en wel twintig Galjoets of Advijsjagten. De bestemming deezer magtige uitrustinge was, de Oostindische en andere Koopvaardijfchepen te waarschuwen om hunnen koers te stellen na *Noorwegen*, om van daar afgehaald, en na het Vaderland geleid te worden. De Luitenant-Admiraal hadt, bovendien, last, de Engelsche Vloot, indien zij zich daar mogt tegen stellen, vijandelijk aan te tasten.

Onder het voortzeilen wierden, door de Buitenwagten, twee Engelsche Kitzen of Advijsjagten genomen en in de Vloot gebragt. De manschap daar van verhaalde, dat de Engelsche Vloot zeventig Schepen sterk was, kruizende op de Nederlandsche Smirnasche en Oostindische Schepen, die, uit vreeze voor de vijanden, agter *Hitland* waren omgelopen; als mede, dat 'er een Eskader van dezelve, bestaande uit

twin-

twintig Schepen, op de Kust van *Noorwegen* was gelaaten. Zonder elkander gezien te hebben, waren dus de beide Vlooten, op een korten afstand, elkander voorbij gezeild. Inmiddels was het de Oostindische en andere Koopvaardijfchepen gelukt, de haven van *Bergen* te bereiken. Hier waren zij door de Engelschen aangetast, doch, door moedigen tegenstand, behouden gebleeven. Naa het wijken van den vijand, zondt DE RUITER bevel aan deeze Schepen, om uit te loopen en zich onder zijn geleide te begeeven. Op den achtsten September ging dan de Vloot onder zeil, na het Vaderland, met negen Oostindische en ongeveer vijftig andere Schepen. In den volgenden nacht begon het zo zwaar te stormen, dat 's anderendaags op den middag tachtig Schepen van de Vloot waren afgedwaald. Van tijd tot tijd kwamen 'er eenigen opdaagen: zodat de Luitenant-Admiraal, op den elfden, omtrent den middag, bij *Doggersbank* voor anker kwam, met vijf of zesendertig Oorlogfchepen, twee Branders, twee Oostindische en nog zes andere Koopvaardijfchepen. Het onverwagt oorkoomen van den storm hadt de Bevelhebbers belet aan hunne Kapiteinen het bevel van den Lt. Admiraal mede te deelen, wegens de verzamelpplaats, in gevalle van verftrooijinge. Dit was de reden van het klein getal, thans bij een verzameld.

Op de genoemde legplaats verdeelde DE RUITER de Schepen, welke hij bij zich hadt, in twee Eskaders. Hij zelve voerde het bevel over 't eene; het ander stelde hij onder den Lt. Admiraal EVERTSZEN. Kort daarop verscheen de Lt. Admiraal DE VRIES met vier Oorlogfchepen. Deeze verhaalde dat hij gejaagd was door den Engelschen, wier Vloot, ruim zestig Schepen sterk, ten Oosten van de onze lag. Ondanks de overmagt, besloot DE RUITER den vijand te gaan opzoeken. Naa lang zeilen, in dien koers, vondt men, egter, geene Engelschen. Men wendde het dan over eenen anderen boeg, doch even vrugteloos. Hierom keerde men den steven na het *Vlie*, en vernam eerlang, dat verscheiden Koopvaarders reeds waren binnen gelooopen, terwijl andere, nevens de Oorlogfchepen, insgelijks, allengskens, zich op de Kust vertoonden; wordende, daarenboven, eenige Schepen uitgezonden, om op de agtergebleevenen te passen, en blijvende de Vloot

zich

zich onthouden in Zee, tusschen het *Vlie* en *Texel*, om de aankoomende voor overlast te beveiligen.

Midlerwijl dat de Gemagtigden de Schepen dagelijksch Spiegelgevegten deden houden, ontving DE RUITER berigt, dat een aanzienlijk getal Engelschen zich in 't Noordwesten van het *Vlie* onthieldt, in het vaarwater der nog agter gebleevene Schepen. Straks besloot men, hen te gaan opzoeken. Onder het voortzeilen, kwamen 'er twee Fregatten in de Vloot, met een Hollandsch Koopvaardijfchip, welk zij op den vijand heroverd hadden. Van den Engelschen Luitenant, welke zich daar op bevondt, versfondten zij dat zijn Volk twee Oostindische en drie Oorlogfchepen genomen hadt. Verder verhaalde hij, dat de Engelsche Vloot, behalven het klein Vaartuig, ruim negentig Schepen sterk was. Weinige uren laater ontvong men de tijding van een gevegt, door den Vice-Admiraal VAN NES tegen de Engelschen gehouden; waar van de omstandigheden nader bleeken door het verhaal van den Vice-Admiraal zelve, welchen men kort daar op ontmoette. Van wegen eene tijding, welke een Hoekerfchip in de Vloot bragt, dat de Engelschen slegts een weinig buiten het gezigt der Hollanders zich vertoond hadden, stelde men nu vast, dat men dezelve zoude ontmoeten: waar toe DE RUITER zijne poogingen aanwendde, koers zettende in den streck, in welchen zij gezien waren. Doch zijn zoeken was wederom vrugteloo: weshalven hij na den wal wendde, zich bedienende van den gunstigen wind na de bestemde verzamelplaats voor de *Maare*.

Thans raadpleegde men over de verdere verrigtingen van 's Lands Vloot, of dezelve binnen de Zeegaten opgeleid, of tot nog eene onderneeming tegen de Engelschen zou gebruikt worden. De Raadpensionaris DE WIRT stemde voor het laatstgemelde, en zijn gevoelen hadt de overhand. Doch toen men nu den toestand der Schepen opram, bevondt men veele derzelve onvoorzien. Eenige Voorraadschepen waren in 's vijands magt gevallen. Lang liep het hierom aan, eer de vereischte behoeften van binnen wierden aangevoerd. Bij dit alles kwamen de Naajaarsstormen, ('t was nu in het begin van October) die het werk merkelyk vertraagden. Onder dit alles waren de

En-

Engelschen uit Zee geweeken; zijnde het hun, naar 't schijnt, meer te doen geweest om het behaalen van buit, dan om eenen vegtkans te waagen, en dit de rede, waarom de Vlooten elkander nooit ontmoet hadden.

's Lands Zeemagt, die nu wederom uit ruim negentig Schepen bestondt, was, op den elfden October, in zo verre van het noodige voorzien, dat men de ankers ligtte tot den voorgenomen togt. De Luitenant-Admiraal, nevens de Gemagtigden, bevondt zich op een nagelnieuw Schip, *Hollandia*, voerende tachtig Stukken Geschut en vierhonderdzestig Koppen. Het plan der verrigtingen hieldt in, na de Kust van Engeland over te steeken, om de vijandelijke Vloot in *Soulsbaai*, voor *Harwich*, op de rivier van *Londen*, of zelf in *Duins* op te zoeken. Uit eenig klein Vaartuig, na de Engelsche Havens, op kundschap uitgezonden, hadt men vernomen, dat een getal van ongeveer twintig Schepen binnen de Banken van *Harwich* lag, en uit eenige Fransche Vischers dat de Vloot nog binnen was.

Intusfchen naderde de Hollandsche Vloot de Engelsche Kust, en verootzaakte aan dezelve een algemeenen Wapenkreet. Twee agtervolgende nachten zag men 'er groote vuuren branden, tot een zein dat de vijand op de Kust was. Men was voornemens, *Duins* te bezetten, en op de Engelsche Schepen in te vallen; doch een zwaare storm verijdelde dit ontwerp, en noodzaakte 's Lands Vloot, zich te begeeven voor de rivier van *Londen*, op welke, onlangs, zestien Koningschepen, van *Harwich*, waren aangekoomen. Omtrent deezen tijd, terwijl DE RUITER geduurig, vrugtloos, af en aan zeilde, vernam hij, uit eenen brief, hem door de Admiraliteit van *Zeeland* toegezonden, dat de Engelschen nacht en dag bezig waren, om hune Vloot wederom toe te rusten; dat op de rivier van *Londen* zestig kloeke Schepen lagen, die bijna allen gereed waren om uit te loopen, en den wil hadden om de Staatsche Vloot van de Kust te verjaagen. Op dit berigt trok de Luitenant-Admiraal zijne Eskaders bij een, en stelde dezelve in staat, zo goed hem doentlijk was, om den vijand te kunnen afwagten. Doch deeze daagde niet op. Eene woedende Pest, die door gantsch *Engeland* regeerde, en te *Londen*, in éene week,

week, zeventuizend menschen hadt weggerukt, was ook tot de Vloot overgeslaagen. Niet zeer gunstig was ook de toestand van de Vloot der Staaten. Het bleek uit eene Lijst, in 't einde van October, aan den Lieutenant-Admiraal overhandigd, dat het getal der dooden, op deezen togt, reeds honderdveertig bedroeg; dat men driehonderd vijftig zieken na het Vaderland hadt opgezonden, en dat derzelve getal op de Vloot weinig minder dan duizend was. Om deeze reden, als mede om het verloopende Jaargetij, wierdt, in eenen Krijgsraad, beslooten, den steven na het Vaderland te wenden. Eenige ligte Vaartuigen kreegen last, om nog eenige dagen voor de rivier van *Londen* te kruizen, en de Schout bij nacht *SWEERS* bevel, om met achttien van de beste Schepen zich te begeeven na *Doggersbank*, om op de Koopvaardij-schepen, die men uit *Noorwegen* verwagte, te passen, en dezelve in behouden haven te geleiden.

Op den eersten November liet DE RUITER zein doen om de ankers te ligten. Op zekere hoogte scheidden de Schepen van de onderscheidene Admiraliteiten van elkander. Op den derden dag kwam hij, met drieëndertig Schepen, in *Texel* behouden voor anker. De Gemagtigden op de Vloot begaven zich straks daarop na 's *Haga*, werwaarts DE RUITER hen eerlang volgde, neemende zijnen intrek bij den Raadpenjonaris *JAN DE WITT*, met welken hij, gedurende den togt, eene bijzondere vriendschap hadt aangegaan. Op den achttienden November verscheen hij in de Vergaderinge der Algemeene Staaten, alwaar hij met groot eerbewijs wierdt ontvangen, en verslag van zijne verrigtingen deedt, zittende, met gedekten hoofde. De Voorzittende Heer bedankte hem plegtiglijk voor zijne betoonde wakkerheid en diensten. Weinige dagen laater leide hij zijnen plicht af bij de Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, die hem insgelijks met eere en dankbetuigingen bejegenden. Thans keerde DE RUITER na *Amsterdam*, om van zijne vermoijenissen, bij zijn gezin, een weinig adem te scheppen. Op den eersten December verscheen hij aldaar in de Vergadering der Admiraliteit. Gezeeten op enen stoel, overhandigde hij aldaar de Vlaggen, aan de *Kust de Guinea*, op de Engelschen veroverd, nevens den Standaard van het Ka-
steel

fiel van *Kormantijn*, en de gouden Kroon, boven vermeld, voor den Koning van *Andra* geschikt. De Heeren Raader bedankten, plegtiglijk, den Luitenant-Admiraal voor zijne diensten, aan het Vaderland beweezen, en beslooten, zedert, hem een geschenk te doen van een Zilveren Lampet, ter waarde van vijftienhonderd Guldens. Daarenboven vereerden hem Hunne Ed. Groot Mogenden met het regt, om in alle Admiraliteits Kollegien, in de Provintie van *Holland en Westfriesland*, als President, zitting, raadpleeging en stem te mogen hebben.

Straks met den aanvang van het volgende Jaar 1666 maakte men den toefel om eene magtige Vloot in Zee te brengen, over welke DE RUITER wederom, maar nu als Luitenant-Admiraal Generaal, het opperbevel zoude voeren. Het geschil, tuschen de Kollegien ter Admiraliteit te *Amsterdam* en *Rotterdam*, voor welk van beiden hij zoude afvaaren, intuschen ontstaan, wierdt, door 's Lands Staaten, ten voordeele van *Rotterdam* beflist, mids hij te *Amsterdam* zou blijven woenen. Het plan der uitrustinge hieldt in, tegen het laatst van Maart of het begin van April, in Zee te brengen tweeënzeventig zwaare Oorlogschepen, twaalf Fregatten en even zo veel Branders. De Oorlogschepen zouden gewapend zijn met veertig tot tachtig Stukken Geschut, en bemand met tweehonderd tot vijfhonderd Koppen. De Fregatten zouden tot vierenderigtig Stukken en honderddertig man voeren. De Oostindische Maatschappij zou nog twintig zwaare Schepen daar nevens voegen. Het onderhoud deezer Vloot, gedurende den tijd van twaalf maanden, wierdt gerekend eene somme van elf miljoenen zeshonderdachtënveertigduizend zeshonderdveertig Guldens te zullen kosten. Op raad van DE RUITER rigtte men een Regiment Zee-Soldaaten op; het bestondt uit bevaarene lieden, en moest zo wel te water als te lande kunnen dienen. JOHAN DE WITTE, Schoonzoon van den Admiraal, wierdt Kapitein onder dit Regiment. Daarenboven hadt DE RUITER zorge gedraagen, om over de Vloot twaalf Loozen te verdeelen, in de kennis van de kusten en gronden van Engeland door en door bedreeven.

Tegen

Tegen den bestemden tijd, het begin van April, was DE RUITER gereed om in Zee te loopen. Het Schip, welk hem zou voeren, droeg den naam van *de Zeven Provinciën*, zeer groot en welbezeild, voerende tachtig Stukken Geschut en bemand met vierhonderdvijfzeventig koppen. Op den elfden April liep hij daar mede uit *Goeree in Zee*, koers zettende na *Texel*, alwaar de algemeene Verzamelplaats bestemd was. Hij vondt 'er drieëntwintig Schepen van *Amsterdam*, nevens eenige van andere Kollegien ter Admiraliteit, welker getal, van tijd tot tijd, vermeederde. Onder het wagten naar, voltaligheid, verscheen, in het midden van Maij, in *Texel*, om de Vloot te bezigtigen, een zeer aanzienlijk gezelschap. Het bestondt uit den Keurvorst van *Brandenburg*, den jongen Prins van *Oranje*, de Vorsten van *Holstein* en *Anholt*, MAURITS VAN NASSAU, de Graaven VAN SOLMS, DHONA EN HOORNE, de Heeren VAN BREDERODE EN VAN GENT, en nog verscheiden andere Grooten, nevens etlijke Afgevaardigden van Hun Hoog Mogenden. Naa dat het Gezelschap de Vloot hadt bezigtigd, onthaalde de Luitenant-Admiraal hetzelfde, aan zijna boord, op een pragtig Middagmaal, en voorts op een Spiegelgevegt tusschen twee kleine Fregatten. Men vindt aangeteekend, dat het Scheepsvolk, bij die gelegenheid, blijken van genegenheid voor den jongen Prins vertoonde, door zoo luidruchtig gefchal van *Vivat de Prins van Oranje!* dat het door de geheele Vloot klonk.

Met het begin van Junij kwam de Vloot in Zee. Zij bestondt uit vijftientachtig Schepen en Fregatten van Oorlog, behalven de Jagten, Branders en mindere Vaartuigen; zo dat men, in alles, honderd Zeilen telde. Men telde, in alles, vierduizend zeshonderd vijftien Stukken Geschut, en eenëntwintigduizend negenhonderd negen Koppen van Matroozen, Zee- en Landfoldaaten. Na genoeg even sterk was de Engelsche Vloot, die, in onderscheidene Zeehavens, gereed lag om Zee te kiezen, onder het opperbevel van Prinse ROBERT, Zoon van wijlen den Keurvorst-Paltsgraave FREDERIK, en van den Generaal MONK, thans Graave VAN ALBEMARLE. Gemagtigden der Algemeene Staaten waren thans aan DE RUITER niet toegevoegd. Zoo groot vertrouwen stelde men in zijne wijsheid,

dapperheid en vaderlandsliefde, dat het bewind van zaken, en, in zekeren opzichte, het behoud der Republiek, in zijne handen wierdt gesteld. Alleenlijk was hem, in een algemeen Lastbrief, aanbevolen, de Engelsche Vloot aan te tasten, indien zich daar toe eene bekwaame gelegenheid aanbodt, doch, voor het overige, alles aan zijn beleid overgelaaten.

Zo ras de Vloot in Zee was, verdeelde DE RUITER haar in drie Eskaders. Over het eerste, bestaande uit achtentwintig Schepen, voerde hij zelve meer onmiddellijk het bevel, nevens den Luitenant-Admiraal VAN NES, den Vice-Admiraal DE LIEFDE, en den Schout bij nacht VAN NES. Het tweede, 't welk even sterk was, stelde hij onder den Luitenants-Admiraalen EVERTZIN en DE VRIES, de Vice-Admiraalen BANKERT en KOENDERS, en de Schouten bij nacht EVERTZEN en BRUINSVELT. De Luitenants-Admiraalen KORNELIS TROMP en MEPPEL, de Vice-Admiraalen VAN DER HULST en SCHRAM, en de Schouten bij nacht SWEERS en STACHOUWER voerden 't bevel over het derde Eskader, 't welk negenëntwintig Schepen en Fregatten sterk was. In drie kleinere Eskaders wierdt, zedert, ieder van deeze drie gesmaaldeeld. Inmiddels waren de Graaf DE GUICHE, nevens deszelfs Schoonbroeder den Prins VAN MONACO en de Markgraaven DE LA FERTÉ, allen Fransche Grooten, in de Vloot gekoomen, om als Vrijwilligers den togt bij te woonen, en onder den Nederlandfchen Held de Krijgskunde ter Zee te leeren.

't Liep aan, door stilte en regenwind, tot den tienden Junij, eer de geheele Vloot, op eenigen afstand, in ruime Zee kwam. Voorziende dat het houden van eenen Zeeflag onvermijdelijk was, zeinde, op dien dag, DE RUITER alle zijne Opperhoofden en Kapiteinen aan boord. In eene korte Rede, uitgesproken met eene Zeemans-welspreekendheid, vermaande hij thans elk tot zijnen pligt, welken zij den Vaderlande schuldig waren. Bemoedigd en angevuurd door de taal des klokken Helds, keerde elk te rug, met het vast besluit om het uiterste te waagen. 's Anderen daags, ten elf ure, kreeg men de Engelsche Vloot in 't gezigt, met volle zeilen op de Nederlandfche afkoomende. Straks deed DE RUITER het gebed doen, den Kok schaffen en alles tot den strijd gereed maaken. Ter

één ure kwamen de Vlooten aan elkander, met een stijven West-Zuidwesten wind; waar door de Zee zeer hol stondt. Door een schranderen vond deedt DE RUITER hier mede zijft voordeel. Tegen het gewoon gebruik in Zeegevechten, waer in men altoos boven den wind tragt te vorderen, liet hij den vijand den loef winnen. Twee oogmerken bedoelde hij hier mede. Hij voorzag dat de vijand, door het sterk overbelleu der Schepen, de benedenste laag Geschut niet zou kunnen gebruiken; dit was het eerste; het ander, dat hij zelve, agter de vijandlijke schepen schuilende, tegen de holle Zee zou beschut zijn, en, daarenboven, met beide laagert kunnen schieten. Om de dapperheid der Vlootelingen aan te vuuren, nam DE RUITER nog eenen list te baate. Men hadt op de Vloot honderdvijftig Matroozen, die in Engeland gevangen geweest, en zeder gelost of ontvlugt waren. Deeze hadt hij op de Schepen verdeeld, om aldaar te verhaalen de harde behandeling, welke zij in de Engelsche Gevangenisstet geleeden hadden, en alzo de gemoederen tot eene edelmoedige wraake en kloekmoedig strijden aan te zetten.

Tot verwoedheid toe klom allengskens het gevegt van wederzijde. DE RUITER, een Fregat van vijftig Stukken de laag gegeven hebbende, zag hetzelfde, kort daar op, agter zijft Schip zinken. Omtrent vijf ure wendden de Engelschen, hebbende men, tot nog toe, telkens den zelfden koers gehouden. Drie van hunne Schepen vielen toen in onze handen: een van zeventig, het ander van vierenzestig, en het derde van zestig Stukken. Het laatste, een Friesch Schip, *de Zeevrouwen* genaamd, was 's jaars te vooren door de Engelschen genomen. Naa het wenden, liet de Engelsche Generaal het anker vallen, om, in de plaats der beschadigde, nieuwe zeilen aan te slaan. Doch DE RUITER straks op hem afkoomende, kapte hij zijne touwen. Van nieuws begon nu wederom een hevig gevegt, waar in, op den afstand van een Musketschoof van onzen Admiraal, een groot Schip ten gronde ging. Tot tien ure in den avond duurde het gevegt, wanneer de Vlooten, door de donkerheid, elkander uit het gezigt verlooren. De Luitenant-Admiraal KORNELIS EVERTZEN en de Kapitein

OTTO VAN TRESLONG en SIMON BLOK, waren, van de Bevelhebbers, op dien eersten dag, gefneuveld.

Met het aanbreeken van den volgende[n] dag zeinde onze Luitenant-Admiraal-Generaal alle zijne Hoofdbevelhebbers en Kapiteinen aan boord, om van hun den toestand hunner Schepen te verneemen, en tevens, van nieuws, moed in te spreken. Men telde toen in de Vloot ruim vijftig Schepen, die, kort daar op, met nog twaalf, door de komst van TROMP, vermeerderd wierden. De Engelsche Vloot was insgelijk ruim vijftig Schepen sterk. Intusschen waren de Graaf DE GUICHE en de Prins VAN MONACO overgegaan aan boord van DE RUITER, om dat het Schip, welk hen 's daags te vooren hadt gevoerd, geheel reddeloos was geschooten. Bij tijds, op den tweeden dag, twaalfden van Junij, kwamen de Vlooten op elkander af; zeilende de Nederlandsche Noordwest, en de Engelsche Zuidlijk over. DE RUITER veranderde, verlang, van koers, om met den vijand den zelfden streek te volgen. Met een hevig en bloedig gevegt liepen de beide Vlooten elkander voorbij, zonder dat 'er een enkel Schip verlooren wierdt, aan de eene of andere zijde. Eene opkoomende stilte belette het wenden, tot omtrent elf ure in den voormiddag, wanneer, bij eene wakkerende koelte, de Vlooten wederom op elkander inzeilden. DE RUITER hadt nu de loef, en een onophoudelijk vuur maakende, deedt hij, omtrent den middag, zein om de Engelschen aan boord te klampen. Een geweldig schieten, welk hij midden onder de vijandelijke Vloot hoorde, deedt hem van besluit veranderen. Hij vreesde dat eenige zijner Schepen, die beneden den vijand hadden moeten zeilen, door denzelven omsingeld waren. Met zijn Eskader thans op de Engelschen inbrekende, vernam hij dat TROMP, met vijf Schepen, van vijanden omringd was, en zich in hachelijken staat bevondt. De Vice-Admiraal ABRAHAM VAN DER HULST verloor in dit gevegt het leeven. Eén Schip wierdt verbrand, en de vier andere zo reddeloos geschooten, dat DE RUITER dezelve na *Texel* opzondt. Terwijl deeze met het ontzet van TROMP bezig was, zogten de Engelschen hem, op zijne beurt, in te sluiten. Doch dit voorneemen, in tijds,

ge-

gemerkt hebbende, wendde hij, en voegde zich bij het gros van zijne Vloot. Toen voerde hij de geheele Zeemagt, van nieuws, tegen den vijand aan, met een zeer rampzaligen uitflag voor verscheiden Engelsche Schepen, zonder dat 'er een enkele van de onze verloren wierdt. In den naomiddag, tusschen drie en vier ure, trof hem het ongeluk, dat zijn groote Steng wierdt afgeschooten; door den val raakte veel van zijn Touwwerk beschadigd. Nogthans wilde hij zijn Schip niet verlaaten, maar zijnen Wimpel aan den Luitenant-Admiraal VAN NES gezonden hebbende, om dien onder zijne Admiraalsvlag als Generaal te laten waaien, zeilde hij een weinig beneden de Vloot, om een anderen Steng op te zetten, bevelende den gemelden Admiraal, intusschen het Gevegt te vervolgen. Ten vijf ure gaf DE RUITER bevel tot eenen derden aanval: doch de vijand wagtte dien niet af, maar wendde, met volle zeilen, den steven na zijne kust. DE RUITER wilde hem vervolgen; doch door eene opkoomende stielte wierdt hij daar in verhinderd. Het gevegt van den tweeden dag nam hier mede een einde. De vijandlijke Vloot was op denzelven tot acht of negenëndertig Schepen geminderd.

Den volgenden morgen, zijnde Pinxterzondag, den dertienden Junij, deedt DE RUITER, van nieuws, zijn best, door het bijzetten van alle Zeilen, om bij de Engelschen te koomen; doch deeze hielden, in goede orde, hunnen koers na de rivier van *Londen*. Tot nog toe hadt Prins ROBERT geen deel gehad in het gevegt. Op een los gerugt, dat de Hertog DE BEAUFORT, met de Fransche Vloot, tot hulp van de Nederlandsche, zoude in Zee loopen, hadt hij zich op de Fransche Kust onthouden, om het uitloopen der Vloot te beletten. Op deezen derden dag verstonde de onzen, dat Prins ROBERT in aantogt was. Nogthans hielden zij niet af van het naazetten der vijandelijke Zeemagt. Onder het voortzeilen, raakte de Ridder ASKUE, met zijn Schip *the Roijal Prince*, van tweeënegentig metaalen Stukken en zeshonderdtwintig Man, op eenen Zandbank, *de Galper* genaamd, aan den grond. Het wierdt straks omsingeld van de onzen, veroverd, en hoewel wederom vlot geworden zijnde, in brand gestoken, alzo DE RUITER van oordeel was, dat het, in een volgend gevegt, de onzen

te veel zou belemmeren. De Admiraal ASKOE, gevangen genomen zijnde, wierdt, vervolgens, met een Galjoet, na *Texel* opgebracht, en van daar na 's *Hage* gevoerd; van waar men hem, eerlang, na *Loevestein* zondt, alwaar hij, tot op het sluiten van den Vrede, gevangen zat. In den avond kwam Prins ROBERT, met vijftiwintig versche Schepen, in de Vloot onder den Graaf VAN ALBEMARLE; die hier door eene aanzienlijke versterking bekwam, en eenenzestig Schepen telde. De Vloot onder DE RUITER bestondt inderdaad uit vierenzestig Schepen; doch, door een gevegt van twee dagen, was het volk zwaar vermoeid, en, van dien kant, niet opgewassen tegen de manschap van Prins ROBERT, welke tot nog toe geen vuur gezien hadt. Dit evenwel schrikte DE RUITER niet af, om ten derdenmaale eenen kans te waagen.

Op den tweeden Pinxterdag, veertienden van Junij, zeinde hij, bij tijds, alle Bevelhebbers en Kapiteinen aan boord, om hun eenige nadere bevelen te geeven, en tot hunnen pligt te vermaanen. Omrent acht ure nam het gevegt eenen aanvang, in de ruime Zee, tusfchen het Voorland van Engeland en de Vlaamsche Banken. Den loef hebbende van den vijand, liep DE RUITER, met zijne drie Eskaders, op even zo veele plaatsen op hem in, en sloeg 'er geheel door heenen. Driemaal herhaalde hij zulk eenen aanval, zonder, evenwel, eene zichtbaare meerderheid. Een Schip van de onzen raakte in brand. De Vice-Admiraal DE LIEFDE vogt tegen den Vice-Admiraal van Prins ROBERT zo van nabij, dat de nokken der Raaën elkander raakten. De groote Raa des eerstgemelden kwam van boven. De Engelsman, van deeze ongelegenheid zich willende bedienen, zondt een Brander op hem af; doch een Soldaat, die agter op stondt, trof den vijand, die met de Enterdregge in de hand stondt, zo gelukkig, met een Snaphaankogel, dat hij nederviel. De RUITER kwam hem, zedert, te hulpe. Inmiddels was het de onzen gelukt, om de Engelsche Vloot in te sluiten; zommige Schepen bevonden zich boven, andere beneden dezelve. De Generaal thans een einde willende maaken van het gevegt, gaf het zein om gelijkelijk aan te vallen. Met zo veel beleid en moed geschiedde dit, dat de Engelsche Vloot, na een gevegt van anderhalf uur, de vlugt nam, in de uiterste

WAN-

zijner meeste Schepen, en het gebrek aan Buskruid: zodat de voorzigtigheid niet toeliet, zich langer op de ruimte te waagen,

Twee dagen naa zijne komst in de *Wielingen*, outbouden de Staaten van Zeeland den Luitenant-Admiraal Generaal te *Midelburg*. Met bewijzen van eere en agtinge wierdt hij aldaar ontvangen, en pragtig ter maaltijd onthaald. Ook ontving hij, omtrent deezen tijd, brieven van gelukwenschinge van verscheiden doorluchtige mannen, onder andere van den Heere KOENRAAD VAN BEUNINGEN, Burgemeester van *Amsterdam*, thans Staatschen Gezant in *Frankrijk*, van den Ridder TERLON, Franschen Gezant aan 't Hof van *Zweeden*, van Graave JOAN MAURITS, Stadhouders van *Kleeve*, en andere Grooten.

De Vloot was nauwlijks op de bovengemelde legplaats geankerd, of men maakte allen noodigen toefstel om dezelve, zo dra mogelijk, wederom te doen uitloopen. De Raadpensionaris JAN DE WITT, met voordagt zich na *Zeeland* begeeven hebbende, kweet zich, in de bezorging der vereischte noodwendigheden, met ongemeenen ijver. Nevens den Luitenant Admiraal Generaal, voer hij in persoon na de Vloot, om het werk te verhaasten. Van zo gewenscht gevolg was dit alles, dat de Vloot, niet meer dan negëntien dagen, zedert haar binnenvallen van den gedugststen Zeeslag, waar van 's Lands Geschiedenissen gewaagen, wederom van alle het noodige was voorzien, om Zee te kunnen kiezen, en den magtigen vijand te ontmoeten.

Op den vierden Julij liep DE RUITER, met het gros der Vloot, wederom in Zee, zijnen koers zettende na de Engelsche Kust. Twee dagen daar naa beleide hij Krijgsraad, en ondervraagde in denzelven alle de Lootzen, of zij kans zagen, om de Vloot op de rivier van *Londen* te brengen. Doch allen betuigden, daartoe geenen kans te zien. Stilte en tegenwind was oorzaak, dat de Vloot niet voor den dertienden het Koningsdiep naderde. Thans deed hij zekeren Engelsman, te *Rotterdam* woonagtig, aan land gaan, die aangenomen hadt, eenen opstand langs de Kust te verwekken. Zo veel vertrouwen hadt men in 's Mans belofte gesteld, dat verscheiden Fluiten, aan boord hebbende zusschen de zes en zeventuizend Soldaaten, die aan land moes-

ten

ten treden, de Vloot verzelden. Doch hij vondt, langs de Kust, alles in beweging, en zijne landgenooten op hunne boede. Hierom zondt DE RUITER de Fluiten met het Volk te rug na het Vaderland: gelijk hij ook eene aanbieding van tweeduizend Soldaaten, van wegen den Koning van *Frankrijk*, door den Maarschalk D'AUMONT gedaan, beleefdelijk van de hand wees. Even als in den voorgaanden togt, kwamen nu wederom eenige Franfche Heeren in de Vloot, om onder den Nederlandfchen Held te strijden; het waren de Ridders DE LORRAINE, COASLIN en CAVOY, en de Baron DE BUSCA.

Naa lang en herhaald vrugtloos wagen, zagen de onzen, eindelijk, op den negenëntwintigften Julij de Engelfche Vloot de rivier van Londen afkoemen. Straks zeinde DE RUITER zijne Bevelhebbers en Kapiteinen aan boord, om fchikkingen te beraamen op de verdeeling der Vloot. Deeze, thans beftaande uit achtentachtig Schepen en Fregatten van Oorlog, twintig Branders, en twee Advijsjagten, behalven het klein Vaartuig, wierdt wederom in drie Eskaders verdeeld. Aan het hoofd van het eerste felde zich de Luitenant-Admiraal Generaal, nevens den Lt. Admiraal VAN NES, den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht VAN NES. Het tweede wierdt geboden door de Lts. Admiraalen EVERTZEN en DE VRIES, de Vice-Admiraalen BANKERT en KOENDERS, en de Schouten bij nacht EVERTZEN en BRUINSVELD. Over het derde Eskader voerden het bevel de Lts. Admiraalen TROMP en MEPPEL, de Vice-Admiraal SCHRAM, de Schout bij nacht SWEERS als tweede Vice-Admiraal, en de Kapiteinen 'T HOEN en VAN DER ZAAK als Schouten bij nacht. Wijders beraamde men de noodige fchikkingen en maatregels, gedurende een gevegt in agt te neemen. Op het verlaaten van de Vlag, buiten dringend gevaar, wierdt de ftraffe des doods gefield. Met te meerder ernst drong DE RUITER aan op moed en getrouwheid, alzo de magt der Engelfche Vloot was gebleeken, die der Nederlandfche te overtreffen; zij beftondt uit negentig kloeke Schepen en twintig Branders.

Op den avond van den derden Augustus kwamen de beide Vlooten, in elkanders gezigt, ten anker. Een gevegt, op den volgende dag, wierdt dus voor onvermijdelijk aangezien,

's Anderendaags, bij tijds, deedt DE RUITER de ankers ligten. De Heer VAN SOMMELSDYK kwam kort daar naa in de Vloot, en vervoegde zich aan boord van KORNELIS TROMP, niettegenstaande onze Admiraal hem zijn Schip ter verblijfplaatszede aangeboden. Zommigen, naderhand, vatteden hier uit kwaade vermoedens op, als hadde die Heer, aan TROMP, eenen raad gegeven, die met 's Lands dienst en oirbaar niet bestaanbaar was. Ten één ure raakte DE RUITER, met een gedeelte van zijn Eskader, wordende het ander, door filte, opgehouden, slaags met den Hertog VAN ALBEMARLE. Hevig en bloedig wierdt hier gevogien; terwijl, intusfchen, de Lt. Admiraal TROMP, met zijn geheel Eskader, het ontzaglijkste van de gantsche Vloot, tot verwonderinge van DE RUITER, wel twee mijlen bewesten hem, met opgegijde Zeilen bleef leggen, even als of hem het gevegt niet aanging. Midlerwijl kreeg DE RUITER een groot getal vijandelijke Schepen op den hals, die elkander telkens verpoosden, en hem geduurig op zijde lagen. Door het vreezlijk vuur, welk hij, gedurende den tijd van drie uren, maakte, behieldt hij zijnen stand, en deedt den vijand voor eene poos wijken. Het Schip, welk Prins ROBERT en ALBEMARLE voerde, wierdt zo deerlijk gehavend, dat zij geraaden vonden, hetzelve te verlaaten en op een ander Schip over te gaan. Terwijl DE RUITER een weinig adem scheppte, zag hij EVERTZEN en DE VRIES met hun Smaldeel voor den wind af houden, zonder dat hij, door zeinen of schieten, hen tot staan konde brengen. Thans hielt ALBEMARLE van nieuws op onzen Admiraal af, en op de weinige Schepen, die hij bij zich hadt. Met groot verlies, aan weerkanten, wierdt thans het gevegt hervat. Eenige Branders zonnen; vier van zijne Kapiteins sneuvelden, of ontvongen doodelijke wonden. De Lt. Admiraal VAN NES, inmiddels, met den Engelschen Admiraal van de Roode Vlag in gevegt geraakt, leedt insgelijks merkelljke schade. Hierom vondt DE RUITER, eindelijk, geraaden, van wegen den deerlijken toestand van zijn Schip, verlies van manschap, menigte van gekwetsten, en schade aan zeilen, touwen en rondhout, het gros der wijkende Vloot, met klein zeil, te volgen. Hij hoopte nog al op ontzet door TROMP, welken het niet van de gelegenheid ont-

ontbrak om bij hem te kunnen koomen. Al staande en wijkende zakte hij dan Zuidwaarts af. 's Anderendaags vernam hij het ongeluk, het tweede Eskader zijner Vloot wedervaa- ren. Bij den eersten aanval op den vijand waren de Ls. Ad- miraalen JAN EVERTZEN en TJERK HIDDENZ DE VRIES dood ge- schooten, en de Vice-Admiraal KOENDERS doodelijk gekwetst. De Vice-Admiraal BANKERT hadt zijn Schip moeten verlaten. Het Schip *Sneek* was in 's vijands handen gevallen. Alle deeze rampen waren de oorzaak van het boven vermelde afdeinzen diens Eskaders, wiens Bevelhebbers, daar door, zo zeer be- vangen waren van flauwmoedigheid, dat ze op zeinen noch schieten hadden agt geslagen.

Geduurende den gantschen dag was DE RUITER, gelijk ook de Lt. Admiraal VAN NES, die hem getrouwelijk bijbleef, bezig om de bekoomene schade, zo veel mogelijk, te herstel- len. Niet lang leedt het, 's anderendaags, of hij wierdt van den vijand bijkans aan alle zijden omringd. Zo vreeslijk wierdt hij nu bevogten, zo deerlijk alle zijn Schepen gehavend, dat het, volgens zijn eigen getuigenis, met het gedeelte der Vloot, welk hij onder de Vlag hadt, ware gedaan geweest, indien de Engelschen hunnen pligt betragt hadden. Onder het gevegt zeinde DE RUITER den Lt. Admiraal VAN NES aan zijn boord. Het oogmerk was, om met dien kloeken Held enige schik- kingen te beraamen, en te overleggen, wat men, in den to- genwoordigen stand van zaaken, te doen hadde. Bijkans wan- hoopig was deeze stand der dingen. In alles hadt hij slegts zeven of acht Schepen bij elkander. De overige Bevelhebbers en Kapiteinen, hunnen eed en pligt vergeetende, ontweeken het gevegt door eene schandelijke vlugt, en lieten hunnen Opperbevelhebber den geheelen last des gevaars draagen. In deeze gesteldheid, in welke de beide Admiraalen, uit mismoe- digheid, en uit verontwaardiging over de lafhartigheid van zommigen, om den dood wenschten, viel het besluit, zich al wijkende te verweeren, dewijl men tog geenen kans zag, met zo weinige, en, boven dien, zo zwaar gehavende Schepen, den vijand het hoofd te bieden. Met wederzijdsche aandoe- ningen namen de kloeke Helden afscheid van elkander, naa al- voorens, over en weder, hulp en bijstand beloofd te hebben.

Zij

Zij hadden nauwlijks de Hut verlaaten, of een vijandlijke Kogel nam de plaatzen weg, alwaar zij gezeeten hadden. VAN NES hieldt zijn woord, en bleef gestadig, hevig vegtende, agter onzen Held. Ten negen uure zag deeze den Toren van het Zeeuwsche Dorp *Westkappel*, op het Eiland *Walcheren*, drie mijlen van zich. Derwaarts besloot hij te zeilen, en, ware het mogelijk, zijne bijhebbende Schepen te bergen. Nu hing de behoudenis van DE RUITERS Schip, en gevolgtijk van 's Lands Vloot, aan een zijden draad. Alleen des Generaals tegenwoordigheid van geest voorkwam dien ramp. ALBEMARLE eenen Brander op den Generaal hebben de afgezonden, liet deeze denzelven behendiglijk voorbijslippen, en zondt 'er vervolgens etlijke Sloepen op af: waarom de Engelschman zich zelve in brand stak. Thans kwam ALBEMARLE zelve, met eenige Schepen, op DE RUITER af, en gaf hem, in 't voorbij zeilen, zo verschrikkelijke Laagen, dat alles, wat op en aan zijn Schip was, beefde en kraakte. Toen overviel den Held eene vlag van weemoedigheid, die zijnen geest met wanhoop vervulde, en hem, ten aanhooren van zijnen Schoonzoon JOAN DE WITTE, deedt uitroepen: *o God, hoe ongelukkig ben ik! Is 'er dan, onder zo veele duizenden Kogels, niet één, die mij weg neemt!* DE WITTE, hem willende opbeuren, hernam hier op: *Welaan, Vader, laten wij wenden, op den vijand inbooren en ons dood vegten.* Dit zeggen deedt den Held zich herstellen; tot zich zelve gekoomen zijnde: *Neen, mijn Zoon, antwoordde hij: indien ik dat deed, was alles verlooren; maar indien ik deeze Schepen kan afbrengen, kan men den strijd daar naa hervatten.* Nauwlijks hadt hij dit gezegd, of ALBEMARLE wendde, alzo DE RUITER de Banken naderde, op welke de Engelschman zich niet durfde vertrouwen. Hij kwam nu ook bij het tweede Eskader, en gaf bevel aan den Vice-Admiraal BANKERT, met achttien der minst beschadigde Schepen na de Spleet te zeilen, om te beletten dat de agterste van 's Lands Schepen niet in 's vijands handen vielen. Hij zelve kwam voor den *Doorlo* ten anker, van waar hij, door eenen Brief, aan Hun Hoog Mogenden den uitslag van het Gevegt meldde.

Aldus ongelukkig liep deeze Zeeflag af, in welken de Generaal inderdaad flegts twee Schepen verlooren, doch, eger, even als onlangs de vijand, nu op zijne beurt, het Slagveld hadt moeten ruimen. Bij monftering telde hij op zijn Schip dertig dooden en achtendertig zwaar gekwetften. Lafhartigheid was de oorzaak van dit klein getal; veelen, den vijand niet durvende onder de oogen zien, hadden zich verfteeken.

Zo ras men, hier te Lande, de tijding hadt bekoomen van het ankeren van 's Lands Vloot, vervoegden zich de Afgevaardigden der Admiraliteiten, als mede van Hun Hoog Mogenden, bij onzen Held aan boord. Gelijke betuigingen van genoegen en goedkeuringe, over zijne maatregels en gehouden gedrag, als van deeze Afgevaardigden, ontving hij naderhand, door eenen Brief, van de Algemeene Staaten zelve. De kundigfte Zeelieden spraken met verwondering over zijnen aftogt, verklearende dat hij, met denzelfen, meer waare eere, dan meenig ander Vlootvoogd met eene overwinning hadt ingeleid. De Koning van Frankrijk drukte zich daar over in de ftreelendfte bewoordingen uit, in eenen Brief aan zijnen Gezant in 's Hage.

In het verhaal van het jongfte Zeegevegt, maakten wij gewag van het vreemd gedrag van den Lt. Admiraal KORNELIS TROMP. In zijn berigt aan de Afgevaardigden van 's Lands Staaten, raakende het Zeegevegt, verzuimde DE RUITER niet, daar over zijn beklag te doen. TROMP, hier van verwittigd, zondt eenen brief aan Hun Hoog Mogenden, en eenen anderen aan de Staaten van Holland; in beiden leide hij de fchuld zijns gedrags op onzen Admiraal. Om het gefchil te vereffen, wierden, nit het midden der hooge Staatsvergaderinge, eenige Gelastigden benoemd, om het fluk te onderzoeken. Op den negentienden Augustus deedt de Raadpenfionaris daar van verflag, met dat gevolg, dat TROMP, in zijnen post van Luitenant-Admiraal, bij voorraad, gefchorst, en, ter nadere verantwoordinge, na 's Hage wierdt ontbooden. Hier beleedt hij onbewimpeld zijne fchuld, verklearde, aan den Raadpenfionaris, zijne bereidvaardigheid, om aan DE RUITER alle voldoening te willen geeven, en verzogt, indien hem, in den volgenden togt, geen Eskader wierdt toevertrouwd, als DE

RUI-

RUITERS Sekonde, of als gemeen Kapitein, te mogen in Zee fleeken, liever dan de schande te ondergaan van thuis te moeten blijven. De Raadpensionaris, van dit gesprek met TROMP, verflag gedaan hebbende ter Vergaderinge van Holland, wierdt de zaak in nader overleg genomen; met het gevolg, dat het voorgaande besluit bevestigd, aan TROMP zijn Lastbrief afgenomen, en deeze aan den Kolonel der Zeefoldaaten VAN GENT wierdt opgedraagen. Men vondt het ongeraaden, in deezen staat der dingen, de beide Luitenanten Admirals in Zee te zenden, doch tevens noodig, DE RUITER boven TROMP te stellen.

Kort naa dat dit in 's Hage was voorgevallen, wierdt DE RUITER, uit de Vloot, aan land ontbouden. 't Was om een uitsteekend eerbewijs te ontvangen. De Graaf D'ESTRADES, Gezant des Konings van Frankrijk bij de Algemeene Staaten, in de tegenwoordigheid van den Markgraave DE BELLEFOND en de Afgevaardigden van Hun Hoog Mogenden, vereerde onzen Admiraal, uit naam van zijnen Meester, met de *Ridderorde van St. Michiel*. De Gezant voegde 'er nevens, het Portret van zijne Majesteit, op goud geëmailleerd, en omzet met drie rijen Diamanten. Twaalf gesteenten, van ongemeene grootte, stonden in de middenste rijke. Eene Kroon van Diamanten dekte het hoofd des Konings. Drie hingen 'er onder aan, welke te zamen op drieduizend Guldens waarde geschat wierden. Daarenboven ontving nog DE RUITER een pragtig hals- en borstfieraad, bestaanden in eene Keten van louter goud, nevens eenen Penning, daar aan hangende, verzeld van eenen eigenhandigen brief des Konings, nevens nog één ander geschrift, waar in, van wegen en uit naam van zijne Majesteit, DE RUITERS beleid en voorzigtigheid, in den jongstvoorgaanden togt betoond, hooglijk geprezen, en met een bevolen wierdt, dat het vermelde Geschenk, naa des Admirals afslijvigheid, moest overgaan op deszelfs Zoon ENGEL DE RUITER, zonder dat de overige kinderen of erfgenamen daar op eenige aanspraak mogten maaken. Naa genoeg omtrent den zelfden tijd, ontving onze Zeeheld eenen brief van den Heere DE LIONNE, *Markgraave van Bernis*, Geheimschrijver van Staat, inhoudende een verzoek om zijn Portret voor zijne

Maje.

Majesteit van *Frankrijk*. Toen de Staatſche Gezant KOENRAAD VAN BEUNINGEN, van wegen den Admiraal DE RUITER, eenen brief van dankzegginge aan LODEWYK DEN XIV overhandigde, betuigde zijne Majesteit deszelfs verlangen om den Admiraal zelve te hebben mogen ſpreken, om hem te verzekeren van den hoogen prijs, op welken hij zijne verdienſte waardeerde.

Geduurende dit alles arbeidde men, in *Zeeland*, nacht en dag, om de ſchepen van hunne geleedene ſchade te herſtellen, en aan de noodige toebereidzelen, om de Vloot, zo dra mogelijk, van nieuws, te doen in Zee loopen. Ook wierden, in dien tuſſchentijd, de noodige ſchikkingen beraamd omtrent de vereeniging met de Franſche Vloot, onder den Hertog DE BEAUFORT, en de vereenigde werkzaamheden tegen de Zeemagt der *Engelſchen*. Het Berigtschrift, welk onzen Admiraal wierdt ter hand geſteld, ſprak wederom ſlegts in algemeene bewoordingen, ſtellende hem onder geenerhande bepaalingen, maar alles overlatende aan zijn beleid, wijsheid en voorzigtigheid. Alleenlijk wierdt hem belast, tuſſchen *Noordvoorland* en de Vlaamſche Kust op het uitkoomen der Franſche Vloot te wagen.

Op den vijfden September, en alzo nauwlijks eene maand naa dat de Vloot was binnen gevallen, liep dezelve wederom in Zee, ſterk negenënzeventig Schepen en Fregatten van Oorlog, en zesentwintig Branders. In drie Eskaders wierdt wederom de Vloot verdeeld. De Luitenant-Admiraal Generaal zelve voerde het bevel over het eerſte, de Lt. Admiraal WILLEM JOZEF VAN GEND over het tweede, en BANKERT over het derde Eskader. Men was niet in ruime Zee, of DE RUITER zondt een Galjoet voor uit na *Calais*, om het uitloopen der Nederlanders bekend te maaken, en tevens op kundſchap wagens de *Engelſchen*. Op den negenden ontving hij tijding dat de *Engelſche* Vloot nog voor *Harwich* lag, en beſloot daarop, 's anderendaags derwaarts te ſtevenen. Omtrent den middag deden de Buitenwagten zein van de aannaderinge der *Engelſchen*. Door den opkoomenden avond verloor men die wederom uit het gezicht. Den volgenden dag, omtrent den middag, zag men wederom de *Engelſchen*. Straks deedt DE RUITER zein tot wenden, op den vijand aan te vallen en hem aan boord te kiampen. Doch de *Engelſche* Admiraal, dit ver-

nee-

neemende, wendde van de Nederlanders af; die hem en zijne Vloot daar op vervolgden, tot dat de holle Zee DE RUITER het naajaagen deedt ongeraaden vinden, en na den Opperwal wenden. Onder het hooge Land van *Esclaples*, twee mijlen ten Zuiden van *Boulogne*, kwam hij met de Vloot ten anker.

Eene zwaare ziekte hadt zich nu op de Vloot geopenbaard. Het getal der kranken was, eerlang, tot boven de duizend geklommen. DE RUITER zelve wierdt van de Koorts aangetast, die, allengskens, in eene aanhoudende ziekte verwandelde. Zo lang mogelijk was, hieldt men deeze ongesteldheid verborgen. Om trent deezen tijd, zo als wij, op het Artikel van ENGEL DE RUITER, hebben aangetekend, wierdt deeze, nevens verscheiden andere Bevelhebbers, na *Boulogne* gezonden, om den Hertog d'AUMONT te begroeten, die hen Vorstelijk onthaalde. In eenen Krijgsraad, aan boord van DE RUITER gehouden, namen men het besluit, om, met de eerste gelegenheid, te zeilen vlak voor *Duinkerken*, de algemeene Verzamelplaats, en aldaar de Fransche en de Engelsche Vloot af te wagten, om zich met de eerste te vereenigen, of met de laatste, naar vereisch van zaaken, te slaan. De Generaal ontving inderdaad Brieven van het Fransche Hof, in welke hij verzogt wierdt, westwaarts te zeilen, en zich met den Hertog DE BEAUFORT te vereenigen. Doch hij bleef bij zijn besluit, volgens last van Hun Hoog Mogenden. 's Daags daar aan moest DE RUITER, om verheffing van de Koorts, het bed houden. De Hertog d'AUMONT kwam bij hem aan boord, medebrengende twee Geneesmeesters des Konings. Weinige dagen daar naa kwam de Graaf DE LA FEUILLE in de Vloot, de tijding brengende, dat de Fransche Vloot, onlangs, van *Rochelle* na het Kanaal was gezeld, en groot gevaar liep van door de *Engelschen* overvallen te worden: weshalven hij verzogt, dat de Staatse Vloot om de West mogt zeilen, in de hoope van de Fransche te zullen ontmoeten. Doch dit maakte geene verandering in het voorgaande besluit; beloovende men, egter, zich nog vier dagen omtrent de *Hoofden* en *Calais* te zullen onthouden, om de *Engelschen* uit te lokken, en alzo den Franschen gelegenheid te geeven om uit te koomen, en zich met de onzen te vereenigen. De Vloot kwam, vervolgens, zes mijlen van *Duinkerken*, in de ruime Zee, voor anker.

Tey.

vest, in een Segrijnen Schede; dat van *Rotterdam* een kunstig zilveren verguld Lampet; dat van *Zeeland* een Atlas van BLAAUW. Na herhaalde vruglooze poogingen, om met den vijand handgemeen te worden, en door zwaare stormen beloopen, bragt de Luitenant-Admiraal VAN NES, die, na het vertrek van DE RUITER, met overleg van den Raadpensionaris, het opperbevel der Vloot aanvaard hadt, dezelve in de onderscheidene Zeehavens behouden binnen.

Volgens de gewoone voortvaardigheid der tijden, welke wij thans beschrijven, beraamde men, reeds in den afloop des Jaars 1666, het ontwerp eener talrijke uitrustinge tegen het volgende jaar, zo van Oorlogschepen, als Fregatten, Branders en Advijsjagten. Gedurende den geheelen winter en het voorjaar des Jaars 1667, wierdt, met allen ijver, daar aan gearbeitet. Volgens Besluit van Hun Hoog Mogenden van den negenëntwintigsten Maart, wierdt het opperbevel, over de talrijke Vloot, van nieuws, aan DE RUITER opgedraagen. Een strenge en langduurige naawinter vertraagde merkelyk den arbeid. In April vertrok de Generaal na *Hellevoetsluis*, om zich met de gereed leggende Schepen te begeeven na *Texel*, de algemeene Verzamelplaats. 't Liep, egter, aan, om het bovengemelde beletzel, tot in het laatst van Maij, eer hij aldaar aankwam. Terstond daar op zondt hij achtëntwintig Oorlogschepen, Fregatten en Advijsjagten, nevens eenige Branders, in Zee, ten einde om een waakend oog te houden op den vijand, indien dezelve eenen aanslag op de Zeegaten mogt gefaneed hebben. KORNELIS DE WITT, Burgemeester van *Dordrecht*, Ruwaard van *Putten*, en Broeder van den Raadpensionaris, door Hunne Hoog Mogenden benoemd tot Gemagtigde op de Vloot, kwam op dien zelfden dag in *Texel*, en begaf zich aan boord van DE RUITER; die hem terstond eene Lijfwagt van dertig Matroozen toevoegde. Thans afscheid hebbende genomen van de Afgevaardigden der Staaten, welke hem, bij deeze gelegenheid, eene geheime Instructie ter hand stelden, liep hij, op den zesden Junij, met de Vloot in Zee.

Ondanks het agterblijven, bij gebrek aan volk, der Zeeuwfche en Friesche Schepen, was de Vloot, op den dertienden Junij, tot eenenzestig Schepen en Fregatten van Oorlog aan-

gegroeid. Naar gewoonte verdeelde men dezelve in drie Eskaders. Aan 't hoofd van het eerste was de Luitenant-Admiraal Generaal zelve, nevens den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht VAN NES. De Luitenant-Admiraal VAN NES, nevens den Vice-Admiraal STAR en den Schout bij nacht VAN DER ZAAAN, voerde het bevel over het tweede Eskader; het derde stondt onder de Luitenants-Admiraalen VAN GENT en MEPPEL, de Vice-Admiraalen SWEERS en SCHRAM, en de Schouten bij nacht VERBURG en VLOG. Op den vijftienden, toen de Vloot voor de rivier van *Londen* was genaderd, wierdt dezelve van een zwaaren storm belopen, die den geheelen dag aanhieldt, en merkelijke schade deedt. Twee dagen daar naa kwam DE RUITER, met alle zijne Schepen, voor het *Koningsdiep* voor anker. Hier deedt hij de Kolonnellen VAN GEND en DOLEMAN bij zich aan boord koomen, en belastte hun, de Land en Zeefeldaten zodanig over de Vloot te verdeelen, dat ze tot eene landing gevoeglijk konden gebruikt worden. Ten zelfden dage deedt hij, in eenen Krijgsraad, opening van zijne geheime Instruktie, waar in hem belast wierdt, indien zijne voorzigtigheid zulks mogt geraadeft vinden, met de Vloot de rivier van *Londen* op te zeilen, voorts met de ligte Oorlogschepen of Fregatten, Branders en ander klein Vaartuig, tot in de Rivier van *Rochester* en *Chattam* door te dringen, en alle de Schepen, welke hij aldaar zou vinden, nevens de Koninklijke Magazijnen, te vermeersteren en in brand te steeken. In eenen volgenden Krijgsraad kwam men tot het besluit, zeventien van de ligste Schepen, Fregatten en Branders, vijf Advijsjagten, nevens eenige Galjoeten en klein Vaartuig, het *Koningsdiep*, met allen mogelijken spoed, te doen opzeilen, om tien of twaalf Fregatten, die, nevens twintig Barbadosvaarders, op de rivier van *Londen* lagen, te bemagtigen of in brand te steeken; en voort onderzoek te doen op de gelegenheid van de Rivier van *Rochester*, en het Fort, onlangs aan den mond van dezelve gebouwd. Aan den Luitenant-Admiraal WILLEM JOZEF VAN GEND, nevens den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht DAVID VLOG, wierdt het bewind deezer onderneeminge opgedraagen. DE RUITER zelve zou, elders, op de be-

X x x x a

wee

weegingen der vijandlijke Schepen, een waakend oog houden. De Ruwaard KORNELIS DE WITT, in eigen persoon de onderneeming verkiezende bij te wonen, begaf zich aan boord van den Heere VAN GEND.

Met het aanbreeken van den negentienden Junij begon de Vloot het Koningsdiep in te laveeren. Tegenwind verhinderde haar in het maaken van den vereischten spoed: zodat de vijandelijke Koopvaardijfchepen den tijd hadden, de rivier hooger op te zeilen. DE RUITER, uit vreeze dat VAN GEND te groote magt tegen zich mogt ontmoeten, zondt hem nog tien Schepen en twee Branders naa, onder den Vice-Admiraal STAR, en nog zes Oorlogfchepen en drie Jagten in 't Oosten van de Vloot, om op de vijanden te kruizen en de vrienden te befchermen. Midlerwijl hadt VAN GEND, met overleg van den Ruwaard DE WITT, goedgevonden, alzo men de bovengemelde Schepen niet hadt aangetroffen, tot voor de rivier van *Rochester* en het Eiland *Chapey* af te zakken. Twee Fregatten wierden, dien zelfden dag, benoemd, om het Fort *Charnesse* of *Sheernesf*, op het genoemde Eiland, aan den mond der rivier gelegen, te befchieten, en het, te gelijk, van de landzijde, door Soldaaten te doen aantasten. De Kapitein JAN VAN BRAKEL deedt de eerfte fchooten, terwijl tevens ongeveer achthonderd Soldaaten wierden aan land gezet. Het Fort gaf zich spoedig over, hebbende de Bezetting de vlugt genomen. Men vondt in hetzelve vijftien Stukken ijzeren Gefchut achtienponders, nevens een Magazijn van masten, ftengen, raaiën, pik, teer en buskruid. DE RUITER deedt zijne Kapiteinen, van het Rondhout, zo veel aan boord neemen, als zij op de zijden hunner Schepen konden bergen, en het overige in flukken slaan. De reden hier van was, dat men het Fort voor onhoudbaar hieldt.

Vervolgens deedt de Generaal, door twee Jagten en eenige Sloepen, de gronden der riviere van *Rochester* peilen. Digt bij, doch buiten fchoots van zes Engelsche Schepen, kwamen zij voor anker, en zagen dat de vijand, tegen den avond, twee Schepen, dwars over de rivier, digt bij elkander, deedt zinken. De plaats wierdt door de onzen zorgvuldig opgemerkt. Thans zeilden eenige Oorlogfchepen de rivier hooger op,

op, terwijl tevens, aan de Kapiteinen, op lijfstraffe, wierdt verboden, volk aan land te zetten tot een ander oogmerk, dan om de Landfoldaaten van lijftogt te voorzien.

Terwijl DE RUITER bij de Middelgronden lag, met het groter Vloot, wierdt deeze versterkt door de komst van den Luitenant-Admiraal VAN AYLVA, met negen Friefche Oorlogfchepen, en nog drie van andere Kollegiën, één Brander, één Advijsjagt en vier Galjooten. Op last van den Ruwaard DE WITT zeilde de Generaal, dus in magt versterkt, de Rivier hooger op, om de Stad *Queenenburg*, van de waterzijde, te bezetten. Nog dien zelfden avond kwam DE RUITER, met alle zijne Schepen, op de Rivier ten anker, en voer van daar na *Chattam*, om zich bij den Ruwaard en VAN GEND te ver-voegen.

Om den doorvaart te beletten, hadden de Engelschen vier Branders in de Rivier laten zinken. Een weinig beneden het Kasteel van *Upnor* lagen zes Engelsche Schepen, bekwaamelijk geplaatst, en twee groote Schepen gezonken. Daarenboven was het vaarwater geflooten, door middel van eene dikke ijzeren Keten, die over Katrollen liep, welke op vlotten dreeven, en die aan weerkanten wierdt verdeedigd door twee Batterijen, ieder van acht Stukken Geschut, op welke een groot getal Muskettiers lag. Men hadt nu al eenigen tijd, van onze zijde, gefchooten, zonder dat iemand lust hadt om door te dringen. Kapitein JAN VAN BRAKEL baande daar toe den weg. Hij was, dien zelfden morgen, om het doen aan land gaan van Matroozen, in verzekering genomen; doch nu den kans schoon ziende, om zijne misdaad uit te wifchen, boodt hij aan, met zijn Schip, 't welk een van de agterften was, de overigen te willen voorbijzeilen, het voorfte Engelsche Oorlogfchip aan boord leggen, en de Branders aanvoeren. Verlof verkreegen hebbende, zeilde hij voort tot aan de Keten, onder een verschrikkelijk vuur des vijands, zonder dat hij zelve een enkelen fchoot deedt, tot dat hij het Engelsche Fregat genaderd was, 't welk hij in een oogenblik bemagtigde. Toen volgde hem de Brander-Kapitein JAN DANIELSZOON VAN RYN, die de Keten aan stukken zeilde, hoewel anderen verhaalen dat dezelve wierdt losgemaakt door eenige Matroozen, welke de

XXXX 3

Schout

Schout bij nacht DAVID VLUG, ten dien oogmerke, hadt doen aan land gaan. Tevens leide VAN RYN een Engelsch schip van tweeënvijftig Stukken aan boord, en stak het in brand. Twee andere Branders wierden in den grond geschooten, naa dat een van dezelve een Schip tot zo verre hadt aangestoken, dat het, in den volgenden nacht, in de lucht sprong. Zo groot een schrik beving, door deeze kloekmoedigheid der Nederlanders, het Volk van het Schip *the Roijal Charles*, dat het de vlugt nam; zo dat het Oorlogschip, met weinige moeite, bemagtigd wierdt. Hoewel het thans slegts tweeëndertig Stukken metaalen Geschut voerde, was het voormaals gewapend geweest met honderd Stukken. In den Jaare 1660 hadt het Koning KAREL DEN II, uit *Holland*, na *Engeland* overgevoerd, en naderhand den Generaal MONK en Prinse ROBERT voor een Admiraalschip gediend. Nog een ander Schip, van zeventig Stukken, wierdt insgelijks genomen, doch, door een misflag, verbrand. Hier mede liep deeze dag ten einde. In den avond vervoegden zich de Ruwaard en de Generaal DE RUITER bij VAN BRAKEL, om hem over zijne onverzaagdheid en dapperheid te begroeten. Wind en weder, 's anderendaags, gunstig zijnde, besloot men, den aanslag te hervatten, Hooger op de rivier lagen vier Koningschepen, en tusfchen deeze en de plaats, alwaar DE RUITER met zijne Schepen zich bevondt, een Kasteel, *Upnor* genaamd, uit hetwelk een onophoudend vuur gegeven wierdt. Dit Kasteel moest tot zwijgen gebragt worden, eer men de Koningschepen konde aantasten. Ten dien einde zondt men derwaarts vier Oorlogschepen, ten geleide van de Branders, welke, zo ras zulks gevoegelijk konde geschieden, verder moesten voortzeilen. Ten twee ure in den naamiddag bereikten de Oorlogschepen het Kasteel. Gedurende het geweldig over en wedschieten vonden de Branders middel om voorbij te zeilen. Thans sprongen DE WITT en DE RUITER te gader in eene Sloep, en lieten zich na de Branders roeien, op eenen van welke de Generaal overging, om dien in eigen persoon aan te voeren. Zo kragtig werkte dit voorbeeld, dat drie van de vier boven gemelde Schepen wierden in brand gestoken; zij waren de weerbaarste van de geheele Engelsche Vloot, en ieder met tachtig Stukken metaalen

Ge-

Gefchut gewapend. Het vierde Schip ontweek het gevaar, door hooger opzeilen. In weinig meer dan een uur tijds halt men deezen aanslag, in het gezigt van den Hertog VAN YORK en den Generaal MONK, volvoerd. Nog op geene dertig man kwam de onzen deeze roemrijke togt te staan, op welken twee Schepen genomen en zes verbrand waren, behalven dat de Engelschen nog eenige verloren, welke zij hadden laten zinken. Daarenboven leedt de vijand nog merkelijke schade, zo aan Gefchut, als aan Rondhout, welk de onzen medegevoerd of onbruikbaar gemaakt hadden. Tegen den avond keerde DE RUITER, nevens den Heer DE WITT, te rug na het gros der Vloot, welke zij met eenige nieuwlings aangekoomene Schepen versterkt vonden. In alles was nu de Staatfche magt vierëntachtig Schepen sterk.

De Generaal, eenige schikkingen gemaakt hebbende op het kruizen van etlijken zijner Schepen, in onderscheidene plaatsen, ontving, in het laatst van Junij, berigt dat te *Londen* een groot aantal Branders wierdt gereed gemaakt. Hierom besloot hij, het Koningsdiep af te zakken, na eene plaats, alwaar de Branders, indien zij op hem afkwamen, minder schade zouden kunnen doen. Hij verdeelde de Vloot in een aantal kleine Eskaders, langs de Engelfche Kust, van *Hurwich* af tot voor het Koningsdiep, en van daar tot aan het *Noord-voorland* en *Margate*: zodat de rivier van *Londen* genoegzaam was ingeflooten. In eenen Brief van dankbetuiging, welken hem de Nederlandsche Staaten zonden, in 't begin van Julij, over de behaalde zege, wierdt hem tevens last gegeven tot het hervatten van den aanslag, en om de rivier van *Londen* tot op de hoogte van *Gravesande* op te zeilen. Straks zeinde DE RUITER de Hoofdbevelhebbers der Vloot aan boord, om met hun eenen Krijgsraad te houden; in welken, tot het volvoeren van den last der Staaten, beslooten wierdt, zo dra mogelijk, de noodige middelen in 't werk te stellen. Vooraf, egter, hieldt men, op de Vloot, eene staatelijke dankzegging aan God, over de zege, bij *Chattam* behaald. In naavolging geschiedde dit van 's Lands Staaten, welke, tegen den zesden Julij, een algemeenen Dankdag, in alle Kerken van het Vaderland, hadden uitgeschreeven. De Generaal deedt,

bij die gelegenheid, van zijn Schip, dertien Vreugdeschooten, en de overige Gezagvoerders naar evenredigheid van hunnen rang.

Met dertig Schepen, in drie Eskaders verdeeld, zeilde DE RUITER de rivier op, tot voorbij het vernielde Fort *Sheernes*. Hier liet hij de ankers vallen, en overleide, in eenen Krijgsraad, hoe verre men zou kunnen opzeilen. Twee Stuurlieden, der gelegenheid der riviere kundig, waren van gedagten, dat het voor de zwaare Schepen niet geraaden was, hooger op te zeilen, dan tot zekere Kalkovens, een weinig voorbij *Gravesande*. Diensvolgens wierden de Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraal SWEERS en de Schout bij nacht VLUG, met veertien van de ligste Schepen en twee Branders, derwaarts gezonden. Nog dien zelfden avond zag DE RUITER eenige Schepen de rivier afkoomen. De Kommandeur van dezelve kwam bij hem aan boord, vrijen doortogt verzoekende voor zijne Vaartuigen, welke eenige Manschap aan boord hadden, ten behoeve van den Koning van *Spanje* in *Engeland* geworden. De Generaal, daar toe verlof gegeven hebbende, vernam tevens uit den Kommandeur, dat hij te *Londen* vijftien Branders hadt zien leggen, en dat de Engelschen, op onderscheidene plaatzen, een goed aantal Schepen hadden laten zinken in de rivier, en voorts de oevers daar van beplant met honderdzesig Stukken Geschut. Nog nader wierdt dit berigt bevestigd door den Heer DE SALINAS, die de werving ten dienste der Spanjaarden hadt volvoerd, en nu bij den Generaal aan boord kwam, om hem, voor den vrijen doortogt der Schepen, zijnen dank te betuigen. In gevolge hier van wierdt men te raade, het naauw van de rivier te verlaten, en af te zakken tot aan *Queenenburg*. DE RUITER vondt aldaar den Vice-Admiraal EVERTZEN, met elf Schepen onlangs angekoomen.

Naa dat de Generaal de noodige orders hadt gesteld, op het bezetten der riviere van buiten, en op het kruizen, kwam bij hem aan boord de Graaf VAN HOORN, uit Holland gekoomen met acht Kompagniën Landfölddaaten, om de magt der Vloot te versterken. In eenen Krijgsraad, voorts daar naa gehouden, wierdt beslooten tot het doen van eenen aanval op een
Fort,

Fort, aan den Noordhoek der Baaij van *Harwich* gelegen, en om hetzelfde te water en te lande tevens aan te tasten. Op den tienden Julij ging de Generaal, met het gros der Vloot, na *Harwich* onder zeil, en kwam, nog dien zelfden avond, niet verre van daar, bij de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR voor anker. Straks nam men het besluit, dat alle Bevelhebbers en Kapiteinen hunne Booten, Sloepen en Volk gereed zouden houden, om 's anderendaags eene landing te onderneemen. Van wegen den ongunstigen wind, was men genoodzaakt, het voorneemen uit te stellen tot den volgenden dag, wanneer men zo dicht aan het Fort zeilde als doenlijk was; doch, van wegen de banken en droogten, lagen de Schepen op zo groot eenen afstand, dat ze, met hun gefchut, aan het Fort weinig nadeels konden doen. Dit bewoog den Ruwaard DE WITT, nevens onzen Generaal, om aan land te treden. Zij vonden aldaar het Volk, ten getale van veertienhonderd vienzeventig man, in goede orde geschaard. Zonder tijdverzuim besloot men op het Fort aan te vallen, latende den Graaf VAN HOORN tot dekkinge van de Sloepen, en om te beletten dat de aanvallers niet van agteren door vijandlijke Ruitelij wierden bestreden. Thans begon de Kolonel DOLEMAN, met zijn volk, den optogt, wordende gevolgd van DE WITT en DE RUITER. Eerlang zondt men de Matroozen vooruit, met Stormladders, om het Kasteel te beklimmen. Doch de vijand schoot zo sterk met scherp op de onzen, vooral uit een Galjoot, dat de manschap de Ladders nederworp en zich agter eene hoogte verschuilde. Het bleek nu, dat het Fort, van de landzijde, onwinbaar was, 't en zij het tevens van den Zeekant wierdt angetast; 't welk, om boven gemelde reden, ondoenlijk was. Met gering verlies liep aldus deeze wel aangeleide toeleg te leur. Naar gewoonte verwoegde zich wederom DE RUITER voor de rivier van *Londen*, om dezelve bezet te houden, terwijl hij elders, door eenige Schepen, den vijand liet waarneemen.

Terwijl DE RUITER aldus onledig was met den vijand te beschadigen, handelden de Gemagtigden van *Engeland* en der Algemeene Staaten, te *Breda*, over het sluiten van den Vrede. Om-trent het midden van Julij ontving de Generaal aanschrijving van

Xxxx 5

's Lands

's Lands Staaten, dat de Vredehandeling op een goeden voet stondt, doch dat hij aan het daadelijk sluiten geen geloof moest slaan, dan uit echte berigten van Hun Hoog Mogende zelve, maar veeleer, tot op dien tijd, voortgaan in het pleegen van vijandlijkheden. Voorts wierdt hem in bedenking gegeven, of hij niet een sterk Eskader zoude kunnen afzenden, om veertien Engelsche Smirnaas- en Straatvaarders, die in het Kanaal verwacht wierden, te onderscheppen, en, al waren dezelve in eenige haven binnen gelooopen, aan te tasten. Op dit berigt verdeelde DE RUITER de geheele Vloot in twee Eskaders. Het eene, sterk negenëntwintig Oorlogschepen, liet hij, onder den Lt. Admiraal VAN NES, voor de rivier van *Londen*. Met het ander, dat uit achtentwintig Schepen bestondt, zeilde de Generaal zelve het Kanaal af. Geenerhande vijandlijke schepen ontmoette DE RUITER, onder het voortzeilen tot op de hoogte van de Singels. Hier sprak hij een Kaaper van *Vlissingen*, die hem berigtte, eene Vloot van vierenveertig Engelsche Barbadosvaarders ontmoet te hebben, aan het Westeinde van het Eiland *Wight*, langs de Naalden koers houdende. Derwaarts wendde hij dan den steven. Doch zijn zoeken was vrugtloos. Een Engelsche Vischer berigtte hem, dat de gemelde Schepen, reeds voor acht dagen, te *Dorsetmouth* waren binnen gelooopen. Hij onderstondt inderdaad, of 'er mogelijkheid ware om aldaar eenen aanslag te waagen. Doch de haven, behalven dat zij tusschen klippen lag, was, door twee Kasteelen en eene sterke Batterij, zo wel beveiligd, dat het binnen zeilen daar van, met een vijandelijk oogmerk, voor onmogelijk mogt gehouden worden.

Hoewel DE RUITER, dus telkens van koers veranderende, het geluk niet hadt, eenige vijandlijke Schepen aan te tressen, hieldt hij, evenwel, de Engelsche Kusten in gestadige onrust, en beleete dat geene Schepen uit de havens konden na buiten loopen. De Lt. Admiraal VAN NES hadt, midlerwijl, op de rivier van *Londen*, schutgevaarte gehouden; doch in deeze ontmoeting hadt men, over en weder, elkander weinig nadeels toegebracht. Evenwel hadt VAN NES het veld behouden, en de Engelschen de rivier hooger op gejaagd.

Op

Op den achtsten Augustus, terwijl DE RUITER voor *Plymouth* lag, kwam bij hem eene Sloep aan boord, voerende eene witte Vlag; in dezelve bevonden zich twee Kolonellen en twee Edellieden, de boodschap brengende van het sluiten van den Vrede, tusfchen *Engeland* en de Algemeene Staaten. Vijf dagen daar naa wierdt dit berigt bevestigd, door eenen Brief van Hun Hoog Mogenden; in welchen hem, evenwel, belast wierdt, in het pleegen van vijandlijkheden tegen de Engelschen voort te gaan; doch geene Sterkten of Steden aan te tasten, dewijl men over een was gekoomen, deeze, over en weder, te zullen te rug geeven. Met heen en weder zeilen verliep de tijd, tot op den laatsten Augustus, wanneer DE RUITER het zekere berigt, van Hun Hoog Mogenden, ontving, wegens het sluiten en afkondigen van den Vrede. Acht dagen daar naa vertrok de Ruwaard DE WITT uit de Vloot, vooraf, van 's Lands Staaten, daar toe verlof bekoomen hebbende. Op den elfden September, zijnde eenen Zondag, deedt DE RUITER, op alle de Schepen, die toen in het Kanaal zeilden, eenen staatelijken Dankdag houden, over den geslootenen Vrede. Veel vreugde wierdt 'er bedreeven, door het losbranden van het Geschut en het uithangen van Vlaggen. Van herhaalde stormen, met het toeneemende herfstafsoen, wierdt nu de Vloot overvallen. Daarenboven begon het 'er schraal om te koomen met mondbehoefsten, en het getal van kranken hand over hand toe te neemen. Met verlangen zag men daarom te gemoete, het bevel van 's Lands Staaten aan de Vloot, om binnen te vallen. Het gewenschte verlof kwam, eindelijk, op den veertienden October. Onze Generaal bediende zich terstond van dit verlof. Reeds den volgenden dag liep hij in *Goerce* binnen, en begaf zich van daar na *'s Hage*. Hier verscheen hij in de Vergadering der Algemeene Staaten, alwaar hij, naa verslag gedaan te hebben van zijnen togt, plechtiglijk bedankt, en begiftigd wierdt met eenen gouden Kop, op welchen de overwinning, bij *Chattam* behaald, kunstiglijk was afgebeeld.

Bijkans vier jaaren vertoefde nu onze Held aan land, en hadt dus gelegenheid, om, in den schoot van zijn vreedzaam huizegezin, zich van zijne veelvuldige vermoecienissen te ver-

poo-

poozen. Dikmaals wierdt hij, in dat tijdverloop, geraadpleegd over zaaken, het Zeewezen betreffende. In den Jaare 1669 deed FREDERIK DE III, Koning van *Deenemarke*, onzen Generaal de eere om van hem zijne afbeelding te verzoeken; terwijl deszelfs Zoon en Opvolger CHRISTIAAN DE V den Voorzoon van DE RUITERS echtgenoot, JAN PAULUSZOOM VAN GELDER, Kapitein ter Zee, nevens deszelfs naakoomelingen, tot den Adelstand bevorderde, en met een adelijk Wapen begiftigde.

De oneenigheden, tusfchen het Fransche Hof en Hun Hoog Mogenden, met het begin des Jaars 1671, uitgebroken, maakten een einde aan de rust van onzen Zeeheld. Al voor lang hadt men eene donkere wolk zien hangen. De Nederlandfche Koophandel was, in *Frankrijk*, merkkelijk gedrukt en bezwaard. De Vertoogen, van de zijde der Staaten, daar tegen ingebracht, vonden geen gehoor. Aan onze zijde besloot men hierom, den invoer van Fransche Brandewijnen en andere waaren te verbieden. Meer en meer verwijderden hier door de gemoe-deren. Daarenboven verftondt men, in het einde van het Jaar 1670, dat de Koning van *Frankrijk* voorneemens was, in het volgende Voorjaar, met een magtig Leger na *Duinkerken* op te trekken. Om dit alles wierdt, op den voorflag van *Utrecht*, ter Algemeene Staatsvergaderinge, beslooten, eene Zomervloot in Zee te zenden, en het opperbevel over dezelve aan onzen Luitenant-Admiraal Generaal op te draagen.

In gevolge van deeze besluiten, begaf zich DE RUITER, in het laatst van Maj des Jaars 1671, na *Hellevoetsluis*, om met de Maasfchepen in Zee te loopen. 't Liep aan tot op den vijften Junij, eer hij zijnen Lastbrief ontving. Dezelve hieldt in, om tusfchen de *Maas* en *Oostende*, zo digt aan den wal, als bekwaamelijk kon gefchieden, te kruizen, voornaamelijk om op de bewegingen des Konings van *Frankrijk* een waakend oog te houden, doch alle vijandlijkheden, behoudens de eere van den Staat, te vermijden. Op den achtften der maand liep hij in Zee, met de Maasfchepen, na de bestemde plaats, om aldaar die van andere Kollegiën af te wagten. Van tijd tot tijd voegden zich deeze onder de Vlag. Terwijl DE RUITER, meestal in het gezigt van het Walcherfche Dorp *Westkappel*,
of

of tusfchen de Maas en *Oostende* kruiste, zijn Volk dagelijks oeffenende in allerhande fcheepsbeweelingen, kwam bij hem aan boord, de Zoon van den Deenfchen Admiraal ADELAAR, Schout bij nacht, medebrengeude eenen brief van zijne Deenfche Majesteit, waarin deeze, voor den jongen Zeeman, verlof verzogt, om onder het oog van zo vermaarden Zeeheld den togt te mogen bijwoonen. Gereedelijk bewilligde DE RUITER in het Koninklijk verzoek.

Allengskens groeide nu de Vloot tot een getal van tweeënzig Zeilen, te weeten, zesenvceertig Schepen en Fregatten van Oorlog, tien Advijfsjagten en zes Branders. In drie Eskaders wierdt deeze Vloot verdeeld. Nevens den Luitenant-Admiraal Generaal, voerden de Lt. Admiraal VAN NES, de Vice-Admiraal DE LIEFDE en de Schout bij nacht VLUG, het bevel over het eerste. Het tweede stondt onder den Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiralen EVERTZEN en STAR, en de Schouten bij nacht MATTHYSZOOM en BRUNSVELT. Het derde Eskader wierdt aangevoerd door den Lt. Admiraal VAN GEND, den Vice-Admiraal SWEERS, en den Schout bij nacht DE HAAN. Op de geheele Vloot telde men tweeduizend driehonderd negenenzeventig Stukken Geschut, achtduizend en negentig Matroozen, tweeduizend zevenhonderd achtenzestig Soldaaten, te zamen tienduizend achthonderd achtenvijftig Koppen. Veel leeden, over 't algemeen, de Schepen, van aanhoudende stormwinden, welke deezen Zomer doorgaans heerschten. Verscheiden Schepen, onder andere dat van onzen Generaal, kwamen eerlang ten anker, zes of zeven mijlen ten Westen van het Eiland *Walcheren*, om zich te herstellen van de schade, welke zij, vooral in eenen storm op den tweeëntwintigsten Augustus, geleeden hadden.

Terwijl DE RUITER hier lag, hebbende zijn Schip over eene zijde doen winden, om te krengeu, hadt hij eene ontmoeting, die naderhand zeer veel gerugts verwekte. Een Engelsch Koningsjagt, *de Merlijn* genaamd, voerende eene Britanische Vlag van den grooten Mast, koomende uit de Maaze, nam zijnen koers midden door de Vloot, den steven hebbende na *Engeland*. In het voorbijzeilen van den Generaal, groette het hem met etlijke eereschooten, welke DE RUITER, om dat

al

al zijn Geschut aan de eene zijde lag, niet op staanden voet konde beantwoorden. Nogthans deedt hij zijn volk zich haasten, om het Schip wederom recht te doen leggen: waarna hij het Jagt negen eerschooten nazondt, die niet beantwoord wierden. Inmiddels hadt de Lt. Admiraal VAN GEND, langs wiens Schip het Jagt, op een korten afstand, voorbijzeilde, zeven schooten gedaan; waarna de Engelschman hem twee schooten met scherp hadt toegezonden. Verwonderd over dusdanig eene bejegening, zondt VAN GEND zijnen Kapitein aan het Jagt, om daar van de reden te verstaan. Hier vernam hij dat het Vaartuig de Gemaalin van den Ridder TEMPLE overvoerde, en de Kapitein, uit dien hoofde, met het strijken der Vlagge en het laten vallen van het Marszeil, wilde gegroet worden. Op dit berigt hadt VAN GEND zelve zich na het Jagt begeeven, om Mevrouw TEMPLE te begroeten, en tevens den Engelschen Kapitein, in beleefde bewoordingen, aangediend, „ dat hij, zonder uitdrukkelijk bevel, „ op de Kust van het Vaderland, en voor een enkel Konings- „ jagt, niet zou hebben mogen strijken; doch indien zijne Groot- „ Britanische Majesteit van oordeel ware dat hem zulks van „ regtswegen toekwam, dit geschil tusschen den Koning en „ de Staaten moest beslist worden.” Met wederzijdsche beleefdheid was hier op VAN GEND van den Engelschen Kapitein gescheiden. Het verslag, welk de Lt. Admiraal van zijne ontmoetinge aan DE RUITER deedt, wierdt, ten aanzien der handelingen, goedgekeurd, en vervolgens aan Hun Hoog Mogenden gezonden. Wij hebben dit voorval hier wel willen verhaalen, om dat het, hoewel merkelyk verdraaid, zedert diende tot een der voorwendzelen van den Oorlog, door het Groot-Britanische Hof aan onzen Staat verklaard, in welken DE RUITER, van nieuws, den Lande de treffelykste diensten bewees.

Eene maand naa dit voorval, op den eenentwintigsten September, ontving onze Generaal bevel van 's Lands Staaten, om met de Vloot binnen te vallen. Daar toe was thans de dag te verre verlopen; en 's anderendaags wierdt het hem ondoenlyk, door den geweldigen storm, die tegen den middag optak. Veel leeden, door dien storm, de Engelsche, Fransche,

sche, Vlaamsche, Hollandsche, Zeeuwsche en andere Kusten, terwijl onze Vloot, ruim vijf dagen, Oost Zuid Oost van de Maaze, in de volle Zee geankerd, geene noemenswaardige schade leedr. Op den negenëntwintigsten der maand kwam DE RUITER voor *Hellevoetsluis*, en deedt, op den vijfden October, ter Algemeene Staatsvergaderinge, verslag van zijne verrigtingen, in welke hij gelukkig was geslaagd, als welke voornaamelijk gediend hadden om de Spaansche Nederlanden te dekken, en 's Lands havens en kusten tegen vijandlijken aanval te behoeden.

Thans nadert de tijd, in welchen onze Generaal zich in alle zijne grootheid zal vertoonen. De Veréénigde Gewesten, tot nog toe met ééne Mogendheid tevens te doen gehad hebbende, kreegen, eerlang, twee vijanden tevens op den hals, *Frankrijk* en *Groot-Britannie*. Aan hunne vereénigde Vlooten moest DE RUITER weerstand bieden. In het begin van Februarij des Jaars 1672 wierdt, bij de Algemeene Staaten, het besluit genomen, om, voor den tijd van zeven maanden, uit te rusten achtenveertig Oorlogschepen, en onder deeze zesendertig van zestig tot tachtig Stukken Geschut, door een bemand met driehonderdwtintig Matroozen en tachtig Soldaaten. De twaalf overigen zouden gewapend worden met veertig tot zestig Stukken Geschut, en bemand met tweehonderd Matroozen en vijftig Soldaaten. Daar nevens zoude men voegen vierentwintig Branders, met tweeëntwintig Koppen, even zo veele Snaauwen met vijfentwintig Koppen, en daarenboven nog huuren vierentwintig Galjoets, om te dienen voor Advijsjagten en om levensmiddelen aan te voeren. Om de uitrusting te verhaasten, wierdt DE RUITER gelastigd, bij alle de Kollegien ter Admiraliteit, in Holland en het Noorder-Kwartier, een toezienend oog te houden. Van tijd tot tijd bezogt hij elk van dezelve.

DE RUITER, reeds voorheen tot Generaal en Opperhoofd van 's Lands Vloot gekoozen, ontving daar toe zijnen Lastbrief op den zesden van April, en daar nevens de toezegging van eene buitengewoone wedde van duizend guldens in ieder loopende maand. Daarenboven wierdt hij, op zijn verzoek, door 's Lands Staaten begunstigd met eene Kompagnie Zeeoldaaten

daaten, voor den aanstaanden togt. KORNELIS DE WITT, *Ruwaard van Putten*, door Hun Hoog Mogenden benoemd tot Gemagtigde op de Vloot, verkoos het Schip van onzen Generaal tot zijn verblijf. Het *Vlie* was tot de algemeene Verzamelplaats der Vloot bestemd. Op den negenëntwintigsten April raakte DE RUITER, met zeven Oorlogschepen, twee Fregatten en eenig klein Vaartuig, in Zee. Voortzeilende, ontving hij berigt, dat, in de plaats van het *Vlie*, *Texel* tot de Verzamelplaats bestemd was. In dit Zeegat vondt de Generaal alle Tonnen en Baaken weggenomen: weshalven hij, ter wederzijden van het Vaarwater, op de droogste plaatzen, eenige Schuiten deedt leggen, die hem den weg na binnen weezen. Het liep aan tot den negenden Maj, eer hij wederom in Zee kwam.

Thans bestondt de Vloot uit zevenënzestig Zeilen, die, van tijd tot tijd, vermeerderd wierden. Van de drie Eskaders, in welke de Vloot verdeeld wierdt, voerden de Lt. Admiraal Generaal zelve, de Lt. Admiraal VAN NES, de Vice-Admiraal DE LIEFDE, en de Schout bij nacht van NES het bevel over het eerste. Het tweede stondt onder den Lt. Admiraal VAN GEND, de Vice-Admiraalen SWEERS en SCHRAM, en den Schout bij nacht DE HAAN. In het derde voerden de Vlag de Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR, en de Schout bij nacht MATTHYSZON.

Terwijl de Vloot tot in het gezigt van het Eiland *Walcheren* zeilde, hadt DE RUITER eenige kundschap wegens de Engelsche Vloot bekoomen, en dat dezelve in *Duins* lag. Straks befloot hij derwaarts te stevenen, den vijand op te zoeken en aan te tasten. Onder het voortzeilen viel de onzen een Engelsch Fregat in handen, van achtendertig Stukken Geschut en honderdveertig man; 't welk, naa dat 'er het Volk was afgenomen, straks na *Goeree* wierdt opgezonden. In *Duins* vondt de Generaal geene Schepen, maar vernam dat de Fransche en de Engelsche Vloot reeds zich vereenigd hadden, ten getale van drieëntachtig Oorlogschepen, eenige Fregatten, en ruim twintig Branders. Naa de Schepen digt in elkander getrokken te hebben, beleide DE RUITER Krijgsraad, in welken algemeen wierdt goedgevonden, dat het niet geraaden ware, in zulk eene

eene overmagt der vijanden, dezelve op hunne eigen Kustén slag te leveren, maar dat men de Vloot moest plaatzen, tusschen de *Wielingen* en de *Maas*, vijf mijlen van den wal. Niet lang, evenwel, vertoefde aldaar de Vloot. Van tijd tot tijd eenige meerdere Schepen onder de Vlag gekreegen hebbende, wendde de Generaal den steven na de Engelsche Kust. Op den achtentwintigsten Maj, in den voormiddag, ontdekte men den vijand, voor den wind afkoomende: waar op DE RUITER straks op hem aan hieldt. Tegen den middag kon men reeds de Vlaggen onderscheiden, en telde toen, in de vereenigde Fransche en Engelsche Vloot, honderd en in de dertig zo groote als kleine Schepen. Ondanks het voordeel van den wind, hielden de vijanden wederom af, toen zij DE RUITER tot op den afstand van eene kleine mijl genaderd waren. In den nacht wendde DE RUITER, om alzo de loef te bekoomen. Andermaal bestondt het onze Generaal, de vijanden uit te daagen, en in slagorde op hen aan te zeilen; doch, hoewel nog al het voordeel van den wind hebbende, zij weeten wederom.

Onder dit herhaald vrugtloos opzoeken van den vijand, groeide tekens het getal der Schepen in de Staatsche Vloot. Op den zesden Junij telde men eenënnegentig Schepen en Fregatten van Oorlog, vierenveertig, of, volgens sommigen, vierenvijftig Branders, en drieëntwintig Advijsjagten. De meest Schepen waren wel bemand, en zo wel Matroozen en Soldaaten, als de Bevelhebbers, vol moed en zeer verlangende na een gevegt. Op dien zelfden dag vernam DE RUITER, dat de vereenigde Vloot in *Soulsbaai* lag. In eenen Krijgsraad wierdt hier op, met eenpaarige stemmen, beslooten, dewijl de wind uit het Noordoost woei, en 's Lands Vloot, waarschijnlijk, den loef zoude hebben, van dit voordeel gebruik te maken, en alzo een beslissenden slag te waagen, van welks uitslag het behoud en de vrijheid van het Vaderland zouden afhangen.

Met het aanbreeken van den zevenden Junij, dag, welks altoos gedenkwaardig zijn zal in de Nederlandische Geschiedenis, kwam 's Lands Vloot voor *Soulsbaai*, eene Zeehaven tusschen *Harwich* en *Tarmouth*. Ten vijf ure zag men de

vijandlijke Schepen, ten getale van ongeveer honderddertig Zeilen. Zo onverwagt was deeze verschijning van DE RUITER, dat zommige dier Schepen hunne ankers moesten laten slippen, om zich in orde te schaaren. De vereenigde vijandlijke Vloot, even als de onze, was in drie Eskaders verdeeld. De Hertog VAN YORK, als Generaal der Vloot, hadt den midtentogt, en voerde de roode Vlag. De Graaf D'ESTREE, Bevelhebber der Fransche Schepen, voerde de witte Vlag, in den regter vleugel. De Graaf VAN SANDWICH, kenbaar door eene blaauwe Vlag, voerde in den linker vleugel het gebied. Van de onzen zeilde DE RUITER in het midden, en hielt aan op de roode Vlag. BANKERT was bestemd tegen de witte, en VAN GEND tegen de blaauwe Vlag.

Tusfchen zeven en acht ure nam het gevegte eenen aanvang. DE RUITER, met den vinger wijzende op den Hertog VAN YORK, en tot zijnen Stuurman gezegd hebbende, *deeze is onze man*, wendde deeze den steven recht op hem aan, tot op den afstand van een Pistoolschoot. Toen wendde de Engelschman, en gaf onzen Generaal de Laag, die 'er even eens op antwoordde. Nu ontstondt 'er een schroomlijk gevegt, tusfchen de twee Generaalschepen, 't welk blijkans twee uren duurde, en waar in, van DE RUITERS boord, zo vaardig met het grof gefchut gespeeld wierdt, alsof men met Musketten hadt gefchooten. Ten negen ure viel des Hertogs groote Steng van boven. Ware de wind een weinig fterker geweest, zou zijn Schip merkelyk gevaar geloopen hebben van door Branders te worden aangestoken. De Hertog ging nu op een ander Schip over. Dat van DE RUITER was insgelijks zeer reddeloos gefchooten. Jonker ENGEL, Zoon van den Generaal, bekwam hier, door het spatten van eenen splinter tegen zijnen borst, eene vrij gevaarlijke kwetzuure. Midlerwijl onthieldt zich de Ruwaard telkens op de Bovenhut, alwaar voor hem een fluweelen Armstoel geplaatst was, om, als hij van het staan vermoed was, zich te kunnen nederzetten. Een Kogel, digt voorbij zijn hoofd gonzende, benam het leeven aan drie Hellebardieren van de twaalf, die hem, door de Staaten, tot eene Lijfwagt waren toegevoegd; twee of drie andere ontvingen doodelijke kwetzuuren. Dapper,

per, hoewel strijdig tegen den ontvangenen last, was het be-
drijf van den Kapitein JAN VAN BRAKEL. In stede van te veg-
ten tegen de Schepen van de Roode Vlag, wendde hij, met
eenen Brander, na den Graaf VAN SANDWICH, Admiraal der
Blaauwe Vlag. Schoon deeze een hagelbui van Kogels op
hem afzondt, deedt hij geen enkelen schoot; maar wagtē tot
dat de Graaf al zijn geschut gelost hadt; waar naa hij hem aart
boord klampte. Toen gaf VAN BRAKEL hem de volle Laag,
die van een schroomlijk gevegt gevolgd wierdt, ondanks de
ongelijkheid van den kans. Want VAN BRAKELS Schip voerde
slechts tweeēzestig Stukken Geschut en driehonderd man, ter-
wijl de Engelschman honderdvier Stukken en duizend Koppelt
binnen boordt hadt. Naa anderhalf uur vegtens was de Admi-
raal blijde, van VAN BRAKELS Schip zich te hebben kunnen los-
maaken, 't welk toen reddeloos heenen dreef. Het Admiraals
schip, vervolgens, door eenen Brander aangestoken, ging een-
lang te gronde, als zijnde hetzelfde, door VAN BRAKEL, des-
maate doorboord, dat het kruid nat was geworden. De
Graaf, nevens zijnen Zoon, zich in eene Sloep willende ber-
gen, wierdt in den grond geloopen: zodat hij jammerlijk ver-
dronk. Zijn Luitenant wierdt gevangen aan boord van DE RUI-
TER gebragt. Hier verhaalde hij, dat de Engelsche Admiraal
zich zelve en zijn Schip gewisfelijk aan VAN BRAKEL zoude
hebben overgegeeven, indien deeze eene Vlag gevoerd hadde.
Tegen den middag viel een groot Engelsch Schip, *de Catha-
rina*, in handen van VAN NĒS; 't geen, egter, door de on-
voorzigtigheid van zijn Volk en hunne drift in het plonderen;
wederom verlooren wierdt. De Lt. Admiraal VAN GEND, zich
gewend hebbende tegen de Blaauwe Vlag, bragt een grootē
schrik onder dat Eskader, doch, naa een half uur vegtens,
trof hem het ongeluk van door een Kanonkogel te worden
weggenomen. De Lt. Admiraal BANKERT was gewikkeld in
een hevig gevegt met de Fransche Schepen; doch kon Admi-
raal wendde het om de Zuid, en BANKERT hem agter naa,
zonder, evenwel, veel ander voordeel op hem te behaalen;
dan dat hij een groot Fransch Schip in den grond schoot.
Duidelijk bleek nu het oogmerk der Franschen te zijn, zich
meer als aanschouwers dan als helpers in den strijd te gedraa-

gen. Onder dit alles bleef DE RUITER in een hevig gevegt tegen de Roode Vlag. Een groot Engelsch Schip, van zeventig Stukken, wierdt verbrand, en twee andere in den grond gefchooten. Van DE RUITERS Eskader ging insgelijks een Schip te gronde, en viel een ander, naa een kloeken tegenstand, in 's vijands handen. Door het sneuvelen van den Lt. Admiraal VAN GEND was de moed onder zijn Eskader merklijk gedaald, en bleef het grootste gedeelte van hetzelfde boven den wind hangen. Aan veele Schepen van de Blaauwe Vlag gaf dit gelegenheid om zich bij de Roode Vlag te voegen: waar door DE RUITER eene dubbele magt op den hals kreeg. Door een behendig wenden dreef de Generaal de Engelschen zo dicht aan den wal, dat zij Zuidwaarts moesten wenden. Hier door hoopte hij den vijand in te sluiten, tusschen zijn Eskader en dat van BANKERT, die de Franschen naazette. Doch de stilte verijdelde die hoope. Tegen den avond bevondt hij zich in merkelijk gevaar. Te loefwaarts van hem zag hij vijf Engelsche Schepen met twee Branders, terwijl hij zelve, de overige Schepen vooruit geraakt zijnde, slegts één Oorlogschip en een Snaauw bij zich hadt. In 't eerst scheen de Vijand de vertooning te maaken van op hem te willen afkoomen; doch de moed scheen den Engelschman daar toe te ontbreken. Door den Lt. Admiraal wierdt de Kapitein JAN VAN BRAKEL uit dreigend gevaar gered. Hij lag in onmagt, hebbende honderdvijftig dooden op zijn Schip, en veele gekwetsten, van welke hij zelve één was. Door stilte wierdt nu, eenigen tijd, het gevegt slaauwelijk voortgezet, doch, met het wakkeren van den wind, tegen het vallen van den avond, met nieuwe woede hervat. Waarschijnlijk ware de Schout bij nacht VAN NES in 's vijands magt gevallen, indien zijn broeder de Lt. Admiraal hem niet ontzet hadde. Zijn Schip was geheel reddeloos gefchooten, en moest na *Zoeland* gesleept worden. De nacht maakte ten laaften een einde van het gevegt. Nog vóór het ingaan van denzelven voegde zich de Lt. Admiraal BANKERT, van het naajaagen der Franschen, onder de Vlag.

Dus eindigde deeze merkwaardige Zeeslag, tot eere van DE RUITER, en tot heil van 't Vaderland. Want schoon de onzen

aan den vijand geene merkelijke nadeelen toegebracht, en zij zelve, aan Volk en Schepen, ook merkelijk geleeden hadden, en dus de kans, in zo verre, in evenwigt was gebleeven: indien het Gevegt tot klaarblijkelijk nadeel van de onzen uitgevallen of de Slag verlooren ware, de behoudenis van het Vaderland hadde dan aan een zijden draad gehangen, of liever, 't ware daar mede gedaan geweest. Op het Art. HASSELAAR, Deel XX. bl. 463, hebben wij verhaald, hoe de Heer GERARD HASSELAAR, nevens den Heer KOENRAAD VAN HEEMSKERK, Zoon van den Raadsheer JOAN VAN HEEMSKERK, en den Heer JOAN BERG, Regtsgeleerde, als Vrijwilligers, deezen togt hadden bijgewoond, en de eerstgenoemde daar in het leeven liet. De Generaal DE RUITER verklaarde, zedert, dat hij, in al zijn leeven, tot dien tijd toe, geen scherper of langduuriger Gevegt hadt bijgewoond. Bijkans zonder ophouden hadt het geduurd, van 'smorgens tusschen acht en negen tot 'savonds tusschen negen en tien ure. Alleen op zijn Schip waren vijftwintigduizend ponden Buskruid verschooten, en vijfender-tighonderd schooten gedaan. Hij hadt dertig dooden, en even zo veele zwaar gekwetsten. Behalven den Lt. Admiraal VAN GEND, waren aan onze zijde weinige Bevelhebbers gesneuveid. De Engelschen, daarentegen, hadden 'er achttien verlooren, en negentien zwaar gekwetsten. Het getal hunner dooden bedroeg vijftwintighonderd; dat van de onzen wordt niet gemeld.

Geduurende den volgenden nacht hieldt DE RUITER zijnen koers Zuid-Zuid-Oost, terwijl hij de geleedene schade, zo veel doenlijk, deedt herstellen, om zich tot een nader gevegt in gereedheid te brengen. Den volgenden morgen zag hij de vijandlijke Vloot, omtrent drie mijlen verre, sterk bij de vijftig Zeilen. Tegen negen ure was het getal der Zeilen tot honderd aangegroeid. De wind was Oost-Noord-Oost; en hoewel de vereenigde Vloot het voordeel van den wind hadt, wilde of durfde, egter, dezelve niet op DE RUITER afkoomen. Naadenmiddag naderde men elkander eenigzins; doch een opkoomende dikke mist deedt den vijand wederom afhouden. Naa het opklaaren van den mist, hielden zich de Koninklijke Vlooten nog al boven den wind, terwijl onze Generaal gedaan

Y y y 3 hadt

hadt al wat men mogelijk was, om haar te bezeilen. Om verscheiden redenen beslooten thans de Ruwaard DE WITT en DE RUITER, na de Zeeuwsche Kust te wenden. In 't Noordwest van het Eiland *Walcheren* liet men, eerlang, de ankers vallen. Toen wierden de gekwetsten, nevens de meest beschadigde Schepen, opgezonden.

's Lands Staaten, begrijpende, hoe veel hun, in de tegenwoordige omstandigheden, aan eene goede Vloot gelegen lag, hadden derzelver aankomst op de Kust, en den uitslag van den jongsten togt niet vernomen, of zij schikten derwaarts een nieuwen voorraad van Krijgsbehoefsten, Benevens veertigduizend ponden Buskruid, zondt men vierduizend Kogels van vierentwintig ponden, even zo veele van achttien ponden, duizend van twaalf, zeshonderd van acht, en vijfhonderd van zesendertig ponden. De Gecommitteerde Raaden der Staaten van Holland voegden 'er nevens zestigduizend ponden Buskruid; en de Raad van Staate vermeerderde dien voorraad, uit 's Lands Magazijn te *Delft*, met tienduizend ponden. Op voorstel van den Ruwaard DE WITT, kwam 'er, zedert, nog eenige versterking bij.

Terwijl dus de Vloot telkens van het noodige wierdt voorzien, wierdt de Ruwaard aangetast van een nieuwen aanval van Zinkingen, die hem den gantschen togt gekweld hadden. DE RUITER zondt hier van berigt aan 's Lands Staaten, die hem daar op verlof gaven om zich na land te mogen begeeven. Reeds op den drieëntwintigsten Junij lag de Vloot wederom zeilvaardig, zijnde verdeeld in de drie volgende Eskaders. Het eerste, onder den Opperbevelhebber DE RUITER, den Lt. Admiraal VAN NES, den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht VAN NES, bestondt uit eenentwintig Schepen van Oorlog, zes Fregatten, zeven Advijsjagten en twaalf Branders. De Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR, en de Schouten bij nacht MATTHYSZÖON en BRUNSVELT, voerden het bevel over het tweede Eskader, waar in men telde negentien Oorlogschepen, zes Fregatten, acht Advijsjagten en dertien Branders. Het derde Eskader, in 't welk de Vice-Admiraal SWEERS als Luitenant-Admiraal, de Vice-Admiraal SCHRAM, de Schout bij nacht DE HAAN ook

als

als Vice-Admiraal, de Schout bij nacht VLUG, en de Kapitein en Kommandeur VAN MEEUWEN, als tweede Schout bij nacht, de Vlag voerden, was sterk twintig Schepen van Oorlog, vijf Fregatten, acht Advijsjagten en elf Branders, te zamen uitmaakende honderdzesendertig Zeilen.

Op de jongste bevelen wagte nu de Generaal, raakende zijne toekomende verrigtingen. Hij ontving dezelve op den zevenëntwintigsten van Junij, doch van eenen inhoud, die, veelligt, tegen zijne verwaging inliep. Te weeten, terwijl DE RUITER op de Kust lag, wierdt, ter Staatsvergaderinge, over de afdanking van een gedeelte der Vloot geraadpleegd, en, naa lang overleg, daar toe een besluit genomen. Dit hieldt in, een derde gedeelte der Zeemagt op te ontbieden, en slegts achtenveertig kloeke Oorlogschepen en achttien Fregatten in Zee te laten. Voorts, om alle de Landfoldaaten, en twee derde deelen der Zeefoldaaten van de Vloot te ligten, om dezelve te Lande te gebruiken; zullende het gebrek aan Volk, welk hier uit op eenige Schepen zou ontstaan, vervuld worden uit de matroozen der invallende Schepen. Daarenboven zou men ten minsten zeventigduizend ponden Buskruid en verdere Krijgsbehoeften wederom aan land haalen. Met dit bevel kwamen, op den gemelden dag, drie Gemagtigden van Hun Hoog Mogenden in de Vloot. Met ongeveer tweeduizend man zeilden, diensvolgens, acht kloeke Schepen na binnen; tot groot nadeel van veele Schepen, die Zee hielden, zommige van welke niet genoeg bemand, andere zo slegt van Krijgsbehoeften voorzien waren, dat ze, in een gevegt tegen den vijand, het geen halven dag konden uithouden. Deezen nood klaagde de Generaal aan de Staaten, die 'er straks in voorzagen, zo veel de staat van 't Land gedoogde.

In 't begin van Julij, naa dat de Vloot wederom in drie Eskaders was verdeeld, thans in alles sterk zevenënveertig Schepen, twaalf Fregatten en dertig Branders, ontving DE RUITER, van een Deenschen Schipper, het berigt, dat hij, dien zelfden morgen, voor *Duinkerken*, veertig groote Schepen hadt zien leggen, welke hij voor Engelsche en Fransche hadt aangezien. In eenen Krijgsraad wierdt hier op beslooten, bij voorraad, op *Schooneveld* te blijven leggen. Tegen den

Yyy 4

avond

avond zeilden twee Engelsche Koningsjagten door de Vloot, koers zettende na de Maaze. Zij hadden aan boord den Hertog van BUCKINGHAM, den Graaf van ARLINGTON, den Heer HALLIFAX, nevens den Nederlandschen Gezant, den Heer van PYRVELD, door den Engelschen aan den Franschen Koning gezonden, om over 's Hage hunnen weg na het Fransche Leger te neemen. Op een Vaartuig, den naasleep dier Afgevaardigden voerende, bevondt zich Kapitein DIK, in den laatsten Zeeflag in *Engeland* opgebragt. Hij kwam bij den Generaal aan boord, verzeld van een Engelschen Trompetter, die hem aanzeide, dat deeze Kapitein, door den Hertog van YORK, was ontslagen, om tegen den Engelschen Kapitein van het Schip *de Catharina* te worden uitgewisfeld. Het bleek wel haast dat de Trompetter nog eene andere boodschap hadt. Hij stroomde gedrukte briefjes, in drie taalen, op het Schip van DE RUITER, om het Volk tot muiten aan te zetten. De Generaal hadt hier van de lucht niet gekreegen, of hij deedt den Oproermaaker voor zich verschijnen, en dreigde hem met de Galg, indien hij van zijn bedrijf niet afliet. Tevens verhaalde Kapitein DIK, dat, bij zijn vertrek uit *Engeland*, honderdtien Schepen op de rivier lagen, gereed om in Zee te sjeeken. Dit bewoog den Generaal, alzo de Vloot thans niet in staat was, om den vijand, in de opene Zee, het hoofd te bieden, zich op de voordeeligste wijze langs de Kust te plaatzen. Nog nader wierdt hij in dit besluit bevestigd, zints het ontvangen van een afschrift eens briefs, hem toegezonden door de Staaten, geschreeven te *Londen*, in het laatst der voorgaande maand, in welken zij gewaarshuwden, dat de Engelsche Vloot eene landing op *Texel* of *Walcheren* in den zin hadt.

De tijding der verheffing van Prins WILLEM DEN III tot de Erfstadhouderlijke waardigheid, die spoedig na de Vloot overwaalde, veroorzaakte op dezelve eene groote blijdschap: te meer, naa dat dezelve, van wegen Hun Hoog Mogenden, aan den Generaal en de verdere Bevelhebbers van 's Lands Zeemagt, staatelijk was aangediend. DE RUITER zondt deswegen, in eenen brief, zijne gelukwenschen aan zijne Hoogheid.

De

De Engelsche Afgevaardigden, boven vermeld, hadden zich, eenigen tijd, in 's *Hage* onthouden, en zich aldaar laten ontvallen, dat de Hertog VAN JORK eene onderneeming op de Engelsche Vloot in den zin hadt, of ook wel op *Amsterdam*, mischien door *Texel*. Hier van zonden 's Lands Staaten berigt aan onzen Generaal, en daar nevens een bevel, om alle ontmoeting of gevegt met de Engelschen, zo veel mogelijk, te vermijden, en de Vloot op een verzekerden post te houden; doch, ingevalle de Vlooten de Hollandische Kust mogten naderen, als dan tegen dezelve Zeemannschap te gebruiken. Het zelfde bevel wierdt, kort daar naa, herhaald. Toen zeyde DE RUITER, met de Vloot, op de hoogte van *Goeree*, van waar hij de Staaten deedt weeten, dat hij geen middel wist om den slag te vermijden, indien men den vijand in 't gezigt kreeg; als mede, dat de meeste Schepen gebrek aan kruid en kogels hadden, en dat 'er ruim twaalfhonderd man te weinig op de Vlooten waren. Daarenboven vondt hij zich genoodzaakt, eenige schikkingen te beraamen op het rekken der levensmiddelen.

Op den eenentwintigsten Julij, zo als DE RUITER zich gereed maakte om na zijne legplaats op *Schooneveld* te rug te keeren, wierdt de Vloot beloopen van eenen verschrikkelijken storm, die drie dagen aanhieldt, en waar door verscheiden Schepen merkelijke schade leeden. Van een zonderling verschijnzel, doch zeer heilzaam in de gevolgen, wierdt deeze storm voorafgegaan. De Eb, of het vallen van het Zeewater, 't welk altoos zes uren aanhoudt, duurde thans wel twaalf uren. Gelukkig viel dit verschijnzel in op eenen tijd, terwijl de vijanden den toeleg op eene landing, en reeds Vaartuigen in gereedheid hadden om die te volvoeren, wagtende slegts op een voegzaam getij. De dag verliep daar mede, en 's anderendaags wierden zij, door den storm, van de Kusten gedreeven.

's Lands Staaten, van een vertrouwd' perfoon in *Engeland* vernomen hebbende, dat een groot gedeelte der Engelsche Vloot voor *Soulsbaai* was genaderd, rijkelijk zo veel beschaaid als naa 't houden van een Zeegevegt, zondt daar van berigt aan DE RUITER, die thans op *Schooneveld* lag, met be-

vel om tot voor *Goeree* te verzeilen, om van daar, telkens, eenig klein Vaartuig op kundfchap tegen den vijand uit te zenden, en denzelven, zonder aanzien van plaatzen, indien hij zulks geraaden vondt, aan te tasten. Reeds 's anderendaags kwam hij op de aangewezene plaatze. Ingevolge eener lijst van noodwendigheden, door den Generaal opgemaakt, bekwam hij hier ongeveer twintigduizend ponden Buskruid, nevens eenige mondbehoefsten; al 't welk hij over de Vloot verdeelde.

Omtrent deezen tijd ontving de Generaal DE RUITER eenen brief van den Raadpensionaris JOAN DE WITT, meldende, hoe zijn broeder, de Ruwaard KORNELIS DE WITT, op bevel van het Hof van Holland, in hegtenis was genomen; hoe de haat van het Gemeen, op verscheiden plaatzen, tegen hem zelven zo wel als tegen zijnen broeder, zeer fel was ontstoken; hoe hij, onlangs, door vier schelmen, bij nacht, aangevallen en zwaar gewond was; hoe men, omtrent zijnen broeder, het gerugt deedt loopen, dat hij verstand met de Franschen hieldt, en 's daags naa den Zeeslag voor *Soulsbaai*, het hervatten van den Slag belet hadt: waar uit tusfchen hem en DE RUITER hooge woorden gereezen zijnde, deeze tegen den Ruwaard den degen getrokken, en hem in den arm zou gekwetst hebben; zijnde dit het ongemak, 't welk de Ruwaard als een gevolg van Zinkingen hadt opgegeeven, en waarom hij de Vloot hadt moeten verlaaten. Op dit berigt zondt straks DE RUITER een omftandigen brief aan de Algemeene Staaten, in welken hij des Ruwards onfchuld mannelijk verdedigde. Op zijn woord van eere verklaarde hij, dat de Heer KORNELIS DE WITT geene de minfte fchuld hadt van het niet hervatten van het bewuste Zeegevegt; maar dat de oorzaak daar van alleen moest gezogt worden in den nadeeligen wind voor de Nederlandfche Zeemagt, welke haar belet hadt, bij den vijand, die de loef hadt, te kunnen opkoomen; dat de Ruwaard, geduurende het gantsche gevegt, zich altoos boven op het Schip onthouden, en zo wel als de geringfte Matroos zijn leeven hadt gewaagd; dat hij, verre van met den Ruwaard immer eenig gefchil gehad te hebben, geduurende den gantschen togt, met denzelven in broederlijke eensgezindheid hadt geleefd. Hij
be-

besloot zijnen brief met het getuigenis der veelvuldige dien-
sten, welke de Heer DE WITT, op deezen togt, aan de Vloot
gedaan hadt.

Onder dit alles zag men dagelijks eenige Schepen uit de
Oostindiën te gemoete. De Engelschen, van hunne aanstaande
komst verwittigd, hadden zich, met eenige Schepen, geplaatst
op het *Doggerszand*, om dezelve aldaar te onderscheppen.
Reeds waren de Oostindiesvaarders dat besaamde Zand bij-
kans genaderd, toen zij de eerste tijding van de Vredebreuk
ontvingen. Te verre waren zij nu reeds gevorderd, om in
eenige haven van *Noorwegen* te kunnen binnenloopen. Hier-
om wendden zij den steven regelrecht na het Vaderland, zon-
der eenigen vijand te ontmoeten, dan op de hoogte van het
Heilige Land. Hier wierden zij gejaagd door twee Konings
Fregatten; doch hadden het geluk van dezelve te ontzeilen,
en op de *Eems* behouden aan te koomen. 's Lands Staaten,
hier aan verwittigd, zonden aan onzen Generaal bevel, om
met 's Lands Vloot derwaarts te zeilen, onder weg alle
mogelijke kundschap wegens den vijand te verzamelen, de
Oostindische Schepen tegen alle vijandlijke aanvallen te be-
schermen, en, ware 't doenlijk, in behouden haven te bren-
gen.

Op den zevenden Augustus, 's morgens bij tijds, ging DE
RUITER met 's Lands Vloot onder zeil, en kwam den volgen-
den dag, drie en eene halve mijl van *Kijkduin*, voor anker.
Hier ontving hij nader aanschrijven van Hun Hoog Mogende,
volgens 't welk hij de Retourfchepen, indien dezelve voor
de *Eems* lagen, na *Texel* of het *Vlie* moest geleiden, mids
de vijandlijke Vloot, die mogelijk daaromstreëks lag, voor
hem niet te sterk ware; in welk geval hij zich met de Vloot
na het *Vlie* moest begeeven. Straks zondt hij een Galjoot
na de *Eems*, en een ander op de hoogte van het *Vlie*, om
op kundschap te kruizen. Terwijl deeze Schepen op weg
waren, ontving 's Lands Vloot eenige versterking van twee
Oorlogfchepen en drie Fregatten, mitsgaders eenig bootsvolk.
Tevens vernam DE RUITER, dat de Oostindische Schepen op de
Eems behouden waren aangekoomen, doch dat men 'er niet
buiten bekommering was voor eenen vijandlijken aanval: wes-
halven men om zijne hulp verzogt.

DE

DE RUITER hadt dit berigt niet ontvangen, of hij deedt de ankers ligten, en zette koers na het *Vlic*. Onder het voortzeilen wierdt hem, met een Galjoet uit *Texel*, aangebragt het afschrift eener waarschuwinge, door den Spaanschen Gezant aan den Griffier van Hun Hoog Mogende ter hand gesteld, waar in de Engelschen gezegd wierden een voorneemen te hebben, om te *Sluis in Vlaanderen*, in *Zeeland*, of in *den Briel* eene landing te willen onderneemen. Daar nevens ging een Besluit van 's Lands Staaten en zijne Hoogheid, uit kragt van 't welk DE RUITER moest post vatten op zulk eene plaats, als hij meest dienstig zou oordeelen om 's vijands oogmerk te verijdelen.

In geene kleine verlegenheid bevondt zich nu de Generaal. Twee bevelen waren hem ter hand gesteld, welke regelrecht tegen elkander inliepen. De harde wind belette hem, Krijgsraad te beleggen. Hierom moest, hij met zich zelve alleen te raade gaan. In aanmerking genomen hebbende, dat de Oostindische Schepen voor *Delfzijl* genoegzaam in behouden haven lagen, en reeds gelost wierden, en dat het niet wederkeeren der uitgezondene Advijsjagten tot een bewijs konde dienen, dat ze geene vijanden vernomen hadden: om alle deeze redenen wierdt hij te raade, zich voor *Texel* te vervoegen, om van daar nadere bevelen aan 's Lands Staaten te vraagen, en met een den vijand te verkundschappen. Tot het laatstgemelde oogmerk zondt DE RUITER twee Advijsjagten na de Kust van *Engeland*, tot voor de *Yarmoutische Banken*, en verder Zuidwaarts voorbij *Soulsbaai* en de rivier van *Londen*, tot voor *Duins*.

Sints het straks gemelde besluit, schijnt onze Generaal van gedachten te zijn veranderd. Althans vindt men aangetekend, dat de Vloot nu ten getale van zesennegentig Zeilen, zo groote als kleine, versterkt geworden zijnde, op den zestiensten Augustus voor de Westereems ten anker kwam. Na *Delfzijl* hadden zich eenige Bewindhebbers der Oostindische Maatschappije begeeven. Deeze zonden aan den Generaal eenen brief, meldende hoe zij eenige goederen, die voor de hand lagen, gelost, en in *Ligters*, onder het geleide van twee Oorlogsjagten en vijf Smalschepen, over de *Wadden*, na

na het Vaderland gezonden hadden; doch dat zij de Marroozen en Soldaaten, op de Oostindische Schepen thuis gekoomen, niet hadden kunnen aan boord houden, zijnde dezelve bijkans allen weggelopen: waarom zij den Generaal verzogten, hun met eenig bevaaren volk bij te staan. In het slot des briefs vermeldten nog de Bewindhebbers, dat een Zeeuwsche Kaaper een thuis koomenden Engelsche Oostindiesvaarder hadt genomen, welks laading zevenhonderdduizend Guldens waardig werd't geschat. DE RUITER aan dit verzoek voldaan hebbende, liep de Vloot op den achttienden in Zee. Twee dagen daar naa bevondt zich de vereenigde Vloot op de hoogte van het Eiland *ter Schelling*. Thans ontving de Generaal eenen brief van de Algemeene Staaten, inhoudende een bevel, om zich ten spoedigsten na *Schooneveld* te begeeven, en om tevens een waakend oog te houden op de Engelschen, als die, onder Prins ROBERT, eene landing op onze Kusten in den zin hadden. Eer DE RUITER dit bevel volbragt, hadt hij het genoegen, eene kostbaare Retourvloot, van veertien Schepen, binnen boord hebbende een onmeetelijken schat, behouden te zien binnen loopen in de onderscheidene havens hunner bestemminge. Niet voor den zesentwintigsten Augustus kwam DE RUITER met de Vloot op *Schooneveld*.

Eene tijding, welke hem het hart doorsneedt, ontving onze Generaal op deeze legplaats; 't was de moord van het edel broederpaar JOAN en KORNELIS DE WITT. Diep griefde zijn gevoelig gemoed, het treurig lot dier beroemde Mannen, met welke hij zo lang vertrouwelijk omgegaan, in zo veele gevaaren gedeeld, en van welke hij zo veele gunsten hadt ontvangen. Want aan den Raadpensionaris was DE RUITER zijne bevoordeering, eerst tot Vice-Admiraal, en daar naa tot zijne verdere waardigheden, voornaamelijk, verschuldigd. Getroffen van verontwaardiging, hoorde men hem, op het verneemen der verschrikkelijke maare, uitroepen: „ Indien ze schuldig waren „ aan landverraad, of aan het omkooppen van eenen Barbier „ om zijne Hoogheid te vermoorden, men moest hen dan, „ door wettige Regters, ter dood verweezen hebben. De „ luister en de eere van den Staat en van het heilig Regt „ ware dan gehandhaafd. God bewaare ons lieve Vaderland „ voor dusdanige oproeren.!”

On-

Ongunſtig was thans de toefland van 's Lands Vloot. De oproerige beweegingen, thans vooral in *Zeeland* gaande, belemmerden de Overheden van dat Gewest, om voor haare Schepen de noodige zorge te draagen. Zo hoog, intusſchen, was op dezelve de nood geklommen, dat DE RUITER geraaden vondt, den Lt. Admiraal BANKERT te zenden na *Middelburg*, alwaar thans 's Lands Staaten vergaderd waren, om dezelfen het gebrek aan leevensmiddelen onder 't oog te brengen; als zullende de Schepen, op welke dit gebrek regeerde, bij ontſteniſſe van ſpoedige verzorginge, genoodzaakt zijn, de Vlag te verlaaten en binnen te vallen. Daar bij kwam nog eene toeneemende ziekte onder het bootsvolk, veroorzaakt door den langduurigen togt; in geen half jaar waren veele Matroozen aan land geweest.

In zulk eenen toefland der Vloote ontving DE RUITER narigt van Hun Hoog Mogende, dat de Engelfchen, ten getale van honderdëndertig Zeilen, op de hoogte van *Petten* gezien waren; welken hij, derhalven, indien ze eene landing in den zin hadden, de volvoering van hun opzet moest tragten te beletten, en intusſchen den ſtaat van derzelve Vloot te verkundſchappen. Toezegging van eenigen voorraad uit *Zeeland* ontvangen hebbende, deedt DE RUITER zijne Schepen krengeſen en ſchoon maaken, en ging, in den avond van den vierden September, onder zeil, met een gunſtigen wind, den koers na het Noorden zettende. Op den tweeden dag daar na kwam hij, met zonnen opgang, in 't Noordwest van *Goeree*, ten anker. Straks zette hij Buitenwagten uit, om op den vijand een waakend oog te houden. Doch hij ontving, van tijd tot tijd, berigt, van verſchillende kanten, dat deeze, al voor eenigen tijd, de Nederlaſſche Kusten hadt verlaaten.

Terwijl dus onze Generaal zich allerlei ongemakken der Zee getrooſte, en nacht en dag een waakend oog hieldt, om 's Lands Kusten tegen vijandlijke onderneemingen te beſchermen, liep zijn huis en have, te *Amſterdam*, een dreigend gevaar van plonderinge, door de ſchenzieke handen van een opgeruid Gemeen, 't welk men in de ooren hadt geblaazen, dat de Admiraal DE RUITER 's Lands Vloot verraaden, aan de Franſchen verkogt, en thans in den zin hadt om die in hunne handen te leveren.

't Was

't Was naamelijk op den zesden September, 's middags ten één uure, dat, onverwagt, eene groote menigte volks, vreemde Matroozen en Wijven, zamenschoolde, op den Buitenkans van het Waals-Eiland, tusschen de Kraansluis en de Buiten-Bantummerstraat, alwaar de Generaal zijne woning hadt. Mevrouw DE RUITER, ééne dogter, nevens eene nigte en twee dienstmeiden bevonden zich alleen in huis, zonder eenigen manspersoon. Op een verward geschreeuw van plonderinge, zondt MEVROUW DE RUITER in der ijl om den Heer WESSEL SMIT, een voornaam Koopman, en Kapitein van eene Kompagnie Burgers, wiens dogter met haaren voorzoon Jonker JOHAN VAN GELDER getrouwd was, en die slegts weinige deuren van haar af woonde. Deeze op zijn stoep koomende, vraagde wat 'er te doen was. Zij riepen hem toe: *Ha, dikke schelm! kom van de stoep, men zal u op zijn de Wits handelen.* Hij begaf zich daarop stoutelyk onder hen, en zeide, indien ik het verdiend heb, moogt gij mij zo handelen. Op dat zeggen riepen eenige andere hem toe, dat zij tegen hem niets hadden. Daarop drong hij door tot aan 't huis van den Admiraal, alwaar hij Mevrouw DE RUITER zeer verlegen vondt, die sprak van deuren en vensters te sluiten; doch hij begreep, dat men met die vertooning van vreeze het volk te meer lokken zoude: waarom hij riedt deuren en vensteren open te zetten, een goed gelaat te toonen, en het volk goede woorden te geeven om tijd te winnen. Toen begaf hij zich na 't huis van zijnen Vaandrig, en overlei met hem hoe hij zijne Schutters best in de wapenen zoude krijgen. Geen Trommellager bij der hand hebbende, dewijl die zich, naar het gebruik des tijds, op den Dam bevondt, zondt hij zijne dienstbooden bij zijne burgers aan huis, met bevel om aanstonds in hun volle geweer aan 't huis van den Vaandrig te koomen; deezen belastte SMIT het Vaandel aan de deur te zetten, 't geen een groot geschreeuw onder het volk verwekte; doch SMIT gaf te kennen, dat het dien dag zijne wagt was, en dat zijne Kompagnie moest vergaderen; 't geen het graauw wat sildde. Hij zondt ook zijnen Luitenant na de Heeren Burgemeesteren, om H. E. G. Agtbaare van den oploop te verwitigen, en bijstand van Krijgsvolk te verzoeken. Ondertusfehen

begon het volk al meer en meer op het huis van onzen Ad-
 miraal aan te dringen, en scheen slegts een aanvoerder noodig
 te hebben, die den eersten steen wierp. De Heer SMIT begaf
 zich daarop weder na het huis van MEVROUW DE RUITER, en
 vroeg het graauw, waarom zij daar in zo groot een getal ver-
 gaderd waren? waarop eenigen hem toeriepen; *om dat de Ad-
 miraal, die schelm, 's Lands Vloot aan de Franschen heeft
 verkogt, en in hunne handen zoeken over te leveren!* Eeni-
 ge vrouwen riepen: *hij zocht de Vloot te verraaften, en zou-
 de voor ieder van onze arme mannen een Dukaton genie-
 zen!* Andere riepen daarop, *wij hebben hem gisteren gevan-
 gen en aan handen en voeten gebonden zien inbrengen!* ME-
 VROUW DE RUITER, verbaasd over zulk een leugen, zeide daarop:
 hoe kan dat zijn, want ik heb van daag een brief van mijn Man
 ontvangen, die gisteren geschreeven is, waarin hij mij bekend
 maakt dat hij met 's Lands Vloot de vijanden eerlang weder
 verhoopt te gaan opzoeken. SMIT verzocht dien brief aan 't
 graauw te mogen vertoonen, om, terwijl zij dien lazen en 't
 daar over spraken, den tijd te rekken, en ondertusfchen or-
 der te stellen en hulp te kunnen bekoomen. Zijn raad wierdt
 gevolgd, en hij vraagde aan het volk, of 'er niemand was, die
 des Admiraals hand kende? waarop hem ja geantwoord wierdt.
 Leest dan dien brief, zeide SMIT, en gy zult bevinden dat het
 zeggen van des Admiraals gevangenis loutere verdigtzelen zijn.
 Uit het leezen van deezen brief ontflondt ook eenige twist:
 want zommigen, DE RUITERS hand kennende, zeiden: *'t zijn
 schelmen, die dit onzen Admiraal negeeven.* De Heer SMIT
 hadt hier ondertusfchen meer dan een half uur tijd mede ge-
 wonnen, en twaalf of veertien Burgers waren in hun volle
 geweer voor des Vaandrighs huis gekoomen, als de Heer SMIT
 zijne gantfche Kompagnie, die men in de wandeling de wilde
Ieren noemde, in haar volle geweer van den brug bij de West-
 indifche Pakhuizen zag aantrekken. Eenigen riepen: waartoe
 dat volk? daar SMIT op antwoordde: ik heb te nagt de wagt
 aan de Muiderpoort, daar de Franschen ligt den eersten aan-
 val zullen doen: daarom wil ik met mijne Kompagnie, die
 zeer sterk is, bij tijds op de wagt weezen. Ondertusfchen
 van 't huis afreedende, fleide hij met zijn Vaandrig en andere
 On.

Onderbevelhebbers order om 't geweld af te keeren. Hij liet de nieuwe Schippersstraat, die niet verre van 't huis was, door drie gelederen Muskettiers bezetten, onder 't bevel van een Sergeant, dien hij last gaf, indien 't graauw wilde doordringen, daar onder te schieten. Met de rest van zijn volk, meer dan tweehonderd man sterk, 't welk welgemoed en bereid was hem te volgen, trok hij na 't huis van den Admiraal, en dreef het graauw met rottingslagen tot aan zijn eigen huis, zonder het verder te kunnen krijgen. Toen gaf hij bevel dat zijne burgers zich gereed zouden houden; en als het graauw nergens naar luisterde, belastte hij de Muskettiers aan te leggen, en de Piekeniers hunne pieken te veilen. Dit veroorzaakte een schrikkelijk geschreeuw, daar men evenwel op toetradt; en met rottingslagen en gevelde pieken, die zommigen op de borst stieten, wierdt de woedende hoop tot voorbij des Admiraals huis gedreeven. Op dat zelfde oogenblik kwam daar een kleine Tjalk of Uitlegger, met zes kleine stukjes geschut voorzien, regt voor de RUITERS huis, die door de menigte van schuiten, welke met volk in het Y lagen om dat baldaadig geweld te aanschouwen, niet wel voorbij kon vaaren. De Heer SMIT riep den Kapitein toe, of hij niet geneeegen was den Lt. Admiraal dienst te doen, en zijn huis tegen het raazende volk te helpen beschermen? Deeze toonde zich aanstonds gereed, en maakte op SMITS bevel zijn geschut klaar, 't welk te boord wierdt gebragt en met schroot gelaaaden. Dit veroorzaakte grooten schrik onder het graauw, dat zelf niet wist door wien het gaande was geworden, en het welk een aanvoerder ontbrooken hadt om in tijds aan te vallen. In deezen stand van zaaken kwamen agttien welgemonteerde Ruiters, door de Heeren Burgemeesters, op het berigt van SMITS Luitenant, afgezonden. Deeze kwamen zo hard aanrijden dat zij eene groote menigte zouden in 't water gedreeven hebben, indien de Heer SMIT hen niet verzogt hadt wat zagter te rijden. Dus kwamen zij bij de gewapende Burgers, die toen nevens deeze Ruiters op de moedwilligen aandrongen, en ze verjoegen tot aan de nieuwe Bantemerstraat. Hier kwam hun nog de Heer C. ROCH, Oudschepen en Raad der Stad, met een gedeelte zijner Kompagnie te hulp; ook

kwamen kort daar naa, toen 't graauw wat afweek, de vier naastgeleegen Kompagnien Burgers tot hunnen bijstand. Men vondt toen gezamenlijk goed, de vier bruggen van 't Waals-eiland ieder met een Kompagnie Burgers te bezetten; het welk straks in 't werk wierdt gesteld, en hier door moest al het graauw het Eiland verlaten. De Heer SMIT, ziende dat het nu alles in rust was gebragt, trok na zijne wagtplaats de Muiderpoort, terwijl de vier Kompagnien, die het laatst gekoomen waren, het Eiland rondom bewaakten, en niemand daarop lieten koomen, dan dien men zeker wist dat daar t'huis behoorde. Des anderen daags kwam 'er wederom eenig gemeen volk voor het huis van den Admiraal te zamen; doch door het hooren leezen van eenen zijner brieven, waarin de plaats gemeld wierdt daar hij zich toen met de Vloot bevondt, wierden zij te vreden gesteld, en ieder ging daarop zijnen weg. Ook hielt zich de gemelde Uitlegger nog voor de deur, en bleef daar eenige dagen leggen. Hier bleef het derhalven bij, en de bepoorte hadt geen verder gevolg. Ook kon men met geene zekerheid te weeten komen wie de eerste aankoomers van deezen oloop waren, welke voornaamelijk door den moed, het beleid en de voorzigtigheid van den Heer SMIT gesluit wierdt, en die dus het huis en de lofslijk verkreegene bezittingen van onzen Admiraal voor allen overlust beveiligde.

Niet lang naa zijne aankomst voor *Goeree*, wierdt DE RUITER van een zwaaren storm beloopt, welke drie dagen aanhieldt, en verscheiden Schepen op veele schade te staan kwam. Naa het bedaaren van den storm, ontving de Generaal berigt van Hun Hoog Mogenden van derzelver anschrijven aan alle de Admiraliteiten, om hunne Schepen te voorzien van levensmiddelen, tot aan het einde der loopende maand September. Met een bekvam de Generaal het afschrift van eenen brief, door de Heeren VAN BEUNINGEN en VRYBERGEN, uit *Brussel*, aan Hun Hoog Mogende gezonden, behelzende dat men in *Engeland* sterk aan het presen van Volk was, en op de rivier van *Londen* vijfduizend Soldaaten in gereedheid hadt, om eerlang te worden ingescheept in de vereenigde Vloot, die zich vast spoedde met schoon maaken en het in-

nee-

neemen van levensmiddelen; dat voorts een groot getal Paerdevolk in vier Fluiten ingescheept, en eene menigte schoppen, spaden en kruiwagens in kleiner schepen zoude geladen worden. Uit al hetwelk men besloot, dat de Engelschen eene landing in den zin hadden, welke men zeide op 't Eiland *Walcheren* gemunt te zijn. Diensvolgens wierdt de Generaal, door 's Lands Staaten, met overleg van zijne Hoogheid, gelast, zich op zijnen ouden post op *Schooneveld* te begeeven. Nevens dit bevel ontving hij ook de tijding wegens den ramp, welke zijn huis en gezin bedreigd hadt. Dit baarde hem merkelijke bekommring. Uit de narigten zijner vrienden kende hij den deerlijk gessingerden staat van 't Vaderland, en dat het, door onderlinge verdeeldheden, wierdt van een gescheurd. Hij kende, boven dien, den aart van het muitziek graauw, 't welk, tuk op roof, gaarne zulke tijden te baate neemt, om, onder een anderen schijn, zijnen rooflust te koelen. In de bekommernis, welke, met opzigt tot het toekomende, zijnen geest kwelde, besloot DE RUITER, aan zijne Hoogheid, om Vrijwaaring te verzoeken. Doch de Stadhouder, eer hij dien brief ontving, hadt reeds *Sauvegarde* aan 's Generaals huis verleend. Intuschen, wierdt deeze toezegging, onzeker door welke oorzaak, opgehouden, en kwam eerst eenige weken laater Mevrouw DE RUITER in handen.

Deerlijk was, gedurende dit alles, de toestand van 's Lands Vloot. Door het gerugt van den naderenden vijand, als mede het aanhoudend onstuimig weder, bleeven de levensmiddelen agter. De Zeeuwfche en Noordhollandfche Schepen waren, daarenboven, van ankers, touwen en andere scheepsnoodwendigheden schaars voorzien. Hier toe sloeg wederom een zwaare storm. Oorzaak was, eerlang, dit alles van een zo groot gebrek over de Vloot, dat de Generaal verklaarde, al zijn leeven zulk eene behoefte niet te hebben bijgewoond. Van nieuws klaagde hij zijnen nood aan 's Lands Staaten, doch voegde 'er nevens, dat genomen dat de Schepen van 's noodige onderhoud voorzien wierden, zij, nothans, om hunnen haveloozen staat, het niet tot het einde der maand zouden kunnen uithouden. Door gebrek hadden, van tijd tot tijd, drieëntwintig Schepen moeten binnen vallen. Niet meer

dan tweëëndertig, met zeven Fregatten, lagen nu nog op *Schooneveld*.

In deezen toestand van zaken, bekwam DE RUITER, op den twintigften September, de aangenaame tijding van het besluit van 's Lands Staaten, om de Vloot op te leggen, behalven vierëntwintig van de ligfte Schepen; voorts dat men alle de Branders zou in dienst houden, om in 's Lands Zeegaten, tot derzelver bescherminge, gebruikt te worden. Terftond naa het ontvangen van dit besluit, beleide de Generaal eenen Krijgsraad, en deelde in denzelven de noodige bevelen uit, om het bevel der Overheid te volvoeren. De benoemde Schepen zeilden spoedig na binnen. DE RUITER zelven zette te *Hellevoetsluis* voet aan land. Hier ontmoette hij een Heer van aanzien, die, naa de eerste pligtleeging van verwelkominge, hem straks vraagde, waar hij zijn verstand en voorzigtigheid hadt gelaaten, toen hij een zo sterken brief, ter verontschuldiging van den Ruwaard, schreef? Met zijne gewoone Zeeuwfche rondheid gaf DE RUITER hier op tot antwoord, dat het, in het Vaderland, elendig moest gesteld zijn, indien men, des gevergd zijnde, de waarheid niet mogt spreken of schrijven; doch, wat hem betrof, hij zou daar in volharden, zo lang zijne oogen open stonden. Op den zesentwintigften deedt hij, in 's *Hage*, in de Vergadering van Hun Hoog Mogende, verslag van zijne verrigtingen; door welke hij thans bij monde, en vervolgens schriftlijk wierdt berdankt. Diergelijk een verslag deedt de Generaal, vervolgens, aan zijne Hoogheid, die zich thans aan *den Uithoorn* bevondt, en van welke hij met tekenen van eere en hoogagtinge ontvangen wierdt. Nog dien zelfden dag, 't was de achtentwintigste van September, kwam hij te *Amsterdam* bij zijn reikhalzend huisgezin.

Van korten duur was de rust, welke de Generaal zich geveleid hadt, in de armen van zijn gezin te zullen smaaken. Reeds op den derden October wierdt hij, te *Bodegraven*, bij zijne Hoogheid ontbooden. In 't bijzijn van VAN BEVERNING, deelde de Stadhouders aan DE RUITER de tijding mede, uit *Engeland* ingelooopen, volgens welke de Engelsche Vloot, sterk drieënzestig Zeilen, van de rivier van *Londen*

we-

wederom was in Zee geloopen. Met onderling overleg wierdt hierop goed gevonden, dat DE RUITER, in allerijl, na *Hellevoetsluis* vertrekken, en aldaar de noodige schikkingen zou beraamen, om de Engelschen, indien ze eene landing in den zin hadden, met geweld te keer te gaan. Terstond in den volgenden nacht ging hij op reize.

Terwijl DE RUITER op weg was, ontstondt te *Hellevoetsluis* eene bijstere ontfstetenis, door het gerugt van eene vijandelijke landinge. Etlijke Visfchers, eenige schepen gezien hebbende, zonder te weeten hoe veele of van welk eene Natie, hadden uitgestrooid, dat het eene vijandlijke Vloot was, in de zestig Schepen sterk. Doch de vijand kwam niet, en elk was wederom in rust. Van nieuws wierdt deeze gestoord, door het zein der Schepen, die in het Goereefche Gat lagen, aanduidende dat de vijand nu waarlijk in aantogt was. In het Fort bereidde men zich straks tot tegenstand. Een opkomende Mist baarde nieuwe vreeze. Men hoorde sterk schieten, en geloofde nu, dat de Brandwagt met den vijand in gevegt was. Naa het opklaaren van den Mist, zag men, van de gevreesde Schepen, Staaten-Vlaggen waaien; het waren twee Zeeuwfche Kaapers, die met zeven Prijzen binnen kwamen. Hunne eere- en vreugdeschooten hadt de Buitenwagt voor vijandelijk geweld opgenomen.

Midterwijl was DE RUITER, onkundig van dit alles, met een Jagt voor *den Briel* gekoomen, en vertrok van daar, terstond, met den Lt. Admiraal VAN NES, na de Fregatten en Branders, die voor de Maas lagen. Deeze bezigtigd en de Kommandeurs tot hunnen pligt vermaand hebbende, stak hij met het Jagt in Zee, met oogmerk om buiten om na *Hellevoetsluis* te zeilen. Omtrent twee mijlen in Zee gevorderd zijnde, ontdekte DE RUITER negen Raazeilen, koers zettende na *Goeree*. Een Visfcher, welken hij kort daar naa ontmoette, verhaalde hem, eene Vloot van vijfenveertig Zeilen gezien te hebben, en onder dezelve Vlaggen van Admiraalen, Vice-Admiraalen en Schouten bij nacht. Onze Generaal, te meer alzo 'er een zwaare mist opkwam, het ongeraaden vindende, op zulk een berigt, zich verder in Zee te waagen, keerde met den Visfcher na binnen. Bij zijne komst in *den*

Zzzz 3

Brick,

Briel, vondt hij 'er, om de boven gemelde reden, alles in alarm. Van zijne Echtgenooten, midlerwijl aldaar aangekomen, neemt DE RUITER straks afscheid, en vertrekt, nevens den Lt. Admiraal VAN NES, over land, na *Hellevoetsluis*. Doch, bij zijne komst aldaar, vondt hij 'er alles in vreugde, door de aankomst der boven gemelde Kaapers, met hunne rijke Prijzen, De oplossing van het raadzel, wegens de vijandlijke Vloot, ontving DE RUITER van de Kaaper-Kapiteinen. Zij hadden een aantal Schepen ontmoet, koomende van de *Elve*, en den wil hebbende na *Engeland*, *Frankrijk* en *Spanje*. Deeze hadt de Maaschipper voor vijanden aangezien. Op voorstel van DE RUITER ontving, zedert, *Hellevoetsluis* eene merklijke versterking van Ruiters en Soldaaten, en wierdt, ook in andere opzichten, in staat van kloeker tegenweer gebracht. Thans vertrok de Generaal na 's *Hage*, en voorts na *Bodegrave*, om aan de Algemeene Staaten, den Raadpensionaris FAGEL en den Stadhouder verslag te doen. Zijne Hoogheid schonk hem verlof, zich na *Amsterdam* te mogen begeeven. Op weg derwaarts, wierdt hij, aan den *Vithoorn*, door Graaf MAURITS VAN NASSAU en eenige andere Krijgsbevelhebbers, begroet en met veele beleefdheid onthaald.

In het gezelschap van eenige weinige Vrienden, doch vooral met zijne Huisgenooten, smaakte DE RUITER eene aangename vergenoeging, de vrugt der bewustheid van eerlijke pligbetragttinge. Te midden dier kalnte deedt een zeldzaam voorval hem groot gevaar zijns levens loopen. Op zekeren dag koomt een onbekend persoon aan zijne deur kloppen, en naa dat hem geopend was, tot in het Voorhuis doordringen. Een bol broods hadt hij in de eene, een bloot Mes in de andere hand. Met eene schrikwekkende houding roept hij, stoutmoedig en onbeschoft: *Waar is MICHIEL DE RUITER? ik wil MICHIEL DE RUITER spreken!* De Generaal, zittende in een Bovenkamer naast het Voorhuis, het gerugt hoorende, koomt na beneden, en vraagt wat hij begeerde? Zonder een woord te antwoorden, treedt straks de Onverlaat toe, en zou gewisfelijk DE RUITER gegriefd hebben, hadde niet een Knegt, op het gerugt afkoomende, den Moordenaar een Laddert-

dertje, 't welk gelukkig daar omtrent stondt, op het lijf geworpen, en alzo ten huize uitgedreeven. Door ontfletenis hadt niemand van DE RUITERS huisgenooten den inval, om den booswigt te volgen, of onraad te roepen. Door de Geregtsdienaars wierdt hij, zedert, vrugtloos gezogt.

De Winter, in 't laatst van het Jaar 1672 en in den aanvang van 1673, baarde, hier te Lande, eene algemeene bekommering voor eenen inval der Franschen, over het ijs, tot in het hart van Holland. Om daar tegen op zijne hoede te zijn, vondt men ook te *Amsterdam* geraaden, eenige buitengewoone maatregels te beraamen. Een van deeze was, de opdracht der Vroedschap aan DE RUITER van het opperbevel over al het Krijgsvolk, langs den Ykant, strekkende, in 't Oosten, van het *Funen*, tot in het Westen aan het Blaauwe Hoofd. Alle Bevelhebbers, burgers, soldaaten en matroozen, welke hier hadden post gevat, wierden gelast, de bevelen en schikkingen van DE RUITER vaardig te volbrengen. Daarenboven voerde hij het opperbewind over de Oorlogschepen en Tjalken, die op het Y de wagt hielden. Terwijl de Generaal dit werk om handen hadt, ontving hij een verzoek van den Graave VAN WALDEK, Veldmaarschalk over de Troepen van den Staat, om de Geldersche en Gooijsche Kusten te onderzoeken, en eene voegzaame plaats aan te wijzen, op welke men Krijgsvolk zou kunnen aan land zetten. In 't midden van Januarij des Jaars 1673 vertrok DE RUITER, met een Oorlogsjagt, na *Har-derwijk*. In zijn onderzoek vondt hij geene voegzaamer plaats ter landinge, dan dicht bij het Dorp *Huizen*, aan de Gooijsche Kust. Hier was wit en hard strand, 't welk, indien men het eens gevat hadde, een veiligen weg na de hoogte baande. Aan den gemelden Graave deedt DE RUITER den uitflag zijns onderzoeks toekoomen.

's Lands Staaten, onder dit alles, verwagtede, dat, in den volgenden Zomer, de Oorlog met herhaalde felheid zou worden voortgezet, beslooten, uit dien hoofde, eene magtige Vloot in Zee te brengen, in allen opzigte niet geringer dan in den voorgaanden jaare. Met allen ijver wierden de toerustingten daar toe voortgezet. De Luitenant-Admiraal Generaal DE RUITER zou 'er, wederom, het opperbevel over voeren.

Zijne Hoogheid deedt hem de eere van hem eene Lijst van alle Bevelhebbers en Kapiteinen toe te zenden, met verzoek om te mogen weeten, of hij hen allen voor bekwaame en eerlijke Zeelieden hieldt, aan welke men, bestaanbaar met 's Lands dienst, een Schip konde toevertrouwen. DE RUITER antwoordde daar op, dat schoon allen niet even bekwaam en dapper waren, bij, egter, niemand op de lijst hadt gevonden, welken men onbekwaam of lafhartig konde noemen. Nogthans wierdt, naderhand, door de naamen van vijf der benoemden, de pen gehaald, en een gelijk getal daar voor in de plaats gesteld. Zedert het misverstand met onzen Generaal, in het ongelukkig gevegt tegen de Engelschen, was de Lt. Admiraal TROMP buiten dienst geweest. 't Was op uitdrukkelijk begeeren van zijne Hoogheid, dat hij de plaats van den gesneuvelden Lt. Admiraal VAN NES zou vervullen, en, in zijne voorgaande hoedanigheid, den volgenden togt bijwoonen. Vooraf bragt de Stadhouder te weege, dat de beide Admiralen, in tegenwoordigheid van zijne Hoogheid, met elkander verzoenden. De Prins verzekerde aan onzen Generaal, dat TROMP zijne bevelen naauwkeurig zoude waarneemen. Om de Vloot zo veel te spoediger van het noodige volk te voorzien, was de groote en kleine Visfcherij, als mede het vaaren te kaap, verboden, en de Koopvaardijvaart, bij voorraad, opgeschort. Daarenboven wierden de Nederlandfche Matroozen, uit vreemden dienst, opontbouden. Bij dit alles, om de uitrusting der Schepen nog meer te verhaasten, gaf zijne Hoogheid bevel aan DE RUITER, om zich na de onderscheidene Admiraliteiten te begeeven.

De ijver, welke onzen Admiraal, hoewel reeds hoog bejaard, bezielde, om 's Lands vijand, nogmaals, onder 't oog te zien, deedt dit alles van dien gelukkigen uitflag agtervolgd worden, dat de meeste Schepen, uitgezonderd eenige Zeeuwfche en alle de Friefche, spoedig gereed wierden. DE RUITER gaf hier van kennis aan 's Lands Staaten, en verzogt met een, dat de buitengewoone foldij van duizend Guldens ter maand, welke hij, op den voorgaanden togt, hadt genooten, hem nu ook wederom mogt worden toegestaan. Tevens gaf hij zijne begeerte te kennen om eenen Predikant op de Vloot, naar
 zijnen

zijnen zin, te mogen kiezen. Na vrugtloos aanzoek bij eenigen, boodt zich daar toe, uit eigen beweeginge, aan, THEODORUS WESTHOVIUS, Predikant te *Hekelingen*. Zijne aanbieding wierdt gretig aangenomen. Bij het ontvangen van hartelijke zegenwenschen, om een voorspoedigen togt, nam thans de Generaal afscheid van de Hooge Vergaderingen, als mede, van den Prinsse Stadhouder, en begaf zich na de Vloot voor *Goeree*.

Onder dit alles hadt men een ontwerp beraamd, om eenige zwaar geballaste Vaartuigen in de rivier van *Londen* te laten zinken, om alzo dezelve te stoppen, en voor de Engelfche Oorlogfchepen onbruikbaar te maaken. Acht Zinkfchepen wierden daar toe, te *Amsterdam*, heimelijk, gereed gemaakt, en voorts na *Texel* gezonden. Dewijl de uitslag dier onderneeminge fpoed vereifchte, ontvingen de Kollegien ter Admiraliteit aanschrijving van zijne Hoogheid, om hunne Schepen, in allerijl, na *Texel* te zenden.

De Heer LODESTEIN, Sekretaris van de Admiraliteit op de *Maaze*, bij DE RUITER, aan boord gekoomen, raadpleegde aldaar, nevens eenige andere Afgevaardigden, over de werkzaamheden van 's Lands Vloot. Het besluit hieldt in, dat de Generaal, met zijne onderhoorige Schepen, zich na de *Wielingen* zou begeeven, en aldaar de gereed leggende Schepen, zo van *Amsterdam* als uit *Zeeland*, afwagten, om vervolgens het ontwerp met de Zinkfchepen te gaan in 't werk stellen. Met een gunstigen wind liep DE RUITER in Zee, in den avond van den negenden Maj, met eenige Oorlogfchepen, Fregatten en ander Vaartuig. 's Anderendaags zag hij eene Vloot van veertig Zeilen. In de onzekerheid of het vriend of vijand ware, stelde hij zich in staat van tegenweer. Doch het bleeken, gerlang, 's Lands Schepen te zijn, die, met de Zinkfchepen, uit *Texel* waren in Zee gestoken. De geheele magt bestond nu uit zestien Oorlogfchepen, acht Fregatten, veertien Branders, een Waterfluit en acht Zinkfchepen. Deeze magt verdeelde de Generaal in twee Eskaders, en ging daar mede, dien zelfden dag, onder zeil, koers zettende na *Engeland*. Zo ras men de Kust, tot op een korten afstand, was genaderd, wierden de Schouten bij nacht VAN NES en VLUK, met

Z z z z 5

eenige

eenige ligte Vaartuigen, afgevaardigd, om de Zinkschepen aan te voeren. Doch bij hunne aankomst op de rivier, vonden zij dezelve, met dertig Schepen, zo wel bezet, dat ze onverrichter zaake moesten wederkeeren. Ten zelfden tijde ontving de Generaal de tijding, dat wel zeventuizend Matroozen, ter bemanninge van de Engelsche Vloot, van om de Noord op de rivier van *Londen* waren aangekomen; als mede, dat de Fransche Vloot, sterk veertig Schepen, te *Portsmouth* lag. In deezen stand van zaaken, daar de Engelschen de rivier kwamen afzakken, en de Franschen van de zijde van het Kanaal in aantogt waren, vondt DE RUITER ongeraaden, zijne standplaats te behouden. Hierom keerde hij te rug na de verzamelpplaats op *Schooneveld*.

Hier leggende, ontving DE RUITER een bezoek van de Heeren VAN BEUNINGEN, MAUREGNAULT en LODESTEIN, Afgevaardigden van zijne Hoogheid. In eenen Krijgsraad, welke vervolgens wierdt gehouden, kwam men tot het besluit, dat de Vloot, ter plaatze alwaar zij thans lag, nog eenigen tijd zou vertoeven, tot op de komst der Schepen, welke men van *Amsterdam* en uit *Zeeland* nog te gemoete zag. Voorts vermaanden de Afgevaardigden, uit naam van zijne Hoogheid, alle de Leden van den Krijgsraad, in gevalle men aan den Vijand kwam, zich van hunnen pligt te kwijten, als trouwe Liefhebbers van het Vaderland. Naa het vertrek der Heeren, wierdt de Vloot verdeeld in drie Eskaders. Benevens den Generaal, zouden de Lt. Admiraal VAN NES, de Vice-Admiraal DE LIEFDE en de Schout bij nacht VAN NES, over het eerste het bevel voeren. Het tweede zou staan onder den Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR, en den Schout bij nacht VLOG. De Lt. Admiraal TROMP, de Vice-Admiraalen SWEERS en SCHRAM, en de Schout bij nacht SWART, zouden de Opperhoofden zijn van het derde Eskader. Dewijl TROMP en BANKERT nog niet in de Vloot waren, vervingen anderen hunne plaats bij voorraad.

Den volgenden dag, wierdt 'er een veroverd Engelsch Advijtsjagt in de Vloot, en de Kapitein daar van bij onzen Generaal gebragt. De Engelsman verhaalde, dat de vereeniging der Fransche en Engelsche Vlooten reeds geschied was, op veertien

tien of vijftien Engelsche Schepen na, die nog voor *Dovres* lagen; dat de magt der Engelschen uit zeventig Schepen bestondt, doch die der Franschen hem onbekend was, hoewel zij, door zommigen, op wel zestig Zeilen wierdt begroot. Op den achtentwintigsten der maand kwamen de Lt. Admiraal TROMP en de Vice-Admiraal SCHRAM, met zes Oorlogschepen en een Brander, in de Vloot. Uit eerbied voor de Vlag, liep TROMP met zijne Schepen agter het Schip van DE RUITER om, en begroette hem met eenige eereschooten: waar naa hij, in eene Sloep, zich na den Generaal liet roeien. De eerste, in den tijd van zeven jaaren, was deeze zamenkomst tuschen de beide Vlootvoogden. Minzaam en vriendelijk bejegenden zij elkander. Desgelijks verscheen hier ook, ten zelfden tijde, de Lt. Admiraal BANKERT.

Op den dertigsten van Maij kwamen, van nieuws, twee Afgevaardigden van zijne Hoogheid bij DE RUITER aan boord, om te raadpleegen over eene bekwame plaats, in welke 's Lands Vloot voor vijandlijke aanvallen minst bloot zoude leggen. Men koos daar toe *Schooneveld*, of eenige andere plaats, meer Zuidelijk na *Ostende*. De Afgevaardigden, nevens alle de Leden van den Krijgsraad, in welken dit beslooten was, hielden het middagmaal bij DE RUITER. Bij het drinken van een glas van vriendschap, beloofde men elkander trouwen bijstand, tot aan den laatsten droppel bloeds, ter verdediginge van het Vaderland. Gelijke beleefdheid genoot DE RUITER, 's anderendaags, bij TROMP, die den Opperbevelhebber, nevens den geheelen Krijgsraad, minnelijk ter maaltijd hadt genodigd. Men zat nog aan tafel, toen de Buitenwagten zein deden, dat zij de vijandlijke Vloot vernamen. Wel haast zag men de voorloopers, en daar op de geheele magt der Engelschen. Doch, om dat het reeds laat op den dag was, veranderden zij van koers, den steven Noordwestwaarts wendende. DE RUITER, niet twijfelende, of men zou nu binnen kort slag moeten leveren, deedt, op zijn Schip en door de geheele Vloot, daar toe alles in gereedheid brengen. Eerst door stilte, en naderhand door storm, verlieten 'er nog eenige dagen, eer deeze verwagting wierdt vervuld. Intuschen, gelijk onze Generaal, uit den aart, godsdienstig was, deedt hij,

hij, op zijn Schip, het H. Avondmaal uitdeelen, en bereidde zich, naar gewoonte, tot den dood, indien hem, in het aanstaande gevegt, iet menschelijks mogt wedervaaren.

Op den zevenden Junij, dag, welke altoos zal gedenkwaardig zijn in de Nederlandsche Historie, op welchen het Gevegt voor *Soulsbaai* verjaarde, in den vroegen morgenstond zeinde DE RUITER den Krijgsraad aan boord. Hier wierdt beslooten, bot te korten, zo dat de Ankers op en neder stonden, om aldus, bij het naderen van den vijand, die te spoediger te kunnen ligten. Met dit besluit scheidde de Krijgsraad. Doch alle de leden waren nog niet van boord vertrokken, of men zag reeds den vijand naderen.

Wel haast lagen de wederzijdsche Vlooten tegen elkander over. De Engelsche, met de Fransche vereenigd, hadt verre de overhand, en besloeg eene uitgebreidheid langs de Zee, zo verre het gezigt konde reiken. Zij bestond uit honderdvijftig Zeilen, onder welke men ruim tachtig groote Schepen van Oorlog telde. De Vloot onder DE RUITER was niet meer dan ruim honderd Zeilen sterk: te weeten, tweeënvijftig Schepen van Oorlog, twaalf Fregatten, veertien Advijsjagten, en vijftentwintig Branders. In deeze ongelijkheid zagen de vijanden de onzen hen met volle Zeilen afwagten, en kwamen, met een voor den wind, op hen afzakken. Terwijl ze de onzen nog niet konden bereiken, speelden ze reeds met het grof geschut, als of ze den Nederlanderen eenen schrik wilden aanjaagen. Schertzende zeide men hierom, op onze Vloot: *Deeze lieden zijn bang: want zij schieten, eer ze raaken kunnen.* Omtrent één uur wisfelde TROMP de eerste Kogels met den Graaf D'ESTREES, hebbende het bevel over het Fransche Eskader met de Witte Vlag. Ernstig wierdt hier gevogten. De Vice-Admiraal SCHRAM, die den voortogt hadt, sneuvelde door een vijandlijken Kogel. Zo dapper kweet zich hier KORNELIS TROMP, met een geduurig schreeuwen, onder het vegen, loef, Stuurman, loef, loef! den wind zoekende te winnen, dat de vijand genoodzaakt was, eenigzins te wijken, om zich een weinig te herstellen. Niet voor twee ure hieldt DE RUITER, nevens BANKERT, schutgevaarte, met Prins ROBERT, die de Roode, en met SPRAG, die de Blaauwe Vlag voer-

voerde. Met eenige Schepen lag DE RUITER tuschen eenige Branders, het Schip van Prinse ROBERT, en eenige andere Schepen. Zijn hevig schieten baande hem eenen weg midden door den vijand. Overal daar hij zich vertoonde, maakten de Engelschen ruim baan voor zijn geweldig kanonneeren. Al lachende zeide hierom onze Held tot iemand, die bij hem stondt: *de Vijand heeft nog ontzag voor de ZEVEN PROVINCIËN*; dit was de naam van het Schip, welk DE RUITER voerde. BANKERT, eenige schade bekoomen hebbende, aan rondhout en zeilen, liep de Generaal schielijk na hem toe, en ontzette hem. Thans ware 'er kans geweest, voor onzen Generaal, om verscheiden vijandlijke Schepen af te snijden; doch hij zag daar van af, om dat TROMP met zijn Eskader niet verscheen: waar van, egter, de reden was, om dat hij te verre Noordwaarts was afgezakt, in het naazetten van zijnen vijand, of om dat hij zich onder den vijand bezet vondt. DE RUITER begreep de nuttigheid, dat verscheiden Eskaders van de Vloot bij één bleeven, en beval daarom om de Noord te wenden, om TROMP op te zoeken. Een meesterstuk van handigheid en zeemanfchap was dit bedrijf van onzen Generaal. Niet genoeg konde men nu zich verwonderen, en naderhand roemen, het beleid des Nederlandschen Zeehelds, in het vereenigen van de Vloot, ondanks de aangewende poogingen, om die te beletten. Langs dien weg gelukte het DE RUITER om bij TROMP te koomen. Hij vondt hem met Prins ROBERT en een ander vijandelijk Eskader in een allerverschrikkelijkst gevegt. TROMP, thans in merkelijke engte, den Generaal ziende naderen, riep met blijdschap tot de zijnen: *Houdt moed, Mannen; daar is Bestevaër; die komt ons helpen. Ik zal hem ook niet verlaaten, zo lang ik adem schep.* Het Schip, welk TROMP voerde, zijne groote Raa en Voorsteng verlooren hebbende, ging hij op een ander Schip over, 't welk, kort daar naa, de Groote Mast wierdt afgeschooten; dit deedt hem op een derde Schip overstappen. Zo groot een schrik baarde de komst van DE RUITER onder de vijanden, dat eenige Schepen zich in allerijl weg pakten, met het bijzetten van alle hunne Zeilen. Met de zulken der vijanden, die stand hielden, wendden nu de onzen Zuidwaarts over; en

hoe-

hoewel de eerstgemelden het voordeel van den wind hadden, durfden ze, egter, niet op de onzen inbreeken, maar hielden gefladig af: terwijl DE RUITER verscheiden maalen door den vijand heen sloeg, en altoos zo dicht bij hem bleef, als mogelijk was: zo dat hij, al vegtende, een mijl of twee dieper in Zee was, dan in den aanvang des gevegts. Niet voor 's avonds ten tien ure, en alzo door de duisternis, eindigde deeze bloedige Zeeslag, in welken de overwinning zich voor DE RUITER hadt verklaard. Want terwijl deeze met zijne Schepen gerust voor anker kwam, om 's Lands Kusten te beschermen, was de vijand in flitte afgedroopen. Deeze hadt veertien zo Schepen als Branders, de onzen niet een enkel Schip, en slegs drie of vier Branders verlooren. Behalven den Vice-Admiraal SCHRAM, was ook de Schout bij nacht VLOG gefneuveld. De Graaf D'ESTREES, Bevelhebber der Fransche Vloot, en dus de vijand van DE RUITER, verhefte, zedert, met uitbundige lofspraaken de bekwaamheid en het beleid van onzen Held. In eenen brief aan den Franschen Staatsdienaar COLBERT schreef hij „ dat hij het doen van zo groot „ eene daad, en het toonen van zulk een beleid, als DE RUITER in deezen Zeeslag hadt gedaan, gaarne voor zijn leevan hadt willen koopen.” TROMP behaalde insgelijks in deezen Zeeslag grooten lof.

Den gantschen volgenden nacht, naa het gevegt, deedt DE RUITER besleeden aan het stoppen van lekken, aanslaan van nieuwe Zeilen, vullen van Kardoezen, en andere noodige toebereidzelen tot een nieuw gevegt, welk men tegen den volgenden dag te gemoete zag. Met het opgaan der Zonne, zag men de vijandlijke Vloot, die in den donker was ten anker gekoomen, nog dicht in één leggen. Nevens de gekwetsten, welke DE RUITER na *Zeeland* liet opbrengen, zondt hij ook brieven aan de Staaten, zijne Hoogheid en eenige Kollegiën ter Admiraliteit. Hij deedt daar in verslag van den afloop des gevegts, en verzogt tevens om nieuwen voorraad van Krijgsbehoefsten. Nog dien zelfden avond ontving hij eenen brief van de Admiraliteit in *Zeeland*, waar in hem wierdt bekend gemaakt, dat verscheiden liefhebbers van het Vaderland, die eenige ligte Fregatten hadden uitergust, om daar mede ter

kaap

kaap te vaaren, hunnen dienst aanboden, om zich onder de Vlag te voegen, en alzo den vijand afbreuk te koomen doen. Tevens wierdt hem de voorflag gedaan, om tweehonderd Franschen, die den dienst huns Konings verlaaten en den Staaten trouwe hadden gezworeen, over de Vloot te verdeelen. De eerste aanbieding aanvaardde hij met genegenheid, doch wees de andere van de hand. Een zwaare storm, uit het West-Zuid-Westen, beliep hier op de Vloot, en zou haar deerlijk hebben kunnen havenen, hadde niet de Generaal de voorzigtigheid gebruikt, kort vóór het uitbreken van denzelven, de Schepen verder uit malkander te doen zeilen, dan zij eerst ten anker gekoomen waren.

De vijandlijke Vloot lag nu, in 't West-Noord-West, op eenen afstand van twee en eene halve mijl van de onze geankerd. Gaarne hadde onze Generaal het jongste voordeel vervolgd, en den vijand aangetast. Doch hem bondt de handen het Besluit van den dertigsten van Maij, bij de Afgevaardigden van zijne Hoogheid genomen, inhoudende om de vijanden af te wagten, en niet eerst aan te tasten, dan in gevalle eener voorgenomene landinge. Doch tevens nam hij in overweeging, dat 's vijands moed merkelijk gedaald, en de Vloot verzwakt was. Hierom wierdt DE RUITER met den Krijgsraad te raade, dit den Afgevaardigden onder 't oog te brengen, tot in den voormiddag van den veertienden op antwoord te wagten, en, indien hetzelfde niet ware ingekoomen, op den vijand los te gaan. Nog vóór den bestemden tijd, in den vroegen morgen van den gemelden dag, kwamen vier Afgevaardigden aan boord van DE RUITER, brengende brieven van dankbetuiging, voor de goede diensten, den Vaderlande bewezen, zo van zijne Hoogheid, als van de Algemeene Staaten. Straks overwoog men het gemelde voorstel, met dat gevolg, dat het nader wierdt bekragtigd. Naa het Morgengebed gaf DE RUITER kennis aan zijn volk van het voorneemen om den vijand aan te tasten, en vermaande het tot trouwe en dapperheid. Thans keerden de Afgevaardigde na hun Jagt te rug.

Ontrent elf ure, met eene stijve koelte uit het Noord-oosten, kwam de Vloot onder zeil, en zette regelrecht
 koers

koers op den vijand aan. Zij was nu na genoeg even sterk als de voorgaande reize. De vijand, de Nederlandsche Vloot ziende naderen, ging insgelijks onder zeil; in 't eerst scheen hij haar te willen afwagten, doch liep vervolgens Noordwestwaarts van haar af. Niet vroeger dan 'snaamiddags ten vier ure konde hij agterhaald worden. De Admiraalen SPRAG en TROMP, beiden in de voorhoede zeilende, kwamen toen eerst aan elkander. Een half uur later begon de strijd tusfchen Prins ROBERT en DE RUITER. BANKERT wierdt handgemeen met den Graaf d'ESTREES. DE RUITER hadt een oogmerk om op het Eskader van de Roode Vlag in te breeken; doch de vijand, het geduurig draagende houdende, konde tot geen staan gebragt worden. De Vice-Admiraal SWEERS, van TROMPS Eskader, deezen zijnde vooruit geraakt, kwam in een verschrikkelijk gevegt met den Admiraal en Vice-Admiraal van de Blaauwe Vlag. Doch zijne Kapiteinen hem niet behoorlijk gevolgd zijnde, wierdt hij, door overmagt, zo deerlijk gehavend, dat hij, in den avond, zich genoodzaakt vondt te wijken. Midlerwijl was DE RUITER met Prins ROBERT in gevegt. In 't eerst scheen het, als of, op zijn Schip, alles aan fpaanders zou gefchooten worden; ook kreeg hij eenige gekwisten. Doch de vijandlijke Schepen keerden hem eertlang de Spiegels toe, en liepen voor den wind heenen. Al vegtende zeilden nu de beide Vlooten nevens elkander voort, zettende de Engelschen bij al wat goed konde doen, om hunne Kusten te bereiken. Men fchoot nog, naa dat de Zon reeds was ondergegaan. Thans deedt DE RUITER, met vuuren, zein om te wenden, en zeilde, met klein zeil, Zuidoostwaarts, in de onderftelling dat de vijand koers zou blijven houden tot den volgende dag, en dan het gevegt hervatten. Doch toen de Zon wederom opging, was 'er geen vijand meer te zien. Naderhand vernam men, dat dezelve de Zee verlaaten, en zich na de rivier van *Londen* hadt gewend. Weinig fchade was, aan weerkanten, in deezen slag geleeden. Een onfterflijken roem behaalde hier DE RUITER, nevens verfcheiden andere Vlootvoogden, als die twee vereenigde Koninklijke Vlooten hadt aangetast, vervolgd, agterhaald, en tot die engte gebragt, dat zij de Zee moesten ruimen. Een Engelsch Schrijver,

ver, verslag gedaan hebbende van deezen Zeeflag, geeft onzen Held het volgende getnigenis: „In dit bedrijf gaf DE RUITER „ duidelijke proeven, dat hij, als het tijd was, den vijand zo „ wel durfde opzoeken, als dat hij dien, zontijds, voorzig- „ tiglich vermijdde, en dat hij zijne plaats nooit verliet, dan „ om zijn voorhoofd te toonen.”

Intuschen hadt DE RUITER schriftlijk verslag gedaan aan de Algemeene Staaten en aan zijne Hoogheid, en met een verzoegt om vervulling van Krijgs- en andere behoeften. De Afgevaardigden, welke kort vóór het Gevegt bij onzen Generaal aan boord geweest wáren, en zich, zedert, te *Vlissingen* onthouden hadden, kwamen nu wederom in 's Lands Vloot, om DE RUITER en de overige Bevelhebbers voor hunne trouwe diensten te bedanken. Tevens verzogten zij om de gedagten van den Krijgsraad omtrent de volgende verrigtingen der Vloot. Doch hier over verschilde men van begrippen. Zommigen stemden voor het plaatzen der Zeeflag op *Schooneveld*, ter beveiliging van 's Lands Kusten; anderen dagten, men moest den vijand opzoeken en aantasten. Zonder in deezen uitspraak te doen, beloofden de Afgevaardigden, de verschillende bedenkingen ter hooge Vergaderinge te zullen brengen.

Naa dat DE RUITER, kort te vóóren, van Hun Hoog Mogenden en van den Prinse Stadhouder een brief van dankzegginge hadt ontvangen, voor zijnen dienst, aan het Vaderland beweezen, bekwaam hij, op den negentienden Junij, de bevestigde tijding van de aankomst der vijandelijke Vlooten op de rivier van *Londen*. Met overleg van den Krijgsraad, besloot hier op de Generaal, nog dien zelfden dag, den Schout bij nacht DE HAAN, met twaalf Oorlogschepen en Fregatten, twee Branders en vier Advijsjagten, derwaarts te zenden. Deeze togt moest dienen, deels om den toestand en gelegenheid der vijandelijke Vlooten naauwkeurig op te neemen; deels, om te doen zien, dat de Nederlandfche Vloot, hoewel minder van magt, zich wel op de vijandelijke Kusten durfde vertoonen. Terwijl DE HAAN op weg was, zag men, tegen den middag van den eenëntwintigsten Junij, een Admiraliteits Jagt, 's welk de Vlag van boven voerde, nevens een Snaauw, die

Zeeland, de Vloot naderen, den steven wendende na het Schip van den Generaal. Het hadt binnen boord den Veldmaarschalk wirts, die thans, op *Walcheren*, het Krijgsvolk van den Staat geboodt, nevens eenige andere Heeren, om den zegepraalenden Held over zijne overwinning te begroeten. Het aanzienlijk gezelschap wierdt deffig onthaald, en keerde nog dien zelfden dag te rug.

Niet meer dan vier dagen besteedde de Schout bij nacht DE HAAN aan zijnen togt. Hij boodschapte aan den Generaal, dat de vijanden, in de twee jongste gevechten, meer dan driehuizend dooden en gekwetsten bekoomen hadden; dat 'er, tusschen de Engelschen en Franschen, merkelyke oneenigheid heerschte, elkander over en weder de schuld van de nederlaage geevende; dat de Engelschen van spijt borsten en van woede stampvoetten, om dat zij de Zee hadden moeten verlaten. Omtrent deezen tijd kwamen 'er eenige versche Schepen uit *Friesland*, en eenige, die in *Zeeland* hersteld waren, onder de Vlag; zo dat men 'er nu honderdëntien Zeilen telde. Ook zag men een Jagt de Vloot naderen, voerende eenige Afgevaardigden der Algemeene Staaten en van de Kollegiën der Admiraliteit. Hunne komst diende tot het doen van eenen voorslag, of de Krijgsraad niet zou geraaden vinden, zo ras de Vloot van Krijgs- en andere noodwendigheden zou voorzien zijn, 't welk binnen twee dagen konde geschieden, met dezelve na *Engeland* over te steeken. Greetig wierdt deeze voorslag bij DE RUITER en de overigen aangenomen, om verscheiden redenen, onder andere, om de Engelschen te toonen, de valsheid hunner uitflroojinge, alsof de Nederlandse Vloot uit Zee geflagen of binnen de Gronden was gedreeven.

Straks maakte men alle noodige schikkingen tot den gewenschten togt. Alles was daar toe in gereedheid, wanneer DE RUITER, op den eersten Julij, van den Heere LODESTEIN, Sekretaris van het Kollegie der Admiraliteit te *Rotterdam*, eenen brief ontving, waar in hem, uit naam van zijne Hoogheid, wierdt belast, den togt nog eenige dagen uit te stellen. Dit schrijven wierdt, 's anderendaags, gevolgd van den Heere LODESTEIN zelve, verzeld van den Veldmaarschalk WIRTS, en den Heere DE HUBERT, Raadpenfionaris van *Zeeland*, als

als Afgevaardigden van zijne Hoogheid. In den Krijgsraad, welke aan DE RUITERS boord wierdt gehouden, bragten zij in 't midden, dat ter gelegenheid van het beleg van *Maas-tricht*, door den Koning van *Frankrijk*, zijne Hoogheid op de gedagte was gevallen, of niet de Vloot de eene of andere Stad of Plaats, in *Engeland* of *Frankrijk*, zoude kunnen aantasten, om alzo eene afwending te maaken, en daar door het beleg te doen opbreeken. Na lang overleg van dit onderwerp, stemde men algemeene voor de ongeraadenheid van dusdanig eene onderneeminge; en viel dus het besluit, om zich te houden aan den eersten voorslag, en na *Engeland* over te steeken. Op den derden Julij ging de Vloot derwaarts onder zeil.

Terwijl men de reize vervorderde, ontving DE RUITER bericht van verscheiden Kapiteinen; dat, op hunne Schepen, zeer gevaarlijke besmettelijke ziekten zich openbaarden, die geweldig voortfloegen. Niet minder dan vierhonderdveeftig perfoonen waren, van de kwaale; zeer schielijk aangetast. Honderdëndertig van dezelve zondt de Generaal na het *Vaderland* in de Gasthuizen, raadpleegde voorts met de *Genesheeren* op de Vloot, en deedt de middelen, welke zij dienstig oordeelden, in het werk stellen. Men schreef deeze ziekte toe aan de besmettinge van de zulken onder het bootsvolk, welke, in den jongst voorgaanden winter, gebruikt waren op eenige gevaarlijke posten in *Holland*, en aldaar veel geleederd hadden.

Door stilte en tegenwind opgehouden, kreeg de Vloot niëf voor den vijfden Julij de *Engelsche Kust* in 't gezicht. Vier of vijf *Engelsche Schepen*, die voor het *Koningsdiep* voor anker lagen, hadden de *Staatsche Vloot* niet ontdekt, of zij gingen onder zeil, en weeken binnenwaarts op de rivier van *Londen*. Thans beleide de Generaal den *Krijgsraad*. Hier wierdt goed gevonden, nog een weinig digter onder de *Engelsche Kust* te loopen, en zich van nader bij te vertoonen; doch, indien 'er geen kans ware om eenig voordeel op den vijand te behaalen, wederom over te steeken na de *Hollandsche Kust*, om de Vloot, door het opzenden der zieken en het ontbieden van versche levensmiddelen, zo veel mogelijk,

te zuiveren. Diensvolgens liep 's Lands Vloot tot zo nabij onder *Harwich*, dat men van daar en uit andere oorden de Nederlandſche Schepen duidelijk konde onderscheiden. Duidelijk bleek nu den Engelfchen de valsheid des verſpreiden gerugs, dat de Nederlanders uit Zee geſlagen waren. Op den negenden deed de Generaal den ſteven wederom na de Hollandſche Kusten wenden; latende, evenwel, vier Oorlogſchepen, vijf Fregatten, drie Snaauwen en een Galjoot, onder bevel van zijnen Zoone Jonkheer VAN GELDER, voor de rivier van *Londen*, met laſt om 'er drie of vier dagen te blijven kruizen, den vijand alle mogelijke afbreuk te doen, kundſchap op te zamelen wegens de geſtelde en beſtemming der vijandlijke Vloot, en vervolgens, op de geſtelde Verzamelplaats, ter halver Zee, tuſſchen de rivier van *Londen* en de *Wielingen*, de Vlag te koomen opzoeken.

Terwijl DE RUITER, met 's Lands Vloot, zijnen koers vervolgde, liep de wind Zuidwest. Hier uit vermoedende, dat de Vijand, van die gunſtige gelegenheid, zich veelligt mogt bedienen, om met de Schepen, die al lang op de rivier van *Londen* gelegen hadden, uit te loopen, en zich tuſſchen den *Oppert* en de *Vlaamſche* Kusten te plaatzen, vondt hij geraaden, niet voor de *Maaze*, maar meer Zuidelijk poſt te vatten. Onder het voortzeilen, ontving hij eenige ververſchingen uit het Vaderland, zondt de zieken, met klein Vaartuig, na *Rotterdam*, en liet, eindelijk, vijf mijten van *Westkappel*, het anker vallen. Hier kwam VAN GELDER bij hem, zonder, egter, merkelijke kundſchap aan te brengen.

Intuſſchen groeide, hand over hand, het getal der zieken op de Vloot. Van wegen het groot getal beſmette perſoonen, welke men hadt moeten opzenden, gevoegd bij de dooden en gekwetſten, in den jongſten Zeeflag bekoomen, waren zommige Schepen zo ſchaars van Volk voorzien, dat de Ankers ter nauwer nood konden gewonden worden. Dit bewoog den Generaal, uit de Fregatten en Advijsjagten, eenig Volk op de magtelooze Schepen te doen overgaan. Daarenboven wierdt het gebrek, eenigzins, aangevuld door verſch Volk, van *Amſterdam* en *Rotterdam*, na de Vloot gezonden. Midlerwijl hadden 's Lands Staaten beſlooten, dat de Vloot,

nog

nog eenigen tijd, Zee zoude houden, en, diensvolgens, de Kollegiën ter Admiraliteit aangeschreeven, om dezelve, tot aan het einde van Augustus, van levensmiddelen te verzorgen.

Van tijd tot tijd een weinig verzeild zijnde, was nu 's Lands Vloot het Eiland *Walcheren*, tot op een korten afstand, genaderd. Hier hadt DE RUITER eene voegzaame legplaats uitgekoozen, om, aan de eene zijde, den vijand te kunnen afwagten, en, aan den anderen kant, een onbelemmerden toevvoer te hebben van lijfs- en krijgsnoodwendigheden. Op deze legplaats ontving DE RUITER eenen brief van den Raadpensionaris, meldende, hoe men, in *Engeland*, vlijtig bezig was om de Vloot, van nieuws, in gereedheid te brengen; doch dat het werven van bootsvolk zeer traaglijk voortging, alzo veele Engelschen ronduit weigerden, tegen de Nederlanders te dienen; maar dat evenwel de vijand een oogmerk scheen te hebben, tegen de magt der Staaten, nogmaals, eenen kans te waagen, indien hij slegts zijne Vloot konde in Zee brengen; 't geen, ten minste, nog wel twaalf dagen zoude aanhouden. Het berigt, wegens de langzaame bemanning van de vijandlijke Vloot, wierdt, zedert, bevestigd, doch daar nevens gevoegd, dat dezelve thans gereed lag, om Zee te kiezen. Wat laater verstondt DE RUITER van eene zijner Brandwagten, dat de vijandlijke Vloot, sterk honderdvijfentwintig Zeilen, uit de rivier van *Londen*, met 'er daad was in Zee gelooopen, verzeild van eenige duizenden Soldaaten, in Koolfchepen geladen.

De Generaal, uit het laatste gedeelte diens berigts, besluttende dat de vijanden eenen aanslag van gewigt in den zin hadden, en dat hij, veelligt, nog dien zelfden dag, dezelve zoude verneemen, ter oorzaake van den gunstigen wind, deedt de Schepen onder zijne Vlag een weinig meer uit elkander zeilen, en zich in eene goede orde plaatzen. Daar naa riep hij alle de leden van den Krijgsraad aan boord, deelde hun de ingekoomene berigten en tijdingen mede, en vermaande eenen iegelijk tot de betragting van zijnen pligt. Op den dertigsten Julij ging 's Lands Vloot onder zeil, stellende den koers Noordwest; zij zeilde tot 's anderendaags avonds, eer DE RUI-

TER den vijand ontdekte. Vier mijlen van hem liet hij toen het anker vallen. Thans zondt hij bevel aan TROMP en BANKERT om met hunne Eskaders, die den voor- en den agtertoegt hadden, zo nabij doenlijk was aan de Hoofdvlag te blijven, om alzo elkander te spoediger hulp te kunnen bieden. Voorts belastte DE RUITER aan drie Jagten, om tusschen de onze en de vijandlijke Vloot te kruizen, en alzo op de beweegingen der laatstgemelden een waakend oog te houden.

In den vroegen morgen van den eersten Augustus ging de vereenigde vijandlijke Fransche en Engelsche Vloot, bijna te gelijk met de Staatsche, onderzeil. De wind waaide thans uit het West. De wederzijdse Zeemagten leiden om de Zuid. Naa geruimen tijd zeilens, was DE RUITER, die zijne Schepen dicht in een geflooten hieldt, van verstand, dat hij, zo niet boven den vijand zeilen, althans op hem zoude kunnen indringen. Ruin acht ure deedt hij zein van wenden om de Noord, en om op de vijandlijke magt in te dringen. Doch deeze hadt zulk een voorneemen niet begreepen, of hij zeilde van de onzen af, met zo snellen vaart, dat het agterhaalen ondoenlijk viel. Eerst vermoedde DE RUITER, dat hier een oogmerk agter school, om hem ter halver Zee te lokken, en aldaar het gevegt te beginnen. De ongegrondheid diens vermoedens, uit 's vijands geduurig voortzeilen, bespeurende, kwam hij op den inval omtrent eenig misverstand tusschen de Fransche en Engelsche Bevelhebbers. En, inderdaad, het gedrag der vijanden, gedurende den gantschen dag, hadt een voorkoomen van wanorde en verwarring. Nu eens liepen ze voor den wind af, dan staken ze wederom bij, als 't ware om de Nederlanders af te wagten, terwijl, inmiddels, een ander Eskader van hunne Vloot zijnen koers vervolgde. Kort naa den middag liepen ze allen voor den wind af, tot 's naamiddags ten vier ure, wordende steeds vervolgd door de onzen, die, in het naajaagen, honderdvijftig Zeilen telden. Veel naadenkens kostte het DE RUITER, om van dit wijken genige voldoende reden te vinden. In gebrek aan moed konde hij den grond daar van niet vinden, alzo de vijand klaarlijk de overhand hadt, en van noodwendigheden op nieuw voorzien was. Eindelijk viel hij op de gedagte, dat het,

veel-

veeligt, een Krijgslist was, om hem van de Zeeuwfche Kust af te trekken, en alzo de handen ruim te krijgen tot het doen van eene landinge. In deeze gedagte wierdt hij versterkt, althans hij beschouwde dezelve als niet verwerpelijk, zints hij vernam, dat de Koolfchepen, die de Landfoldaaten zouden overvoeren, nog op de rivier van *Londen* lagen. Deeze, besloot hij 'er uit, zoude men, gedurende zijne afweezigheid van *Schooneveld*, doen uitloopen, en eene landing op de Zeeuwfche Kust onderneemen. In deeze onzekerheid zeinde hij de overige Lt. Admiralen aan boord, en deelde hun zijne gisfingen en bedenkingen mede. Men was het met hem eens, en besloot, diensvolgens, na *Schooneveld* te rug te keeren. Nog voor den avond wierdt dit besluit volvoerd.

's Anderendaags kwam de Vloot wederom onder zeil, doch vernam geenen vijand. In den avond, naa dat de Vloot, op haare gewoone plaats, wederom ten anker was gekoomen, bragt een Zeeuwfche Kaaper twee Kitzen, zijnde Engelsche Prijzen, in de Vloot. Aan boord van de eene bevondt zich een Engelsch Predikant, voor een groot Oorlogfchip bestemd. Deeze, gebragt zijnde aan boord van onzen Generaal, verhaalde aan denzelven, dat de Landfoldaaten, in de Koolfchepen ingefcheept, een getal van achtduizend man bedroegen, in acht Regimenten verdeeld, behalven nog drie Eskaders Ruitertij, ieder van honderdtwintig Paerden; dat de Vloot bestondt uit tachtig Engelsche en achtentwintig Fransche Oorlogfchepen, bedraagende, nevens de Branders en klein Vaartuig, honderdzestig Zeilen. Hij voegde 'er nevens, deeze Zeemagt, nog dien zelfden dag, omtrent tien mijlen ten Noorden van de Nederlandfche Vloot, onder zeil gezien te hebben. Op het laatste berigt zondt DE RUITER eenige Galjoooten langs de Hollandfche Kust, tot aan *Texel* toe, om te waarschuwen en op 's vijands bewegingen te letten.

Omtrent deezen tijd ontving onze Generaal brieven, zo van den Hollandfchen Raadpenfionaris FAGEL, als van Hun Hoog Mogende. Beiden waren genoegzaam van den zelfden inhoud; zij behelsden, hoofdzaakelijk, „ Dat, volgens echte „ berigten, onlangs, van eene vertrouwde hand, uit *Londen* „ ingekoomen, de Engelschen het voornemen hadden, om

„ tegen de Nederlandsche Vloot nogmaals eenen slag te wa-
 „ gen; dat, aan den uitslag diens gevegts, het lot van het
 „ lieve Vaderland hing; naardien de vijanden wel zouden ge-
 „ negen zijn tot het sluiten van eenen Vrede met den Staat,
 „ op redelijke voorwaarden, indien zij, in dit gevegt, de
 „ overwinning niet behaalden; dat voorts de vijanden een
 „ ontwerp beraad hadden, om, gedurende het gevegt, de
 „ ingefcheepte Troepen eene landing te doen volvoeren bij
 „ *Scheveningen*, met oogmerk om alzo in 's *Graavenhage*
 „ alarm te verwekken, en de hooge Vergaderingen uit elkan-
 „ der te doen gaan; dat zij, diensvolgens, hem in bedenking
 „ gaven, of hij, gedurende het gevegt, de vijanden, met
 „ eenige kleine Fregatten, niet zou kunnen gadeslaan, en het
 „ landen beletten.” De Brief wierdt beslooten met eene vol-
 „ komene overlaating van alles aan de wijsheid en voorzigtig-
 „ heid van den Generaal, met eene hartlijke vermaning aan
 „ hem, en alle zijne onderhoorige Bevelhebbers, Officieren,
 „ Matroozen en Soldaaten tot het betragten van hunnen eed en
 „ pligt, en eene vuurige toewensching van den Godlijken zegen
 „ in het aanstaande gevegt. Den eerstvolgenden Zondag, naa
 „ de openbaare Godsdienstoeffening, deedt DE RUITER, door
 „ zijnen Predikant WESTHOVIUS, deeze Brieven aan al zijn volk
 „ voorlezen; 't welk zich daar op zo gemoedigd aanfelde,
 „ dat het meerengedeelte zijn verlangen betuigde, om met den
 „ vijand handgemeen te worden. 's Daags daar aan ontving de
 „ Generaal eenen Brief van de Staaten van Holland, in welken
 „ hem berigt wierdt, dat de vijandlijke Vlooten zich lieten zien
 „ aan de Kust van Holland, en door het afzenden van kleine
 „ Vaartuigen, tot digt aan den wal, het voorneemen eener lan-
 „ dinge vertoonden; weshalven Hun Ed. Gr. Mogende posten
 „ langs de Stranden deden loopen, en Baaken hadden doen
 „ stellen, om te dienen tot zeinen van den naderenden vijand,
 „ Wijders wierdt den Generaal berigt, dat 's Lands Staaten be-
 „ slooten hadden, de Vloot, tot in 't einde van September,
 „ Zee te doen houden, en daarom de Admiraliteits-Kollegiën
 „ aangeschreeven, om 's Lands Schepen, tot zo lang, van de
 „ noodige mond- en krijgsbehoeften te voorzien, en, indien bij
 „ hen eenige Schepen lagen, na Zee bestemd, derzelve uit-

rasting en bemanning, met allen mogelijken spoed, te verhaasten.

Op den vierden Augustus, terwijl de Vloot op *Schooneveld* lag, kwam bij onzen Generaal aan boord de Heer MOLENBEEK, Burgemeester van *Brugge*, derwaarts gezonden door den Graaf MONTEREY, Landvoogd der Spaansche Nederlanden. Zijne boodschap hieldt in, een berigt wegens de behoedmiddelen, door den Landvoogd aangewend, ter beveiliginge van de Vlaamsche Kusten tegen vijandlijke onderneemingen. Tevens deedt hij, van wegen zijne Excellentie, eene aanbieding van al wat in derzelver vermogen was, om de Vloot van noodwendigheden te verzorgen. Verscheiden andere Grooten, van *Ostende*, kwamen, den volgenden dag, bij DE RUITER aan boord, om hem te begroeten en 's Lands Vloot te bezigtigen.

Intuschen was, langs de Hollandsche Kusten, alles in beweeging. In den avond van den tweeden Augustus hadt men de vijandlijke Vloot voor de *Maaze* gezien. 's Anderendaags, met Zonsopgang, vertoonde zij zich voor *Scheveningen*, zo dicht aan den wal, dat men de drie Eskaders duidelijk konde onderscheiden. Tegen den middag naderden eenige kleine Fregatten tot zo nabij, dat men, van land, op dezelve schoot; 't welk, van de Schepen, even eens beantwoord wierdt, zonder dat men, over en weder, eenige schade toebragt. Nog dien zelfden naamiddag vertoonde zich de Vijand voor *Zantvoort* en *Wijk op Zee*, drie mijlen van den wal. 's Daags daar aan liet hij zich zien, eerst voor *Egmond*, daar naa bij *Petten*, en eindelijk voor *Texel*. Van dit alles zondt zijne Hoogheid berigt aan DE RUITER, met last om op de bewegingen des vijands, die eene landing schein in den zin te hebben, en tweehonderd Zeilen sterk was, naauwkeurig agt te geeven, en, indien hij zulks zoude geraaden vinden, denzelven aan te tasten.

Naa het ontvangen van deezen Brief, die, egter, niet voor den zevenden der maand onzen Generaal ter hand kwam, befloot de Krijgsraad, na *Scheveningen* te zeilen, en als dan nader te overleggen, 't geen men, om te doen, dienftig of noodig zoude oordeelen. Eer nog de ankers geligt waren,

Ααααα 5

ont-

ontving de Vloot, tot versterking, een Zeeuwsch Schip, en een van *Amsterdam*; als mede vierhonderd man versch volk, om over de Vloot verdeeld te worden. In het gezigt van *Scheveningen* genaderd, vernam DE RUITER uit eenen Koopvaardijsschipper, dat de *Engelschen* eene landing op het Eiland *Walcheren* in den zin hadden, zo ras 's Lands Vloot van *Schooneveld* zou vertrokken zijn. Van dit berigt gaf DE RUITER kennis aan zijne Hoogheid, verzoekende tevens om nadere en duidelijker bepalende bevelen. De woorden, door zijne Hoogheid gebruikt, „ om de vijanden te bejegenen en „ aan te grijpen, zo wanneer hij, met overleg van den „ Krijgsraad, naar Soldaat- en Zeemanschap, zulks zoude oordeelen met den dienst en het voordeel van het Land over- „ een te koomen,“ baarden hem merkelijke bekommring. De vijandlijke Zeemagt overtrof de Staatsche zeer verre in allen opzichte. Niet dan met groot gevaar van een nadeeligen uitflag kon dus dezelve bestreeden worden. Indien het bevegte ongelukkig uitviel, zou men daar van de schuld aan DE RUITER wijten. Men hadt wel, voorheen, den strijd, zomtijds, op halven kans gewaagd; doch DE RUITER durfde dit niet over zich neemen. Om alle deeze redenen verzogt de Generaal om nadere en stellige bevelen.

Inmiddels was, dien zelfden dag, ter Algemeene Staatsvergaderinge beslooten, zijne Hoogheid te verzoeken om de Vloot met eenige Soldaaten te versterken. Daarenboven waren 'er eenige Afgevaardigden benoemd, om zich na 's Lands Vloot te begeeven, om met DE RUITER en den Krijgsraad, over de gesteldheid en bestemmingen der Vloot, mondeling te handelen, en van dit alles, aan zijne Hoogheid, verslag te doen. Derdehalve mijl van *Scheveningen* lag nu 's Lands Vloot geankerd. Hier ontving de Generaal, op den negenden der maand, een bezoek van den Spaanschen Gezant *Don EMANUEL DE LIZA*, voordagtelijk derwaarts gekoomen, om den Generaal te begroeten. Drie dagen laater, in den naamiddag, zag men een Vischerspinkje de Vloot naderen, voerende de Vlag van boven. Aan boord van hetzelfde bevondt zich zijne Hoogheid, verzeld van verscheiden Edelen en Grooten. DE RUITER, zulks vernomen hebbende, zondt straks zijnen tweeden

den Kapitein met eene Sloep, in welke de Prins met zijn gevolg overstapte. Dit bezoek baarde eene groote blijdschap op de Vloot. Alle Schepen lieten hunne Vlaggen en Wimpels waaien. Van het gejuig, *Lang leve de Prins!* hoorde men de lucht weergalmen.

Terstond naa de komst des Stadhouders, deedt DE RUITER den Krijgsraad aan boord zeinen. Hier vraagde zijne Hoogheid elk der Leden zijn gevoelen af, omtrent de best geschikte wijze, op welke 's Lands Vloot zoude kunnen gebruikt worden, ten dienste van den Staat, en tot beveiliginge der Oostindische Retourschepen, welke men nu dagelijks te gemoete zag. Naa rijp beraad en overleg, viel het eenpaarig besluit, men moest de vijanden, hoe eerder hoe beter, naderen, en dezelve, met het meeste voordeel, trachten aan te tasten, om aldus, onder den Godlijken zegen, hen van de Kusten en Zeegaten van den Staat te verdrijven, en de Zee, voor de verwacht wordende Oostindische Retourschepen, vrij en veilig te maaken. Zijne Hoogheid, dit besluit, met zijne toestemming, bekrachtigd hebbende, vermaande alle de leden van den Krijgsraad tot hunnen pligt, en het trouwhartig verdedigen van het Vaderland. Straks daar op zag men iets plegtigs en aandoenlijks op het Schip van den Generaal. Al het Scheepsvolk wierdt belast om boven te verschijnen. Zijne Hoogheid, de Lt. Admiraal Generaal DE RUITER en alle de overige leden van den Krijgsraad plaatsten zich op het Halfdek. De agtbaare Zeeheld, thans het woord opvattende, sprak, met zijne nadruklijke stemme, het Bootsvolk aan, met de volgende woorden: „Mannen, het schijnt dat men nog
 „eens zal moeten slaan, en dat de vijanden niet zullen rus-
 „ten, voor dat wij nog een derden kans met hen gewaagd
 „hebben. Ook kan ik niet twiisfelen, of gijlieden, die mij
 „nu tweemaal trouwelijk hebt bijgestaan, zult nu ook de
 „derdemaal toonen, dat gij mannen zijt, genegen om voor
 „het lieve Vaderland, voor de Oude Vrijheid, voor zijne
 „Hoogheid, en voor Vrouwen en Kinderen, tegen allé vijan-
 „den nevens mij te strijden. Zijt gij niet alle in 't algemeen,
 „en elk in het bijzonder gezind, om uwe eer en eed, als
 „getrouwe Leden, tot den dood toe te betragten: te meer,
 „ OIII

„om dat zijne Hoogheid de blooden zal doen straffen, en de geenen, die zich wel gedraagen, eerlijk beloonen?” Verre de meesten gaven op deeze Aanspraak een toestemmend antwoord, en riepen, onder het wuiven met de hoeden: *lang leve de Prins!* Het behaagde zijne Hoogheid, deeze toestemming en genegenheid, met het driemaal afneemen van zijnen hoed, te beantwoorden. Kort daar op voer zijne Hoogheid, met de Sloep, na de Vischerspink, en voorts na land. Alle de Schepen deden, bij het afvaaren, eenige eerefchooten.

's Anderendaags, in den vroegen ogtenfond, ging de Vloot onder Zeil, den koers na 't Noorden stellende, met een slapen Westenwind; doch die, allengskens, wakkerde: waarom DE RUITER geraaden vondt, te ankeren; dit geschiedde drie mijlen dwars van *Petten*. Hier wierdt de Vloot beloopen van een harden storm, welke drie dagen aanhieldt, en in welken verscheiden Schepen merkelijke schade leeden. Niet voor den zeventienden kwam 's Lands Zeemagt wederom onder zeil, laveerende dien geheelen dag en den volgenden nacht, om den vijand op te zoeken, dien men verstondt, vier of vijf mijlen van daar ten anker te leggen. Dien dag ontving de Generaal eenen brief van zijne Hoogheid, inhoudende, hoe men, in *Holland*, was bedugt, dat de vijand na de *Eems* was gezeild, om de Oostindische Retourvloot waar te nemen: waarom DE RUITER wierdt gelast, te onderstaan, wat 'er van de zaak ware; en indien de vreeze gegrond wierdt bevonden, zich insgelijks derwaarts te begeeven, ingevalle hij van oordeel ware, dat de Retourschepen aldaar, door den vijand, konden worden aangetast. Naa het ontvangen van dit bevel, deedt DE RUITER zich ter hand stellen eene naauwkeurige lijst van den toestand en sterkte van 's Lands Vloot. Hier door bleek hem, dat zij bestondt uit vijfenzeventig Schepen van Oorlog en Fregatten, vijftwintig Branders en achttien Advijsjagten, te zamen uitmaakende honderdachtien Zeilen, gewapend met vierduizend driehonderd twaalf Stukken Geschut, en bemand met zeventienduizend vierhonderdtweënvijftig Matroozen en tweeduizend vijfhonderd achtentwintig Soldaaten, te zamen, twintigduizend vierendertig Koppen.

Bij

Bij deeze kwam nog, den volgenden dag, eene versterking van honderdzevenënzeventig Matroozen en honderdvijfenzestig Soldaaten. Over de Schepen, die 't minst bemand waren, wierdt deeze manschap verdeeld.

Hoewel worstelende met aanhoudenden tegenwind, deedt, egter, DE RUITER al wat hij konde, om den vijand te naderen. Nevens anderen leedt hij hier door eenige schade: weshalven hij te raade wierdt, in afwagting van gunstiger wind en weder, de ankers te laten vallen; dit geschiedde Noordwest ten Westen van *Kamper*-, of *Kijkduin*. Niet lang hadt hij aldaar gelegen, of men hoorde de Buitenwagten zein doen, dat ze den vijand zagen. Hierom beval de Generaal, de lijwaardste Schepen aan te zeggen, dat zij zich zo veel doenlijk onder de Vlag zouden vervoegen. Nogthans bleef men, van weerkanten, ten anker leggen. Geduurende dit stil leggen verviel een der Oostindische Retourfchepen, 't welk van zijne makkers was afgedwaald, in 's vijands handen.

's Morgens vroeg van den twintigsten Augustus ging de Vloot onder Zeil, met een Oosten wind, den koers na het Noordwest stellende. Ten tien ure kreeg men den vijand in 't oog, houdende den zelfden koers, doch ruim twee mijlen boven wind, zonder dat evenwel dezelve eenige gezindheid om te vegten betoonde. In den naamiddag wendden de beide Vlooten Zuidwaarts. Aldus zeilde onze Admiraal voort, tot twee ure naa middernacht, wanneer hij West-Noord-West over wende. Straks daar op zag men den vijand, insgelijks, doch na 't Noord-Noord-Oost wenden. Intusfchen liep de wind Zuid-Zuid-Oost; en toen de dag aanbrak bevondt zich onze Vloot in het gezigt van de Hollandfche Kust, geene twee mijlen van Land, tusschen *Petten* en *Kijkduin*. De vijand was nog al in 't gezigt, doch dieper in Zee. Door zijn beleid hadt dus onze Generaal, geduurende den nacht, den vijand de loef afgewonnen. DE RUITER, hier mede zijn voordeel willende doen, deedt, vroeg in den morgen van den eenentwintigsten Augustus, zein aan de Vloot, om zich in slagorde te schaaren, en toestel te maaken om den vijand aan te tasten. Het zelfde geschiedde ook aan de zijde der vijandlijke magt, met klein zeil de onze afwagtende. Zij bestondt

uit drie Eskaders. Prins ROBERT, als Opperhoofd, voerde het bevel over het Eskader van de Roode Vlag; dat van de Blauwe Vlag wierdt van den Ridder SPRAGGE aangevoerd. De Fransche Schepen, die de Witte Vlag voerden, stonden onder 't bevel van den Graave D'ESTREES.

Aan onze zijde hadt de Lt. Admiraal TROMP de voorhoede, DE RUITER den middentogt, en BANKERT de agterhoede. Door het wenden van den vijand, 't welk de Generaal, daar op, insgelijks deedt, wierdt deeze orde omgekeerd. Thans deedt onze Vlootvoogd zein, om voor den wind op den vijand in te loopen. Tusschen acht en negen uure wisselde BANKERT de eerste Kogels met den Graaf D'ESTREES. DE RUITER koos wederom Prins ROBERT voor zijnen man; TROMP kreeg te doen met het Blauwe Eskader onder SPRAGGE. De Schout bij nacht DE MARTEL kwam met eenige Schepen van BANKERT's Eskader in zulk een hevige gevegt, dat hij in brand wierdt geschooten, dien hij met moeite bluschte; hij was genoodzaakt, zich te voegen bij andere Schepen van zijn Eskader, die voorts op den Lt. Admiraal BANKERT, vermits dezelve van zijn Eskader eenigzins was afgedwaald, eenen Brand afzonden; welken hij, eger, door zijn beleid ontweek. Thans dreef hij de Franschen om de Oost, daar zij in den wind bleeven hangen, zonder wederom op de Nederlanders af te koomen. De Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR vervolgden hen eenigen tijd, doch konden ze niet tot staan brengen. Intusschen was de Generaal DE RUITER met Prins ROBERT in een verschriklijk gevegt geraakt; etlijke maalen sloegen ze door elkander heen, terwijl zij beurtelings de loef hadden. Men getuigt dat van DE RUITERS Schepen met het Kanon zo gezwind als met Snaphaanen wierdt geschooten. Driemaal gaven ze vuur tegen eenen enkele reizende van den vijand. DE RUITER deedt al wat hij konde om Prins ROBERT te naderen; doch deeze was van eenige Branders omringd, en wierdt, daarenboven, van zijne Sekonden, kloekmoedig bijgestaan. Ondanks eenen dicken mist, van regen verzeld, welke ten tien uure opkwam, en een geheel uur duurde, ging men, eger, voort met schieten. In dien tijd raakte VAN NES in een hevige gevegt, met zes of zeven Schepen van het Roode Eskader,

Rader, waar in zijn Bezaansroede door midden geschooten, en zijn Rondhout zo zwaar beschadigd wierdt, dat hij reddeloos lag. In dien staat zag hij drie van zijne Schepen boven den wind van hem leggen, zonder dat zij op den vijand afkwamen. Vergeefs zondt hij een Snaauw op hen af, om hen tot vegten aan te spooren; alsof de zaak hun niet aanging, bleeven ze leggen, zonder eenige moeite te doen om van plaats te veranderen. Naa het opklaaren van den mist, zag hij drie vijandlijke Schepen in brand staan. Meer dan eens hadt nu ook Prins ROBERT getragt, om onzen Generaal de loef af te winnen; doch hij deedt vrugtlooze moeite: zo dat hij wederom bijstak. BANKERT, die eenigen tijd de Fransche Schepen hadt naagezet, zonder hen te kunnen inhaalen, om niet te verre van het Eskader te verwijderen, wendde nu na de Hoofdvlag, om met dezelve de Roode Vlag aan te tasten. Zo zwaaren last kreeg Prins ROBERT hier door op den hals, dat hij om de West afdreef, wordende van DE RUITER, VAN NES EN BANKERT agtervolgd, tot 's middags ten twee ure, wanneer DE RUITER Noordoost over wendde, om TROMP op te zoeken, die, tegen het Blaauw Eskader vegtende, thans buiten gezigt geraakt was. Het zelfde deedt Prins ROBERT ten aanzien van den Ridder SPRAGGE, voor welken hij niet minder bekommerd was. Te weeten, de Lt. Admiraal TROMP, ten negen ure den steven gewend hebbende na het Blaauwe Eskader, was van den Ridder SPRAGGE kloekmoedig afgewagt. Wel haast raakten de beide Admiraalen aan elkander. Meer dan drie uren bleeven ze malkander op zijde leggen, met zwaar geschut en met Musketten een onophoudelijk vuur geevende, doch zo gelukkig voor TROMP, dat in de eerste drie uren, van de vierhonderdtachtig Koppen, welke hij op zijn Schip hadt, niemand gekwetst wierdt. De meeste vijandlijke Kogels vloogen over zijn Schip heenen. Zo wel, daarentegen, wisten de Nederlanders te treffen, dat SPRAGGE eerlang de vlugt moest neemen, van wegen de schade aan zijn Schip, en de dooden en gekwetsten. In groot gevaar, intuschen, kwam TROMP, door het vervolgen van zijnen vijand. Verscheiden Schepen omringelden hem, zo dat hij geheel reddeloos wierdt geschooten. De Branders, evenwel, die niet op hem

hem

hem afzondt, wist hij behendig af te keeren. Eindelijk was hij genoodzaakt, met zijn Schip uit de Vloot te wijken, en op een ander Schip over te gaan. SPRAGGE, inmiddels, ook van Schip veranderd, wierdt, vervolgens, door TROMP dermaate gehavend, dat hij van nieuws een ander Schip moest kiezen. Doch, in het overvaaren, en toen hij nog geen Scheepslenge van boord was, om na de *Royal Charles* te roeien, trof hem het droevig ongeluk, dat een Kogel, die dwars door een ander Schip gegaan was, de Sloep derwijze trof, dat zij binnen weinige oogenblikken ten gronde ging. De Ridder SPRAGGE, wien de naam en roem van een kundig, dapper en voorzigtig Admiraal naaging, kwam dus deerlijk aan zijn einde. De Engelschen beschouwden zijn verlies als onherstelbaar. Terwijl TROMP aanhieldt met vegten tegen het Eskader des verdronkenen Admirals, kwam DE RUITER, nevens BANKERT, bij hem. Meest alle de Schepen van het Blauw Eskader waren deerlijk gehavend, en hadden, aan Rondhout, Touwwerk en Zeilen, zeer veel geleden. TROMP hadt DE RUITER niet vernomen, of hij schikte zich onder de hoofdvlag. De vijand hadt thans de loef. Dit niettegenstaande, raakten onze Admiralen, 's naamiddags ten vijf uure, van nieuws, aan den vijand. Zo verwoed wierdt 'er thans gevogten, dat alle de verschriklijkheden van den Zeekrijg zich hier bij een vertoonden. Ondanks den moedigen en getrouwen bijstand, welken Prins ROBERT, van verscheiden zijner Kapiteinen, genoot, viel DE RUITER nevens de anderen zo hevig op de Engelschen aan, dat ze genoeg te doen hadden om hunne reddeloos gefeshootene Schepen buiten de Slagorde te brengen. Een Nederlandsche Brander raakte aan drie vijandelijke Fregatten te gelijk vast; doch, vermits zijn kruid was nat geworden, deedt hij niets dan sineulen, en gaf also gelegenheid, aan de gedreigde Schepen, om te ontkoomen. Ontrent zes uure raakten twee Engelsche Branders en een Oorlogschip in brand. Ten zelfden tijde zonk een ander van hunne Schepen. Een Advijsjagt hadt men kort te vooren zien te gronde gaan. Het gevegt duurde tot 's avonds ten zeven uure, wanneer Prins ROBERT nevens zijne Schepen af hieldt, het Slagveld voor DE RUITER overliet en aldus de Zee ruimde.

Ten

Ten blijke van overwinninge, vervolgde onze Generaal den vijand eenigen tijd, terwijl deeze na zijne Kust den steven wendde.

Dus glorieijk voor DE RUITER eindigde dit Zeegevegt, waar door hij het Vaderland, aan den Zeekant, gered en behouden, en, zelf volgens 't getuigenis van vijanden, door zijnen onbezweeken moed en kloek beleid, een onverganklijken roem behaald hadt. Volgens zijne gewoone zedigheit, weigerde onze Generaal, van den bevogtene zege, hem zelven de eere toe te schrijven, maar wilde dat dezelve aan Gode toegeschreeven, en deeze daar voor moest gedankt worden. Daarenboven schreeven de Godvrugtigen de overwinning toe aan de Gebeden, die, gedurende het gevegt, in alle de Kerken deezer Landen, met ongemeenen ernst, waren uitgestort.

Zo dra het gevegt een einde hadt genomen, riep DE RUITER den Krijgsraad aan zijn boord bij een. Hier wierdt beslooten, tusschen *Texel* en *Vlieland*, en wel in 't gezigt van beide Eilanden, met de Vloot te ankeren, om aldus de beide Zeegaten te beveiligen en open te houden, ten dienste der Oostindische Schepen, die uit het Oosten of het Noorden verzwagt wierden. In deezen Krijgsraad was men, daarenboven, bezig, met het opneemen van den staat der Schepen, en het getal der gesneuvelden. Thans vernam de Generaal, dat, behalven de Vice-Admiraalen DE LIEFDE en SWEERS, enige Kapiteinen, en onder deeze de Voorzoon zijner Echtgenooté, Jonker VAN GELDER, gesneuveld waren. Niet zo hardvogtig was onze Held, dat hij dit verlies zonder beweegenisse zijns gemoeds vernam. Doch, zich herstellende, en toen hij deswegen wierdt beklaagd, gaf hij tot antwoord: „ Ik weet dat „ dit de vrugten van den Oorlog zijn, en dat ik mij zelven „ aan Gods wille moet onderwerpen, en daar onder te vrede „ zijn. Heden was het zijne beurt; morgen zal het mischien „ de mijne worden.” Voor 't overige was het getal der dooden zeer gering, en de schade aan de Schepen van weinig betekenisfe. Op het geheele Amsterdamsche Eskader telde men slegs eenenzeventig dooden en honderdwtintig gekwetsen, en op de overige Schepen naar evenredigheid. Iemand, die den Zeeslag, op DE RUITERS Schip, hadt bijgewoond, verhaalt

de naderhand, dat het gescheenen hadt, als of de vijandlijke Kogels van het Schip des Generaals te rug stuitten. Niet meer dan één Oorlogschip en vier of vijf Branders hadden de onzen verlooren; en, op vier na, waren alle de Schepen in staat om Zee te kunnen houden. Tot het uit moeten wij nog aanmerken, dat de Engelschen, in dit gevegt, door de Franschen zeer slegt waren bijgestaan. Al vroeg was de Graaf D'ESTREES, met zijn Eskader, den slag ontweeken, of hieldt zich telkens zeer agterlijk. Daar het den Graave aan moed noch beleid ontbrak, was men van oordeel, dat hij van zijnen Meester, den Koning van *Frankrijk*, zulk eenen last ontvangen hadt.

Een treffend blijk van onbaatzuchtigheid en regtvaardigheid gaf DE RUITER, nog zittende deezen Krijgsraad. Bij gelegenheid der raadpleeginge over de vervulling, bij voorraad, van eenige Bevehebbersplaatsen, viel, onder andere, de meerderheid van stemmen op Jonker ENGEL DE RUITER Zoon van den Generaal, om tot Schout bij nacht bevorderd te worden. Doch DE RUITER nam geen genoegen in deeze keuze, zo als bleek uit zijn schrijven aan zijne Hoogheid, meldende „ dat „ de Krijgsraad genegen schieen om zijnen Zoon tot de waardigheid van Schout bij nacht te verheffen; maar dat de „ Kommandeur VAN MEEUWEN onder Kapitein was, welken „ de Vlag als Schout bij nacht zoude toekoomen, en dat hij „ geene reden zag, waarom men deezen niet verkiezen zoude.” De Generaal voegde 'er nevens, „ dat wanneer zijne „ Hoogheid zulks zoude goedvinden, het hem zeer aangenaam zoude zijn, indien zijne Hoogheid alsdan zijnen Zoon „ ENGEL DE RUITER met de Kommandeursplaats geliefde te „ begunstigen, 't welk hem wat luister zoude geeven, en „ aanmoedigen om in zijne jonge jaaren zich te beter te gedraagen: gelijk hij zich, in de gevegten van het voorleedene en dit loopende jaar, al vrij wel gekweeten hadt.” In het antwoord liet de Prins de bestelling aan DE RUITER over. 't Geschiedde op herhaalden aandrang van den Krijgsraad, dat de Generaal in deszelfs eerst uitgebragt gevoelen naderhand bewilligde.

's Daags

's Daags naa het Gevegt kwam 's Lands Vloot voort anker, tusfchen *Texel* en het *Vlie*, genoegzaam op de zelfde plaats, alwaar te vooren de vijandlijke Vloot hadt post gevat. Voor deeze, indien zij lust gehad hadde, om het gevegt te hervatten, waaide thans een zeer gunstige wind; doch men zag haar niet koomen opdaagen. De handen ruimer hadden hierom de onzen, om de geleedene schade te herstellen, en de Schepen, van nieuws, in staat van tegenweer te brengen. Men zondt nu ook de gekwetsten na Land, als mede, op eene staatelijke wijze, de Lijken der gefneueelde Vice-Admiralen en Kapiteinen, die voorts een treffelijken uitvaart genooten.

Inmiddels hadt men, in de hooge Vergaderingen, de tijding van de behaalde Zegepraal vernomen, en was straks bedagt op middelen, om de Vloot van het noodige te verzorgen. Reeds op den drieëntwintigften Augustus, en dus twee dagen naa den Zeeflag, wierdt in de Vergadering van Holland beflooten, van wegen Hun Ed. Gr. Mogende, ter Algemeene Staatsvergaderinge, de zaaken dermaate te beftuuren, „ dat, „ ten spoedigften, eenige Gelastigden na de Vloot wierden „ gezonden, om te bezorgen dat dezelve van lijftogt en andere behoeften voorzien, en alzo in staat gesteld wierdt „ om 's Lands verderen dienst te kunnen waarneemen; als „ mede, dat de zelfde Gemagtigden mogten gelastigd worden, om met den Luitenant-Admiraal Generaal DE RUITER „ en de Afgevaardigden van de Kollegien der Admiraliteiten te „ overleggen, welke verrigtingen, in den tegenwoordigen „ toestand van zaaken, voor de Vloot meest geraaden waren.“ Tevens wierdt beflooten, de Kollegien ter Admiraliteit aan te fchrijven, om de noodige maatregels te beraamen, tot het spoedig verzenden van mond- en krijgsbehoefien na het Nieuw Diep, en uit het midden hunner eenige Leden te benoemen, welke op dit alles het oog zouden hebben. Het befluit van Hun Ed. Gr. Mogende wierdt nog dien zelfden dag ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogende ingebracht en bekragtigd.

Naa dat DE RUITER, 's daags daar aan, nevens eenen voorraad van noodwendigheden, brieven van gelukwenschinge, met de bevoigten zege, zo van verscheiden hooge Vergade-

ringen als van den Prinse Erftadhouder hadt ontvangen, kwamen, den volgenden dag, de benoemde Afgevaardigden, met een Jagt, bij hem, in Zee, in de Vloot aan boord. Straks wierden de Hoofdbevelhebbers, om Krijgsraad te houden, op het Schip van den Vlootvoogd aan boord gezeind. Hier viel het besluit der raadpleegingen, dat de Generaal, zo ras hij van de vereischte noodwendigheden zou voorzien zijn, met de Vloot zou zeilen tot op of bij het Doggerszand, en aldaar eenige dagen vertoeven, in afwagting der Oostindische Retourschepen, om dezelve, indien hij ze mogt ontmoeten, na de best gelegene Nederlandsche Zeehaven te geleiden; of, indien de verwagt wordende Schepen, binnen eenige dagen, niet verscheenen, hij alsdan, met de Vloot, na de *Breeveertien* verzeilen, en om en bij *Texel* zoude post vatten, om aldaar de nadere bevelen van 's Lands Staaten af te wagten.

In het laatst van Augustus en gedurende de eerste helft van September, hadt 's Lands Vloot met ongestadig weder, zomtijds met hevigen storm te kampen; waar door verscheiden Schepen merkelijke schade leeden. In den tusschentijd bekwam DE RUITER de verzekerde tijding, dat de Fransche en Engelsche Schepen, hebbende, naa den Zeeslag, om 't ruwe weder, welk het naderen der Engelsche Kust hadt belet, verscheiden dagen op Zee gezworven, op den derden September voor *Harwich* waren aangekoomen; dat de Engelsche Schepen voorts de rivier van *Londen* opgezeild, en de Fransche na hunne eigen havens vertrokken waren. Hier door was men volkomen gerust gesteld, dat de vijand uit Zee geweeken was.

Midlerwijl ontving de Generaal aanschrijven van Hun Hoog Mogenden, waar bij hem wierdt bekend gemaakt, dat in de *Zond* een groot getal Koopvaardij-schepen gereed lag, den wil hebbende na deeze Landen, en hij, diensvolgens gelast, om dezelve, onder een voegzaam geleide, te doen afhaalen. Twee van zijne ligste Schepen zondt straks DE RUITER derwaarts, om dien last te volvoeren. Daarenboven zondt hij drie Schepen na het *Doggerszand*, om op de Oostindische Retourschepen te kruizen. Op eene ingeloopene tijding, volgens welke de Engelschen eenige Oostindische Schepen, bij het

Eiland

Eiland *St. Helena*, hadden veroverd, wierdt, bij de Gemagtigden van de Algemeene Staaten, nader geraadpleegd over de verrigtingen van 's Lands Vloot. Het besluit hieldt in: de Generaal DE RUITER, zo spoedig doenlijk was, zou met 's Lands Vloot oversteeken na de Engelsche Kusten, en aldaar aan de waereld toonen, dat de Nederlandsche Vloot, in den jongsten Zeeslag, de overwinning hadt behaald, en niet, zo als de Engelschen, zelf in gedrukte verhaalen, uitstrooiden, genoodzaakt was geweest, in de havens binnen te loopen, maar veeleer zich in staat bevondt, om den vijand te vervolgen; welken hij, daarenboven, volgens dit besluit, mogt aantasten, overal daar hij zulks geraaden zoude agten. Om het ongestadig en stormend weder verliepen 'er etlijke dagen, eer dit ontwerp konde worden in 't werk gesteld. Op den zestienden September bevondt zich de Vloot ter halver Zee, tussehen *Soulsbaai* en de Hollandsche Kust. Op verscheiden Schepen leedt men merkkelijk gebrek, als hebbende dezelve, om den harden wind, uit de Voorraadschepen geene levensmiddelen kunnen overneemen. Hierom riep DE RUITER den Krijgsraad bij een; in deezen wierdt beslooten, zo dra mogelijk was zich aan de vijandlijke Kusten te vertoonen, en daar naa den steven te wenden na de Vaderlandsche havens. De Generaal gaf hier van kennis aan Hun Hoog Mogenden, doch konde, door wind en weder verhinderd, zijn voorneemen niet ten uitvoer brengen. Hierom deedt hij zein om met de Schepen binnen te vallen. De onderscheidene Bevelhebbers begaven zich na verschillende Zeegaten. Onze Generaal kwam, op den vierentwintigsten September, met eenige Schepen, binnen in het Goereefche Gat, en zeilde, nog dien zelfden dag, tot voor *Hellevoetsluis*, hebbende, ten teken van Overwinninge, zijn Schip met zijden Vlaggen en Wimpels behangen. Als een blijk van behoudene reize, deedt de Generaal dertien, de Luitenant-Admiraal VAN NES elf, de Vice-Admiraal VAN NES negen, de Schout bij nagt DE LIEFDE zeven, en elk der overige Kapiteinen drie schooten, die van het Fort met zeven schooten beantwoord wierden. Op den zevenëntwintigsten en achtëntwintigsten der maand verscheen DE RUITER, nevens de overige Lt. Admiraalen, ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden

Bbbbb 3

genden

genden en van de Staaten van Holland, om verflag te doen van hunne verrigtingen in den jongsten Zeetogt. In beide hooge Vergaderingen ontvingen zij den verdienden lof, en hartlijke dankbetuigingen voor hunne goede en getrouwe dienften. Nog voor het einde der maand begiftigden Hun Edele Groot Mogende onzen Held met eenen Rentebrief van zesduizend Guldens. De overige Bevelhebbers wierden insgelijks, naar gelange van hunnen rang, beloond. Thans begaf zich DE RUITER na zijn reikhalzend Huisgezin te *Amsterdam*, alwaar hij, ginds en elders, met opene armen, wierdt ontvangen.

Korten tijd liep het aan, zedert de wederkomst van 's Lands Vloot in de Vaderlandsche havens, of men begon, ter hooge Staatsvergaderinge, van nieuws, te raadpleegen, over de toerusting en eener aanzienlijke Zeemagt, tegen het volgende Jaar 1674. Volgens een Ontwerp, op den vijftienden December des tegenwoordige Jaars 1673 in orde gebragt, en volgens besluit der Algemeene Staaten, op den derden Februarij 1674, bekrachtigd, zoude men in Zee brengen tweeënveertig Schepen van Oorlog, van zesenzestig tot tachtig Stukken Geschut, bemand, door een genomen, met vierhonderd Matroozen; vierentwintig Schepen van vijftig tot zestig Stukken, bemand met driehonderd Koppen; achttien Schepen van veertig tot vijftig Stukken, bemand met tweehonderd Matroozen; zes Fregatten van dertig tot zesendertig Stukken, bemand met honderddertig Koppen; vierentwintig Branders, elk met tweeëntwintig Koppen; zesendertig Galjooten en twaalf Snauwen. De geheele Vloot zou dus bestaan, in alles, uit honderd tweeëntwintig Zeilen. Om deeze talrijke Zeemagt van het noodige te verzorgen maakte men reeds de toebereidzels, toen men de tijding ontving van het sluiten van den Vrede tuschen *Groot-Britannie* en de Algemeene Staaten. Met overleg van DE RUITER, door zijne Hoogheid verzogt, om deswegen een Ontwerp op te stellen, besloot men, zedert, tot eene vermindering van 's Lands Zeemagt, en wierdt dezelve, volgens besluit van Hun Hoog Mogende, in het begin van Maart, bepaald op achttien Schepen van Oorlog, van zesenzestig tot tachtig Stukken Geschut en vierhonderd Koppen; vierentwintig Schepen van vijftig tot zestig Stukken en driehonderd Koppen;

schepen

e d d d d d

pen;

pen; twaalf Schepen van veertig tot vijftig Stukken en tweehonderd Koppen; twaalf Fregatien van dertig tot zesendertig Stukken en honderddertig Koppen; achttien Branders; achttien Snauwen; achttien Fluitschepen; achttien Groote en even zo veele Kleine Galjooten. Voor den tijd van zes Maanden zou deeze Vloot van levensmiddelen voorzien worden.

Men hadt nu wel vrede met *Engeland*, doch den Oorlog tegen *Frankrijk* nog op den hals. Van wegen dit Rijk wierden thans geene toebereidzels gemaakt om eene Vloot in Zee te zenden. Dus de gelegenheid zijnde afgesneeden, om den vijand, van dien kant, te bestrijden, hadt men het gevoelen van den Generaal DE RUITER ingehomen, of, naar zijne meening, 's Lands Vloot, elders, tot afbreuke van den vijand, zou kunnen gebezigd worden. Daartoe gaf hij in bedenking, of het niet geraaden zijn zonde, eenen aanslag te onderneemen tegen de Fransche Karibische Eilanden, *Martenique*, *Guadeloupe*, de *Genades* en andere. Deeze voorslag wierdt aangenomen, en door een Staatsbesluit bekrachtigd. De Vloot, tot deezen togt bestemd, bestondt, in alles, uit drieënvijftig Schepen, bemand met vierduizend driehonderd zesendertig Matroozen, mitsgaders drieduizend driehonderd zesentachtig Soldaten, en gewapend met eihonderd tweeënveertig Stukken Geschut.

Op den negentienden Maj des Jaars 1674 kwam DE RUITER, volgens zijne gewoone voortvaarendheid, te eerst van allen in Zee, met zeven groote Schepen, en wendde den steven na de *Wielingen*, alwaar de algemeene Verzamelpaats gesteld was. Hier kwamen, spoedig, de Schepen van de onderscheidene Admiraliteits Kollegien onder de Vlag. Door tegenwind kwam de Vloot eerst op den zevenëntwintigsten aan de Engelsche Kust, voor *Douvres* ten anker. Hier groete de Vlootvoogd des Konings Vlag, die van het Kasteel waaide, met dertien Eereschooten, en de overige Bevelhebbers volgens hunnen rang. Eerst met elf, en vervolgens nog eens met negen schooten, bedankte het Kasteel voor dat eerbewijs. Niet lang daar na kwam de Stedehouder van den Slootvoogd, die thans afwezig was, nevens verscheiden Engelsche Edellieden, onzen Held, aan zijn boord, begroeten. Hij ontving

B b b b b 4

de.

dezelven vriendelijk, en men scheidde met wederzijdsche be-
 tuigingen van genegenheid. Tot in het begin van Junij ver-
 toefde DE RUITER in het Kanaal, wagtende op eenige Sche-
 pen, die nog niet onder de Vlag gekoomen waren, als ook
 na den noodigen voorraad van Krijgsbehoefsten, van welke
 zommige Schepen nog niet genoeg voorzien waren. Omtrent
 het midden der maand liep hij den Grooten Oceaan in, koers
 zettende na de Kanarische Eilanden, werwaarts hij zijnen
 Zoon, ENGEL DE RUITER, met eenige Schepen, vooruit zondt,
 om den Spaanschen Gouverneur de naderende komst der Vloot
 te boodschappen, tot het inneemen van eenige leevensmidde-
 len, indien ze 'er, voor geld, te bekoomen waren. Naa een
 kort verblijf vervolgde hij den togt, op welken niets merk-
 waardigs voorviel. Op den negentienden Julij, met het aan-
 breeken van den dag, ontdekte men het Eiland *Martenique*.
 Straks zondt hij, op kundschap, den Kapitein LYNCOURT, met
 eene Snaauw, dicht na Land. Hij keerde van daar te rug met
 drie Europeaanen en drie Negers. Uit deeze, afzonderlijk,
 in den Krijgsraad gebragt, en aldaar ondervraagd zijnde, ver-
 stondt men, „ hoe reeds eene Maand geleeden, op *Marteni-*
 „ *que*, de tijding, wegens eene onderneeming der Nederlan-
 „ ders, tegen dat Eiland, was ingelooopen; dat de meeste
 „ Koopvaardijfchepen, die aldaar lagen, op dit berigt, onder
 „ het geleide van eenige Fransche Oorlogfchepen, na *Frank-*
 „ *rijk* vertrokken, en de overige na de haven van *Culfac* ge-
 „ zeild waren; dat het Fort van die haven gewapend was
 „ met twintig Stukken Geschut, en eene Bezetting hadt van
 „ vier of vijf Kompagniën Voetknegten; doch dat het Fort,
 „ van agtereaan de landzijde, nog niet geheel voltooid
 „ was, en dat het meerengedeelte der Bezettinge ziek lag.”

Op dit berigt besloot de Krijgsraad, het gemelde Fort, ten
 spoedigste, zo te water als te lande aan te tasten. In de
 Baai, ten Westen van *Culfac*, met de Vloot, 's anderendaags,
 ten anker gekoomen zijnde, deedt DE RUITER zein om te lan-
 den, aan de Soldaaten, Mariniers en Matroozen, ten getale
 van duizend man. Onder den Kolonel VAN UITTENHOVEN, en
 de Luitenanten-Kolonellen Graaf JAN VAN HORNES, DE LA
 GRANDMAISON en STEELAND, waren ze in drie Brigades ver-
 deeld,

deeld, en roeiden voorts, in Booten en Sloepen, na land, even zo veele onderscheidene Vlaggen voerende. Intusschen hadt de vijand, ter plaatze, alwaar de landing was gemunt, post gevat, ten getale van driehonderd man; die, evenwel, door het geschut der Schepen, boschwaarts gedreeven wierden: van waar ze, wederom, een hevige vuur maakten en veelen van de onzen kwetsten. Onder dit alles traden onze Troepen aan land, en dreeven den vijand te rug tot in de Sterkte, die, tegen verwagting, dicht agter de boomen aan het strand gelegen was, in eene laagte, omringd van een goeden Wal, en van Palisfaden van tien voeten hoog, met zwaare rottingen doorvlogten. Verscheiden maalen deden de Nederlanders een moedigen aanval; doch zij stonden bloot voor het geschut van zes vijandlijke Schepen, waar onder een Koningschip van veertig Stukken, die binnen de *Culfac* lagen, als mede voor het vuur der verdreevene vijanden; veelen sneuvelden hier door, of ontvingen gevaarlijke kwetzuuren. Van zijnen kant wierdt DE RUITER belet, om de vijandlijke Schepen aan te tasten, door het laage water, als mede door eenige Zinkschepen, waar mede de havenmond gestopt was. Dit bewoog den Generaal, op raad van Kolonel UITTENHOVEN, de Troepen aan boord te doen wederkeeren. Om den vijand te misleiden, en den aftogt te begunstigen, deedt DE RUITER eene menigte ledige vaten aan land brengen, even als of hij eenen aanflag van gewigt hadde in den zin gehad. Van hunnen kant ontfaken hierom de vijanden eene menigte lichten en vuuren; die aan de onzen gelegenheid gaven, om, in den voornacht, in goede orde af te trekken en zich na de Schepen te begeeven.

Thans besloot DE RUITER, met overleg van den Krijgsraad, den steven te wenden na *Dominique*, in de hoop van aldaar, van de Wilden, eenig water, brandhout en ballast te bekoomen: noodwendigheden, aan welke verscheiden Schepen groot gebrek hadden. Naa twee dagen zeilens, kwamen ze in de groote Baai des Eilands, en zagen 'er rijklijk hunnen wensch vervuld. In den Krijgsraad wierdt nu het besluit genomen, tegen de Eilanden niets verder te onderneemen, maar, ten spoedigsten, de stevens na het Vaderland te wenden. Eer DE RUITER dit besluit volvoerde, voorzag hij zich van eenige

Bbbbb 5 mond-

mondbehoefden, en zondt, met een, berigt vooruit, aan zijne Hoogheid den Prinse Erfstadhoudcr, van den mislukten aanslag. Uit eene lijst van dooden en gekwetsten, daar nevens gezonden, bleek dat het getal der eerstgenoemden honderddrieënveertig, dat der laatstgemelden driehonderdachtenzeventig bedroeg. Terwijl de Vloot haare reize vervolgde, worstelde zij dikmaals met silte en tegenwinden. Op verscheiden Schepen openbaarde zich eene besmettelijke ziekte, Scorbut en Roode Loop, die zeer veel volks weg namen. In 't begin van September kwam het zo schraal om met levensmiddelen, dat men zich genoodzaakt vondt, slegts eenmaal 's daags te schaffen. Op den eenentwintigsten bereikte de Vloot het Kanaal; dit zijnde afgezeild, gaf DE RUITER de noodige bevelen aan de Schepen, na de onderscheidene Zeehavens bestemd. Met het Schip *de Zeven Provinciën* kwam hij zelve, op de Vuuren van de Lootsbooten inzeilende, in den nacht naa den laatsten September, voor *Goeree* ten anker. Aan zijne Hoogheid, en aan den Raadpensionaris FAGEL, gaf hij, van daar, door brieven, kennis van zijne aankomst.

Terwijl DE RUITER zich vervolgens, te *Amsterdam*, bij zijn gezin onthieldt, deden, in de maand December, de Engelsche Graaven VAN ARLINGTON en OSSORY, uit 's *Hage*, eenen keer derwaarts, om 'er de merkwaardigheden der Stad te bezigtigen. Bij deeze gelegenheid onthaalden dezelve onzen Generaal op eenen pragtigen maaltijd, en deden hem tevens de eere, om hem, van wegen zijne Groot-Britannische Majesteit, te nodigen om eenigen tijd aan het Londensche Hof te koomen doorbrengen. Doch DE RUITER, die niets minder dan een Hoveling was, en geen grooter vermaak kende, wanneer hij zich aan land bevondt, dan zich onder zijne huisgenooten en zijne weinige gemeenzaame vrienden te verlustigen, wees deeze aanbieding beleefdelijk van de hand. 't Was omtrent deezen tijd, dat de Ridderlijke waardigheid, reeds voorheen, aan Jonker ENGEL DE RUITER, door den Koning van *Engelava* geschonken, door Opene Brieven wierdt bekrachtigd. Tot lof van onzen Held, las men daar in de volgende woorden: *Vir egregius Dominus Michael Adriani filius de Ruiter ob res summa cum prudentia, fide et fortitudine a se gestas, nomen*

fa-

famamque suam longe dilatavit; „ De voortreffelijken Heer „ MICHIEL ADRIAANSZÖON DE RUITER, om het uitvoeren van „ zaaken, met de grootste voorzigtigheid, getrouwheid en „ dapperheid, heeft zijnen naam en vermaardheid wijd en „ zijd verbreid.”

Thans zijn wij gevorderd tot het laatste bedrijf van onzen Zeeheld, 't welk, voor hem, een doodlijken afloop hadt. 't Is bekend, hoe de bewooners van het Eiland *Sicilie*, door Fransche hulp gestערkt, een geweldigen opstand tegen den Koning van *Spanje* verwekt, en dien Monarch de eene afbreuk naa de andere op dat Eiland hadden toegebracht. Om hen tot reden te brengen, hadt zijne Katholijke Majesteit, reeds in den Jaare 1674, aanzoek gedaan, bij de Algemeene Staaten der Veróonigde Nederlanden, om een gedeelte hunner Zeemagt derwaarts te willen zenden, doch met uitdrukkelijk beding, dat de Generaal DE RUITER het opperbevel moest voeren, als welken hij voor den grootsten Zeeheld zijner Eeuwe hieldt. Aan het Koninklijk verzoek wierdt spoedig voldaan, en daar toe, bij 's Lands Staaten, bestemd een getal van achtien Schepen van Oorlog, zes Snaauwen, vier Branders en twee Voorraadschepen: allen te zamen gewapend met duizend en twaalf Stukken Geschut, en bemand met vierduizend achthonderd twaalf Koppen.

Naa dat de lijst deezer uitrustinge aan DE RUITER was ver- toond, betuigde hij daar over zijn ongenoegen. Hij was van oordeel, dat de Vloot, ten bedoelden oogmerke, na de Mid- delandsche Zee bestemd, in allen opzigte sterker zijn moest, zo ten aanzien van het getal als van de zwaarte der Schepen. De Generaal, naamelijk, kende de geschapenheid der Fransche Zeemagt, in die oorden; uit aanmerking van welke hij meende, tegen haar niet bestand te zullen weezen: te minder nóg, om dat dezelve onder kundige en moedige Bevelhebbers stondt, en hij op de magt en hulp der Spanjaarden kleinen staat maakte. Wanneer DE RUITER, met zekeren Raad van een der Kolle- gien ter Admiraliteit, hier over in gesprek kwam, en zijne zwaarigheden deswegen mededeelde, ontving hij dit zonder- ling bescheid: „ Ik denk immers niet, Admiraal, dat gij, in „ uwe oude dagen, bang begint te worden, en den moed „ laat

„laat vallen?" Doch de Generaal, even moedig in het antwoorden, daar het de verdediging van zijne eere goldt, als in het strijden tegen den vijand, voor de zaak des Vaderlands, *Neen, mijn Heer*, voerde hij daar op den Zeeraad te gemoeete, *ik laat den moed niet zakken. Ik heb mijn leeven veil voor den Staat; maar het verwondert en spijt mij, dat de Heeren de Vlag van den Staat veil hebben en dus roekeloos waagen.* Op een anderen tijd, door eenige Leden van Regeeringe, verzogt zijnde, ondanks zijne bedenkingen en de geopperde zwaarigheden, met de bestemde Magt, evenwel, op den voorgenomen togt, in Zee te willen steeken, *De Heeren hebben mij niet te verzoeken, maar te gebieden, was het antwoord des kloeken Helds; en al wierdt mij bevolen, 's Lands Vlag van een enkel Schip te voeren, zoude ik daar mede in Zee gaan; en daar de Staaten hunne Vlag betrouwen, zal ik mijn leeven waagen.* Wanneer, op zekeren tijd, eenigen zijner Vrienden hem aanraadden, ronduit te weigeren, met de toegeleide magt den bestemden togt te onderneemen, was het antwoord: *Ik ben een Dienaar van den Staat, en mag mijnen Meesteren mijnen dienst niet weigeren.* Behalven deeze redenen, om den Generaal aan land te houden, namen, daarenboven, zijne Vrienden te baate, eene zwaare ongefelijkheid van Koliék- en Graveelpijnen, van welke hij, omtrent deezen tijd, wierdt aangetast. Hij moest, meenden ze, en konde, met goed fatsoen, zich van den togt ontslaan, onder voorwendzel van zijne pijnlijke ongemakken. Wat was het kloekmoedig antwoord, welk hij daar tegen inbragt? *Ik zal deezen togt doen, al zoude men mij na het Schip draagen.* Hij herstelde spoedig, en maakte zich tot den togt reiswaardig. Bij het neemen van afscheid van zijne Echtgenoot, Kinderen, Bloedverwanten en Vrienden, bespeurde men eene zonderlinge en kwaadspellende ontroering in den edelen Held. Het gemoed was hem thans vol, in het aandoenlijk tijdstip, in 't welk hij telkens anderen gewoon was op te beuren. Bij het afscheid van eenen zijner meest vertrouwdte boezemvrienden, denzelven tederlijk omhelzende, was de laatste deeze zieldoorsnijdende rede: *Mijn vriend, ik zeg u vaarwel, en voor eeuwig vaarwel: want ik zal u nooit wederzien; ik voel dat ik op deezen togt zal blijven.*

Zich

Zich dus van zijn Huisgezin en Vrienden hebbende afge-
 scheurd, vertrok DE RUITER na 's *Graavenhage*, om de jong-
 ste bevelen te ontvangen. Op den vierentwintigsten Junij ver-
 scheen hij in de Vergadering der Algemeene Staaten. Niet zo
 staatelijk en eerbetoonende, als voormaals gemeenlijk hadt
 plaats gehad, was de bejegening, welke hem thans wederveroer.
 Gezeeten op een gemeenen stoel, zonder armen of leuningen,
 maakte hij thans aan Hun Hoog Mogenden bekend, dat hij
 gereed was om zich na 's Lands Vloot te begeeven, en met
 dezelve den dienst van het Vaderland te betragten. Vier da-
 gen daar naa ontving hij zijne Commissie en Instructie van
 zijne Hoogheid, en vertrok, daar op, 's anderendaags, over
Rotterdam, na *Hellevoetsuis*, alwaar hij zijne Vlag ophees
 aan boord van het Schip *de Eendragt*, gewapend met zes-
 zeventig Stukken Geschut, en bemand met vierhonderdvijftig
 Koppen. Tegenwind helette hem, tot op den zestienden Au-
 gustus, om te kunnen in Zee loopen. Op dien dag ontving
 DE RUITER eenen Brief van zijne Hoogheid, hem belastende,
 indien zulks, zonder merkelyk nadeel van 's Lands Vloot,
 geschieden konde, *na de komst van zakeren persoon en nog
 meer andere zaaken* (dus luidde de uitdrukking) *te wagten*.
 Daar nevens gingen twee bevelen van Hun Hoog Mogenden.
 Het eerste was, alle Zweedsche Schepen, zo van Oorlog als
 Koopvaardij, die hem zouden ontmoeten, te neemen en op
 te zenden, alzo de Koning van *Zweeden* alle Schepen en goe-
 deren, aan Ingezeetenen van den Staat behoorende, te *Stok-
 holm* aangehouden, en zich voor den Koning van *Frankrijk*
 hadt verklaard. Het ander bevel hieldt in, den Heer VAN HES
 na *Algiers* te doen geleiden, als mede een Zeeuwsch Oostin-
 dish Schip onder zijne bescherming te neemen.

Terwijl de Generaal, voor het Goereesche Gat, op de
 komst van den ongenoemden Heere wagtte, zondt hij den
 Vice-Admiraal DE HAAN vooruit, met zes Oorlogschepen,
 twee Snaauwen, twee Branders en één Voorraadschip, om
 eenige Koopvaarders te geleiden. Hij zelve, op bekoomenen
 last, zeilde na *Blankenburg*, om 'er de nadere bevelen van
 zijne Hoogheid te verwagten; aan welke hij, eger, berigt
 zondt, dat het onvoorzien ophouden van 's Lands Vloot, in
 het

het smartlijk verlangen na de komst van den ongenoemden Heere, veel versch water en andere levensmiddelen deedt spillen, van welke men, bij mangel aan klein Vaartuig, niet voorzien konde worden. DE RUITER ontving, eerlang, op dit berigt, tot antwoord van zijne Hoogheid, dat, om redenen, het vertrek van den gedagten ongenoemden Heere geen voortgang zoude hebben, en hij, diensvolgens, de reize, zo dra mogelijk, konde voortzetten. Niet lang draalde nu onze Generaal, maar bevondt zich, in 't begin van September, voor de haven van *Douvres* ten anker. Van nieuws wierdt hij hier van hevige Graveelpijnen aangetast; die hem, evenwel, niet wederhielden van het stellen der noodige bevelen tot het voortzetten van de reize: zo dat hij, op den driewintigsten September, zich op de hoogte van den mond van de Taag bevondt, en, drie dagen daar aan, met twaalf Oorlogschepen, zes Snaauwen, vier Branders, en twee Voorraadschepen, in de Baai van *Kadix* aankwam. Hier ontving de Generaal Brieven van de Koninginne-Regentesse van *Spanje*, waar bij hem bevolen wierdt, om, vereenigd met zes Spaansche Schepen, na *Ivica* te zeilen, en van daar *Don JAN VAN OOSTENRYK*, die, zedert eenigen tijd, in ongunst was geweest, na *Italië* over te voeren; of, in gevalle *Don JAN* zich op *Ivica* niet mogt bevinden, na de Baai van *Vineros* te zeilen, om hem van daar af te haalen.

Terwijl DE RUITER te *Kadix* vertoefde, in afwagting der herstellinge van eenige schade, aan zijn Schip bekoomen, ging hij den Gouverneur der Stad, *Don DIEGO DE CAVALLERO*, en, vervolgens, te *Porto Maria*, den Hertog VAN *MEDINACELL*, begroeten; van beiden wierdt hij met veel minzaamheids ontvangen, van den laatsten vriendlijk ter maaltijd onthaald. Op den vijftden October liep hij wederom in Zee, doch kwam niet voor den eersten November in de Baai van *Alikanten*. Hier ontving hij een bezoek, aan boord, van den Gouverneur van het Kasteel, die hem eenen brief van de Koninginne-Regentesse ter hand stelde, inhoudende een verzoek, hij wilde vijf Schepen van de Vloot na *Kadix* te rug zenden, om het Admiraalschip van de Kroon van *Spanje* na *Italië* te geleiden. Doch DE RUITER wees dit verzoek beleefdelyk van de

de hand, voor reden geevende, dat het gemelde Admiraalschip nog in verscheiden maanden tot de reize niet zoude gereed zijn; behalven dat hij geene vrijheid hadt, zonder uitdruklijk verlof van zijne Meesters, zo veele Schepen van de Vlag af te zenden, daar men den vijand dagelijks te gemoete zag. Nog dien zelfden dag liep hij met de Vloot wederom in Zee, en bereikte, acht dagen daar aan, de Baai van *Vineros*, alwaar hij reeds de vijf Schepen vondt, die den Kommissaris VAN HEES na *Algiers* hadden overgebracht, en, naa het volvoeren van dien togt, hier bescheiden waren.

In de straks genoemde Baai ontving DE RUITER eenen Brief van *Don JAN VAN OOSTENRYK*, welken hij hier in persoon meende te vinden, doch die, onlangs in gunst hersteld zijnde, na het Hof te *Madrid* was ontbooden. *Don JAN* meldde in zijnen Brief „ dat zijne Majesteit hadt goed gevonden, „ hem te rug te ontbieden, om den Oorlog van *Mesfna* met „ te meer ernst door te zetten, en hem, daar omtrent, de „ noodige schikkingen hadt aanbevolen, op dat ze met dies „ te meerder spoed mogten volvoerd worden; dat zijne Ma- „ jesteit aan DE RUITER daarom liet verzoeken, zijne reize na „ *Italie* ten spoedigsten voort te zetten; dat de Prins VAN „ *MONTESARCHIO*, Admiraal van *Spanje*, berigt gezonden „ hadt, dat hij, met zestien Oorlogschepen en drie Bran- „ ders, na *Sicilie* vertrokken was: waarom hij dagt, dat DE „ RUITER niet beter konde doen, dan rechtstreeks na *Palermo* „ te zeilen, of het ware dat hij die Vloot aldaar mogt „ aantreffen, om alzo, vervolgens, gezamentlijk, het *Faro* „ van *Mesfna* in te zeilen, den vijand op te zoeken en aan „ te tasten.” Nevens deezen Brief gingen eenige andere, aan de Onderkoningen van *Sardinie*, *Napels* en *Sicilie*, nevens het berigt, wegens een eergeschenk, bestaande in een Gouden Keten, als een blijk van hoogagtinge van zijne Katholijke Majesteit voor den Nederlandschen Admiraal. Op dit berigt besloot DE RUITER na de Eilanden *Ivica* en *Formentera* te zeilen, om aldaar water en brandhout in te neemen, waar van de Vloot zeer slegt voorzien was. Een zwaare storm deedt hem merkelyk afdrijven: weshalven hij besloot, den steven na *Barcelona* te wenden, in de hoop van aldaar eenige

eenige Spaansche Oorlogschepen te zullen gereed vinden. Op den veertienden November kwam hij aldaar voor anker. Naauwlijks was hij 'er aangekoomen, of hem wierdt ter hand gesteld een Brief van den Markgraave DE SERALBO, Onderkoning van *Katalonie*; hij behelsde eene beleefde verwelkoming in die oorden, nevens de minzaame aanbieding van allen mogelijken dienst aan onzen Generaal. In even beleefde bewoordingen dien Brief beantwoordende, verzogt DE RUITER den Markgraave om het spoedig doen beraamen van de noodige schikkingen, tot het verzorgen der Vloot van verscheiden noodwendigheden. Gelukkig vondt hier de Generaal gelegenheid tot het koopen van een zwaar anker en eenige nieuwe zeilen: want met deeze en andere Scheeps- en Krijgsbehoefden zeer zober uitgedoscht, hadt men hem, op deezen togt, uit het Vaderland gezonden.

's Daags naa zijne komst, ontving DE RUITER een bezoek van den Onderkoning van *Katalonie*, den Nederlandfchen Konful en verscheiden Spaansche Grooten. Het gezelschap vertoefde tot den avond. In vergelding der ontvangene beleeftheid, zondt de Onderkoning, 's anderendaags, ten geschenke, vijf jonge Runderbeesten, vijftig Schaapen, tweehonderd Hoenders en Kalkoenen, zestien Manden met allerhande Vruchten, vier Manden met Brood, twee Doozen met Konfituuren en twee Pijpen Wijn.

DE RUITER, van sfraks gemelde Gasten, verstaan hebbende, dat de Koning, nu getreden zijnde in het vijftiende jaar zijns ouderdoms, de Regeering in eigen persoon aanvaard hadt, vondt geraaden, zijner Majesteit, door eenen Brief, daar mede geluk te wenschen, en, nevens een verslag van zijne reize, zijn voorneemen aan te kondigen, om binnen kort na *Kagliari* over te steeken. Door twee Kapiteinen deedt hij dit voorneemen insgelijks aan den Onderkoning bekendmaaken; voor reden geevende, dat een langer verblijf, ter plaatze alwaar hij thans zich bevondt, voor *Spanje* zo min als voor de Staaten der Veréénigde Gewesten, van geenen dienst konde weezen. Nogthans wierdt DE RUITER in dit voorneemen verhinderd, door eenen Brief des Konings, meldende dat dezelve aan *Don JAN VAN OOSTENRYK* bevel hadt gageeven, om mede na *Italie*

over

over
de h
mstic
zwas
was
eene
berig
het
van e
Ver
deloo
sleepte
rwindi
zestien
Oorio
met h
dnie
hs zo
hij zel
Baal v
den N
naa ale
ben, e
DE RUI
indruk
Vlag t
Edelen
Onderk
hij, 's
terwijl
schur b
gen me
nings ge
wieden.
enboven
Wijn.
Niet l
door DE
XXV.

over te steeken: op welken, diensvolgens, de Generaal, in de haven, in welke hij thans lag, moest blijven wagten. Intuschen wierdt de Generaal van zijne gewoone kwaale, een zwaaren aanval van 't Graveel, bezogt. Deeze ongesteldheid was naauwlijks eenigzins bedaard, of hij ontving, andermaal, eenen Brief van *Don JAN VAN OOSTENRYK*, waarin deeze hem berigte, dat hij, door ziekte, was buiten staat gesteld tot het volbrengen van 's Konings bevelen, met het bijwoonen van den togt na *Italie*.

Verdrietig over zo veele teleurstellingen, en over de noodeloze kosten, welke het lang ophouden der Vloot medesleepte, besloot hij, nog dien zelfden dag ('t was de achtentwintigste van November) onder zeil te gaan. Hij hadt nu zestien Schepen onder de Vlag; en onder deeze één Spaansch Oorlogschip en twee Voorraadfluiten. Op den dorden December, met het aanbreeken van den dag, kreeg men het Eiland *Sardinie* in het gezigt. Terwijl hij eenige Schepen na Kaap *Palos* zondt, om 'er water en brandhout in te neemen, kwam hij zelve, nog dien zelfden avond, met vier Schepen, in de Baai van *Kagliari* ten anker. Hier vernam de Generaal, van den Nederlandschen Konsul, dat de Vice-Admiraal *DE HAAN*, naa aldaar zich van eenige noodwendigheden voorzien te hebben, den steven na *Napels* hadt gewend. Zeer misnoegd was *DE RUITER* over dit gedrag, als hebbende den Vice-Admiraal nitdrukkelijk gelast, in de straks gemelde Baai zich onder de Vlag te vervoegen. Omtrent den middag kwamen eenige Edelen, uit naam van den Onderkoning, en vervolgens de Onderkoning zelve, onzen Generaal begroeten; bij welken hij, 's anderendaags, een tegenbezoek afleide, wordende, terwijl hij aan land tradt, met het losfen van het zwaar geschut begroet, en, nevens zijn gevolg, in Koetzen, zommingen met zes paerden bespannen, na het Paleis des Onderkoning gebragt, alwaar onze Nederlanders vorstelijk onthaald wierden. Van den Onderkoning ontving onze Generaal, daarenboven, een geschenk van Vee, Vruchten, Konfituuren en Wijn.

Niet lang daar naa kwamen 'er zes Schepen onder de Vlag, door *DE RUITER*, na verscheiden oorden, op kundschap en

om andere redenen, uitgezonden. Op deeze Schepen bevondt zich de Prins VAN PIOMBINO, Generaal der Spaansche Galeien te *Napels*, als mede *Don* DIEGO DE BRACCAMONTE, Generaal der Ruiterte op *Sicilie*. Thans zondt DE RUITER twee Schepen na *Napels*, met bevel aan den Vice-Admiraal DE HAAN, om, met zijne onderhebbende Schepen, zich ten spoedigste onder de Vlag te vervoegen. Op den dertienden December vertrok DE RUITER na *Sicilie*, en kwam, naa zeven dagen zeilens, op de Ree van *Melazzo* ten anker; alwaar hij, eger, tot zijne verwonderinge, slegts één Oorlogschip en veertien Galeien vondt. Geen wonder, derhalven, dat zijne komst eene algemeene blijdschap te wege bragt. Eerst kwamen verscheiden Grooten van het Gewest, en vervolgens de Onderkoning zelve, onzen Generaal begroeten. In een tegenbezoek, welk hij, bij den Onderkoning, afleide, wierdt hij met uitbundig eerbewijs en tekenen van hoogagtinge ontvangen, en ontving, daarenboven, een aanzienlijk geschenk, om te dienen tot ververschinge voor de geheele Vloot; het bestondt in allerlei eetwaren, als Ossen, Kalveren, Schaapen, Haazen, Suikerbrooden en Konstituuen. Kundschap ontvangen hebbende, dat binnen *Messina* groot gebrek was aan allerlei levensmiddelen, zondt DE RUITER twee Oorlogschepen en een Advijsjagt, om op alle Schepen, vooral met mondbehoefsten geladen, derwaarts bestemd, te kruizen, en dezelve te vermeesteren. Zeer veel tijds wierdt 'er, onder dit alles, gespild, met raadpleegen en over en wederfchrijven, raakende eene onderneeming tegen *Messina*, zonder dat 'er iets wierdt vastgesteld. Vrugtloos drong DE RUITER op eenige merkelijke versterking van 's Lands Vloot met Spaansche Oorlogschepen. Alle de hulp, die men, naa lang draalen, hem deedt toekoomen, bestondt in een enkel Oorlogschip van vijftig Stukken Geschut, met driehonderd Koppen, en negen Galeijen. Tot geen klein genoegen verstrekte het, daarom, aan onzen Generaal, wanneer de Vice-Admiraal DE HAAN, met zijne onderhoorige Schepen, op den laatsten dag des Jaars 1675, onder de Vlag behouden aankwam.

Wij moeten hier verflag doen van een voorval, 't welk onzen DE RUITER tot eere, en een aantal rampzaligen tot troost

en heil verstrekte. Te weeten, kort naa zijne komst aan de Kust van *Sicilie*, hadt zijn Predikant WESTHOVIUS twee Latijnsche Brieven ontvangen, gedagtekend te *Napels*, en geschreeven uit naam van zesentwintig Hungaarsche Protestantische Leeraaren. Zij behelsden een berigt, hoe zij, ter zaake van den Godsdienst, op de Galeien gebannen waren, en, als gemeene Slaaven, deerlijk mishandeld wierden: weshalven zij den Admiraal DE RUITER ootmoedig smeekten, hunne zaak zich te willen aantrekken, en, daar 't dienstig zijn konde, voor hunne vrijheid spreken. Over het lot der elendelingen met mededogen aangedaan, zondt straks DE RUITER den boven genoemden Vlootprediker, nevens zijnen Geheimschrijver, aan den Onderkoning van *Sicilie*, om zijner Excellentie den toestand der gebannen Leeraaren bekend te maaken, en met een te verzoeken, over hunne loslaating aan den Onderkoning van *Napels* te willen schrijven. Dit verzoek vondt gehoor; en de volvoering daar van ging verzeld van eenen brief van onzen Generaal. Dus verre was deeze zaak gevorderd, wanneer de Vice-Admiraal DE HAAN onder de Vlag kwam. Het bleek uit een Besluit der Algemeene Staaten, en uit eenige andere Stukken, welke deeze te *Napels* hadt ontvangen, dat door de gemelde Predikanten, of door anderen, van hunnentwege, aan Hun Hoog Mogende darzelve toestand bekend gemaakt, en, in verwagting der komste van eene Nederlandsche Vloot in die gewesten, om verlossing was verzogt. DE RUITER hadt de gemelde Stukken niet doorlezen, of hij besloot terstond, behalven 't geen hij reeds gedaan hadt, ten behoeve der gevangene Predikanten, al wat in zijn vermogen was, in 't werk te stellen. Hoedanig de uitslag zijner poogingen ware, zal in 't vervolg blijken.

Onder dit alles hadt DE RUITER vernomen, dat omtrent de haven van *Livorno* eenige Fransche Schepen zich vertoond hadden. Hier van zondt hij berigt aan den Onderkoning, en liet, met één, zijne Excellentie weeten, dat hij, beslooten hebbende niet langer te wagten op de versterking van Spaansche Schepen, voorneemens was, met de Vloot door de Straat of het naauw van *Faro* te zeilen, en vervolgens, aan de Zuidzijde van het Eiland, op de Fransche Schepen te

kruizen. Op den zesden Januarij, zich bevindende tusfchen de Eilanden *Stromboli* en *Lipari*, verftondt de Generaal, dat de Fransche Vloot, zes mijlen van daar in 't Noordwesten, was gezien, fterk ongeveer dertig Zeilen. Op dit berigt vondt DE RUITER goed, den gantschen nacht, met een Noordlijken koers, na den vijand toe te leggen, naa alvorens de Baai van *Melazzo* tot eene Verzamelplaats gefield te hebben. In den vroegen morgen van den volgenden dag zag men den vijand, op eenen afstand van drie mijlen. Vrugtloos, eenigen tijd, was de moeite, om binnen het bereik van zijn gefchut te koomen; en toen de Generaal, hier omtrent zijnen wensch vervuld zag, was de dag te verre verlopen om hem aan te tasten: weshalven het gevegt tot 'sanderendaags wierdt uitgefild. Ten acht ure bevondt zich de vijandlijke magt anderhalve mijl boven den wind van de Nederlandfche Vloot. De eerstgemelde, staande onder het bevel van den Heere DU QUESNE, beftondt uit dertig Zeilen; men telde, onder dit getal, vierentwintig Oorlogfchepen van vijftig tot tachtig Stukken Gefchut. Verre in magt overtrof dus de Fransche de Nederlandfche Vloot, in welke men flegts achttien Schepen telde, en die dus, zo in menigte als in foort van Schepen, voor vijandlijke, zeer verre moest onderdoen. In 't eerst bragt deeze ontdekking onzen Generaal in geene kleine verlegenheid, als welken men verzekerd hadt, dat hij, op zijn meest, met twaalf ligte Oorlogfchepen zou te doen hebben.

Ondanks deeze groote ongelykheid, befloot DE RUITER, eenen kans te waagen. Diergelijk een befluit was ook genomen bij den Franschen Admiraal; welke, diensvolgens, 'smorgens ten negen ure, van den achtsten Januarij, op de Nederlandfche Vloot afkwam, en wel in zulk eene goede orde, volgens 't getuigenis van onzen Generaal zelve, als hij ooit Schepen in slagorde gefchaard gezien hadt. Onder de Nederlandfche Vloot hadt de Schout bij nagt VERSCHOOR den voortogt, onder de Fransche de Markgraaf DE PREUILLY D'HUMIERES. De plaats van het gevegt was tusfchen de Eilanden *Stromboli* en *Salino*. Ten tien ure hielden de voorfte Schepen 't eerst fchutgevaarte; daar naa kwamen de Generaal DE RUITER en de Heer DU QUESNE, die den middentogt hadden,

aan elkander. De Heer GABORET en de Nederlandsche Vice-Admiraal DE HAAN, als de agtersten, wierden 't laatst handgemeen. Onder het bereik van elkanders Geschut lagen de beide Admiraalen, een tijd lang, zonder een enkelen schoot te doen. DE RUITER, een voordeeligen kans waarneemende, gaf 't eerst de laag, die van den Heere DU QUESNE straks beantwoord wierdt. Fluks wierdt het gevegt algemeen, en wel met zulk eene woede, van wederzijden, dat DE RUITER, in zijn schrijven aan de Algemeene Staaten, getuigde, al zijn leeven geen scherper of heviger gevegt te hebben bijgewoond. Drie uren, zonder eenige tusschenpoozen, hadt het gevegt geduurd, wanneer de Fransche Admiraal den Ridder DE TONVILLE gebodt, onder bescherming van zijn Geschut, eenen Brander op DE RUITER aan te voeren. Met groote stoutheid kwam de Brander op onzen Generaal afzakken, zonder aan het schieten van DE RUITERS Sekonden zich enigzins te slooren. Doch de Generaal zelve wist hem, toen hij nu op een korten afstand was genaderd, zo wel te treffen, dat hij hem zijn groote Steng van boven neder schoot, en hem alzo buiten staat gebragt hebbende om iets te onderneemen, den Kapitein noodzaakte, zich zelve in brand te steeken. Een andere Brander, den eersten kort op de hielen volgende, tot het zelfde oogmerk, wierdt masteloos, en de Kapitein dood geschooten. Het volk stak toen den brand in het Vaartuig. Een derde Vaartuig, van soortgelijke eene bestemminge, tusschen de Liniën beklemd, ging te gronde. Het gevegt duurde, met nooit bezwijkende hevigheid, tot 's avonds ten vijf ure, wanneer men, van 't Schip van DE RUITER, een groot Fransch Oorlogschip zag zinken. Behalven de nu gemelde, welke geheel verloren waren, hadden verscheiden andere vijandlijke Schepen merkelijke schade bekoomen. Volgens hun eigen getuigenis, hadden de Franschen meer dan vierhonderd dooden, waar onder verscheiden Bevelhebbers; het getal der gekwetsten was ongelijk grooter. Het getal, zo van dooden als gekwetsten, aan de zijde der Nederlanderen, wordt niet gemeld. Alleenlijk vindt men aangetekend, dat op het Schip van DE RUITER, hoewel hij altoos in 't heetste van het gevegt geweest was, slegts zeven gesneuveld, en dertig gekwetst waren. Van

Ccccc 3 de

de Bevelhebbers, hadt de Schout bij nacht VERSCHOOR hier 't leeven gelaaten. Doch hoewel het meerendeel van DE RUITERS manschap dus gelukkig gespaard was, het Schip zelve hadt, aan zeilen, rondhout en touwwerk, zeer veel geleeden. Een ander Schip, dat verscheiden Grondschooten hadt bekoomen, wierdt, op bevel van onzen Generaal, door twee Spaansche Galeien, na *Palermo* op sleeptouw genomen; doch, voor dat het die haven hadt kunnen bereiken, was het ten gronde gegaan. In het verslag, welk DE RUITER, van dit Zeegevegt, aan Hun Hoog Mogenden zondt, gaf hij den vijand dit getuigenis: „Ik moet met waarheid zeggen, dat deeze Fransche Koningschepen zich deezen dag zeer mannelijk hebben „gedraagen.” Diergelijk een getuigenis gaven ook de Franschen aan onzen DE RUITER, schrijvende „dat hij, door „gantsch Europa, met regt voor den grootsten Zeeheld wierdt „gehouden, en zich, geduurende deezen Slag, met zijnen „gewoonen moed, voorzigtigheid en beleid gekweeten hadt.”

Den geheelen nacht was men, in de Nederlandsche Vloot, bezig, om de Schepen, van de bekoomene schade, te herstellen, en alzo in staat te brengen tot herhaalden wederstand aan den vijand, welken men, met het aanbreeken van den dag, beneden den wind zag leggen, zonder dat het, evenwel, van wegens de stilte, onzen Generaal gelukte, gelijk hij voorneemens was, een nieuwen kans te waagen. Tegen den avond ontving 's Lands Vloot eene merkelijke versterking, door de komst van den Prins van MONTESARCHIO, met negen Spaansche Koningschepen. Gemoedigd door zulk eene versterking, zocht DE RUITER nu tuschen den vijand en de haven van *Messina* in te zeilen, om alzo eene veilige toevlugt te hebben voor de beschadigde Schepen, indien men, zo als, met overleg van den Spaanschen Admiraal, beslooten was, van nieuws in den strijd wierdt ingewikkeld. Doch, terwijl hij daar mede bezig was, ontving hij de tijding, dat de Fransche Vloot eene versterking hadt ontvangen van twaalf kloeke Oorlogschepen, van vijftig tot vierentachtig Stukken Geschut, vier Fregatten en vier Branders, en alzo bijkans eens zo sterk was als de Vereenigde Spaansche en Nederlandsche Vloot, niet slechts in getal, maar ook in grootheid van Schepen. Hierom wierdt

wierdt beslooten, koers te zetten na de Kaap van *Melazzo*, en den Onderkoning van *Sicilie* hier van te verwittigen, op dat hij daar mede overeenkomstig zijne maatregelen mogt nemen. Onder het voortzeilen verloor men den vijand uit het oog. In eenen Krijgsraad, den veertienden Januarij, aan boord van DE RUITER gehouden, wierdt het gewigtig voorstel overwoogen, of men, in gevalle eener nieuwe ontmoetinge met den vijand, den slag zoude waagen; en viel het besluit, van wegen de ongelijkheid der magt, hetzelfde te vermijden. Dit besluit wierdt bevestigd, in eene raadpleeging met den Prins VAN MONTESARCHIO, aan wiens boord onze Generaal zich voorts begeeven hadt, en wijders vastgesteld, na *Palermo* te stevenen, om aldaar de Hollandfche Schepen te herstellen, en de gekwetsten te ververschen.

Onder het voortzetten der reize, wierdt de Vloot beloopen van een zwaaren storm, en het hier door, voor verscheiden Schepen, onmogelijk, van wegen het veelvuldig water, welk zij, door grondschooten, zeer lek zijnde, binnen kregen, om *Palermo* te bereiken: weshalven men te raade wierdt, na *Melazzo* te stevenen. Op den achttienden kwam de Vloot aldaar voor anker. De tijd, tot het verblijf van onzen Generaal, in de Middellandsche Zee, bestemd, liep thans na het einde. Hierom hadt hij verwagt, eenige nadere bevelen, omtrent het langer vertoeven in deeze Vaarwaters, of het wederkeeren na het Vaderland. Geen letter kwam hem ter hand, van Hun Hoog Mogenden zo min als van den Prinse VAN ORANJE. Aan den Onderkoning van *Sicilie*, die, met een talrijk gevolg, den Generaal kwam verwelkoomen, zulks berigt hebbende, hieldt zijne Excellentie nadrukkelijk bij hem aan, om een langer vertoeven in deezen oord, tot afbreuke der Franschen, en ten dienste van zijne Katholijke Majesteit. In geene kleine verlegenheid bevondt zich hier door onze Generaal. Aan den eenen kant zag hij den nood van *Sicilie*, en hoe zeer men zijnen bijstand aldaar behoefde; aan de andere zijde, vondt hij geene vrijheid tot een langer verblijf, zonder uitdrukkelijken last van Hun Hoog Mogenden. Dit gaf hij den Onderkoning te verstaan, en deedt, tot de terugreize, alle noodige toebereidzels maaken.

Ccccc 4

Op

Op den eenentwintigften, 's morgens, zeinde DE RUITER alle zijne Kapiteinen aan boord, en belastte hun, zich gereed te maaken, om in den avond, of 's anderendaags morgens, te kunnen onder zeil gaan. Aan den Onderkoning, vervolgens, hier van kennis gegeven hebbende, kwam dezelve bij onzen Generaal aan boord, om denzelven van zijn voorneemen af te brengen, onder andere met aanbieding van een zwaaren Gouden Keten, nevens een Gedenkpenning van het zelfde metaal. Men verhaait dat zijne Excellentie, toen DE RUITER, de eerste maal, van zijn voorgenomen vertrek kennis gaf, denzelven eene fomme van honderdduizend Guldens hadt aangeboden, indien hij zijn verblijf wilde rekken; doch dat de onbaatzuchtige Held daar op hadt geantwoord, *dat zijne vrijheid niet te koop was*. Het zelfde verzoek, thans vrugtloos gedaan, wierdt 's anderendaags herhaald, in een zeer nadrukkelijken brief, en vervolgens, door den mond van eenige aanzienlijke personaadjen. Doch DE RUITER, gesterkt door zijnen Krijgsraad, volhardde bij zijne weigering, en gaf 'er den Onderkoning kennis van; die daarop te raade wierdt, den Nederlandschen Vlootvoogd te verzoeken, indien hij op zijn vertrek onbeweegelijk stondt, althans, in 't voorblijgaan, de Baai van *Napels* aan te doen, om te verneemen, of hier, veelligt, eenige nadere bevelen van Hun Hoog Mogenden waren aangekoomen. Hierin bewilligde DE RUITER, en deedt, nog dien zelfden dag, de Vloot onder zeil gaan; wordende, in 't uitzeilen, met Eereschooten begroet, en voorts koers zettende na het Eiland *Stromboli*. Onder het voortzeilen zondt hij een klein Vaartuig vooruit, na *Napels*, met Brieven voor den Onderkoning, de Algemeene Staaten en den Nederlandschen Konful, en om met een te verneemen na Brieven uit het Vaderland. Op de tijding, welke de afgezondenen medebragten, dat 'er geene berigten waren ingekoomen, vervorderde DE RUITER zijne reize, zonder *Napels* aan te doen.

Op den laatsten dag van Januarij bevondt zich de Vloot op de hoogte van *Korsika*. Thans zondt de Generaal vijf Oorlogschepen na *Livorno*, alwaar zijn Zoon ENGEL DE RUITER met eenige 's Lands Schepen lag, om de Smirnasche Vloot na
het

ten. Op vijf na, waren het allen Leeraars van de Gezinte der Hervormden. 's Daags naa hunne verlossing, wierden ze aan DE RUITER vertoond, welken zij, voor de betoonde weldaad, hunne vuurige dankbetuigingen toebagten. Toen zij den Generaal verhaald hadden, hoe zij, ondanks de verscheidenheid van begrippen, altoos als broeders geleefd hadden, voerde hij hun deeze Christlijke vermaning te gemoete: „ Gaat dan heen, en doet uw best, ieder bij de zijnen, dat „ gij, 't huis gekoomen zijnde, één moogt zijn en blijven; „ en ik zal nooit aangenaamer dag beleefd hebben.” De verlostte en thans verblijde Leeraars wierden van alle het noodige rijklijk voorzien, en voorts over de Vloot verdeeld, alwaar zij eene behandeling, aan hunnen rang voegende, genooten. Een en der Lutherfche Leeraaren hieldt DE RUITER aan zijn eigen boord.

Op den twaalfden Februarij leide DE RUITER een tegenbezoek af bij den Onderkoning, van welken hij zeer treffelijk onthaald wierdt. Terwijl hij voorts zijnen Kapiteinen belastte, zich van levensmiddelen voor den tijd van tien weeken te voorzien, en de Schepen deedt schoon maaken en krenge, ontving de Generaal, behalven eene menigte ververschingen voor zijne Kapiteinen en Scheepsvolk, van den Onderkoning ten geschenke, het afbeeldzel van zijne Katholijke Majesteit, op goud geëmailleerd en met Diamanten rijklijk omzet. Van wegen den Koning zelven wierdt deeze vereering aangeboden. Volgens zommigen zou DE RUITER een Zilveren, zeer kunstig gedreeven Schotel, nevens een Bevelhebbersflaf, met Juweelen omzet, ontvangen hebben. Zekerder, egter, dan dit, gaat het, dat op of omtrent dien zelfden tijd, de Onderkoning aan onzen Vlootvoogd ter hand stelde, een Vorstelijken Degen of Sabel, met een Gevest van Bloedkoraal, oorspronkelijk voor *Don JAN VAN OOSTENRYK* bestemd, indien zijne Hoogheid te *Napels* gekoomen ware.

In den nacht naa den achttienden Februarij ontving DE RUITER eenen Brief van den Markgraave DE VOYONA, Generaal van de Galeien te *Napels*, inhoudende een verzoek om met de Vloot ten spoedigsten uit te loopen, en koers te zetten na *Palermo*, werwaarts hij zelve, in perfoon, met twee Galeien,

leien, dagt te volgen. De grond diens verzoeks, was eene ingekoomene tijding, volgens welke de Franschen, met veertig Schepen, op eenigen aanslag, gereed waren Zee te kiezen. Nog vóór het aanbreeken van den dag ging de Generaal onder zeil; groetende hij de Stad *Napels* met elf, de Vice-Admiraal met negen, de Schout bij nacht met zeven schooten, die van het Kasteel met honderd schooten beantwoord wierden. Op den drieëntwintigsten bereikte hij de Baai van *Palermo*, en kwam, nog dien zelfden dag, met drie Schepen en het klein Vaartuig, binnen de *Moelje*, terwijl de overige zeven op de Ree bleeven leggen. Eerst door den Prins DE MONTESARCHIO, en naderhand door de geheele Magistraat, wierdt hij aldaar verwelkoomd. Beurtelings wierdt DE RUITER, nevens zijne Hoofdbevelhebbers en Kapiteinen, van de nu gemelden pragtig ter maaltijd onthaald. Ten blijke, hoe welkoom DE RUITERS komst in deezen oord ware, hadt hij reeds te vóóren een geschenk ontwangen, bestaande in twee Zilveren Schootels, ter waarde van vijfhonderd Guldens, nevens een stuk Damast van tweehonderd Ellen, 't welk ruim twaalfhonderd Guldens waardig wierdt geschat.

Op den dertienden Maart, naa dat alle de Nederlandsche Schepen, van agter de *Moelje*, in de Baai gekoomen waren, onthaalde DE RUITER, aan zijn boord, de Spaansche Bevelhebbers op een pragtigen maaltijd, ter gelegenheid eener raadpleeginge over de aanstaande verrigtingen. Het gevolg daar van, was een besluit, dat zo wel de Spaansche als Nederlandsche Schepen, eerstdaags, in Zee zouden loopen. De eerstgenoemden bestonden uit tien Oorlogschepen, een Petasque en een Brander. In drie Eskaders wierdt nu de Vereenigde Vloot verdeeld. Het eerste, welk, in gevalle van een gevegt, den voortogt zoude hebben, stondt onder het bevel van onzen Admiraal, en telde negen Oorlogschepen, drie Snauwen, twee Branders en een Voorraadship. De middentogt zou aangevoerd worden door *Don FRANCISCO PEREIRA FREINE DE LA CERDA*, Vice-Admiraal van zijne Katholijke Majesteit, en bestondt uit alle de Spaansche Schepen. De Vice-Admiraal DE HAAN, die de agterhoede zoude aanvoeren, hadt drie Oorlogschep-

schepen, drie Snaauwen, twee Branders en een Voorraadschip onder de Vlag.

Terwijl de Vereenigde Vloot koers zette na *Melazzo*, waren 'er, uit het Vaderland, Brieven onder weg, van Hun Hoog Mogenden aan DE RUITER, inhoudende een bevel, om, tot nader order, met de Vloot omtrent *Sicilie* te vertoeven. Doch deeze Brieven kwamen in *Sicilie*, naa dat onze Held reeds overleeden was. Op den twintigsten Maart kwam de Vereenigde Vloot in de Baai van *Melazzo* ten anker. Reeds 's anderendaags beleide men Krijgsraad, op de Galei van den Generaal Markgraave DE VAYONA, over 't geen vervolgens, tot den meesten dienst, konde ondernomen worden. Het besluit viel, de Stad *Messina*, ten spoedigsten, te water en te lande aan te tasten, en den Onderkoning, door den gemelden Markgraaf, daar van kennis te doen geeven. Op den vierentwintigsten van Maart, wierdt, over de geheele Vloot, groote vreugde bedreeven over de negenënzestigste Geboorteverjaaring van onzen Generaal, die, den volgenden dag, de verlosse *Hungaarsche Predikanten* in een Engelsch Schip deedt overgaan, 't welk hen na *Venetie* voerde: van waar ze, vervolgens, te lande, de reize na *Holland* en elders voortzetterden. Dien zelfden dag boodschapte de Markgraaf DE VAYONA, in eenen Krijgsraad, dat de Vloot, hoe eer hoe beter, na de *Faro* van *Messina* moest onder zeil gaan; dat de Landfoldaaten reeds na *Ibisso* in aantogt waren, om eenige posten voor *Messina* te bezetten, en dat de Vloot het haare doen moest, om den vijand van twee kanten tevens aan te tasten. Op deeze aankondiging, deedt men straks zijn best, om, bij gebrek aan wind, de Oorlogschepen, door middel van de Galeien, buiten de Baai te boegseeren. Op den zeventwintigsten kwam de Vereenigde Vloot in de engte van de *Faro*, en zeilende voorbij den Toren, wierden, uit denzelven, verscheiden schooten vrugteloos gedaan. Zo wel de Stad als het Kasteel gaven, vervolgens, een hevig vuur op de Vloot, die recht tegenover *Messina*, op de Kust van *Kalabrie*, ten anker kwam. Om tegen een onverhoedschen aanval gedekt te zijn, plaatste men, midden in het Vaarwater,

ver-

verscheiden Brandwagten. Niet lang hadt men hier vertoefd, of DE RUITER, geholpen door zijn vernuft, opmerking en ervarenis, vernam de onmogelijkheid eens aanflags te water tegen *Mesfina*; de geweldige Maalstroomen, welke in het Naauw gingen, deden de Schepen, zomtjids, een of twee mijlen agteruit drijven.

De Vereenigde Vloot lag nog in het Naauw, toen men de tijding ontving, dat de Spanjaards, door de *Franschen* en *Mesfineezen*, digt bij het Klooster van *St. Salvador*, geslagen waren. Het gevolg daar van was, dat de *Fransche Vloot* uit de haven van *Mesfina* kwam, en zich onder het geschut der beide Kasteelen plaatste. Met overleg der Spaansche Bevelhebberen besloot hierop DE RUITER, met den Vloed onder Zeil te gaan, om alzo de Schepen buiten en tot een gevegt te lokken. Doch de *Franschen* bleeven in hun voordeel leggen. Hierom wierdt, in eenen Krijgsraad, beslooten, dewijl de Vloot, omtrent *Mesfina*, van geenen dienst konde weezen, met dezelve, op de Schepen, die van *Toulon*, tot onderstand der *Franschen* binnen *Mesfina*, verwagt wierden, te gaan kruizen. Men kreeg, eerlang, jagt op twee Vaartuigen, een van welke, met Tarwe geladen, veroverd wierdt.

In eenen Krijgsraad, den zesden April gehouden, vertoonde de Markgraaf DE VAYONA eenen brief van den Onderkoning; hij behelsde eenen voorslag, om met de Vloot na de Stad *Augusta* te zeilen, en tegen dezelve eenen aanslag te onderneemen. 't Liep aan tot den negentienden der Maand, eer men de Baai inzeilde. Met het aanbreeken van den volgenden dag beval DE RUITER aan alle zijne Kapiteinen, hunne Booten en Sloepen gereed te houden, tot eene landing, op het eerste zein, welk daar toe zou gegeven worden. Doch, toen nu alles in gereedheid was, gaf de Baron DE SOY te kennen, dat de zaaken binnen *Augusta* eenen keer genomen hadden; dat men 'er op zijne hoede was, en zijne vertrouwelingen, met welke hij verstand hadt gehouden, ten getale van zeshonderd man, ter Stad uit gedreeven waren. In den volgenden nacht ontving DE RUITER eenen brief van den Markgraave DE VAYONA, waar in deeze hem verwittigde, dat de *Fransche Vloot*, uit de Baai van *Mesfina*, in Zee geloopen,

en voor *Katanie* gezien was. Op dit berigt deed DE RUITER, op zijne Schepen, alles slagvaardig maaken, en wierdt daarop, in den zamengevoegden Krijgsraad, beslooten, de ankers te ligten, en zo ras de wind uit den wal zoude waaien, buiten de Baai te zeilen, om den vijand slag te leveren. Diensvolgens ging men, 's avonds ten negen uure, met den Landwind, onder zeil; en was men, 's anderendaags, met het opgaan der Zonne, drie mijlen ten Noorden de Stad gevorderd, wanneer DE RUITER de Fransche Vloot, te loefwaard, ontdekte, zo verre het gezigt konde reiken.

Niet ondienstig oordeelen wij, hier te plaatzen een berigt wegens de sterkte der wederzijdsche Vlooten. De Fransche Vloot, naa dat dezelve, zedert den jongsten Zeeflag, van de geleedene schade hersteld, en met verscheiden kloeke Schepen was versterkt, bestondt thans uit dertig Oorlogschepen, drie Fregatten en zeven Branders. Zij was bemand met tienduizend zeshonderd vijfenzestig Koppen, en gewapend met eenentwintighonderd tweeënzeventig Stukken Geschut. Deze magt was verdeeld in drie Eskaders, onder het Opperbevel van den Luitenant-Generaal DU QUESNE, die, als Admiraal, de Batalije of middentogt aanvoerde; de Luitenant-Generaal D'ALMERAS hadt den voortogt, en de Schout bij nacht GABARET het bevel over de agterhoede. De Nederlandsche Vloot bestondt, daarentegen, uit slegts zeventien Oorlogschepen, zes Snaauwen, vier Branders en twee Voorraadschepen; zijnde gewapend met achthonderd tweeënvijftig Stukken Geschut, en bemand met vierduizend vijfhonderd Koppen. Met deeze geringe magt, in vergelijking van die des vijands, waren, inderdaad, vereenigd tien Spaansche Schepen; doch, volgens de bekentenis der Spanjaarden zelve, bevonden zich daar onder slegts vier of vijf, bekwaam om dienst te kunnen doen. Van de zeven of acht Galeien konde men geen ander nut trekken, dan om de reddelooze Schepen, door middel van dezelve, uit het gevegt te sleepen. De Geraal DE RUITER hadt den voortogt, de Vice-Admiraal DE HAAN de agterhoede, en de Spaansche Admiraal de Batalije.

In deezen toestand der wederzijdsche Vlooten, waren dezelve, omtrent den middag van den tweeëntwintigsten April, elkan-

elkander op een taamelijken afstand genaderd. Eene opkoo-
 mende stilte deedt nu DE RUITER alle gedagten van een ge-
 veegt, op dien dag, ter zijde stellen. Doch eene wakkerende
 koelte, uit het Zuidoosten, deedt onzen Generaal, zich van
 de loef willende bedienen, het zein tot het gevegt geeven,
 en recht op den vijand aanhouden; die hem, in goede orde,
 afwagte. Ten vier ure, in den naamiddag, in 't gezigt van
 den Berg *Eina*, nam het gevegt eenen aanvang. DE RUITER
 deedt den eersten aanval, op den voortogt van den vijand.
 Zo vreezelijk wierdt hier straks gevogten, als of men den
 merkelyk verloopend dag, door hevigheid van schutgevaarte,
 wilde agterhaalen. Intusfchen was de Middentogt, die uit de
 Spaansche Schepen bestondt, merkelyk lijwaarts afgezakt, en
 buiten het gevegt geraakt: oorzaak, waarom de Vice-Admi-
 raal DE HAAN, die de agterhoede hadt, veel laater bij den
 vijand kwam. Met opgegijde zeilen moest hem hierom DE
 RUITER afwagten, om van den vijand niet omringd en afge-
 sneeden te worden. Hier door ontving hij de laagen van een
 groot gedeelte der vijandelijke Vloot, die hem in goede orde
 voorbij zeilde; doch de moedige Vlootvoogd begroette haar zo
 dapper uit zijn Geschut, dat verscheiden Schepen, alle hunne
 zeilen bijzettende, voor den wind afsliepen, om van zijn wel-
 treffend schieten ontslagen te worden. In deezen toestand van
 zaaken, den voornaamsten last op den hals hebbende, en
 staande op het Zonedek, alomme de noodige bevelen gee-
 vende, trof hem, of liever het Vaderland, een onherstelbare
 ramp. Een Kogel, de gelukkigste, welken ooit een vijand
 op den Nederlandsche Held schoot, nam het voorste gedeelte
 van zynen linker voet weg, en vermorzelde de beide Pijpen
 van zyn rechter been, omtrent een handbreed boven den En-
 kel. Met een stortte de kloeke Held van het Zonedek na
 beneden, ter hoogte van zeven voeten. Geene andere kwet-
 zuure ontving de Generaal door deezen val, dan eene ligte
 wonde aan het hoofd. Nogthans twijfelen zommigen, of hij
 die wonde niet door een stuk schroot ontving, en of het
 breeken der twee Pijpen niet door den val veroorzaakt ware.
 Intusfchen hadt het stroomend bloed des dapperen Helds hier
 eene andere uitwerking, dan dikmaals, bij voortgelijke gelegen-
 heden,

heden, plaats hadt. In siede van daar door te verslaauwen, wierdt zijn getrouw Bootsvolk nog meer tot dapperheid aangevuurd; het volhardde in den Leeuwenstrijd, om het bloed van zijnen geliefden Bevelhebber te wreeken. Veel hoip daar toe, dat de eerste Kapitein op het Schip van DE RUITER zo gelukkige bevelen gaf, dat, in eenigen tijd, het rampzalig voorval niet gemerkt wierdt. Naa dat de Generaal verbonden en te bedde was gebracht, voer hij voort met het geeven van de noodige bevelen, omtrent verscheiden voorvallende zaaken. Krimpemde van pijn, en flauw door 't verlies van bloed, hoorde men hem, telkens als het Geschut gelost wierdt, van zijne veege Legerstede, zijnen Matroozen liefderijk toeroepen: *Houdt moed, mijne kinderen, houdt moed: zo moet men doen om de zege te bevegten.* Onder dit alles wierden twee Schepen der Nederlandsche Vloot zo reddeloos geschooten, dat ze uit het gevegt, na *Siragosfa*, moest gesleept worden. De Graaf VAN STYRUM, die als Kapitein het bevel over een Schip voerde, en den Generaal altoos nabij bleef, hoewel deerlijk gehavend, week daarom niet uit zijne plaatze. Geene kleine schade leeden ook de vijanden. De Luitenant-Generaal D'ALMERAS, die de vijandlijke voorhoede aanvoerde, en verscheiden andere Bevelhebbers en Kapiteinen, sneuvelden in 't heefste van den strijd; waar door, onder hun Eskader, eenige wanorde ontstondt. Sints een verzoek, aan den Spaanschen Admiraal, door DE RUITER, kort voor dat hij zijne wonde ontving, toegezonden, om met zijne Schepen te naderen, waren deeze handgemeen geworden met den Heer DU QUESNE; terwijl men in DE RUITERS Eskader, van den moed des gewonden Helds bezielde, voortging met dapper strijden, vooral op en omtrent zijn Schip, 't welk het reddelooze Schip van den Graave VAN STYRUM gestadig nabij bleef. Op acht Fransche Schepen, van de grootste foort, die het Admiraalschip voorbij zeilden, wierdt, van hetzelfde en van diens Sekonden, zo hevig en vaardig uit het zwaar Geschut gevraagd, als of men met Musketten hadde geschooten. Eindelijk namen de vijanden de wijk, 's avonds ten zeven ure; wordende van de onzen, nog een uur lang, bij het licht der Maane, naagejaagd. 's Anderendaags, tegen den middag, gaf

onze

onze Generaal bevel, koers te zetten na de Baai van *Siragosfa*; tegen den avond kwam aldaar de Vloot ten anker. Op den zesentwintigsten der Maand deed DE RUITER, door zijnen Sekretaris, brieven schrijven aan de Algemeene Staaten en den Prins van ORANJE, behelzende een verflag wegens den afloop des Gevegts. De laatste brieven waren deeze, welke hij afzondt, en met zijne eigen zwakke hand ondertekende.

Thans begeeven wij ons tot een bericht, wegens de jongste krankte en het afterven van onzen Generaal. Zo gunstig stonden, in 't eerst, zijne wonden, dat ze allen moed, omtrent de herstelling, niet geheel deeden verlooren geeven. Van hier ook dat de Held niet allet van het stellen der noodige orders. Niet lang, egter, hieldt hij zich daar mede bezig. Spoedig, gelijk hij zelve getuigde, gevoelde hij de ongeneeslijkheid zijner kwetzuuren, en onttrok daarom, gelijk hij uit den aart godsdienstig was, zijne aandagt aan alle waereldsche bemoeijingen en zorgen. De hevige pijn, welke hij, vooral aan zijn regter been, leedt, wierdt gevolgd van zwaare Koortzen, welke allen, die belang stelde in 's Mans leeven, in de uiterste becommerring bragten; welke nog toenam, zints het verheffen van de Koorts, op den achtentwintigsten, die den gantschen nacht door, tot 's anderendaags omtrent den middag, duurde. Thans nam dezelve af, doch met een zijne levenskrachten. Eerst belemmerd van tong, daar naa geheel spraakeloos, lag hij, den geheelen naamiddag, worstelende met de benaauwdheden des doods, tot 's avonds tusfchen negen en tien uure, wanneer hij, in de tegenwoordigheid van verscheiden Gezagvoerders van 's Lands Vloot, allen in traanen smeltende, zeer zagt en bedaard den jongsten adem uitblies.

Aldus overleedt de onvergelykelijke Zeeheld, MICHIEL ADRIAANSZOOM DE RUITER, Hertog, Ridder, Luitenant-Admiraal Generaal van Holland en Westfriesland, aan boord van 's Lands Schip van Oorlog de *Eendragt*, leggende in de Baai van *Siragosfa*, het aloude *Sirakusa*, op den negenentwintigsten April des Jaars 1676, in den ouderdom van negenenzestig jaaren, éne maand en vijf dagen.

Naa dat de Ingewanden uit het Lijk waren genomen, wierdt het zeer sterk gebalzemd, en in een looden kist geleid, om alzo, bij de eerste gelegenheid, na het Vaderland vervoerd te worden. Het overlijden van den Generaal was der Wethouderschap van *Siragosa* niet ter ooren gekoomen, of zij was straks bedagt op de begraaving der Ingewanden, en onderfondt bij de Geestlijkheid der Stad, of eene der Kerken, tot eene bewaarplaats der dierbaare Overblijfselen, mozt gebezigd worden. Op een ontkennend antwoord, om reden dat DE RUITER buiten de gemeenschap der Roomsche Katholieke Kerke gestorven was, besloot de Overheid, eene aanzienlijke plaats, op het Raadhuis, daar toe af te zonderen, en voorts, op Stads kosten, een pragtig gedenkteken op te richten. Vreemd is het, en ik weet niet uit welk beginzels voortgesprooten, dat zulk eene edelmoedige en vereerende aanbieding wierdt van de hand gewezen. Het antwoord der Bevelhebbers van 's Lands Vloot, aan de Afgevaardigden, welke dit Raadsbesluit aankondigden, hieldt in, dat men de Heeren, voor derzelve aanbieding, hartlijk bedankte, naardien men reeds hadt vastgesteld, de Ingewanden van den Generaal te voeren na de plaats, alwaar men onlangs het Lijk van den Kapitein *NOIROT* hadt begraven. Deeze begraafplaats was op een kleinen heuvel, omtrent honderd schreden van de Stad, die rondom van de Zee bespoeld wierdt. In dien afgezonderden plek gronds wierden dan de Ingewanden van den grooten Zeeheld bijgezet, in den avond van den eersten Mai, onder een aanzienlijk gevolg van genoegzaam alle de Bevelhebbers der Vloot, van hoogen en laageren rang. Naa DE RUITERS overlijden kwamen 'er verscheiden brieven in de Vloot, aan hem gerigt. Een van deeze behelsde het grooimoedig besluit van zijne Katholieke Majesteit, bij 't welk onze Zeeheld tot den rang en de waardigheid van *Hertog* wierdt verheven, met toevoeging van een jaarlijksch inkommen van tweeduizend Dukkaaten, op het eerste Leen, 't welk, in *Italië*, aan de Spaansche Kroon zou vervallen.

Eer wij het Lijk van onzen Held na het Vaderland verzellen, moeten wij nog een kort verslag doen van de wedervaringen van 's Lands Vloot, eer zij na de Nederlanden de weder-

derreize aannam. Na dat, over de vervulling der Bevelhebbersplaatsen, de noodige bestelling was gemaakt, zeilde de Vloot, over welke de Vice-Admiraal DE HAAN nu het opperbevel voerde, na *Palermo*, om de geleedene schade te herstellen. De Franschen, intuschen, daar aan insgelijks gearbeid hebbende, begaven zich, in 't laatst van Maj, met achtentwintig Oorlogschepen, negen Branders en vijftientwintig Galeien, na de straks genoemde Stad, tot het doen van eenen aanslag; dien zij, waarschijnlijk, indien DE RUITER nog geleefd hadde, niet zouden gewaagd hebben. Op den eersten Junij vertoonde zich de Hertog DE VIVONNE, met eenige Schepen, in het gezigt van *Palermo*. De Nederlandsche en Spaansche Schepen, van 's vijands aannaderinge verwittigd, waref reeds vooraf, van agter de Moelje, in de Baai op stroomt gehaald, en hadden zich Halfmaanswijze geschaard, met een Werpanker in Zee, om des noods op zijde te kunnen haalen, en met de breede zijde Zeewaarts gekeerd, om alzo den vijand te kunnen afweeren. 's Anderendaags kwam de geheele Fransche Vloot op de Vereenigde Zeemagt af. Na een half uur veltens, kapte de Spaansche Vice-Admiraal zijn Kabel, en liet, zonder eenigen verderen wederstand te bieden, zijn Schip tegen het Strand drijven. Toen lieten de Franschen hunne Branders los op de Nederlandsche en Spaansche Schepen, die voorts, in wanorde, onder elkander dreeven. Zeven Schepen, nevens twee Galeien, raakten hier door in brand. Het Schip *de Eendragt*, bij wijlen den Generaal gevoerd, kwam insgelijks in groot gevaar. Doch even als of de Geest des gefneuvelden Helds zijn Volk nog bezielde, het freedt, wel anderhalf uur lang, zo dapper, dat de Franschen genoodzaakt waren af te houden. De steller van dit Artikel herinnert zich eene bijzonderheid, hem medegedeeld door een geloofwaardigen Grijsaart, nog in leeven, welke dezelve vernomen hadt uit den mond van iemand, welke, ten tijde als Held DE RUITER sneuvelde, onder hem op zijn Schip diende. Al het Scheepsvolk hadt elkander gezworeen, niet te zullen gedoogen dat het Lijk des Generaals den vijand in handen kwam, maar zich tot den laaften droppel te zullen verdedigen: en, ingevalle men alsdan nog geen redmiddel zag, het

D d d d d 2

Schip,

Schip, met het dierbaar Lijk en al het nog levende Scheepsvolks, te zullen laten in de lucht springen. Voorts verdedigden zich alle de overige Nederlandsche Schepen op zo eene verwoede wijze, dat de Franschen, geenen kans op voordeel ziende, eindelijk afhielden. Ongeveer een half uur voor het eindigen des Gevegts trof een Kogel den Vice-Admiraal DE HAAN dat hij het bestorf. Merkelijk te onvreden waren, voorts, de Nederlanders, dat hun, door het Gefchut van *Palermo*, niet meer hulpe was toegebracht. Ook gaven ze niet onduidelijk te kennen, dat de Spanjaards zich bloohartig hadden aangesteld.

Naa het vertrek der Fransche Vloot, de Staatfche Schepen agter de Moelje gekort zijnde, vertrok de Predikant WESTHOVIUS na *Napels*, en van daar, over *Rome*, door *Italie*, *Tirol* en *Duitschland*, na het Vaderland, om 'er de tijding te brengen, zo van het sneuvelen van den Generaal DE RUITER, als van den toestand van 's Lands Vloot. Terwijl men de Schepen van de bekoomene schade herstelde, ontstondt op dezelve eene besmettelijke ziekte, die zeer veel Volks wegnam. Niet vroeger dan in de maand Augustus kon alzo de Vloot, uit de Baai van *Palermo*, de reize na *Napels* aanneemen, alwaar zij op den twintigften dier maand aankwam.

WESTHOVIUS, intusfchen, door eene verhaaste reize, reeds in 't laatst van Junij, met de droevige tijding, in 's *Hage* zijnde aangekoomen, beslooten fraks 's Lands Staaten, nevens dien Leeraar, den Schout bij nacht PHILIPS VAN ALMONDE na *Napels* te zenden, om het opperbevel der Vloot te aanvaarden. Op den vierden September bereikten zij de Vloot, die, ruim acht dagen daar naa, onder zeil ging. Op den tienden December kwam VAN ALMONDE, met het Schip *de Eendragt*, aan boord hebbende het Lijk van den Generaal, voor het Land ten anker. De invallende vorst belette hem het binnen loopen: weshalven hij na *Engeland* overftak, alwaar hij bleef leggen tot den vierentwintigften Januarij des Jaars 1677; waar naa hij, zes dagen laater, voor *Hellevoetsluis*, ten anker kwam.

De

De tijding van het sneuvelen van DE RUITER klonk spoedig door het gantsche Land, en veroorzaakte eene algemeene verflagenheid, bij allen, die 's Mans overgroote waarde kenden, en zijne getrouwe diensten op prijs wisten te schatten. De Algemeene Staaten en de Kollegien ter Admiraliteit lieten, door eenige Afgevaardigden, en de Regeering van *Amsterdam* door eenen van haare Pensionarissen, aan Mevrouw DE RUITER en haare kinderen, den rouw beklagen. Het zelfde geschiede door brieven van zijne Hoogheid den Heere Erfstadhouder, de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, gelijk ook van die van *Zeeland*, den Keurvorst van *Brandenburg*, den Koning van *Deenemarken*, zijne Katholijke Majesteit, en verscheiden andere hodge personaadjen.

Op het berigt der aankomste van DE RUITERS Lijk te *Hellevoetsluis*, begaven zich derwaarts de Schout bij nacht ENGEL DE RUITER en zijn Schoonbroeder BERNARDUS ZOMER, Leeraar der Hervormden te *Amsterdam*, om het Lijk huns Vaders af te haalen. Het wierdt geplaatst in het groot Admiraliteits Jagt van *Rotterdam*, welk geheel met rouwlaken bekleed en met zwarte Wimpels was behangen. Bij het afvaaren wierden de dierbaare overblijfsels beluid, met het doen van eene menigte Eereschooten van alle de Schepen, en van de Batterijen te *Hellevoetsluis*. Op den zestienden Februarij kwam het Jagt te *Amsterdam*.

Midlerwijl hadden de Algemeene Staaten het besluit genomen, omtrent eene prachtige lijkstaatsie van den Admiraal, op kosten van den Lande, nevens het oprigten van een Gedenkteken van Marmer, tot eene eeuwige memorie (dus luidde het Staatsbesluit) van de vroome daaden en gesignaleerde exploitien en actien van Oorlog, bij denzelven ten dienste van den Staat gedaan en uitgevoerd. Eene somme van tienduizend Guldens zou daar aan, uit 's Lands Kas, besteed worden. Op den achttienden Maart wierdt de staatelijke Uitvaart gehouden, met het volgende zeer aanzienlijk geleide.

De trein wierdt geopend door de vier Onderschouten der Stad, nevens de Ratel- en Ruitewagten, met stokken gewappend, om ruimte door de menigte te baanen. De Heer WITSEN, Majoor der Stad, wiens paerd vóór hem geleid wierdt,

D d d d 3 volgde

volgde thans te voet, aan 't hoofd van twee Kompagnien Stads Soldaaten, met sleepende Vaandels en Pieken, en de Musketten onder den arm, met de Trompen nederwaarts gekeerd. Aan hunne Dasfen en Zijdgeweer hadden ze zwarte Strikken; de Trommels, met zwart Laken bedekt, sloegen een dof treurgeluit. Nu zag men tien Aanspreekers, als geleiders der Lijkstaatsie, voorts vier Trompetters, in 't zwart gekleed, hebbende aan hunne Trompetten, pronkende met het Wapen van den Admiraal, zwarte Kwispels hangen. Daar na zag men den Kommandeur van eenen Brander, draagende de Groote Admiraals-Vlag van zwarte zijde, met het Wapen des Admiraals beschilderd. Vervolgens zag men den Standaart, de vier Kwartieren van des Admiraals Wapen, met de Hertogelijke Kroon gedekt, wordende ieder afzonderlijk gedraagen; voorts het Groot Blazoen, insgelijks door eenen Brander-Kapitein gedraagen; de Sporen, de Gantelets of ijzeren Handschoenen, het Rapiër, het Kasket of Stormhoed, en eindelijk de Wapenrok. Het Rouwpaerd, met zwart Laken tot op den grond toe behangen, en draagende de twee Wapenschilden van den Admiraal, wierdt door twee Luitenanten geleid, gevolgd van eenen Standaart, en voorts van eenen Cuirassier, draagende den Bevelhebbersstaf in zijne rechterhand. Nu verscheen de Lijkbaar, aan weersijden met vier Wapenschilden bedekt, en, onder het Rouwkleed, gedraagen wordende van achtien Boden, die, om de lengte van den weg, (de Admiraal woonde aan den Buitenkant van het Nieuwe Eiland, tuschen de Kraanfluis en de Buiten-Bantummerstraat) van achttien andere perfoonen verpoosd wierden. Als Draagers gingen buiten het Kleed zestien Kapiteinen van Oorlogschepen. De vier Slippen wierden door de Luitenanten-Admiraalen VAN NES en SCHEEPENS, en door de Vice-Admiraalen EVERTZEN en VLOG, vastgehouden. Onmiddelijk agter het Lijk ging de Heer HUIGENS, *Heer van Zuilichem*, Ridder, eerste Raad en Rekenmeester van zijne Hoogheid den Prins van ORANJE, en thans deszelfs perfoon als Admiraal-Generaal vertegenwoordigende. De Afgevaardigden uit de Admiraliteits-Kollegien volgden onmiddelijk daar naa. Thans verscheen de familie des overleedenen. Aan 't hoofd daar van tradt Jonkheer

heer ENGEL DE RUITER, Hertog, Ridder, Schout bij nacht van *Holland* en *Westfriesland*. Hij was omhangen met een langen Rouwmantel, die langs den grond sleepte, en, door eenen Knecht, bij wijlen wierdt opgebeurd. Een andere Knecht droeg zijnen Degen. Naa deezen volgde THOMAS POTS de *Jonge*, Zoonje van den Vlisfingfchen Kerkleeraaf THOMAS POTS, Schoonzoon van DE RUITER; om zijne jeugd ging dit kind vóór de verdere bloedverwanten, en wierdt, door eenen Knecht, bij de hand geleid; voorts JOHAN DE WITTE, Kapitein onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*; de Predikant THOMAS POTS, fraks genoemd; BERNARDUS ZOMER, Leeraar onder de Hervormden te *Amsterdam*, die insgelijks eene dogter van DE RUITER in huwelijk hadt; wijders, KORNELIS en MICHIEL DE WITTE, Zoons van den fraks genoemden Kapitein; ABRAHAM SCHORER, Voorzoon der Huisvrouw van den Kerkleeraar THOMAS POTS, fraks genoemd, en door haar, in een eerste huwelijk met de Heere JOHAN SCHORER, ter waereld gebragt; Kleinzoonen van den Overleedenen waren dus de vier laatstgenoemden. Hier naa volgden de verdere bloedverwanten, nevens de vrienden en bekenden, en voorts verscheiden perfoonen van hoogen rang. Onder de laatstgenoemden bevonden zich FREDERIK WILLEM, *Graaf van Stifrum*, de Vlootprediker WESTHOVIUS, de Hoogleeraars WOLZOGEN en FRANCIUS; wijders Don EMANUEL NUNES BELMONTE, Agent van zijne Katholijke Majesteit, de Heer MULLER, Kommissaris van de Kroon van *Deenemarken*, en andere Heeren van rang. Onmiddelijk daar agter volgden de Afgevaardigden van de Heeren Staaten Generaal, als mede die van Hun Edele Groot Mogende de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*; voorts de Hoofdofficier, de Burgemeesteren, Schepenen, Raaden, Kommissarissen, Pensionarissen en Sekretarissen der Stad *Amsterdam*; de Leeraars, Ouderlingen en Diakenen van de Nederduitsche, Waalsche en Engelsche Gemeente; de Bewindhebbers zo der Oostindische als der Westindische Maatschappije, nevens derzelver Advokaaten; de Ministers van het Kollegie ter Admiraliteit; de verdere Hoogleeraars van het Doorluchtig, en de Leermeesters aan 't Latijnsche School; een aantal Bevelhebbers ter Zee, van hooger en laager rang;

D d d d d 4 de

de Kerkmeesters der Openbaare Kerken; de Regenten van Godehuizen; de Broeders van 't Schoonevaarders Gild. Ook zag men 'er den Heer CLAUDE ANTONIO RICHARD, Konful van *Spanje*, en den Heer STEPHAN ANDRÆ, Konful van *Genua*; wijders veele voornaame Burgers en Kooplieden, als mede de Parnasim of Ouderlingen der Joodsche Natie. Een talrijk gevolg van Burgers en Inwooner van *Amsterdam*, van minderen rang, door hoogagting voor den gefneuvelden Heid gelokt, floot den aanzienlijken trein.

Met een langen omweg kwam de Lijkstaafte aan de Nieuwe Kerk. Hier wierdt het Lijk gedraagen na het Koor, 't welk rondom met zwart Laken was behangen. Terwijl men het Lijk in den Grafkelder, aan het Oosteinde van het Koor, nederliet, brandden eenige honderden Soldaaten, bij en om de Nieuwe Kerk gefchaard, driemaal los uit hunne Musketten. Een Fregat van vierentwintig Stukken Geschut, met voordagt, voor de Stad, op sroom gehaald, beantwoordde dit schieten, door eene drievoudige Eregroet. Tusschen het schieten, wierdt, in de Kerk, op Trompetten geblaazen. Intusschen lieten alle de Oorlogschepen, die aan 's Lands Werf lagen, ten teken van rouwe, hunne Vlaggen en Wimpels hangen. Na den afloop der staatelijke Lijkbestellinge, 's avonds ten zes ure, deedt de Hoogleeraar WOLZOGEN eene Lijkrede op onzen Heid. De Hoogleeraar PETRUS FRANCIUS vereerde, 's anderendaags, 's Mans naagedagtenis met eene Redevoering in Latijnsche Vaerzen; die, zedert, door hem zelve, in Nederduitsche Vaerzen wierden overgebracht. Reeds te vooren hadt de oudste Amsterdamsche Kerkleeraar, HENRICUS RULÆUS, op den maandelijkschen Bededag, het sneuvelen van den Held betreurd.

't Lust ons hier nevens te voegen, eene beschrijving van het pragtig Gedenkteken, ter zijner eere opgericht, en bekostigd door de Algemeene Staaten der Veréénigde Nederlanden. Naardien men geene kosten wilde spaaren, maar alles, wat de Kunst vermoegt, aan het werk besteeden, liep het aan tot in den Jaare 1681, eer het Stuk voltooid wierdt. De Werkmeester daar van was de kunstige Beeldhouwer ROMBOUT VERHULST, die, in het genoemde jaar, daar aan de laatste hand leide. Het
prag-

pragtig Gedenkteken, geheel van Marmer, boven den Grafkelder, aan 't Oosteinde van het Koor, geplaatst, is een uitvoerig stuk werk, bijkans een regelmatig vierkant, van omtrent dertig voeten hoog, en dertig voeten breed. Het Beeld des Helds, van wit Marmer uitgehouwen, legt, op zijnen rug, eenigen voeten boven den grond; het houdt den Bevelhebbersstaf in zijne regterhand; de linkerhand rust op den borst, en het hoofd op een Stuk Geschut. Aan het hoofd- en aan het voeteneinde leggen twee Tritons, blaazende op eenen grooten Zeehoorn. Naast elk deezer Tritons staat eene Kolom van zwart Marmer, daar de Lijst van het Werk op rust. Op den Agtergrond, tusfchen de Kolommen, staat een Scheepfrijd uitgebeeld; daar boven vertoont zich een Stevenkroon, die van twee Wigtjes wordt vastgehouden. Vier andere Wigtjes houden het Wapen van Holland en dat der Veréénigde Gewesten om hoog. Tusfchen beide staat eene Faam, die op de bazuin blaast. In de Lijst ziet men het Wapen der Generaliteit, en op dezelve dat des Admirals, rondom met Vlaggen bezet. In eene Nis, ter regterzijde, buiten de marmeren Kolommen, staat het beeld der VOORZIGTIGHEID, en, in eene andere, aan de linkerzijde, het beeld der STANDVASTIGHEID. Boven het Gedenkteken hangt de Rouwkas met het Wapen van den Admiraal, met den Wapenrok daar onder, en het Kasket of den Stormhoed daar boven. Nog hooger hangt de groote Admiraalsvlag.

In een grooten zwarten Toetssteen, onder het leggend beeld des Helds, leest men, met gouden letters, het volgende Opschrift, 's Mans lof en daaden vermeldende.

D. O. M. S.

et. aeternæ. memoriæ. Michaelis. de Ruit. archithalassi. Hollandiæ. et. Westfrisiæ. a. tribus. europæ. regibus. donati. gentilitiis. insignibus. equestri. dignitate. et. ducatu. regni. neapolitani. viri. qui. nulla. sibi. prælucente. majorum. imagine. sibi. deo. et. virtuti. omnia. debuit. experien-

D d d d 5

rien-

rientia. $\overline{\text{LVIII}}$. annorum. rei. navalis. suæ. ætatis.
 peritissimus. rebus. maximis. toto. oceano. et.
 mediterraneo. mare. per. $\overline{\text{VII}}$. bella. bene. gestis.
 insulis. castellisque. ad. boream. et. meridiem.
 occupatis. asserta. belgis. vasta. ad. mare. atlant-
 icum. ora. domitis. piratis. ductu. suo. iustis.
 quindecim. præliis. invictus. decertavit. quatri-
 duana. præ. reliquis. memorabili. pugna. edita.
 fociatarum. clasium. vim. immanem. quater. ab.
 ipso. reipublicæ. jugulo. prosperrime. submovit.
 copiis. minor. virtute. par. consilio. et. succes-
 sibus. major. tandem. patria. præsentissimo. discrimi-
 ni. erepta. secundo. apud. Siciliam. conflictu.
 faucibus. syracusano. in. portu. fortiter. occubuit.
 XXIX. April. A^o. $\overline{\text{CIX DC LXXVI}}$. natus. Vlisingsæ.
 XXIV. Mart. A^o. $\overline{\text{CIX DC VII}}$. ordines. foederatæ.
 belgicæ. duci. optime. merito. monumentum. hoc.
 impensis. publicis. excitari. curaverunt.

Vixit. annos. $\overline{\text{LXIX}}$. mens. I. dies. v.

IMMENSI. TREMOR. OCEANI.

De zin diens Opfschrifts kooft hier op neder.

ZY DIT TOEGEWYD

AAN DEN BESTEN EN GROOTSTEN GOD,

en aan de eeuwige gedagtenisfe van Michiel de
 Ruiter, Opper-Admiraal van Holland en West-
 fries-

friesland, door drie Europische Koningen, met adelijke Wapenen ridderlijke waardigheid en een hertogdom in 't Koninkrijk Napels beschonken; een man, die, zonder door eenigen voorouderlijken luister voorgelicht te zijn, alles eeniglijk aan Gode en zijne eigen deugd heeft te danken gehad; die, door eene ondervinding van acht en vijftig jaaren, in het stuk der Zeezaaken, de bedreevenste zijner eeuwe geworden, de grootste daaden, in zeven Oorlogen, door den gantschen Oceaan en Middellandsche Zee, loflijk uitgevoerd; eilanden en sterkten in 't noorden en in 't zuiden veroverd; de uitgestrekte kust langs de atlantische Zee voor de Nederlanders verzekerd, de Zeeschuimers getemd, en in vijftien regtvaardige Zeelagen, als Opperhoofd, onverwonnen, gestreeden heeft. En, dien boven andere gedenkwaardigen slag van vier dagen geleverd hebbende, heeft hij den Staat de geweldige magt der Vereenigde Vlooten, tot viermaalen toe, gelukkig van den halze gekeerd. Schoon minder in magt, was hij even groot in dapperheid, en in beleid en geluk grooter. Ten laatste, het Vaderland uit een blijkbaarst gevaar gered hebbende, is hij, in een voordeelig gevegt bij Sicilie, gewond, en in de haven van Sijracusa manhaftiglijk overleeden, op den negen en twintigsten April des Jaars MDCLXXVI zijnde den vierentwintigsten Maart des Jaars MDCVII. te Vlisfingen gebooren. De Staaten der Veréénigde Nederlanden hebben eenen Zeeoverste van zuike uitteekende verdiensten

ren deeze Grafftede, op gemeene kosten, doen oprigten.

Hij heeft geleefd LXIX. Jaaren, 1. Maand
en v. dagen.

DE SCHRIK DES GROOTEN OCEAANS.

Ter wederzijde van dit Graffchrift, doch meer binnenwaarts, leest men twee Latijnsche Vaerzen van den Geleerden NICOLAUS HEINSIUS, even als het Graffchrift, met gouden letters, en in zwarten Toetssteen uitgehouwen. De dichtregels, ter regter zijde, zijn deeze.

MICHAELI RUTERO.

*Ruteri hoc cinerem victoris et ossa sepulcro
Adserta, equoreo Marte recondit humus.
Tanillum exuvias spatii complectitur omnes
Funere de tanti quas tulit urna viri.
Nil tamen egisti, mors importuna; triumphum
De te perpetuam fama superstes aget.
In titulos Europa parum est: scit Americus orbis,
Africa laurigeri scit decus ora ducis.
Vix capit Oceanus, vix sol oriensque cadensque
Tot palmis gravidam, tot spoliisque manum.
Maxima quod si quem virtus sacrauit Olympo,
Hanc animam aethereo fas jubet arce frui.*
NIC. HEINSIUS. DAN. FIL.

Volgens de Vertaaling van den beroemden JOHANNES VOLLENHOVE, koomt de zin deezer Dichtregelen hier op neder:

De gront door zeegevecht op zeegevecht beschut
Van RUITER, wiens triomf 's Lands welvaart heeft gestut,
Bewaart nu zijn gebeent: het sterflijk deel des grooten
Verwinners rust hier in zo naauw een perk beslooten.

Noch

Noch recht de doot niet uit: hem overleeft zijn faam,
 Braveert haar, triomfeert oneindig met zijn' naam.
 Euroop viel hem te klein: d'Amerikaansche landen
 Gewsagen van zijn lof, en d'Afrikaansche stranden.
 Geen lucht, geen Oceaan, noch Oost- noch Westerzon
 Beperkt de strijdbre hant, die zo veel lauren won.
 Zijn menschen ooit tot goón, door heldendeugt verheven,
 Dees helt is waard om hoog de doot ten trots te leven.

Ter flinker zijde van het Graffschrift leest men, van den
 zelfden Latijnschen Dichter, de volgende regels.

*Martius hic tumidi moderator et incola ponti,
 Qui sibi se totum debuit, ecce jacet.
 Ipse lapis, cinis ipse viri, spirare vedentur
 Inelyta, pro patriis quæ tulit, arma focis.
 Hosti intentat adhuc marmor cademque fugamque:
 Saxa cruentatas strage minantur aquas.
 Naufragus hunc sensit scopulum, quicumque Batavas
 Equora turbanti clasæ premebat opes.
 Hic hostes, ubicunque jacent, commune sepulcrum
 Cum duce sortiri, patria crede, tuos.
 Si tamen est tumulus, moribundis vita salusque
 Civibus, et dextræ laus redit unde suæ.*

NIC. HEINSIUS DAN. FIL.

De bovengenoemde Kerkleeraar en Dichter VOLLENHOVE
 heeft deeze regels aldus overgebragt.

Hier rust de Krijgshelt, voogt en burger van den plas
 Des woesten Oceans, die alles, wat hij was,
 Alleen kreeg door zich zelf, noch leeft zijn moed in 't marmet,
 Noch vecht bijkans het lijk van 's Vaderlands beschermer.
 't Graf dreigt den vijand noch met neêrlage, en den vloet
 In 't entren, vlucht hij niet, te verwen met zijn bloet.
 Dees was de Zeeklip, daar wie Hollands schar, met Vlooten
 Wou plondren, 't hoeft weleer te berste op heeft gestooten.

De

De Staat verbeelt zich hier al 't vijandlijk geweld,
 Waar 't sneuvelde, in een graf begraven met dien heil.
 Of is 't geen graf, waar bij de Staat, bijkans gestorven,
 Nieuw heil, nieuw oorlogseer, nieuw leven ziet verworven.

Eindelijk leest men nog, boven den ingang van den Graf-
 kelder, buiten en agter het Koor, deeze vereerende woorden:

INTAMINATIS FULGET HONORIBUS.

dat is:

HY BLINKT DOOR ONBESMETTE EER.

DE RUITER is driemalen getrouwd geweest. Zijne eerste huisvrouw, MARIA VELTERS, overleedt in het Kraambedde, en kort daar naa het dogtertje, welk zij ter waereld hadt gebragt. Zijne tweede Echtgenootte, KORNELIA ENGELS, met welke hij veertien jaaren in 't huwelijk leede, baarde hem de volgende kinderen:

1. ADRIAAN, gebooren in den Jaare 1637, en op den dertienden April des Jaars 1655, in den ouderdom van achttien jaaren, te *Amsterdam*, overleeden.

2. KORNELIA, gebooren den twintigsten September 1639, gehuwd aan den Heere JOHAN DE WITTE Kapitein van eene Kompagnie Zeefoldaaten, en naderhand van een Oorlogschip, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*.

3. Een kind, in den ouderdom van drie dagen, ongedoopt gestorven.

4. ALIDA, gebooren den zestienden November des Jaars 1642, gehuwd, eerst met JOHAN SCHORER, welken zij eenen Zoon baarde, en vervolgens met THOMAS POTS, Leeraar onder de Hervormden te *Vusfingen*, bij welken zij insgelijks Moeder wierdt.

5. ENGEL DE RUITER, welken wij boven, op een afzonderlijk Artikel, hebben leeren kennen.

Ten derde maale tradt DE RUITER in 't huwelijk, met ANNA VAN GELDER, Weduwe van JAN PAULUSZOOM VAN GELDER, en verwekte bij dezelve:

K. MAR-

1. MARGARETA, gebooren den eersten December 1652, en op den achtenwintigsten Maart des Jaars 1673 getrouwd met BERNARDUS ZOMER, Leeraar onder de Hervormden te *Amsterdam*, en bij hem Moeder geworden.

2. ANNA, gebooren den dertienden September 1655, en weinig minder dan elf jaaren daar naa, te *Vlissingen*, overleeden.

Naa ons dus lang te hebben bezig gehouden met het verhaal van den levensloop des onsterflijken Zeehelds, zal 's den Leezer niet verdrieten, dat wij, tot een aanhangzel, eenige bijzonderheden van 's Mans Karakter daar nevens voegen. Hij was van middelbaare grootte, zeer vlug van gang, sterk en tot den arbeid als gebooren. Zijn gelaat was van eene bloozende, hoogroode kleur, eenigzins na het bruine hellende. Op zijn oud Zeemans, droeg hij dikke opstaande knevels. Op zijn agtbaar gelaat vertoonde zich eene foort van firengheid, door minzaamheid getemperd, welke tevens ontzag en liefde inboezemde. In zijne vroege jeugd, toen hij 't eerst de Zee begon te bevaaren, van een vergiftigen Visch gegeten hebbende, hadt hij daar door eene beeving door zijne leden bekoomen, welke hem zijn leeven lang bijbleef. Voor 't overige bezat hij een vast en gezond gesfel; wordende hij, alleenlijk in zijnen klimmenden onderdom, zomtijds van het Graveel geplazgd. Zo hard was hij over zijn eigen lichaam, en aan de Scheepsongemakken gewoon, dat men hem dikmaals uren agtereen, op Zee, in natte klederen zag: zo dat hij om de Matroozen lachte, wanneer zij, terwijl het hun post was om op te pasfen, hunne natte klederen uittrokken. Diensvolgens was hij, ook wanneer hij zich aan Land bevondt, nooit gesteld op gemak of vermaaklikheden. Nimmer at hij versch Vleesch, en wanneer hem zijne Vrienden onthaalden, was hij meest voldaan, dat hem eenvoudige Scheepskost wierdt voorgezet. „Ik heb” (dus schrijft de Ridder TEMPLE) „den Luitenant-Admiraal DE RUITER, den grootsten Zeeheld van zijnen tijd, zo eenvoudig, gekleed zien gaan, als een gemeen' Kapitein, met niet meer, dan éénen Knegt agter hem, en nooit in eene Koets. Wat
„ zijn

„ zijn huis en huishouding betreft, het was van buiten niet „ kostelijker van aanzien, noch van binnen fierlijker opge- „ tooid, noch de tafel, die hij hieldt, overdaadiger, dan van „ een gemeen' Koopman of Winkelier." Met dit alles was hij zeer vrolijk en blijgeestig bij zijne gemeenzaame Vrienden, en wist, daar het de gelegenheid vorderde, zijn Karakter, met voegzaame deftigheid, te handhaaven. Vlug was hij ter taale, en stondt nooit verlegen om woorden, wanneer hij, bij Vorsten of andere perfoonen van hoogen rang, het woord moest voeren. Zo vasthoudende en ongemeen sterk was zijn geheugen, dat hij, in zijnen volwasfen ouderdom, en naderhand, alle voorvallen, zints de eerste reize, welke hij, nog een kind zijnde, ter Zee gedaan hadt, zich onderscheidenlijk konde herinneren. Veel nuts trok hij hier uit, door de toepassing van voorleedene op tegenwoordige omftandigheden. Van zijne fchranderheid, bondig oordeel, vlugheid in het neemen van besluiten, altoos effene bedaardheid van gemoed en ongemeene dapperheid, zijn de spreekendfte bewijzen voorhanden, in zijne gedraagingen, geduurende meer dan veertig Gevegten, welke hij, in zeven Oorlogen, hadt bijgevoond, onder welke men vijftien Grootte Zeeftagen telde, en onder dezelve zeven, onder zijn opperbevel gehouden: vooral in die beslissende Gevegten, in welke hij de twee vereenigde geduchte Magten van twee Koninkrijken, *Frankrijk* en *Engeland*, op den halze hadt. In het agt geeven op winden en froomen, het zoeken en winnen van de Loef op den vijand, het uitkiezen van voordeelige plaatzen tot den strijd, door Zeinen zijne onderhoorige Schepen in orde te houden of te brengen, Krijgslisten in het werk te stellen, en in alle andere vereifchten eens kundigen Zeeoverfte, hadt hij nimmer wedergade. Hoewel zeer streng op het houden van goede tucht onder zijne Matroozen, en niettegenftaande hij hen nooit ledig liet, behandelde hij hen, egter, als zijne kinders; met welken naam hij hen dikmaals aansprak. Uit den zelfden heeft de steller van dit Artikel, dat men DE RUITER nooit heeft hooren vloeken of zweeren; als mede, dat de sterkfte uitdrukking, welke men hem ooit, tegen zijn volk, heeft

hoo-

hooren dreige In de ve

„ 4
zou,
keerig
DE RU
van m
toonin
ten en
redder
oogen.
telde h
weleer
pen, et
zijn
hoope
te spoo
rij, op
't bekle
wegen
de men
hij vee
Opperbe
te, dat
volgen.
winnings
zich zel
van 's I
goedgun
ve, plag
van zijn
hume m
hij, was.
Neven
DE RUIT
XXV.

hooren gebruiken, was, dat hij, op zekeren tijd, in een dreigend gevaar, hetzelfde *Kaerels* noemde.

In eenen Zeeoverste, zó als de Dichter VOLLENHOVE, met de verduitsche woorden van HEINSIUS, het uitdrukte,

„die alles, wat hij was,

„Alleen kreeg door zich zelf,”

zou, veelligt, eenige trotsheid hebben kunnen vallen. Afkeeriger van deeze ondeugd vondt men zelden iemand, dan DE RUITER. Te midden van zijne grootheid, aan het hoofd van magtige Vlooten, door Koningen en Vorsten met eerbewoening overlaaden, van de Staaten der Veréénigde Gewesten en van bijzondere Provinciën erkend en gepreezen als de redder van het Vaderland, bleef hij altoos klein in zijne eigen oogen. Zijner geringe afkomst zic niet schaamende, vertelde hij, dikmaals, in aanzienlijke gezelschappen, hoe hij weleer in de Lijnbaan, om een klein weekloon, plagt te loopen, en vervolgens voor Jongen te vaaren. Zelf plagt hij dit zijnen Matroozen voor oogen te houden, om hen aldus, in hoope op bevorderingé, tot oppassendheid en braafheid aan te spooren. Zonder aanzoek, veel meer nog zonder kuiperij, opgeklimmen tot zijne hooge waardigheid, vondt hij, in 't bekleeden van dezelve, niet altoos stoffe van genoegén. Van wegen den zwaaren last, welken hij op den halze hadt, hoorde men hem, menigmaalen, aan zijne vrienden betuigen, dat hij veel geruster hadt geleefd als Bootsman-Jongen, dan als Opperbevelhebber van 's Lands Vloot; en dat hij niet wenschte, dat iemand zijner kinderen, in dien post, hem zoude opvolgen. Wanneer hij, over zijne dapperheid of behaalde overwinningen, gepreezen wierdt, liet hij de eer daar van niet zich zelven aanleunen, maar gaf die aan de wijze sehikkingen van 's Lands Staaten, of nog liever aan de magtige hand en goedgunstige bescherming des Oppersten Regeerders. Hij zelve, plagt hij te zeggen, was slegts het middel geweest, waar van zijne Meesters zich bediend hadden, ter volvoeringe van hunne maatregels en bevelen; zijn gelukkig slaagen, meende hij, was, daarom, zo grooten lof niet waardig.

Nevens de opgemelde uitmuntende hoedanigheden, paarde DE RUITER die van ongeveinsde en beredeneerde Godsvrugt;

XXV. DEEL.

Eeeee

wel-

welke, in de daad, als de grondslag van 's Mans verheven Karakter moet behouwd worden. Zo wel aan boord, als wanneer hij zich aan Land bevondt, hadt hij veel vermaak en stigting in het aanhooren van uitgewerkte Leerredenen. Veel las hij in de gewijde Schriften, en besteedde daar aan, wanneer hij aan Land was, meenig eenen winteravond. Behalven deeze maakte hij ook veel werks van het leezen van andere stigtelijke opstellen. Voor 't overige las hij weinige andere boeken, maar bragt zijnen ledigen tijd door in de verkeering met Echtgenooten en Kinderen, of met eenige weinige uitgeleezene Vrienden. Bij 't naderen van den vijand, en wanneer hij eenen Zeeslag te gemoete zag, begaf hij zich in zijne Kajuit, en vernederde zich aldaar voor den Almagtigen, door ernstige en vuurige smeekingen, om vergiffenis van zonden, en om den noodigen bijstand in het dreigende gevaar. Dit alles wrogt in onzen Held zulk een vast vertrouwen op de Godlijke Voorzienigheid, en zo blijmoedige berusting in de wijze schikkingen des Almagtigen Bestuurders, dat hij, in alle nooden en gevaren, een effen en bedaard gemoed, en zijne Ziele in lijdzaamheid bezat.

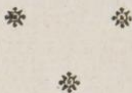
Van zijne zucht voor Vrijheid en Vaderland, en van zijne gehoorzaamheid aan de Overheden, kunnen 't over getuigenis draagen de bijzonderheden, in deeze Leevensschetse vermeld. Zo vaardig was hij in 't volbrengen der ontvangene bevelen, dat telkens, als hij met 's Lands Vloot in Zee moest loopen, zijn Schip 't eerst gereed was, en men nooit na hem behoefde te wagten. Van 's Mans ontzag en eerbied voor de hooge Overheid ontmoeten wij een voorbeeld, 't welk wij niet kunnen naalaaten, hier te melden. Op zekeren tijd, in eene Jaagfchuit, van eene Hollandsche Stad na eene andere vaarende, verftoutte zich iemand der Reisgenooten, op 's Lands Hooge Magten verscheiden lasterende redenen uit te slaan. Dit maakte DE RUITERS verontwaardiging gaande, en deedt hem zeggen, dat hij, als een Dienaar van den Staat, het voeren van zulk eene taal, in zijne tegenwoordigheid, mogt noch konde dulden; beveelende voorts den kwaadspreker het zwijgen. Toen dit niet baatte, belastte onze Held den Schipper, om den Oproerkraaier aan land te zetten. Dit insgelijks vrugt-

loos

foos zijnde, nam DE RUITER de gelegenheid waar, dat het Vaartuig dicht aan den wal was; met zijne kloeke welgespiede Zeemans handen den Lasteraar hebbende aangevat, zette hij hem buiten boord; bedraagende voorts, ter bestemde plaats gekoomen zijnde, den weerspannigen Schipper bij de Wet-houderschap; die hem, om zijne weigering, voor zes weeken in zijnen dienst schorfte.

Schaarsch zijn de Engelschen in het prijzen van uitheemschen, vooral van Nederlanders. De kracht van overreedende waarheid moet alzo, eenen Historieschrijver van die Natie, het volgende getuigenis aan onzen heldhaftigen Landgenoot hebben afgeperst, waar mede wij dit Artikel zullen eindigen. Zijn kort bericht wegens DE RUITERS levensloop en verrigtingen besluit hij met deeze deftige veelbetekenende lofspraak: „ Hij „ was zulk een eerlijk Man, zulk een aandagtig en godvrug- „ tig Christen, zulk een stout Soldaat, zulk een wijs, erva- „ ren en gelukkig Generaal, zulk een trouw en eerlijk lief- „ hebber van zijn Vaderland, dat hij met regt verdient, van „ de naakoomelingen gepreezen te worden, als een sieraad zij- „ ner eeuwe, en het vermaak en de eere van zijn Vader- „ land.”

Zie G. BRANDT, *Leven van M. de Ruiter*,

thever
d, als
ermak
heden.
r aan,
Be.
n van
weini-
door
met
den
begaf
den
rgif-
drei-
vast
edi-
ur-
be-
ijne
enis
ver-
gene
oest
hem
roor
wij
, in
dere
ands
laan.
eedt
roe-
och
wij-
er,
igt-
oos

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and discoloration.

The end of the world, as it is said,

1

